mari călători

mihai
tican-rumano

peste mări
și
țări

mari călători

„Isprăvile lui moș Mihai, cu nemaiîntîlnitul lui dar de a povesti, mi-au vrăjit copilăria și mi-au turnat în sînge neliniștea și fierbințeala marilor aventuri. Și nu o dată, acolo, departe, în emoțiile vînătorilor pe care le-am trăit, îndeosebi în jungla și pădurile ecuatoriale ale Africii, cînd viața depindea de hotărîrea unei singure clipe, înflorea în gîndul meu amintirea caldă a lui moș Mihai Bădală, primul meu dascăl în ale vînătorii. Și tare mîndru mă simțeam cînd eu, feciorul țăranului din Berevoeștii-Muscelului, îmi măsuram puterile cu cei mai dibaci țintași de pe cele cinci continente, fără să uit chipul blajin al lui moș Bădală, omul care-mi pusese oarecum arma în mînă... Dincolo de chipul lui se dăltuia, înflorind, pămîntul scump al patriei, unde cei dragi, în lipsă de vești, mă țineau într-o prezență oarecum simbolică și simplistă — prin pomelnice și pomeni — deoarece nu mă mai credeau în viață..."

MIHAI TICAN-RUMANO

mari
călători

Editura pentru turism

„Cărțile lui Mihai Tican-Rumano ? Ele ne-au legănat copilăria, ele ne plasează într-o copilărie a genului, nu mai puțin fermecătoare. Titlurile lor colorate și naive ca și litogravurile după desenele primilor geografi — Misterele continentului negru, Dansul Canibalilor, Pierduți printre fiare, Omul maimuță și femeile lui, În inima pădurii virgine ș.a.m.d. — ne-au adus odinioară în casă primul miros de piper și vanilie, primul frison al tam-tam-ului, prima sticlire de zahăr candel".

PAUL ANGHEL

„Sprinteneală de gînd, fluiditate în frază, o ageră ascuțime de a deține amănuntul plastic și caracteristic, observație educată și întreținută de lecturi diverse, mult dar al pitorescului, umor și sensibilitate — avem de-a face cu siguranță nu numai cu un om mereu ispitit de necunoscut și de riscul aventurii, dar și de un scriitor autentic. El (Mihai Tican-Rumano) se încadrează perfect în categoria scriitorilor europeni, care cuprinși de un neastîmpăr planetar au părăsit biroul cu atmosfera îmbîcsită a literaturismului excesiv și au purces în lumea vastă să caute noțiuni noi, impresii noi, libertate de cugetare, o împrospătare a sentimentului de solidaritate umană".

CEZAR PETRESCU

Lei 10

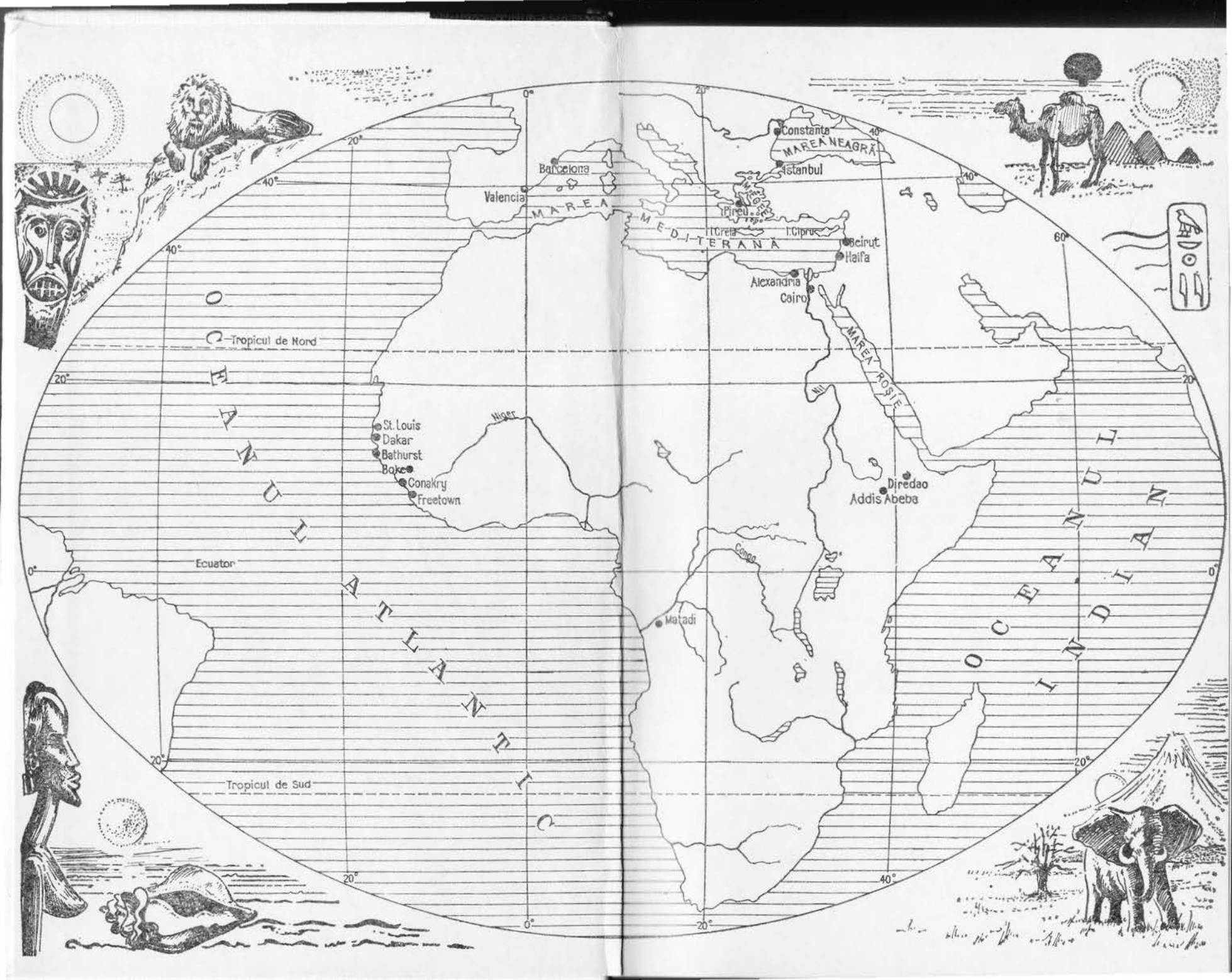
Barcelona
Valencia
MAREA MEDITERANA
Constanta
MAREA NEAGRĂ
Istanbul
Pireu
I.Creta
I.Cipru
Beirut
Haifa
Alexandria
Cairo
MAREA ROȘIE
Nil
Niger
St. Louis
Dakar
Bathurst
Boke
Conakry
Freetown
Ecuator
Congo
Matadi
Diredao
Addis Abeba
Tropicul de Nord
Tropicul de Sud
OCEANUL ATLANTIC
OCEANUL INDIAN
0°
20°
40°
60°

PREFAȚĂ

„Ce eram în fond ? Un mic țăran de prin părțile Dunării ... Dacă este adevărat că adoram Parisul, mă simțeam acolo, artistic vorbind, oarecum dezrădăcinat. Lumea era prea cerebrală pentru mine care rămîneam, în ciuda miilor de kilometri străbătuți, micul băiat plăpînd și încăpățînat care văzuse lumina zilei departe, pe una din cîmpiile României."

GEORGE ENESCU

Numele scriitorului Mihai Tican-Rumano, idol al adolescenței anilor 1930, pare a fi astăzi sinonim cu aventura, aventură a explorării, a setei din totdeauna de a cunoaște, de a ști, de a pătrunde. Neastîmpărul călătoriei, pe care l-a purtat așa „cum licuriciul își poartă lumina", l-a dus peste mări și țări, pe meleaguri depărtate în care avea să-și împlinească destinul literar, așa cum Emil Racoviță cutreierase ținuturile din stăpînirea ghețurilor antarctice în împlinirea unui destin științific, iar George Enescu pornea, copil încă, spre

metropolele europene, întru desăvîrşirea unui destin artistic.

Am asociat trei nume din multe altele care, străbătînd globul pe căi diferite, au rămas încrustate în cronica primei jumătăţi de veac a secolului XX, strîns legate de ţara de stirpe, a cărei icoană căutătorii de zări noi au purtat-o în suflet şi au făcut-o cunoscută lumii.

Memoriile răzleţe, publicate ori manuscrise, pe care Mihai Tican spera să le transfigureze artistic într-o suită de povestiri „mai tîrziu, cînd anii scurşi vor cristaliza, în feţe netede, diversitatea sentimentelor şi asperitatea împrejurărilor în care m-am zbătut“ [1], *ne dau cheia unei existenţe zbuciumate, în care triumful demnităţii asupra umilinţilor ndurate „de la primele ciocniri cu lumea străină“ este marcat de momentul cînd autorul de reportaje şi cărţi de aventură va fi înnobilat prin acel Rumano (în limba spaniolă) „Românu“ — adăugat numelui său), purtat ca un blazon străvechi, moştenit de la înaintaşii din Berevoieştii Muscelului.*

Steaua în care Mihai Tican crezuse, poate părea unora soartă privilegiată; ea se reduce doar la robusteţea tinereţii, la optimismul care l-au ajutat să treacă clipe de cumpănă. Ca pe una dintre cele mai grele încercări în momentul sosirii sale pe pămîntul american, mai grea chiar decît lipsa banilor, a actelor, a faptului că nu cunoştea decît limba maternă, a foamei şi a nopţii care îl găsea bătînd străzile marilor oraşe argentiniene, scriitorul notează dorul: „Adeseori din depărtarea la care mă aflam, mă năpădea nostalgia plaiurilor părăsite şi dorul de ai mei de acasă. Obosit şi însetat, jinduiam, de pe păminturile străine, pe care le cutreieram, după umbra odihnitoare a mesteacănului din grădina noastră, după gîlgîitul răcoritor al Cacovei la răstoace, după chemarea şi mîngîierile dulci ale mamei.“ [1]

Satul în care văzuse lumina zilei, la 2 iulie 1895, va reveni mereu în însemnările scriitorului, mărturie că prim imbold spre noi limanuri îi fuseseră locurile neîngrădite ale copilăriei, peisajul sălbatic şi incîntător al Muscelului, valea satului, care în zile frumoase îmbrăca culorile curcubeului, dealurile etalînd bogăţia livezilor, pîlcul de mesteceni, cărora băiatul le sugea sucul cel dulce, pădurea de brazi solemnă şi misterioasă. Toate laolaltă îi dădeau beţia naturii şi a spaţiului. Şi chiar gustul de exotic, de pitoresc al celui care ori pe unde trecea căuta febril tabloul plin de mişcare şi culoare al pieţii, al bazarului, al călătorului care se entuziasmează copilăreşte de parcul de distracţii Tibidato din Barcelona, pare a-şi avea obîrşia în iarmarocul de la Cîmpulung, unde mama îl ducea an de an. Tîrgul de Sf. Ilie avea tradiţii de mai multe veacuri, fiind atestat pe timpul lui Mircea cel Bătrîn şi avînd în epocă importanţa vestitului tîrg din Lipsca. Documentele susţin că se întîlneau aici circa 60.000 de oameni printre care neguţători din Alep, din Damasc, din Lipsca, din Braşov şi „chiar genovezi şi veneţieni, care băteau cu corăbiile drumul apelor fără hotar“.

Tîrgul, odinioară cel mai mare din Ţările Române, în anii copilăriei scriitorului era un bilci regional, menit însă să-i rămînă în memorie ca „nişte sfinte amăgiri care i-au incîntat sufletul şi i l-au înălţat pe aripi de vis, în lumea de basme a fericirilor împărăteşti“: „Ce haz făceam de comicarii tîrgului — clovnii din circuri — şi ce extaz îmi provocau panoramele sau femeia şarpe, femeia sub apă, din

[1] *Pe limanuri străine*, „Universul“, Bucureşti, an XLIX, nr. 19, joi 21 ianuarie 1932.

[1] Art. cit.

galanterele lui Braun sau ciocnirile teribile din războiul ruso-japonez și din cele din războiul anglo-bur, văzute prin ochean." [1]

Orizontul neastîmpăratului copil al Berevoieștilor pare a se închide definitiv, cînd mama minată de sărăcie îl dă băiat de prăvălie la un negustor din Cîmpulung. Era doar o iluzie.

La nici 13 ani, după peregrinări prin București, copilul fuge la Brăila, de acolo la Galați, se strecoară clandestin pe un vapor, iar de aci încolo întinsul apelor îi așterne căile lui... Ajungînd după peripeții pe pămîntul american, Argentina îi este El Dorado. Pretutindeni e marinar, lustragiu, șofer. Însușindu-și repede limba țării, micul vînzător de ziare devine reporter, primele articolașe i se publică la Buenos Aires ; în portul La Plata cunoaște un neprețuit prieten, pe contele belgian Laffite, „om disprețuitor al civilizației ipocrite, un mare decepționat, cu suflet cald și vibrant", viitorul erou al cărților sale de călătorie. Împreună vor cutreiera timp de unsprezece luni continentul negru, vrăjiți de ineditul care îi izbea la fiecare pas : „O natură cu frumuseți inaccesibile pensulei — și încă și mai rebele descripției literare — curiozități descoperite la fiecare pas și adesea cucerite cu primejduirea vieții, au fost răsplată a noilor mele aventuri." Incredibilele aventuri trăite descătușară în incoruptibilul visător zăgazurile fanteziei.

Întors pe pămîntul bătrînei Europe, din nou într-o țară latină, Spania, anticipînd parcă destinul literar al lui Panait Istrati pe meleagurile Franței, Mihai Tican începe o febrilă activitate scriitoricească menită să-i aducă recunoașterea confraților prin 40 de titluri publicate în două prodigioase decenii. Printre acestea se înscriu și cîteva lucrări dedicate

[1] „De Sf. Ilie la Cimpulung", vol. *Hoinărind prin țară*, Editura Stadion, 1971, p. 164—165.

celei de a doua patrii dintre care : Peisajii iberice *(1931)*, Corrida — „Arte sangre y passion" *(1932), aceasta din urmă închinată fascinantului spectacol al cavalerismului, al curajului și al poeziei aspre înscris în literatura universală, cu pagini de mare frumusețe printre alții de Prosper Mérimée, Blasco Ibanez, Ernest Hemingway.*

Debutul îi este marcat de apariția în limba spaniolă, în 1927, a volumului Viața albului în țara negrului, *urmat de o întreagă suită de cărți de călătorie :* Lacul cu elefanți, Misterele continentului negru, Monștrii apelor. În inima pădurii virgine.

Recunoscut ca scriitor de oamenii de litere spanioli [1], *datorită cărților sale de succes publicate în Spania, Mihai Tican-Rumano devine și fondator al unui ziar care va apare la Barcelona între 1929—1930 :* Dacia, *„cumulînd" funcțiile de editor, redactor, corector, administrator și proprietar.*

Ambasador al culturii românești, dintr-o legitimă mîndrie personală, Tican-Rumano face din ziarul său o tribună a valoroșilor oameni de cultură ai acelor ani. În Dacia *semnează N. Iorga, L. Rebreanu, Victor Eftimiu, Cezar Petrescu, Ion Minulescu. Apar articole despre țara sa și despre capitala ei, București, iar pagina literară inserează două traduceri din opera lui I. L. Caragiale : schița „25 de minute" și nuvela „O făclie de Paști".*

Deși o apariție sporadică, Dacia *își are importanța ei într-o epocă în care autoritățile făceau extrem de puțin pentru cunoașterea României peste hotare. Prefațînd* Spania de azi, *unul dintre iluștrii poeți spanioli, Miguel de Unamuno, îl numea pe Mihai Tican-Rumano „un mare prieten al Spaniei" și sublinia faptul*

[1] Cf. studiul: „La Malaga de un explorador Rumano: Mihai Tican", par Domnița Dumitrescu.

că acesta a publicat aici „un ziar săptămînal Dacia, organ hispano-român, în care descriind cu talent minunatele plaiuri românești, le făcea cunoscute poporului spaniol, publicînd în același timp în presa românească peisagii și aspecte din țara noastră“ [1].

Considerate romane de aventură, datorită „senzaționalului“ pe care ziaristul Tican-Rumano știe să-l surprindă în peregrinările sale, cărțile primilor ani înregistrează o rapidă răspîndire. Tipărite în foileton, devin repede cunoscute și compatrioților lui și, în ciuda unor traduceri grăbite, uneori chiar neinspirate, făcute în lipsa scriitorului din țară, cuceresc un larg cerc de cititori români.

Este drept că ele subscriu unei perioade în care exotismul constituia o modă în literatura occidentală, scriitori-călători, cei mai mulți lipsiți de înzestrarea artistică menită perenității, întrecîndu-se în întreținerea curiozității asupra unor ținuturi îndepărtate, exaltînd „misterul“ ca pe un duh atotstăpînitor al naturii luxuriante a tropicelor, savanelor ori a pădurilor ecuatoriale, o literatură în culori tari, hărăzită să umbrească anumite realități, să poleiască tragedia popoarelor Africii ori ale Asiei dominate de colonialism.

Debutînd într-un asemenea peisaj literar, Mihai Tican-Rumano dovedește însă un simț acut al reporterului — care va precumpăni, e drept, abia în epoca maturității sale literare, dar care se remarcă de pe acum — impunîndu-se nu doar ca autor de cărți de aventură, ci ca autorul unor cărți de călătorie, tentat de necunoscutul pe care îl întîlnește la tot pasul, prozator care își cenzurează adesea tentațiile către ficțiune. Sînt destule paginile în care Tican-Rumano cade pradă exotismului, sînt destule nereușitele sale literare; aceste pagini

[1] *Spania de azi*, ed. a II-a, București, 1936, p. 5.

apar cititorului de astăzi vetuste, neinteresante. Dar sînt și multe paginile care ne reține atenția, în care învinge spiritul iscoditor al exploratorului, observatorul atent, umanistul.

Africa, pe care scriitorul a îndrăgit-o în mod deosebit, și care a constituit atracția vieții sale „de nomad“, îl primește de fiecare dată — în pofida unei clime greu de suportat, în ciuda primitivismului și a obscurantismului la care colonialiștii sileau „continentul negru“ — cu ospitalitatea exprimată de unul dintre șefii de trib întîlniți în cale:

„— Nu-ți va lipsi nimic din ceea ce dorești, omule alb. Îți voi spune ceea ce te interesează. Vino un moment în locuința mea și pe cînd te vei odihni, eu mă voi ocupa de toate“.

La rîndul său, călătorul român dovedește compasiune pentru acești oameni ținuți departe de binefacerile civilizației.

Trecînd prin orașele africane, el înregistrează standardul de viață mai ridicat al populației urbane, dar nu locuitorii de aici îl interesează. Străbătînd jungla, nu își ascunde simpatia pentru negrii care îl însoțesc în expediții și cu care împarte drumul și popasul, băștinași exploatați nemilos de „civilizatori“, umiliți și înjosiți de albii care îi tratau ca pe niște animale de tracțiune; pe ei îi urmărește în factorerii, unde, pentru scriitorul nostru apare mai limpede procesul de spoliere a indigenilor, cărora li se smulgeau produsele pe prețuri derizorii. Sînt aspecte ale tragediei africane întîlnite de Mihai Tican-Rumano în coloniile engleze, franceze, belgiene, italiene, portugheze, aspecte pe care le transcrie îndurerat și indignat.

Au trecut peste patru decenii de cînd Mihai Tican-Rumano străbătea aceste locuri, iar harta Africii a trecut și trece prin transformări sociale și politice, care ar face-o de nerecunoscut

călătorului anilor 1925—1935. Popoarele Africii și-au spus și își spun cu fermitate cuvîntul în lupta lor pentru libertate și independență, pentru abolirea colonialismului, pentru progres social. Pe harta Africii au apărut state independente care își afirmă cu tărie ființa națională. Continentul african este într-o continuă mișcare pentru consolidarea drepturilor cîștigate, pentru eliberarea de dominația neocolonialistă, pentru înlăturarea sălbaticului regim de apartheid.

Cititorului de astăzi îi va fi imposibil să refacă, fără ajutorul unor note geografice, itinerarul african al lui Tican-Rumano — și acesta este un triumf al istoriei contemporane și al drepturilor omului. Îi va fi greu acestui cititor — cetățean al unui stat socialist — să-și imagineze Africa descrisă de călătorul român, cîndva, dar să nu uităm că paginile lui ne aduc mărturia istorică a unor vremuri apuse.

De aci interesul pe care ni-l trezesc cărțile lui Mihai Tican-Rumano, temerarul călător a cărui experiență de viață devine subiect de carte de aventură, carte sinceră, ușor naivă și, am spune, voit naivă. Pentru că impresiile de călătorie îmbină date certe asupra itinerarului, asupra oamenilor și a așezărilor mergînd pînă la informația etnografică, cu „clasicele" povești vînătorești, scriitorul amuzîndu-se să se autoprezinte, nu fără o ușoară notă persiflantă, drept un vînător-erou, care doboară gazele, tigri, pantere, elefanți și chiar pe trufașul rege al ferocelor animale africane: leul. Ba pentru a-și impresiona cititorul spaniol, Tican-Rumano, pomenește de timpul cînd, aproape copil, vîna urși și lupi „în Carpații țării" sale.

Admirator al lui Tican-Rumano, dedicîndu-i pagini emoționante în volumul Arhiva sentimentală, Paul Anghel, în numele sensibilității contemporane, închina rînduri gingașe

și cu miez de adevăr scriitorului care l-a vrăjit cîndva, și al căror vrajă il urmărește și astăzi:

„Cărțile? Ele ne-au legănat copilăria, ele se plasează într-o copilărie a genului, nu mai puțin fermecătoare. Titlurile lor colorate și naive, ca și litogravurile după desenele primilor geografi — Misterele continentului negru, Dansul canibalilor, Pierduți printre fiare, Omul maimuță și femeile lui, În inima pădurii virgine ș.a.m.d. ne-au adus odinioară pe masă, lîngă abecedar, primul miros de piper și vanilie, primul frison al tam-tam-ului, prima sticlire de zahăr candel. Cum să-i mulțumim pentru aceste daruri mici, atîrnate în pomul de iarnă al copilăriei, ieftine și scumpe ca toate bucuriile prime?" [1]

O dată trecută epoca romantismului juvenil, Mihai Tican-Rumano atacă reportajul „clasic", în care ficțiunea cedează pasul în fața observației nemijlocite și multilaterale: vădind totodată reale disponibilități artistice ale scriitorului: Peisajii iberice, *1931*, Icoane dunărene, *1933*, Sub soarele Africii răsăritene, *1935*. Ambiționînd să depășească faza notelor de drum, Tican-Rumano revine asupra țărilor vizitate, cu o informație livrească, în cărțile monografice de real interes: Abisinia, *1935*, Spania de azi, *1936*, Argentina, *1938*.

Atitudinea progresistă și umanitară a lui Mihai Tican-Rumano, constantă a publicisticii sale, își găsește împlinirea în cartea-manifest Abisinia.

Era în 1935, cînd, mînat de veșnicul lui dor de ducă, Mihai Tican-Rumano se hotărăște să se îndrepte iar spre misteriosul continent al tinereții sale:

[1] *Arhiva sentimentală*, București, Editura pentru literatură, 1969, p. 119.

„Timp de 13 luni — cu zece ani înainte — cutreierasem Africa centrală și occidentală, de la Mauritania, Senegal, Sudan, Guineea, Congo pînă la Capetown.

«Trebuie să plec iar» mă hotării într-o bună zi : ...«trebuie»... să văd și alte colțuri ale continentului plin de mistere. Să retrăiesc iarăși toate acele povești fantastice, care mi-au îmbogățit viața și mi-au înfiorat sufletul meu de «alb în țara negrilor».

Păduri virgine și chiote de fiară, vaduri de apă unde se răcoresc și se pîndesc vietățile pustiurilor, familiile de elefanți în promenade majestuoase, grațioasa «civeta» acea pisică sălbatică, plină de parfum îmbătător, «moscul» atît de plăcut femeilor ; apoi întinderi de junglă, unde la fiecare pas te așteaptă moartea sau sublimul. Aceasta este Africa.

Am ascultat chemările ei și le-am urmat ca un lunatic.

În decembrie 1934, după multe greutăți, cu mari sacrificii materiale, după ce mulți m-au făcut nebun în loc de încurajare, am plecat, de astă dată însă, avînd ca țintă Estul Africei, pe care nu-l cunoșteam încă".

Condițiile în care avea să întreprindă noua călătorie erau altele. În Europa amenința fascismul. Italia fascistă își alesese victima : Abisinia, bogata și frumoasa Etiopie. Glasul umanității ultragiate se ridică pentru stăvilirea agresiunii. Însuși scopul călătoriei este anunțat de Țican-Rumano la modul aluziv, încă din cuvîntul introductiv : „Știi tu, omule de pe stradă, creator și beneficiar al civilizației pretențioase, sub pojghița căreia tremură instinctele camuflate și rînjește setea de distrugere și de cucerire mai sălbatic decît la popoarele rămase dincolo de granița istoriei civilizației ; știi tu, ce vrăjitorească putere exercită asupra călătorului îmbătat de aventură și deziluzionat de viața nimicurilor normale, misterele și neprevăzutul ținuturilor africane ?"

„Un om purtînd de unul singur un steag" — cum spune Paul Anghel într-o imagine de neuitat, numărîndu-se printre „ambasadorii harnici ai spiritului nostru, precursor al durabilelor punți care ne leagă astăzi cu lumea", Mihai Țican-Rumano vorbește lumii într-o aleasă limbă românească despre un popor erou, legendarul popor al frumoasei Regine din Saba, poporul etiopian, care prin propriile forțe și însușiri a urcat o importantă treaptă a civilizației și culturii, hotărît să-și apere independența.

Temerara acțiune a ziaristului român a avut ecoul scontat, atrăgînd atenția lumii întregi asupra eroicei țări africane. Prin împăratul său Haile Selassie I, poporul etiopian i-a acordat în acei ani o înaltă distincție și, nu l-a uitat nici astăzi pe marele prieten român, cartea sa fiind păstrată cu veneratie în biblioteca națională din Addis-Abeba.

Biografia lui Țican-Rumano înregistrează, însă inaintea volumului Abisinia, o altă inițiativă publicistică demnă de stimă. Continuîndu-și activitatea ziaristică, în țară, din 1931, Țican-Rumano, cu pana ziaristului militant, va deschide campania împotriva lipsei de interes a autorităților pentru propagandă românească în străinătate. Un articol apărut în ziarul Universul din 11 iunie 1935, la rubrica „note de drum", intitulat chiar „Propaganda românească in Egipt" atacă pe consulul român la Alexandria pentru că la consulat nu exista nici o publicație despre România : „Nu știu dacă batjocura voită, lenea, sau prostia curată sunt cauzele acestei situațiuni" — notează el incisiv. Descoperirea unei revise românești trimisă la Alexandria este prilej de o nouă critică pentru cei care nu s-au gîndit că, pentru

eficiență, era necesar ca materialele pentru străinătate să fie tipărite în limbi de mare circulație. Cu această ocazie Tican-Rumano pledează și pentru dezvoltarea turismului: „Locuitorii acestei regiuni (ai Egiptului—n.n.) ca și cei din Asia Mică, ca și din alte părți chiar, sunt doritori de munți, aer răcoros și apă bună. Nu iau însă drumul României, mai scurt și mai ieftin, ci se duc în Italia, Franța, Elveția și celelalte țări cunoscute mai bine de ei, prin propaganda făcută. Noi nu ne obosim cu asemenea fleacuri tipărind broșuri, reviste și chiar cărți întregi în limbile mondiale, arătînd frumusețile țării noastre și avantagiile ce le pot avea aci"... Temperament intempestiv, reporter de promptitudine, ziarist cu certă vocație a anchetelor sociale, Mihai Tican-Rumano atacă în această perioadă numeroase și importante teme reținute de opinia publică: viața și reorganizarea azilelor de copii și azilelor de bătrîni, a piețelor Capitaliei, pledoarii pentru arta populară, salutarea operei de importanță națională a profesorului sociolog Dimitrie Gusti etc.

În același timp, Mihai Tican-Rumano își continua prezența în viața scriitoricească prin numeroase piese radiofonice transmise de posturile noastre între 1935—1946, prin cărți beletristice ca Nopți barceloneze ori Bario Chino, ultima prefațată de Liviu Rebreanu.

Atît Liviu Rebreanu, cît și Cezar Petrescu îi recunoșteau acestui confrate, de un altruism și o modestie rar întîlnite, meritul de a fi introdus în sfera literaturii acelor ani încă un nume de scriitor român.

Prezentînd publicului românesc prima carte a lui Tican-Rumano Viața albului în țara negrului, apărută în limba spaniolă, Cezar Petrescu scria într-o amplă cronică apărută în Curentul nr. 18 și 19 din ianuarie 1928: „Sprinteneală de gînd, fluiditate în frază, o ageră ascuțime de a deține amănuntul plastic și caracteristic, observație educată și întreținută de lecturi diverse, mult dar al pitorescului, umor și sensibilitate — avem de-a face cu siguranță nu numai cu un om mereu ispitit de necunoscut și de riscul aventurii, dar și de un scriitor autentic. El se încadrează perfect în categoria scriitorilor europeni, care cuprinși de un neastîmpăr planetar au părăsit biroul cu atmosfera îmbîcsită a literaturismului excesiv și au purces în lumea vastă să caute noțiuni noi, impresii noi, libertate de cugetare, o împrospătare a sentimentului de solidaritate umană."

Călătorul care a cutreierat cu gîndul și cu pasul planeta, timp de șase decenii, s-a stins din viață la București, la 19 martie 1967. Pînă în ultima clipă gîndul i s-a întors către locurile în care a întîmpinat primul răsărit și primul apus.

În ultimii ani de viață Mihai Tican-Rumano a înzestrat orașul Cîmpulung-Muscel cu o valoroasă colecție de artă plastică, și, apoi, satul natal cu o altă impresionantă galerie de tablouri, dăruind frumosul celor care l-au învățat că frumosul există. La sfîrșitul anului 1971 a luat ființă aici, sub ochiul atent și pasionat al Sylviei Tican, soția scriitorului, societatea culturală „Mihai Tican-Rumano".

Astăzi, pe harta spirituală a țării, Berevoieștii-Muscelului vorbesc despre cel care a pornit cîndva dintre dealurile lui străjuite de mesteceni, fără să se fi înstrăinat vreodată, așa cum Livenii Dorohoiului vorbesc de George Enescu, copilul plecat în lume, dar niciodată înstrăinat de locul natal, unde dorea să se întoarcă „odată pentru odihna cea mare".

DOMNICA FILIMON

TABEL CRONOLOGIC

1895 — Se naşte la 2 iulie în acest an (deşi în actele de stare civilă e trecut 1893), în Berevoieştii Muscelului, viitorul scriitor şi pasionat călător Mihai Ţican-Rumano.

1895—1907 — Copilăria şi şcoala elementară sînt legate de satul natal.

1908 — Pentru un scurt timp este băiat de prăvălie la un negustor din Cîmpulung-Muscel, apoi fuge la Bucureşti. De aici ia drumul Brăilei, oraşul lui Panait Istrati, pentru ca, ajungînd la Constanţa, să se îmbarce ajutor de bucătar pe un vas sub pavilion italian : „Mă înstrăinasem la vîrsta de 13 ani“ (vezi *Spovedanii*, în vol. *Spania*, 1936).

După ce stă cîteva luni vînzător la un Don Rafael din Neapole, îşi continuă călătoria pînă la Mogadiscio (capitala Somaliei). Se urcă apoi pe un vapor cu destinaţia Argentina, ţara în care — după cum îşi va aminti scriitorul — a gustat „toate bucuriile şi deznădejdile vieţii de hazard“ (vezi *Cuvînt înainte*, în vol. *Argentina*, 1938).

1908—1922 — Acum începe o existenţă tulburătoare, aventuroasă, cu peripeţii oferite de miracolul unei lumi care-şi schimbă succesiv decorul. În cei 14 ani, cît stă în Argentina, Mihai Ţican-Rumano va fi, rînd pe rînd, hamal, şofer, văcsuitor de ghete, vînzător de ziare şi publicist.

La Buenos Aires este luat sub „ocrotire părintească“ de o familie care-i oferă posibilita-

tea continuării studiilor începute în țară. Apoi, strălucit autodidact, el își îmbogățește cunoștințele generale și-și însușește limbile : spaniolă, franceză, portugheză și greacă.

„Drumeț prin vocație", din Argentina va călători în America de Nord, apoi în Mexic, Canada, Australia, Noua Zeelandă, Antile.

1914 — La 19 ani începe să colaboreze cu însemnări de călătorie la ziarele și revistele din La Plata *(El Ecco)* și Buenos Aires *(Corras y Carretas, Prensa de Buenos Aires)*, semnînd Mihai Tican, la care va adăuga ulterior pseudonimul Rumano (Românul).

1916 — Îi apare la Buenos Aires volumul intitulat *Despre pămîntul drag al patriei mele* sau *Iubesc pămîntul meu* (pentru ultimul titlu vezi *Magazin*, nr. 398, 1965), cuprinzînd note despre meleagurile românești.

1923 — Îl cunoaște în portul La Plata pe belgianul Georges Laffite, reprezentantul unei case de comerț în Congo belgian, azi Republica Zair.

1923—1924 — La inițiativa acestuia face prima expediție în continentul african, care-l va fermeca și obseda toată viața : „Neastîmpărul m-a purtat prin cele două Americi, Africa, Asia, Australia și Europa. <...> Cel mai drag însă dintre toate mi-a fost Africa. De ce ? N-aș putea spune. A fost ceva mai presus de puterea mea de înțelegere. L-am iubit" (vezi *Drumeț prin Africa*, în *Secolul 20, 1962*).

Timp de 13 luni, însoțit de prietenul Laffite, Mihai Tican-Rumano va colinda Africa Centrală și Occidentală, vizitînd Senegalul, Mauritania, Guineea, Guineea-Bissau, Sierra-Leone, Coasta de fildeș, Congo, Angola, Nigeria, Gabon, Liberia. La întoarcere se oprește la Madrid.

1924 — Vine pentru scurt timp în patrie.

1924—1931 — Locuiește, cu intermitențe, în Spania, patria lui Cristofor Columb, Cervantes, Goya.

1925 — Pleacă din Barcelona, orașul activității sale literare, pentru a face o expediție cinegetică de-a lungul fluviului Congo.

1927 — Începe colaborarea cu diferite articole și reportaje de călătorie în periodicele din Barcelona și Madrid : *El Dia Grafica, Heraldo de Madrid, El Sol, La Libertad, A.B.C.*, care va dura pînă în 1930. Vede lumina tiparului la Barcelona (de altfel în acest oraș îi vor apare toate cărțile în limba spaniolă) primul memorial de călătorie al lui Mihai Tican-Rumano : *La Vida del Blanco en la Tierra del Negro*, vol. I—II *(Viața albului în țara negrului)*.

1928 — Editează noi cărți în limba spaniolă care-l vor face cunoscut în toată Peninsula Iberică : *Perdidos entre las fieras (Pierduți printre fiare*, volum netradus la noi), *El hombre-mono y sus mujeres* (Omul maimuță *și femeile lui*, publicat în românește cu titlul *Misterele continentului negru), La danza de los canibales (Dansul canibalilor), El monstrua del aqua (Monstrul apelor), El lago de los elefantes (Lacul cu elefanți), El en corázon de la selva virgen (În inima pădurii virgine*, carte nepublicată la noi). În țară trimite impresii de călătorie și alte articole la ziarele *Universul* și *Curentul*. Cezar Petrescu scrie în *Curentul* din 2 și 29 iunie medalionul : *Un explorator român necunoscut în România — Mihai Tican-Rumano.*

1928—1929 — Este atașat de presă onorific la Madrid, publicînd în foileton romane de călătorie și aventuri, precum și alte contribuții în care acest „brav român" vorbea lumii cu înflăcărare de țara sa.

1929 — Editura ziarului „Universul" îi traduce volumul *Viața albului în țara negrului*. Povestirea

unor aventuri. Descrieri din ținutul misterios al Africii.

1929—1930 Prestigiosul ziarist scoate la Barcelona ziarul *Dacia*, săptămînal hispano-român în care popularizează plaiurile românești și cultura țării în limbile spaniolă, franceză și română.
În paginile lui semnau Nicolae Iorga, Liviu Rebreanu, Ion Minulescu, Cezar Petrescu, Victor Eftimiu ș.a. Ctitorul, redactorul și corectorul revistei, Mihai Tican-Rumano publică aici articole despre folclorul românesc, artele populare decorative și de informare.

1930 Editura Cartea Românească tipărește volumul, tradus în mai multe limbi, *Lacul cu elefanți*, cu o prefață de Miguel Rivas, iar Editura Universul, *Corida. Arte sangre y passyon* (Sărbătoarea luptelor cu tauri, regulile și istoricul lor) cu scrisoare introductivă și prefețe de Liviu Rebreanu, Corneliu Moldovanu, I. Har și Ionescu Vion. Aceeași editură îi publică jurnalul de călătorii în Spania, *Peisajii iberice*.

1931 Se stabilește în țară și este redactor la ziarul *Universul*.
Apar volumele *Dansul canibalilor*. Povestirea unei călătorii prin Guineea (Africa), cu o prefață de Mario Vardaquer (Editura Universul) și *Monstrul apelor*, cu un cuvînt înainte de I. Rivera Roviro (Editura Cugetarea).
Începe seria emisiunilor și conferințelor radiofonice.
La 29 octombrie se căsătorește cu Sylvia Petrescu.

1932 Devine membru al Societății Scriitorilor Români și continuă prieteniile literare cu Liviu Rebreanu, Radu D. Rosetti, Dimitrie Gusti, Ion Minulescu, Corneliu Moldovanu, Mihail Sadoveanu, Cezar Petrescu, Cincinat Pavelescu, Ion Luca ș.a.
Volumul *Misterele continentului negru* apare în două ediții succesive la Editura Cartea Românească.

1933 Publică un volum de peregrinări prin deltă sub titlul *Icoane dunărene*. Dunărea, delta și taina bălților.

1934 În luna decembrie, chemat de vraja junglelor, pornește într-o ultimă călătorie în estul Africii, parcurgînd ruta Constanța, Instambul, Bosfor, Marea de Marmara, Marea Egee, Pireu, Beirut, Haifa, Alexandria, Port Said, Marea Roșie, Djibouti, Abisinia.

1935 La sfîrșitul anului apare în două ediții volumul monografic *Abisinia*, prefațat de Radu D. Rosetti (Editura Cugetarea), carte care-l figurează și astăzi la loc de cinste în tezaurul bibliografic al Etiopiei.
Lucrarea este tradusă și în Spania cu titlul *Viaje a través de la Etiopia de hoy*.
Scriitorul Mihai Tican-Rumano primește de la împăratul Haile Selassie, drept recunoștință pentru popularitatea făcută țării sale, gradul onorific de ofițer și decorația „Steaua Etiopiei".
Colaborează cu anchete sociale și articole diverse la *Dimineața*, *Universul*, *Neamul românesc*, *Viitorul* etc. În acest an îmbogățește muzeul „Gr. Antipa" cu noi piese din „jungla africană".

1935—1936 Împreună cu soția face o călătorie în Spania la sfîrșitul lui 1935 și începutul anului viitor. În urma unui război de agresiune, Italia fascistă transformă Etiopia în colonie.

1936 Asistă la victoria frontului popular spaniol în alegerile din februarie. În luna următoare, pentru meritele deosebite în sprijinirea aspirațiilor poporului spaniol, prin articolele și cărțile sale, președintele Republicii spaniole, Alcalo Zamora, i-a decernat decorația de „Cavaler al Ordinului Republicii".
Acordă un interviu ziarului barcelonez *El Dia Grafico*.
Apare ediția întîi a volumului *Spania de azi* și ediția a doua, cu titlul *Spania*, avînd un cuvînt înainte semnat de marele scriitor Miguel de Unamuno (Editura Cartea Românească).

O parte din însemnările de călătorie despre ținuturile din estul continentului negru sînt cuprinse în volumul *Sub soarele Africii răsăritene* (Editura cugetarea).

1937 Scoate la Editura Cugetarea un volum de factură polițistă despre lumea tripourilor de noapte, cu titlul *Nopți barceloneze*. Bario-Chino, cu un cuvînt înainte de Liviu Rebreanu.
Continuă activitatea publicistică.

1938 Amintirile despre țara în care adolescent fiind a făcut un „lung și halucinant popas" sînt grupate în volumul *Argentina* (Editura Cugetarea).

1940 Apare lucrarea *Mînăstirile noastre*, tradusă și în limba spaniolă, și se anunță ca fiind sub tipar : *Hoinărind prin țară, În inima pădurii virgine, Metropole mediteraniene*, cărți care însă n-au mai apărut.

1941 Etiopia își recapătă independența națională, alungînd pe cotropitorii fasciști italieni.

1945—1947 Ocupă postul de corespondent de presă străină pentru limbile spaniolă și portugheză, deținut cu intermitențe și înainte.

1947 I se transmit radiofonic pagini din itinerariile de vînătoare și de călătorie în Africa.

1950 Contractează un cord pulmonar, cu insuficiență respiratorie, boală care-l va mistui pînă la moarte.

1957 „Colecția Cutezătorii" a Editurii tineretului publică ediția revăzută și adăugită a volumului *Lacul cu elefanți*.
Boala de care suferă evoluează.

1958 În aceeași colecție a Editurii tineretului se tipărește *Monștrii apelor*, carte de asemenea revăzută și completată de autor.

1959 La 5 septembrie Mihai Tican-Rumano, în semn de recunoștință pentru oamenii și meleagurile natale, donează muzeului din Cîmpulung-Mus-

cel un număr de 170 de tablouri în ulei, acuarelă, cărbune, tuș, desen și 27 de sculpturi. (Astăzi colecția muzeului cuprinde peste 245 de piese). Printre donații se numără lucrări de Nicolae Grigorescu, Ștefan Luchian, Henri Catargi, Lucian Grigorescu, C. D. Mirea, C. Baraschi, Angheluță și alții.
La Berevoești, satul natal căruia i-a purtat toată viața o mare dragoste, a înființat un muzeu rural pe care l-a înzestrat cu 150 de tablouri. Ulterior s-au adăugat și unele obiecte personale.

1960 Republica Africa Centrală, Coasta de Fildeș, Republica Zair, Republica Congo (Brazzaville), Gabon, Mauritania, Senegalul, Somalia și Mali (fostul Sudan francez) devin state independente pe harta continentului negru.

1961 Sierra Leone obține independența națională în cadrul Commonwealth-ului. În 1971 devine republică.

1962 În martie ține o emisiune radiofonică cu titlul „Peste mări și țări".
Numărul 2 al *Secolului 20* publică evocarea *Drumeț prin Africa* în care Mihai Tican-Rumano își rememorează călătoriile lui în continentul negru.

1964 Îi apar în unele cotidiene amintiri despre locurile natale și despre fauna și flora exotică a pădurilor africane.
Împăratul Etiopiei Haile Selassie, fiind oaspete al țării noastre îl revede la București pe autorul lucrării *Abisinia*, Mihai Tican-Rumano.

1965 Revista *Magazin* tipărește pagini inedite sau revăzute din amintirile exploratorului Mihai Tican-Rumano. În numerele din iulie apar *În junglă* (capitol din vol. *În inima pădurii virgine*) și *O expediție în pădurea sălbatică*, pagini din volumul *Misterele continentului negru*.

1965—1966 Emisiuni radiofonice cu povestiri de vînătoare pentru copii.

1966 Revistele pentru copii *Scînteia pionierului* și *Luminița* reproduc pagini cu însemnări din expedițiile sale în Africa.

1967 Boala se agravează și la 20 martie, Mihai Tican-Rumano, după zeci de ani de călătorie pe o treime din glob, obosit și chinuit de suferință, închide ochii pentru totdeauna. Ne-a lăsat în schimb cele 40 de volume care ne-au „legănat copilăria" și care înscriu o pagină și un nume în literatura română de călătorie.

ION NISTOR

CUVÎNTUL EDITORULUI

Călător neobosit pe toate meridianele globului, Mihai Tican-Rumano a intrat în conștiința posterității ca un talentat autor de reportaje și romane de aventuri. Lor li se adaugă și scrierile cu caracter monografic Spania de azi, Abisinia, Argentina.

Aceste cărți, fie că sînt descrieri de localități din bătrîna Europă, America sau „misteriosul" continent african, ori ne înfățișează expediții vînătorești, ținuturi exotice, cu obiceiurile indigenilor, constituie autentice jurnale literare, redactate de un reporter dotat cu un deosebit spirit al observației realiste.

Sub titlul Peste mări și țări, *volumul de față intenționează, reunind cele mai reușite pagini de drumeție, să ofere cititorilor un itinerar de călătorie Mihai Tican-Rumano. Evident selecția nu a fost deloc ușoară, atît din punct de vedere al realităților prezentate, azi multe depășite, cît și sub raport artistic ; opera de tinerețe a scriitorului, elaborată în spaniolă și tradusă apoi în limba română, înregistrînd multe neglijențe stilistice.*

Am căutat să reținem, în genere, acele pagini care au valoare de document și care cuprind lucruri mai puțin cunoscute nouă, interesante unele din ele și prin ineditul lor exotic. Acestui principiu i-am asociat, desigur, criteriul estetic.

Conduși de cele exprimate mai sus, ne-am propus, fără a urmări riguros ordinea apariției volumelor, să facem o selecție din principalele lucrări în care se împlinește destinul de călător al lui Tican-Rumano.

Titlurile cuprinse în această culegere au fost extrase din următoarele volume : Argentina, *București, Editura Cugetarea, 1935 ;* Peisagii iberice, *București, Editura U-*

niversul, 1930 ; Viața albului în țara negrilor, *București, Editura Universul, 1929 — ediție revăzută, aflată în arhiva familiei (în spaniolă* La vida del Blanco en la tierra del Negro, *Barcelona, 1927)* ; Misterele continentului negru, *ediția a II-a, București, Editura Cartea Românească, 1932 (în spaniolă cu titlul* El hombre-mono y sus mujeres, *Barcelona, 1928)* ; În inima pădurii virgine, *traducere în manuscris, din care a apărut, în revista* Magazin *(nr. 402, 1965), capitolul* În junglă *(în spaniolă* En el corázon de la silva virgen, *Barcelona, 1928* ; Lacul cu elefanți, *ediție revăzută și adăugită de autor, București, Editura Tineretului, 1957 — ed. I, 1928 (în spaniolă cu titlul* El lago de los elefantes, *Editorial „Lux", Barcelona, 1928)* ; Monștrii apelor, *ediție revăzută și adăugită, București, Editura Tineretului, 1958 — ed. I, 1928* (El monstrua del aqua, *Barcelona, 1928)* ; Sub soarele Africii răsăritene, *București, Editura Cugetarea, 1936* ; Abisinia, *ediția a II-a, București, Editura Cartea Românească, 1935.*

Stabilirea textelor s-a făcut, deci, după ediții princeps și ediții revăzute, permițîndu-ne unele ușoare îndreptări ortografice care să facă textul accesibil cititorului. Am păstrat însă acele forme de limbă specifice epocii în care a scris Mihai Tican-Rumano (lunatec, sălbătăciuni ș.a.). Fragmentarea unor capitole a fost marcată prin paranteze ascuțite, iar mențiunile noastre în text sînt însoțite de n.n. *De asemenea, am însoțit textul cu note istorico-literare utile lectorului de astăzi, căci în ultimele patru decenii harta geografico-politică, parcursă de Tican-Rumano, s-a modificat incomparabil de mult prin amploarea mișcărilor de eliberare și consolidare națională. Informațiile și datele au fost extrase din cele mai noi lucrări care ne-au parvenit.*

În încheiere, aducem și pe această cale mulțumirile noastre doamnei Sylvia Tican, soția scriitorului, care ne-a pus la dispoziție, cărți, reviste, texte revăzute de autor în ultimii ani, manuscrise și prețioase informații despre neobositul scriitor și călător Mihai Tican-Rumano.

I. N.

ARGENTINA

APARE BUENOS AIRES[1]

...SÎNTEM la Buenos Aires.

Nu s-a ivit înaintea noastră în mod triumfal, panoramic, ci prin surprindere și aproape timid. În fața acestei apariții cețoase și nedeslușite, vulgară și inestetică, orice călător, cît de puțin visător, din fire, simte un fel de depresiune morală, aproape o decepție.

Noi, europenii, ne-am făurit în închipuirea noastră o imagine himerică a „Noii lumi". Francezii, de exemplu, credeau <...> că de cealaltă parte a oceanului se găsește un mare continent populat de papagali, de indieni și de lei : că, sub un cer viu colorat, mișună o populație exotică ce-și împodobește capul cu tot felul de pene multicolore. Cît pentru noi, ceilalți, deși nu ne facem o imagine atît de arbitrară despre America de Sud, ne încăpățînăm să privim acest continent printr-un văl de iluzii ; în mintea noastră primează încă amintirea vie a faimoasei „Indii", patria aurului, a fructelor bogate, a aventurilor fantastice. Deși nu mai credem că populația ar umbla mai mult goală și cu pene pe cap, credem, totuși, că acolo n-ar fi decît orașe luxoase, albe, mărețe, neasemuit de strălucitoare, iar numele de Buenos Aires evocă în mintea noastră o imagine minunată și pitorească. Nici eu nu făceam excepție de la această regulă.

Credeam că voi vedea lucruri extraordinare, un colorit special, o ambianță luminoasă și rară.

Dar, Buenos Aires, se ivi înainte-mi și imaginea iluzorie se topi dintr-o dată : ploua. Prin ploaia ce cădea

---

[1] Capitala Argentinei și port situat în golful La Plata. Este cel mai mare oraș al Americii de Sud, avînd o populație de 7 000 000 locuitori (1968) cu suburbii. Orașul a fost înființat în 1535 de către coloniștii spanioli.

cu încăpățînare Avenida de Mayo îmi apăru ca o reproducere a Parisului sau Londrei. Văzui clădiri înalte și strîmte, turnuri acoperite cu tablă, pereți cenușii. O țesătură de fire împînzea cerul. Acesta era luminosul și meridionalul Buenos Aires al legendei ?

Aspectul surîzător și filozofic al vieței meridionale lipsea și, casele, cu ziduri roze pe jumătate îngropate în frunzișul unor arbori necunoscuți, pe care mă așteptam să le văd, lipseau de asemenea. Oamenii, pe care îi vedeam, nu aveau acel aspect filozofic al oamenilor din țările de sud ; era o mulțime agitată, în goană după piinea de toate zilele. Ploaia împăienjenea cerul, pietrele și oamenii. Cerul avea acea culoare cenușie caracteristică, atît de dragă civilizației moderne, culoarea cetii și a ploii, culoarea nostalgiei și a visului, culoarea muzicii germane sau a beției englezești... dacă aceasta ar putea avea culoare... Aceasta fu prima mea impresie în Buenos Aires. În depărtare, cupola Parlamentului se înălța în spațiu ; acea cupolă, continuîndu-se vag în umbra înserării, avea ceva din religiozitatea monumentelor de la nord. Ea trezea în minte gînduri despre noțiunea unui civism consacrat de atîtea revoluții seculare.

Acea cupolă era un simbol al idealului omenesc, al eternului ideal al mulțimii : democrația. E ceva mistic în atmosfera unui oraș cînd îl privești din înălțime. Totuși, văzui curînd că Buenos Aires nu trebuie interpretat în acest mod mistic ; acesta e un oraș de un materialism naiv și ai cărui locuitori sînt obișnuiți să vorbească de comerț iar nu de metafizică.

Dar vina era a ploii, ploaia aceea paradoxală și nepotrivită mă făcuse să văd Buenos Aires-ul prin acea prizmă de vagă spiritualitate. Ploaia, însă, trecu și veniră zilele senine. Mugurii arborilor își desfăceau învelișul și frunzele primăvăratice începură să înverzească în marginea șoselelor ; arbuștii înfloreau prin grilele palatelor și primăvara își făcu apariția.

Atunci Buenos Aires îmi apăru așa cum e în realitate : un oraș luminos, zgomotos, vibrînd de căldură și de energie. Și, totuși, zilele luminoase ce urmară nu putură șterge acea primă impresie a Buenos Aires-ului înfășurat în ceață, acea viziune mistică a cupolei Parla-

mentului, înălțîndu-se sură, asemenea unui ideal care se risipește ca un fum și se contopește cu cerul....

★

În primul moment Buenos Aires fîstîcește pe călător și-l lasă nedumerit. E un oraș care te fîstîcește din pricina elementelor care l-au format. O sumedenie de influențe etnice, istorice, sociale s-au suprapus mai mult decît s-au amestecat și, din această amalgamare, a ieșit un hibrid. Astfel că Buenos Aires nu formează un tot indivizibil ; el nu a fost creat de înceata măiestrie a secolelor, piatră cu piatră, din nevoie în nevoie, ci s-a născut pe neașteptate, s-a format mai în grabă. Nici n-a fost făcut de o singură rasă [1] de oameni, în același spirit și din același plan, ci toate rasele din lume au pus aici ceva din sufletul lor. Abia de întîlnești două case care se aseamănă. Lîngă un edificiu scund și cu linii simple se poate vedea o clădire înaltă și pretențioasă în stil „nordic", alături de o casă în stil „rococo" [2] se văd coloanele grave ale stilului „greco-roman" ; o clădire în care se adăpostesc familii de proletari, alături de palatul unui nobil senior, ale cărui proprietăți se întind pe kilometri pătrați ; o cîrciumă alături de un restaurant luxos ; un cartier elegant deasupra dughenelor și a bărăcilor de pe marginea rîului.

Avenida de Mayo e artera principală. Are înfățișarea unui bulevard parizian. Case înalte, acoperișuri de ardezie, hoteluri și cafenele luxoase, multe vehicule, infinit de multe vehicule și tot atîția trecători. Aproape de această Avenidă se găsesc străzile comerciale, acoperite de anunțuri, reflectoare, placarde și firme. Acestea sînt străzi englezești sau americane. Aici se îngrămădesc băncile și bursele, magazine imense, unele de proporții colosale, mașini care forfotesc în toate direc-

[1] Sensul care îl are cuvîntul în această accepție este de popor, națiune, populația țării fiind alcătuită din descendenți ai coloniștilor spanioli și italieni, din emigranți europeni și din indieni și metiși.

[2] Stil arhitectonic răspîndit în secolul al XVIII-lea, provenind din Franța, caracterizat printr-o bogăție excesivă de linii, de curbe, de ghirlande, împletite asimetric, încrustate cu cochilii.

țiile, tramvaie ale căror clopote sună mereu, oameni care se grăbesc spre diferite ținte, zgomot, tumult, fierbere... Traficul e reglementat cu preciziune și trebuie să umbli cu pași aproape militărești, dacă nu vrei să fii trîntit la pămînt. Pentru a dovedi agitația acestor străzi comerciale, e de ajuns ca un vehicul să o străbată în sens invers și, în cîteva clipe, se va vedea un imens șir de mașini și tramvaie oprite pe loc.

Ceva mai departe de acest centru comercial e un cartier elegant, unde s-a refugiat aristocrația banului. Aci, nobilii argentini și-au ridicat locuințe extrem de luxoase și de elegante. Grădini bogate și ziduri înalte le despart de strada banală, și, spre a evita și mai mult orice punct de contact cu viața din jur, aceste locuințe senioriale sînt de obicei construite în stil francez sau german. Unele au aspectul unor palate din Renașterea de nord și nu le lipsește nici chiar patina timpului pentru a produce impresie de noblețe și vechime. Atît de puțin americane sînt aceste edificii încît, trecînd pe Avenida de Alveor, de exemplu, călătorul s-ar putea ușor crede, într-un moment de distracție, că se găsește într-un oraș din nordul Franței.

Dar, dincolo de centrul comercial și aristocratic, străzile se prezintă ceva mai umile, dar și ceva mai firești. Aci, orașul e mai sincer. Aci, nimeni nu caută să-și ascundă originea, spaniolă sau americană, nici să se împotrivească legilor sau cerințelor climei. Sînt case pitorești, unele joase, cu un singur etaj și terasă, pentru a ieși la aer în nopțile de vară, cu o curticică pentru a cultiva florile și ferestre zăbrelite. Case comode, spațioase, și adaptate climatului — dar fără îndoială condamnate să dispară...

Dacă ne îndreptăm spre suburbii, întîlnim un cartier caracteristic, mare cît un oraș. Case drăguțe, mici, în formă de „chalet" (casă elvețiană), mărginesc bulevardele largi, plantate cu arbori. Aspectul lor e simplu și cîmpenesc, coloritul lor, viu și variat — un brîu de iarbă și arbuști le apără și le împodobește, și mari buchete de trandafiri cresc printre frumoșii palmieri. Ce clasă de oameni înțelepți și pricepuți trăiesc în aceste case atît de confortabile și de poetice !

Viața din acest cartier liniștit, în aceste căsuțe frumoase, trebuie să fie o adevărată încîntare. <...>

Urcînd spre suburbii, dădeam de cartiere din ce în ce mai modeste... iar „pampa" [1], începe chiar de acolo. Grupuri de cai pășteau în cîmpii acoperite de mărăcini ; în depărtare, se înălțau coșurile cîtorva fabrici. Case mici, răzlețe, presărau cîmpia cu acoperișurile lor zincate de tablă... Cursuri mici de apă brăzdau împrejurimile. Pe aici erau posturile avansate ale orașului, resturile populației, rămășițele emigranților, acei ce nu aveau loc în incinta orașului. Totuși, în cîțiva ani numai, cred că forța de expansiune a orașului va fi convertit, desigur, aceste maghernițe în locuințe frumoase și pline de viață, ca și micile rîulețe murdare, în splendide bulevarde.

Neprevăzutul pîndește încontinuu atît oamenii cît și locurile în acest oraș, care crește și se întinde cu o uimitoare repeziciune. Centrul orașului este o cetate imensă, zgomotoasă, febrilă, entuziastă. Are forma unui pătrat și se conduce după regulile matematice. Blocurile construite au aceleași dimensiuni și toate au același număr de case [2]. E ceva uniform și matematic în acest oraș latin meridional, ca și în Montevideo, capitala Uruguay-ului. Culoarea cenușie îi dă un ton uniform și monoton. Dar pe străzile de la periferie se văd căsuțe roze, galbene și albe.

★

Dar pe acele străzi, cu casele de culoare cenușie, nu se văd oameni neocupați care să stea de vorbă, sau să se plimbe și nici cerșetori. Trecătorul nu e sîcîit nici de vînzători ambulanți, nici de lustragii, nici de florărese. Viața are un aspect aspru, căci aci aproape toată lumea trăiește pentru bani.

În toate țările Europei, marea majoritate a oamenilor muncește ca să trăiască ; aci se muncește pentru a

---

[1] Asociație vegetală formată din ierburi (graminee) caracteristică pentru cîmpiile cu climă subtropicală și temperată din America de Sud.

[2] Citește apartamente.

se îmbogăți. Se simte și în aer un suflu de negustorie și în ochii fiecărui om o licărire specială, licărirea ochiului de vînător ce stă la pîndă.

În birourile comercianților sau bancherilor se văd cartoane cu inscripții adresate clienților ce sînt sinteza unei întregi filozofii :

„Fiți succinți, vă rugăm !"
„Sîntem foarte ocupați."
„Aveți bunătatea și vorbiți pe scurt."

Iar la porțile unor fabrici se văd de asemenea cartoane cu inscripția : „Nu e nevoie de lucrători"... spre a se evita, desigur, explicații zadarnice cu postulanții.

În schimb, în port, sub arcadele străzii Passeo de Julio se vedeau table mari, pe care lucrătorii erau cotați ca la o bursă proletară : „Se caută lucrători pentru Palermo [1], salariu... peso [2] pe zi".

Pe scurt, în acest oraș, totul se mișcă într-un ritm grăbit <...>.

Progresul însă vrea ca omul să-și sacrifice instinctele sale epicuriene și să alerge cu înfrigurare după bani, căci în modul acesta civilizația omenirii merge mai repede. Tot construind fabrici și muncind din răsputeri se asigură cultura și splendoarea omenirii...

Și splendidul Buenos Aires s-a sacrificat ca și celelalte cetăți ale civilizației. În loc să se întindă molatec pe malurile golfului La Plata [3] și să trăiască o viață de epicurian crede că servește și mai bine civilizația, ridicînd mereu magazine și blocuri cenușii...

[1] Oraș în sudul Italiei, situat pe coasta nordică a Siciliei, principalul centru economic, comercial și port al Siciliei. Aici a murit, la 14 noiembrie 1852, Nicolae Bălcescu.

[2] Monedă argentiniană.

[3] La Plata *(Rio de la Plata)*, estuarul fluviului Parma, situat la granița dintre Argentina și Uruguay. Pe țărmul lui se află orașele Buenos Aires, La Plata și Montevideo.

PEISAJ ARGENTINIAN. MENDOZA [1]

DUPĂ ce călătorul din Argentina străbate cu trenul imensa „llanura" [2], ochiul începe să se desfete cu un nou peisaj, cu un mai puternic și mai variat colorit, un peisaj de dată foarte veche, avînd în culorile sale naturale ceva din patina vremii...

La orizont, pe deasupra norilor care mărginesc „llanura", descoperi, deodată, ceva alb strălucitor, care par a fi creste de omăt. Deschizi ochii bine și constați că într-adevăr acel alb lințoliu aerian de acolo, de departe, este zăpadă. Sînt Anzii [3], faimoșii munți care se ridică la șapte mii de metri înălțime și traversează întregul continent american, de la capul Hornos pînă în regiunea Alaskăi ca o gigantică șiră a spinării.

Puțin după această apariție, mică față de imensitatea munților, răsare orașul Mendoza, capitala unui ținut în care ciorchinii de struguri și vinul spumos înconjoară cîmpiile și drumurile, invitînd parcă la o reintegrare a Greciei dionysiace [4]...

Dar, să ne oprim puțin în această cetate, care are un caracter spaniol foarte pronunțat, ba, aș putea spune, un veritabil oraș spaniol transplantat în pămîntul bogatei Argentine. Pe stradă se văd femei cu ochi de văpăi, cu capul și umerii acoperiți de bogate și elegan-

[1] Oraș în Argentina, situat la poalele Anzilor, centru viticol cu o populație de 109 150 locuitori (1960).

[2] Cîmpie.

[3] Munții Cordilieri, denumiți și Anzi, reprezintă cel mai lung lanț muntos de pe glob (18 000 km). Cele mai înalte vîrfuri ating înălțimi de 6 193 m și 7 014 m.

[4] Aluzie la serbările organizate în Grecia antică în cinstea lui Dionysos, zeul vinului și al veseliei (la romani Bachus).

te mantile[1], iar în mîini cu cîte o floare roşie. Apoi grupuri de tinere şi bătrîne, îndreptîndu-se pioase spre biserică. În Mendoza am avut cu adevărat impresia că sînt în inima Spaniei, în centrul minunatei Andaluzii[2]. Acelaşi soare cald şi binefăcător învăluia aceleaşi tablouri pitoreşti, acelaşi cer albastru, aceeaşi linişte plăcută şi odihnitoare.

Liniştea provincială suavă, care se strecoară printre frunzele arborilor, de care sînt străjuite aproape toate străzile. Freamătul, zgomotul, vanitatea Buenos Airesului se amortizează pe întinsul „llanurei" şi dispare în Mendoza ca valurile furioase pe întinsul unei plaje.

Cînd mendozanul trece călare pe catîrul său, zgomotul copitelor se aude multă vreme, chiar după ce călăreţul nu se mai vede.

Pînă şi păsările cerului cîntă-n surdină. Iar lumina soarelui se cerne fină prin frunzişul arborilor, învăluind întreaga cetate într-o aromeală dulce ca pentru o nesfîrşită şi ideală siestă.

★

Cînd părăsii oraşul Mendoza, clopotul unui templu bătu de cîteva ori, iar sunetul bronzului se înalţă pînă-n slăvile cereşti, deasupra minunatei cetăţi, cu aceeaşi gravitate cu care suna în vechile orăşele ale Castiliei[3] solemnele şi tîrziile clopote ale catedralelor.

Părăsind Mendoza, trenul străbate întinderi mari, bogate. Ici-colo, şuviţe de apă se zăresc, strălucitoare ca argintul, prin şănţuleţele făcute să înlesnească viaţa semănăturilor. Flori mari, în formă de clopoţele albe, se leagănă la dreapta şi la stînga, căutînd parcă a fugi de fluturii gingaşi ce zboară, nesiguri şi copilăreşc, pe deasupra lor, aşezîndu-se din cînd în cînd pe ele, spre a se odihni.

[1] Mantilă, pelerină scurtă pînă la genunchi, purtată altădată de femei. Şal de dantelă.

[2] Andaluzia, cîmpie în Spania — fertilă agriculturii — care se întinde de-a lungul fluviului Guadalquivir.

[3] Vechi regat spaniol construit în 1035, în urma căsătoriei Isabelei de Castilia cu Ferdinand de Aragon, Castilia s-a unit cu Aragonul (1497), formînd regatul Spaniei.

Primul lanţ obscur al munţilor Anzi se conturează din ce în ce mai bine, iar, în spatele lor, vîrfurile ninse se înalţă spre un cer curat şi transparent.

Trenul urcă panta „llanurei". Grădinile şi semănăturile rămîn în urmă; pămîntul, treptat, îşi schimbă coloritul, devine din ce în ce mai deşert, făcîndu-se mai ostil, aspru şi dezolant. Vin apoi aşa-zişii cavaleri ai „pampei", nişte blocuri mari de piatră, grămezi de piatră mai mici, crîmpeie sălbatice şi spinoase. Cactuşi sălbatici şi aspri înlocuiesc hrănitoarele legume şi plante ale şesului. Sub puternicul soare al amiezii, ce pare că arde sterpul pămînt, se coc „cavalerii" şi primele coline ale lanţului de munţi. Cade foc pe pămînt. Şi, în acelaşi timp, ieşind afară printre enormele blocuri de piatră ale acelor sălbatice terenuri, cresc infinite flori, unicele, de culoare galbenă, care, vioaie, se leagănă în bătaia vîntului, mulţumite să trăiască, îmbătîndu-se de lumină şi căldură. Şi acele flori sînt de o abundenţă excesivă de arditatea peisajului. Un surîs tineresc, un surîs de primăvară încremenit peste o lume lipsită de fiorul vieţii.

Deodată trenul, cu o smucitură aproape violentă, intră pe o vale rîpoasă. Începe partea cea mai anevoioasă a drumului. Munţi de o parte, munţi de cealaltă, şi, în fund de tot, cursul turburat şi răzvrătit al unei ape. Vegetaţia lipseşte aproape cu totul; numai cîteva mărăcinişuri se îndărătnicesc să se cţţere pe povîrnişurile munţilor, pentru ca la jumătatea drumului să se opreasă neputincioase.

Întîlneşti totuşi o poezie sălbatică în măreţia acestor munţi sterpi şi prăpăstioşi, a căror frumuseţe romantică ar ispiti pasiunea turistică a atîtor hoinari zănateci închinaţi extravaganţei şi aventurii.

★

Intrînd pe valea rîpoasă a munţlor Anzi, străbătuţă de drumul de fier, rămîi încremenit de ariditatea stîncilor. Vegetaţia lipseşte, după cum am spus, cu totul; numai acele mărăcinişuri, numite „matojos", se mai trudesc să se cţţere chinuite pe povîrnişurile pietroase ale

munților, dar la jumătatea drumului se poticnesc. Iar de pe culmile înălțimilor, singurătatea munților este stăpînită de ferocitatea torentelor, ale căror albii, prăpăstioase și sălbatice, par cicatricele unui monstru...

Mintea îți stă în loc vrînd să te gîndești cum mîna omului a putut croi un drum trenului, prin acele grozăvii ale naturii. Încolo, de jur împrejur, liniște, pustietate, gol...

Nici case, nici plantații, nici oameni, nici chiar păsările nu îndrăzneau să se aventureze în această lume stearpă și încremenită. Viața parcă a fugit din arterele acestei naturi tragice, lăsînd numai osatura hidoasă a acestor schelete de titani [1] răi.

Străbătînd din fuga trenului defileul acestor monștri, de culoarea aramei, sufletul ți se strînge, ca și cînd s-ar fi pomenit pe un cîmp de bătaie, după ce lupta s-a încheiat. Combatanții sînt munții imenși, nesfîrșiți, ca o armată de goliați [2], decimați pînă la unul în încremenirea veșniciei. Iar rănile sînt imprimate în acele lungi și adînci crăpături ale rîpelor, în întortocheturile înspăimîntătoare ale stîncilor, în prelungirile întristătoare ale acelor vîrfuri, care se pierd în văzduhul cerului.

Dar, iată, trenul face în sfîrșit o cotitură și mai prelungită și intră pe o vale mai deschisă, în fața căreia, ca o alinare a sufletului, apare pe deasupra vîrfurilor și a blocurilor imense de piatră, vîrful nins al lui Tupungato, asemănător unei apariții mistice, luminoasă, curată, ideală.

Ceața care se deplasa, capricioasă, rupîndu-se de colțurile stîncoase în fîșii, cînd suitoare, cînd coborîtoare, ascundea povîrnișurile, iar pe deasupra ei, tăinuindu-și drumul spre ceruri, vîrful nins al lui Tupungato se contura divin și neverosimil, lăsînd impresia că aparține unei lumi cu totul necunoscută.

[1] Titani, uriași legendari din mitologia greacă, copiii lui Uranus și ai Geei; ei întruchipau diferite forțe ale naturii.

[2] Aluzie la legenda biblică în care se vorbește de uriașul Goliat, omorît cu o piatră aruncată dintr-o praștie de păstorul David, devenit rege al Israelului.

★

Urcă trenul gîfîind, prin valea rîpoasă, în sus; la fiecare minut se înalță tot mai multe obstacole, iar peisajul devine și mai dezolant.

În ce moment apocaliptic al îndepărtatului văleat va fi venit surprinzătorul cataclism, care a dat viață și forme atît de ciudate acestor munți unici? De atunci au rămas cînd îmbrățișați cu soarele, cînd înghețați sub zăpadă.

O pedeapsă supranaturală i-a condamnat la această răstignire, subliniată doar prin nimbul razelor de soare.

În munții rîpoși ai Anzilor nu și-au putut găsi adăpostul nici păsările cîntărețe, nici vesela verdeață, nici umbra liniștiților arbori. Focul intern i-a zguduit continuu și le-a calcinat răsadul. Nu au cunoscut altă existență decît cea vulcanică. Vîrfuri s-au ridicat și prăpăstii s-au deschis în zgomotul îngrozitor de cutremure subterane, iar vulcanele au completat drama telurică, aruncînd trombe de foc.

Pe deasupra crestelor, doar condorii [1] s-au mai încumetat să-și arcuiască zborul lor sinistru. Natură dezolantă, natură tragică, giganticii Anzi își poartă blestemul soartei lor neîndurate, rostit de cine știe ce zeu în ziua cînd vîrfurile lor au străpuns norii.

...Și trenul, creație minunată a omului, cu noi smucituri, mai urcă o coastă și deodată se oprește. Este punctul numit Puente del Inca, la aproape 3 000 metri deasupra nivelului mării. Odată cu oprirea trenului, te izbește un curent violent de vînt, care pare a fi captat pe o conductă prin defileul rîpei. Suflul său este puternic, de o violență neasemănătoare, și aduce cu el un val de frig, care te pătrunde pînă la os. Dar, cum nu întîlnește nici arbori, nici ierburi măcar, pe care să le miște și să le facă să geamă, suflul vîntului te taie pe mutește și pe nesimțite... Șuieratul lui nu se aude în acea dezolare completă. Liniște, pustiire, moarte. Afară de om, nici

[1] Condor (*vultur gryphus*), vultur foarte mare cu gîtul golaș, răspîndit în munții Americii de Sud.

un fel de altă vietate n-a mai avut curajul să lupte cu natura ostilă a înălțimilor. Trenul doar îi atinge ascunzișurile : funcționarii, odată terminată slujba lor zilnică, se pun la adăpost în căsuțele lor călduroase, numite „barracones", iar călătorii îndrăzneți găsesc adăpost în cîteva hoteluri și case. Nimeni, apoi, nu se mai agită primprejur. Doar vîntul mai aduce un element de mișcare, scoborînd vîrfurile prin rîpe pînă departe, spre cîmpie.

Nu pot uita niciodată priveliștea care m-a turburat atîta. Cît a staționat trenul în acest popas, am scoborît ca să-mi dau mai bine seama de lumea nouă în care mă rătăcisem. Simțeam o plăcută impresie de tercare și de entuziasm în fața acelui spectacol magnific și tragic, pe care amurgul îl înfrumusețea cu diadema unui infinit număr de culori, de nuanțe, de la arămiul închis pînă la cel mai frumos galben, al spicului de grîu.

Din vîrfurile cele mai înalte stăpîneau blocuri mari albe, blocuri de ghețari, peste care ultimele săgetări ale soarelui aruncau efecte de miraj.

★

În lungile mele colindări de-a lungul continentelor, nu-mi amintesc să fi întîlnit un peisaj mai trist și mai pustiu ca acela din vîrful Anzilor Argentinei. Dar, nici mai impresionant în măreția lui fioroasă. Te afli aci cu sentimentul că te-ai rătăcit într-o planetă părăsită, chemîndu-ți în minte imaginea întruchipată din lecturile în care sînt descrise peisajiile din lună. Pe ici, pe colo, zăpada albește vîrfurile sau coboară cu torentele, pînă se oprește în rîpe.

Îmi amintesc acel sfîrșit de zi, cînd, în liniștea și pustiul locului, lumina soarelui, spre apus, dădea un farmec straniu munților înalți, pe care îi colora în arămiu, în timp ce valea se scufunda într-o misterioasă penumbră.

Niciodată n-am simțit în jurul meu atîta liniște și-n spate frig de moarte. Senzații noi ! Parcă o forță magică mă răpise pămîntului, depunîndu-mă pe teritoriul unui astru mort. O clipă m-a încercat groaza

de a fi trecut dincolo de viață, în regiunea de unde niciodată ființa noastră pămînteasca nu se mai întoarce...

Aveam senzația rătăcirii în gol, a pierzaniei eterne. Îmi purtam pașii ca un lunatec pe prundișul văii, făcînd sforțări să mă dezmeticesc, cînd, nu departe de mine, zării un adăpost și auzii voci de ființe vorbitoare. Era într-adevăr casa de adăpost din acea regiune pustie, unde poposiră, ajungînd pe altă cărare, tovarășii mei de tren, care acum se încălzeau în jurul căminului, așteptînd prepararea cinei.

Buimăcit încă de contrastul dintre viața dinăuntru și peisajul de afară, mă retrăsei în camera ce mi se rezervase, simțind nevoia să rămîn cîtva timp singur.

Gîndul mă purta departe spre lumile de care mă despărțisem, ca să împărtășesc destinul crud al rătăcirilor pe meleagurile atît de străine, și, de multe ori, atît de haine. Într-o clipă se adună în mintea mea toată icoana drumurilor străbătute peste țări și mări, pentru ca, în cele din urmă, să stăruie în minte minunea colțului natal, presărat pe poalele Carpaților musceleni. De ce l-am părăsit, ce căutam eu, prin aceste sălbăticiuni de țară, care-ți îngheață sufletul și-ți gonesc pașii ? Blestemul meu nomad îmi poruncea această continuă și neobosită împrăștiere în lumea largă. Și, deodată, parcă avui sentimentul că eu sînt biruitorul ei.

Ce mică îmi apărea lumea acum... pentru gînd, pentru dorinți ; ce mică mi se părea ea, și, altminteri, după ce o străbătusem în toate ungherele ei, după ce-i pipăisem toate curiozitățile și toate misterele !

Ce mică este lumea pentru nesățiosul, care i-a sorbit dimensiunile și a răscolit-o în toate ascunzișurile ei. Am ținut să gust cu sete din plin clipa acestei supreme satisfacții izvorîtă din conștiința biruitorului care mi se părea că sînt. <...>

PEISAJII IBERICE

BARCELONA [1]

DACĂ păşim mai întîi pe străzile capitalei catalane, nu o fac pentru a uşura cititorului înţelegerea călătoriei pe care o întreprinde de-acum, alături de mine, prin Peninsula Iberică, şi în care îi voi sluji de călăuză. Dar este firesc şi este cuminte să începi întotdeauna cu începutul — vreau să spun cu portul marin în care debarcă de obicei în Spania drumeţul.

Barcelona... Mulţi îşi vor aminti, desigur, vedeniile halucinante cu care jongla Paul Morand [2] în frumoasa lui *Noapte catalană* din *Ouvrez la nuit*. Barcelona este oraşul istoric şi oraşul industrial, învestmîntat în brumele mării şi vibrînd de viaţa tumultoasă a unui întreg milion de locuitori (în anul 1966 avea 1 697 100 locuitori, *n.n.)* veniţi din cele mai neastîmpărate unghere ale peninsulei.

Imigraţia interioară nu este, însă, singura care dă oraşului viaţa lui plină de pitoresc şi de însufleţire; înainte de toate, Barcelona este un oraş cosmopolit în care roiesc străinii veniţi din lumea celor patru vînturi. Şi acest torent necurmat de călători a făcut mult, fără îndoială, pentru ca la concursul internaţional al celor mai frumoase oraşe europene, în 1923, Barcelona să primească diadema regală, odată cu premiul I.

---

[1] Oraş în nord-estul Spaniei (regiunea Catalonia), al doilea ca mărime din ţară şi port la Marea Mediterană. Barcelona este oraşul în care Mihai Ţican-Rumano a tipărit, în limba lui Cervantes, mai multe volume de călătorie privitoare la Africa.

[2] *Morand Paul* (n. 1888), diplomat, scriitor şi călător francez. Este autor de romane, nuvele şi amintiri de călătorie: *Magie noire* — 1928 *(Magie neagră), Flagellant de Seville* — 1959 *(Flagelul din Sevilla), Les Voyages* — 1964 *(Călătorii)* etc.

Ce impresie face Barcelona unui român, la debarcare ? Eu unul, cel puțin, am rămas înmărmurit de sonoritatea limbii catalane [1], ale cărei accente se aseamănă atît de mult cu acelea ale limbii românești. „Asculta" își strigă oamenii între ei, în portul în care catargurile se leagănă indolente, așteptînd ziua plecării spre orizonturi necercetate. „Asculta !" Călătorul a avut grijă să învețe cîteva expresii spaniole, necesare celei mai primitive înțelegeri cu trecătorii ; și acum, bagă de seamă consternat, că toată truda i-a fost zadarnică, din moment ce la Barcelona se vorbește limba catalană, dacă nu chiar cea românească. Și nu sînt rari bucureștenii care se adresează într-o prietenoasă românească celui socotit „compatriot", și al cărui răspuns, în cea mai pură catalană, îi înmărmurește și-i deconcentrează.

Și totuși, obsesiunea întîlnirii „compatrioților" flutură și pe străzile orașului; la tot pasul, chiar, auzi : „molt", „tot", „pește", „mică", „prăjită", „caraghios" ; un întreg dicționar al cuvintelor comune catalonilor și nouă s-ar putea alcătui spre uimirea și încîntarea unora și-a altora. Dezamăgit de gafa din gară, te oprești lîngă o bancă, pe o alee și tragi isteț cu urechea : domnul acesta și doamna aceasta cea tînără și zveltă cu care vorbește, sînt fărăîndoială români. Chiar și fizionomia, de altfel... Te apropii, satisfăcut de tine, și dai drumul unei fraze de surprindere. Și doamna și domnul au rămas, cum te așteptai, surprinși — dar de o surprindere cu totul neplăcută pentru tine : ambii au pe figură consternarea și ironia zîmbitoare a celor ce nu pricep limba în care li se vorbște, dar care se simt la ei acasă... În vreme ce tu faci pirueta stîngace și salvatoare, pentru a reîncepe peste cîteva zile...

De altfel, nu numai limba de aici are caractere comune cu ale celei românești ; și în datinele locale sînt crîmpeie de o uimitoare asemănare cu cele de la noi. De pildă, „sardana", dansul național catalan, nu este

[1] Catalana este limba romanică vorbită de aproximativ 5 000 000 de locuitori în nord-estul Spaniei (provinciile Catalonia și Valencia), în insulele Baleare și Pitiuse și în sudul Franței (departamentul Pirineilor Orientali).

decît o horă, cu mișcările, ritmurile și mlădierile de pe la noi !...

Dacă am hoinări puțin prin oraș ? ! Nu ne vom opri prea mult în fața superbelor clădiri ce încadrează străzile confortabile. Să trecem pe lîngă bătrîna Catedrală și pe lîngă celebrul templu de la „Dagrada Familia". Ajungem în parc <...> — o minune de verdeață, ca și parcul de pe colina Tibidado, de pe care vederea asupra orașului este atît de admirabilă. Plimbările ne așteaptă pretutindeni : aristocratice sau populare. Barcelona este cetatea lor. La ora prînzului, și zilnic, noblețea locală defilează în goana roibilor sau a automobilelor pe Pasco de Gracia. Un alt spectacol, de multicoloră gloată, ne întîmpină pe Las Ramblas, arteră principală cu structură americană care coboară maiestoasă spre port.

Ca toate marile orașe, Barcelona își are, în așazisele „cartiere joase", Montmartre-ul ei. Aici întîlnim lupanare și cafenele interlope, cu femei de toate culorile — blonde și oxigenate, brune și mate. Peste toate — și deasupra lor — femeia catalană, bine legată și mică de statură, își plimbă mîndria ei de femeie casnică, și de excelentă mamă de familie. O frumusețe deosebită de cea care face faima spaniolei peste hotare, dar care nu este lipsită de farmecul ei intim.

TIBIDABO

BARCELONA are frumuseți care, necunoscute decît de puțini din turiștii altor țări, ispitesc îndelung pe iubitorii de pitoresc și pe oamenii de condei, dornici să fixeze pe hîrtie aspecte în adevăr de neuitat.

Afară de colina care poartă numele de Montserrat, și unde acum este una din cele mai curioase mănăstiri din cuprinsul Spaniei, Barcelona are încă o localitate, plină de o nesfîrșită poezie, numită Tibidabo.

Nimeni n-ar putea spune precis care e originea acestui nume atît de curios și cu o rezonanță cu totul deosebită : „Tibidabo". Trebuie să amintim versiunea după care Creatorul lumii, voind să arate bunăvoința sa pentru localnicii ținutului respectiv, a plăsmuit minunata localitate și, generos, a oferit-o celui dintîi om spunîndu-i : Tibi dabo — Ți-o da ție !

O atare legendă își găsește deplin autorizarea, prin însăși bogăția fără pereche a frumuseților naturale pe care le întrunește această localitate.

Dacă niciodată nu se va putea găsi în mod precis originea numelui său, nu e mai puțin adevărat că Tibidabo, așezat la 1 200 metri deasupra nivelului mării, este cel mai frumos punct al Barcelonei.

Un funicular te duce, în cîteva minute, pînă sus pe o platformă, care, dominînd întreg orașul, te lasă să vezi casele înșirate jos, într-o splendidă panoramă care nu are termen de comparație.

Unii vizitatori preferă să ajungă sus, cu piciorul, străbătînd drumuri șerpuite, care cer, firește, destulă vreme, pînă să se oprească în vîrful colinei, însă, care, în schimb, lasă să se vadă, mult mai bine și în detaliu, fermecătorul peisaj care se desfășoară jos și ale

cărui perspective se tot lărgesc, pe măsură ce omul urcă mai sus.

Pămîntul, împrejur, rămîne ras și gol, dar din loc în loc <apar> arbori singuratici, în atitudini de oameni care cugetă, sau grupuri de copaci răsar pe neașteptate, sporind sentimentul de izolare și de înălțime.

Cînd ai ajuns sus, găsești o mică stațiune climaterică cu splendide construcții moderne, restaurante, baruri, cafenele și cofetării, așezate acolo pentru confortul și mulțumirea vizitatorilor.

Nu lipsesc localurile de distracție care oferă atracțiile cele mai originale ce se pot imagina.

Te oprești un moment și arunci o privire în jos. Barcelona, cu casele ei pătrate, ca niște blocuri de marmură albă, se întinde pînă departe, într-un conglomerat care atrage, amuză și uimește...

Iar ceva mai departe, în fund, e marea, marea nesfîrșită, care se întinde pînă dincolo de unde vezi și care se confundă cu dunga cerului, contopindu-se chiar.

În diminețile limpezi de primăvară, marea de sub Tibidabo și cerul care o acoperă sînt de un albastru care nu te mai lasă să distingi unde începe una și unde se sfîrșește cealaltă...

Pe culmea pe care te găsești suspendat, simți adînca lumină a perspectivei nesăvîrșite și bucuria unei priveliști fără seamăn.

Cînd îți întorci privirea, ai în față o realitate îmbietoare — un fel de cazinou se ridică drept, alb și chemător ; terasele lui curate și răcoroase, cu mesele frumos rînduite, te cheamă să iei ceva răcoritor, sau, dacă vrei, să și mănînci, în aerul curat al celor 1 200 metri înălțime.

La o mică depărtare, împestrițat cu restaurante și prăvălii de tot felul, se întinde un bîlci bine întemeiat. Jocuri și spectacole, ca în orice bîlci, muzici asurzitoare și pocnituri, orchestre care cîntă cu nădejde și, alături, grupuri de copii care se fugăresc strigînd, ori de femei care privesc surîzînd această exhibiție neașteptată.

Bîlciul acesta e deschis tot anul. Oamenii vin mereu, cu copiii de mînă, și cine l-a mai văzut vine iar să-l

mai vadă, precum cine nu l-a văzut niciodată nu poate trece fără să se oprească și aici, bucurîndu-se, rîzînd și uitînd înfățișarea solemnă cu care a venit de acasă.

Soare, lumină, aer curat, veselie și voie-bună, iată ce este Tibidabo, ziua.

Anunțuri în ziare și la răspîntiile străzilor orașului Barcelona, invită lumea să vină la Tibidabo — la Tibidabo ! Și oamenii vin, oricare ar fi categoria lor socială, suind cu funicularul, care aleargă neobosit, sau pășind încet pe potecile șerpuite și pline de poezie.

Oamenii de jos, din Barcelona, de cîte ori își înalță ochii spre cer văd întîi Tibidabo <...>.

Uneori, noaptea, focurile care ard sus, luminile în sute de culori care animează bîlciul, se văd pînă departe și sunetele muzicilor nenumărate vin, ca într-un ecou stins, pînă în cetate, pînă în Barcelona.

Atunci, cei care au rămas în seara aceea acasă, dar care altădată au fost la Tibidabo, privesc în sus și, amintindu-și, cugetă cu un zîmbet de solidarizare :

— Cei de la Tibidabo petrec...

Punct unic în Europa Occidentală, așezat la foarte mică depărtare de oraș, Tibidabo este nu numai un ținut căutat de toți turiștii care se abat pe aici, dornici să cunoască frumusețile Spaniei : Tibidabo e ceva mai mult — e un punct pe care cine l-a văzut, nu-l mai uită niciodată.

VALENCIA[1]

VALENCIA !...

Cuvîntul are silabe încîntătoare, sonorități evocatoare de țărmuri scăldate în soare și-n miresme, ecouri de dansuri șerpuitoare și insinuante.

Valencia !...

În vechea vrajă a cetății Cidului[2], presărată cu cupole și cu balcoane adumbrite de storuri, melodiile au picurat un farmec strident, amețitor, un crîmpei din frenetica exuberanță a valencienilor, cei mai chiuitori și mai veseli copii ai pămîntului iberic.

Valencia !...

Uliție înguste și întunecate ocrotite de imensele „toldos", perdelele (umbrare — *n.n.)* întinse deasupra străzilor de la o casă la alta pentru a feri pe drumeți de arșițele nămiezii ; oraș îmbelșugat ce-și desfată puternicia în inima rodnicei „huerta" (grădină — *n.n.),* scăldată de apa leneșului Guadalquivir... Grădina de flori a cîmpiei „levantine"[3] care-și risipește profunzimea de petale și de roze însuflețitelor sărbători ale primăverii ; Valencia — ungher de țară trecut din mîinile grecilor străvechi în acelea ale hrăpăreților cartaginezi, străbătut de pasul ritmat al legiunilor Romei mînate la

---

[1] Oraș în estul Spaniei și important port maritim. Este bogat în monumente arhitectonice arabe și spaniole din evul mediu.

[2] *Cid Campeador* — luptătorul (1040—1099), nume sub care e cunoscut cavalerul spaniol Rodrigo Diaz de Vivara, devenit celebru prin vitejia sa în luptele contra arabilor din timpul Reconquistei. Este eroul unei epopei populare spaniole *(Poema de mio Cid),* al mai multor balade populare, figura centrală a capodoperei lui Pierre Corneille, *Le Cid (Cidul),* și operei cu același nume de I. Massenet.

[3] Levant, nume dat în trecut regiunilor de coastă din răsăritul Mării Mediteraniene.

izbîndă de Pompei [1]; cucerită de goți spre a fi apoi robită de mauri, din a căror stăpînire o smulgea, în veacul XI, Cidul...

Pe drumurile calcinate de soare, ce mînă spre Valencia din cîmpia mănoasă a „huertei", se strecoară siluetele cele mai sobre ale peninsulei; drapați în maiestoasele lor „capas" (pelerine — *n.n*), țăranii de la șes trec cu pașii potoliți și cu vorba sfătoasă spre Garo, portul Valenciei, depărtat de mare ca o oră de mers pe jos. Pășesc toți agale cu frunțile bronzate de văpaia dimineții care se-nfierbîntă, purtîndu-și trufași chipul lor african, asemănător cu acela al îndărătnicilor beduini [2], cu care se potrivesc destul de bine la fire.

Sufletele năprasnice și pătimașe, pe care ni le-a descris cu o evocatoare magie Blasco Ibanez [3], romancierul, și gloria Valenciei. *La Barraca (Coliba blestemată), Flor de Mayo, Canas y Barro (Nămol și stuf), Entre Naranjos (În grădina de portocali)*, atîtea titluri sugestive, torente de imagini fugare ale vieții din „huerta" Valenciei, a cîmpiei îmbelșugate și a livezilor în care dorm miresmele lămîilor în floare.

Murillo, geograful spaniol cu nume armonios, dar deosebit de pictorul Madonelor [4], scrie undeva că „valencienii sînt o rasă glumeață, veselă, năzdrăvană, cu

[1] *Pompei (Pompeius Genius)*, supranumit cel mare (106—48 î.e.n.), om politic și comandant militar roman. Numit comandant al armatei din Orient, l-a înfruntat în anul 63 î.e.n. pe Mitridate al VI-lea și apoi a transformat Siria și Iudeea în provincia romană Siria. În anul 60 î.e.n. a încheiat cu Caesar și Crassus primul triumvirat. În lupta pentru putere este înfrînt și se refugiază în Egipt, unde este ucis din porunca lui Ptolemaios al II-lea, regele Egiptului elenistic.

[2] Populație formată din arabi nomazi și seminomazi din Peninsula Arabă și din nordul Africii.

[3] *Blasco Ibanez, Vicente* (1867—1928), scriitor clasic spaniol, pe care U.N.E.S.C.O. l-a înscris printre marile sale aniversări. A publicat romane de critică socială, unele cu pronunțate trăsături naturaliste, în care a demascat marea burghezie și lăcomia clerului și a prezentat viața grea a maselor muncitoare din Spania. Opere principale, în afara celor menționate în text: *Catedrala* (1903), *Arena însîngerată* (1908), *Cei patru cavaleri ai apocalipsului* (1916).

[4] *Murillo, Bartolomé Estban* (1618—1682), pictor spaniol. Este autorul unor compoziții cu subiect religios și scene de gen. Pictura lui Murillo se deosebește, prin viziune, conținutul afectiv și colorit de pictura spaniolă a veacului, dramatică și sobră. Imaginile sale sînt învăluite

daruri literare, înclinată spre dansuri și spre alte manifestări de ușurință — blîndă din fire". Părere cu totul deosebită de aceea care se desprinde din paginile lui Blasco Ibanez, expresivul cîntăreț al „Levantului" valencian. Pescari bătuți de griji și frămîntați de necazuri de pe malurile lacului Albufera, plugari aprigi de cîștig și nesățioși de pămînt, marinari roși de vicii și copleșiți de superstiții, iată icoanele culese de marele romancier al Valenciei, din viața ținutului său natal. Și nimic nu este mai trist, și nimic nu poate fi mai patetic decît dureroasa umilire a acestor oameni infirmi, descriși cu măiestrie, în fața priveliștilor de splendoare, desfășurate de marele poet al peisajiilor, în pagini care au uneori o amploare de frescă:

„Pe valea nețărmurită, cîmpiile de portocali se întindeau în zare, ca o mare catifelată; țarcurile și gardurile tăiau pămîntul roșu cu formele lor geometrice. Cuiburile de palmieri își legănau pe crengi frunzele lor flexibile ca penele, pornite spre bolta cerului în formă de havuz și căzute apoi spre pămînt cu indolență. Cîte o vilă, albastră sau trandafirie, răsare în tufișurile dese ale parcurilor: Alcira, cu casele ei luminoase în insula strîmtă, risipite pînă pe țărmul opus. Mai încolo, Cargagente, cetatea rivală, prinsă în brîul frunzișurilor de livadă. Spre marea de la miazăzi, munții sălbatici; spre miazănoapte, satele «riberei» (țăranului — *n.n.*), plutind pe lacurile de smarald ale grădinilor etern înflorite."

Acesta era Paradisul pe care îl contempla de pe muntele Salvator — în <romanul> *Grădina de portocali* — tînărul Rafael, în clipa cînd întîlnește pe culme grația seducătoarei Leonora. Priveliște menită să exalte dragostea tînărului delfin destinat unei strălucite cariere politice, dar care, totuși, nu izbutește să facă din el amantul meritat al romanului spaniol. Viziune obsedantă ca și aceea a clipelor în care tînărul spaniol despică apele vijelioase ale torentului prăvălit de năprasnicul rio (rîu — *n.n.*) Jucar, salvînd, cu prețul vieții sale

într-o lumină vaporoasă, realizată din armonii cromatice delicate: *Imaculata concepție, Fuga din Egipt, Băiatul cu cîinele, Originea desenului* (acest tablou se găsește în Muzeul de artă al R. S. România).

viața domniței părăsite acolo, în singuratica vilă albastră.

Nimeni mai bine decît marele Ibanez nu ar fi putut descrie livezile adormite în aromele florilor de portocali, turbarea fioroasă a mării și ținuturile înșelătoare ale lacului Albufera : cele trei izvoare, de bogăție ale provinciei, nutresc trei rase deosebite, descrise de el cu aceiași artă. În *Flor de Mayo,* întreaga viață a pescarilor din portul Garo ne este dezvăluită, evocată, privelîștea năvoadelor întinse pe nisip, mirosul de sare al mării și acela de catran al bărcilor legate de țărușii țărmului. În *Canas y Barro (Nămol și stuf)* sîntem inițiați în truda pescarilor de pe marginea lacului Albufera — vagabonzi ai mocirlei dușmăniți de plugari și disprețuitori ai plugului. Lipsiți de măreția luptelor cu furtuna largului pe mare, acești marinari degenerați continuă să trăiască din vînat clandestin și din contrabandă, cu sufletele destrămate și nestatornice ca și mîlul lacului pe-al cărui țărm au avut nenorocul să se nască.

Există, la sfîrșitul romanului *Canas y Barro* al lui Blasco Ibanez un crîmpei de fabulă care încarnează minunat vraja de astăzi a Spaniei și a Valenciei :

„Pe țărmul lacului era odinioară un ciobănaș, care în ceasurile sale de singurătate se împrietenise cu o șopîrlă — lungă și mlădioasă, din al cărei trup își improviza în glumă brățări și salbe — cu care sta la sfat și la fluierat. «Sancha !» cînd striga cu numele acesta, mica șerpoaică îi sărea voioasă de gît, încolăcindu-i-l cu solzii ei răcoritori.

Dar într-o zi ciobănașul pleacă la cătănie, spre a se reîntoarce după ani îndelungați. Flăcău spătos, el își mai aducea totuși aminte de prietena din luncă.

«Sancha ! Sancha !»

Sub soarele ajuns la asfințit, nimic nu foșnea printre crengile stufului...

«Sancha ! Sancha !»

Și, deodată trestiile prind a șopti în păpuriș... Un zgomot de crengi frînte, și iată un cap imens de reptilă care apare. Crescuse ciobănașul, dar mai tare crescuse «Sancha». Și pînă a se trage flăcăul înapoi, îngrozit de viziune, uriașul șarpe s-a și încolăcit de grumazul dezmierdat odinioară, sugrumîndu-și prietenul a cărui copilărie o fermecase...“

CORRIDA...

(O luptă de tauri)

CORRIDA...

Fiecare dintre noi simte fluturîndu-i prin minte, ca vedenii fugare rămase în memorie din crîmpeiele vechilor lecturi, icoanele unei lupte de tauri. Cine nu a citit, odată, măcar cîteva rînduri despre „corridas". Care dintre noi nu a ascultat melodiile frumoasei *Carmen* [1], în care se exaltă simțurile toreadorilor neînfrînți de fiară, dar robiți și îngenuncheați de voința pătimașă a femeii ?

Și totuși...

Și totuși, nimeni nu va putea înțelege vreodată, nici vraja, nici primejdiile adevărate ale unei lupte, în arena în care vibrează banderilele [2], dacă nu va păși pragul pămîntului spaniol, pe care a crescut, ca o datină de nestîrpit, această patetică înfruntare a fiarei de către om, această comuniune entuziastă între eroul îmbrăcat ca feții-frumoși din basme și spectatorii transfigurați de frigurile morții iminente. Sufletul spaniol este singur în stare să explice tauromachia, îndeletnicire în care un neam întreg se regăsește și se exaltă. Anevoie îți poți închipui un torero de alt neam decît spaniol ; și dacă se întîmplă să se organizeze, din cînd în cînd, și prin Provența franceză, pe la Nîmes sau Béziers, de pildă, cîte o bună „corrida", cele mai năvalnice simțuri ale spectatorilor îi înfiorează tot în clipele cînd,

[1] Cea mai de seamă operă a compozitorului francez Georges Bizet (1838—1875), realizată după o nuvelă de Prosper Merimée. Limbajul muzical, de mare forță emoțională, este inspirat din muzica populară spaniolă.

[2] Banderilă, suliță mică prevăzută în vîrf cu un steguleț și purtată de toreadori în luptele lor cu taurii.

transportați de încordare, se cred poposiți pe pămîntul clasic al banderilerilor, undeva, acolo, departe, pe nisipul arenelor din Valencia sau din Andaluzia, scăldate în soarele nămiezii...

Chiar în Spania, trebuie să adăugăm, corrida nu se realizează cu toată măreția și cu tot fastul ei pitoresc, de cît în cetățile de seamă <...> singurele în stare să mai rîvnească astăzi spre ceea ce spaniolii numesc cu semeție „la fiesta bravo"... Sărbătoarea năprasnică, vînjoasă... Sărbătoare, cu adevărat, sărbătoare de curaj și de avînt, căci nici unul din cei ce nu au scoborît vreodată în arenă nu putea bănui cîtă bravură îi cere unui torero, și cîtă artistică îndemînare <exprimă> hotărîrea de a privi în față animalul de la care îi poate veni, și slavă, și prăbușirea în moarte.

O piață construită în amfiteatru. În unele orașe, simple trepte de beton ; în cetățile mai falnice, trepte de marmură, pe care licăririle zorilor și clipirile amurgurilor așternreflexe de purpură, însîngerîndu-le paloarea. Și la mijloc : pista, în care, în curînd, va evolua omul — *Torero* și monstrul neînduplecatul toro ; cape roșii, cai înnebuniți de spaimă sau prăvăliți în țărînă și în sînge, tunici stropite cu aur și lame scînteietoare de spadă... Pe nisipul blond, ca plajele de lumină ale Mediteranei, flutură o simfonie de culori, o armonie pe care o mîngîie frățesc soarele, soarele de foc și de pasiune al Spaniei — soarele, element indispensabil pentru reușita sărbătorii, pentru exaltarea mulțimii, a torerilor și a fiarei.

O privire peste treptele amfiteatrului ; spectacolul este și mai uimitor. Doamnele în mantile, rezemîndu-și busturile cu sînii bruni pe parapetele acoperite cu „mantos de manille" [1], brodate din belșug cu culori aprinse și vii. Chipuri oacheșe, cu ochii plini de taină și de umbră, adumbrite de văpaia ce curge din văzduh ca simpla pavăză a pieptenilor transparenți, ce dau siluetelor atîta romantică maiestate. Și, aplecați asupra lor, nerăbdători și excitați de așteptare și de dorință,

[1] Mantie; pînză din fibre textilă extrasă din frunzele unei plante exotice (*Musa textilis*).

bărbații zvelți și flexibili, <stau> cu privirile țintite spre locul de unde va trebui să iasă banda, trupa „cuadrilla", și, în urma ei, nebună de ură, fiară destinată admirației și morții.

E ora statornicită... Muzica începe un marș, sau un „paso doble" [1] Și, deodată, gladiatorii moderni apar, fac trufași înconjurul arenei, în aplauzele entuziaste ale mulțimii. Este „cuadrilla" — grupul celor care vor lupta cu taurul.

Președintele a sosit ; încredințează unui călăreț cheia „toril" [2]-ului, și cel ales pășește agale spre boxa temută.

A deschis.

Nici o mișcare... Ușa deschisă, cască, spre ochii dilatați ai spectatorilor, hidoasa ei gură de umbră compactă și misterioasă. Și, fără veste, spre încîntarea mulțimii cu respirația oprită, fiara sparge umbra, năvălind furioasă în arenă.

Mulțimea se agită, murmurul ei crește în azur ca un imn de viață, ca un pean [3]. Capetele se mișcă, culorile sclipesc, nisipul scînteiază din miile de diamante minuscule, iar muzica varsă, peste toate, efluviile ei de armonie și de exaltare : totul conspiră spre a ului și exaspera animalul, ieșit din adîncurile tăcerii și ale întunericului. Și taurul a aspirat cu sete aerul sonor, încins de soare, și a pornit ca o săgeată asupra omului care-i flutura, acolo, o capă purpurie...

Animalul e furios. E un taur înalt, uriaș, care nu a ieșit niciodată la muncă și, care, pentru jumătatea de ceas de luptă cu oamenii, a fost pregătit în loja lui de săptămîni întregi. Un fel de bou moldovenesc, negru însă, care acum s-a năpustit asupra agerului torero. Omul e mlădios și isteț, coarnele, ucigașe, aproape îl ating, trecînd uneori la un deget de trupul glorios al atletului. Aplauzele pornesc vijelioase, vivaturile sparg

[1] *Paso*, pas cu pas; *doble*, dublu, îndoit (sp.).

[2] Cușcă pentru tauri.

[3] Strigăt de bucurie în cinstea lui Apollo zis și Pean, denumire moștenită de la un zeu străvechi, priceput în arta tămăduirii. Pean se numea și imnul intonat de coruri bărbătești și închinat lui Apollo și altor zei, iar ulterior chiar și conducătorilor de oști.

azurul și zarea, un bucium vestește prelung izbînda omului care se trage înapoi. Sigur, tînăr, impasibil.

E rîndul picadorilor.

Săltați în scări pe roibii neliniștiți, picadorii au intrat în arenă. Fac domol înconjurul barierii, strîngînd nervoși în pulpe caii. Sfioși <sînt> mînați cu ochii legați, în frîie. Și, fără veste, iată că taurul s-a năpustit asupra cailor ce nechezau... Lancea primului picador, repezită cu dibăcie, a înfruntat fiara care dă înapoi, mugind de turbare și de durere. Pe grumazul străbătut de oțelul lăncii, sîngele prinde a șiroi îmbelșugat ; chiagul lui face să joace în soare reflexe de aramă. Numai pentru o clipă, taurul s-a oprit, și, iarăși, s-a năpustit asupra calului dezarmat, care acum s-a prăvălit în țărîna de aur, cu pîntecele sfîșiat de coarnele ce de data aceasta au nimerit în plin.

Mulțimea și-a pierdut astîmpărul, gîfîind de plăcere. Abia au trecut cîteva minute și opt cai zac întinși, zvîrcolindu-se în agonie sub azurul ce cîntă izbînda vieții. Colo, un alt cal, aiurit de groază, galopează spre barieră, cu măruntaiele atîrnîndu-i în urmă, ciopîrțite de copite. Picadorii, însă, au și descălecat în arenă, și truda lor înverșunată fu încununată de victorie, acum fiara gemea cu nările dilatate de aroma sîngelui răzbunător.

O nouă chemare de bucium... Goarna care dezlegase de joc pe torero îl readuce pe pistă. Mîndru, drept, el pășește spre taurul în al cărui greabăn stau înfipte săgețile de lemn cu vîrf de oțel — banderilele menite să-i mărească exasperarea. Fiara s-a năpustit din nou, într-un ultim și uriaș efort ; între cele două coarne, cu un gest pornit ca o fulgerare, spada iscusitului torero a pătruns vibrînd, sub privirile de admirație ale mulțimii exaltată pînă la delir și la spasm.

Înhămați, trei cîte trei, șase cai tîrăsc acum hoitul taurului și stîrvurile cailor uciși.

Și soarele își cîntă izbînda.

VIAŢA ALBULUI ÎN ŢARA NEGRILOR[1]

[1] *La Vida del Blanco en la Tierra del Negro.*

PREGĂTIRILE. IATĂ-NE PLECAȚI. DEBARCAREA. EUROPENII LA DAKAR[1] O GRĂDINĂ DE ANIMALE SĂLBATICE. O CAZARMĂ INDIGENĂ

CELE cincisprezece zile pînă la plecarea vasului „Ceylon" spre coasta Senegalului[2] s-au scurs în pregătiri asidue în vederea unei călătorii atît de puțin obișnuite prin locuri și seminții situate de destin dincolo de granițele civilizației, așa cum o înțeleg oamenii albi, prin locuri care nu-ți pot oferi nici confortul, nici plăcerile rafinate pe care le întîlnești în marile metropole ; dar, în schimb, <îți pot oferi> tezaurul viu al unui meridian și al unei lumi cu totul noi.

Prietenul Laffite[3], care știa mai bine decît mine atunci tot ce era necesar pentru o astfel de expediție, și-a dat toată osteneala să nu lipsească nimic din strictul necesar, de la busolă și lămpile de mînă pînă la musticare (rețele de apărare contra țînțarilor) și pînă la cel mai neînsemnat articol ce trebuie să formeze echipamentul unui conștiincios explorator al universului african.

Un loc important în acest echipament îl ocupau armele speciale, albe și de foc, precum și mica farmacie portativă, cu doze masive de chinină, alcool, pansamente și diverse dezinfectante.

---

[1] Capitala Senegalului și mare port al Oceanului Atlantic, punct de tranzit internațional maritim și naval.

[2] Senegalul este situat în Africa Occidentală pe țărmul Oceanului Atlantic. Ca urmare a intensificării mișcării de eliberare națională, în 1958 obține autonomia în cadrul Comunității franceze, iar la 11 septembrie 1960 se proclamă republică independentă.

[3] Invitat de belgianul Georges Laffite în anul 1923, pe cînd Mihai Tican-Rumano se afla în portul argentinian La Plata, scriitorul acceptă propunerea acestuia de-al însoți într-o călătorie în Africa. Mai tîrziu, pe cei doi îi va lega o strînsă prietenie și împreună vor cutreiera deseori locurile tăinuite ale continentului negru.

Cînd vasul a acostat în rada portului, ne-am îmbarcat cu toate bagajele şi, odată porniţi spre necunoscut, pe drumul fără pulbere al Atlanticului, nu mi-am putut stăpîni fiorul unei emoţii puternice, care mă scutura ca o febră.

Traversarea a fost penibilă, dar nu din cauza furtunilor sau a răului de mare, ci din cauza unei epidemii groaznice care izbucnise printre pasagerii de clasa a treia, ale cărei victime îşi găseau mormîntul în apele oceanului.

★

După o navigare de 17 zile nesfîrşit de lungi, ne văzurăm, în fine, în rada Dakarului, capitala Senegalului.

În primul rînd îşi făcu o apariţie maiestoasă frumosul profil al coastei africane şi apoi, cînd aceasta se desluşi mai limpede, iar orizontul se micşora din ce în ce la apropierea pămîntului african, bateriile de coastă îşi prezentară corpul masiv şi gurile lor de oţel într-o atitudine de protejare.

Se părea că sînt îndreptate asupra vapoarelor, ameninţătoare şi hotărîte să interzică intrarea străinilor.

Debarcarăm. Din cauza căldurii arzătoare ce bîntuie prin aceste ţinuturi, fui silit să mă îmbrac cu tot ce găsii mai uşor prin lucrurile mele, iar pe cap să-mi pun casca colonială, fără de care nici un european nu poate umbla, din cauza pericolului care-l prezintă razele solare în această parte a lumii.

Puţin mai tîrziu descindeam la hotelul Palatului în care, la acea epocă, se găsea Comisia medicală internaţională delegată de Liga Naţiunilor (astăzi O.N.U. — *n.n.)* să studieze la faţa locului, cauzele frigurilor galbene, ale paludismului, ale ciumei şi mai ales ale bolii somnului, care bîntuie teritoriul african pe toată întinderea coastei occidentale.

Dakar, oraş de 25.000 de locuitori (în 1968 avea 620.000 locuitori cu suburbiile — *n.n.)* posedă o populaţie albă destul de numeroasă, dar, străbătîndu-l pentru prima oară, m-a mirat faptul că nu întîlneam decît foarte puţini albi printre numeroşi indigeni, care însufleţeau circulaţia sa intensă. Nu mă putui opri de a

nu comenta această aparentă anomalie, care-mi fu explicată de d. Formière, proprietarul hotelului.

De la orele 10 de dimineaţă pînă la orele patru seara, activitatea europenilor încetează complet din pricina căldurii toride, care-i sileşte să nu facă nimic, căci nici n-ar putea înfrunta fără primejdie teribilul soare african, lucru pe care l-am constatat dealtminteri eu însumi.

Am mîncat foarte puţin în ziua sosirii noastre, şi, a doua zi, avui puţine friguri. Probabil că nu era încă paludismul, dar medicul, care mă îngrijea, mă sfătui că odată vindecat, să iau în mod preventiv între cincizeci şi şaptezeci şi cinci de centigrame de chinină, de două ori pe zi. Deocamdată, îmi prescrisese şampanie, ca principal medicament în timpul celor cinci zile cît ţinu uşoara mea indispoziţie.

Cînd fui în picioare mă dusei să vizitez oraşul, care, cu toată nota specială pe care i-o dă prezenţa albilor, păstrează totuşi caracterul unui oraş de negri.

Indigeni, aici, poartă un fel de burnuz[1] sau numai cămăşi lungi ori bluze, de cele mai multe ori albe.

Femeile îşi acoperă corpul cu stofe de culori vii, albastre sau violete, accentuîndu-şi formele prin centuri elegante şi împodobindu-şi braţele şi picioarele cu brăţări de argint sau alte metale, dintre care unele sînt masive şi foarte grele. Degetele mîinilor şi picioarelor le sînt încărcate cu inele.

Ele poartă părul cam „à la garçonne", împletit în mici smocuri de cîte cinci sau şase codiţe, care atîrnă în ciucuri. Pe creştet îşi pun o bucată de lemn găurit prin care trece o şuviţă de păr, o podoabă care se aseamănă mult cu cele purtate de mauri. Femeile bogate poartă în păr podoabe de aur. Urechile au numeroase găuri, dintre care, una, cea mai mare, este făcută chiar în centrul cartilagiului concav. Fiecare dintre aceste perforaţii e împodobită cu un inel minuscul, în timp ce cea mai mare, din mijloc, susţine un beţişor pe care îl folosesc continuu ca să-şi frece dinţii, printre care scuipă din cînd în cînd cîte o ţîşnitură de salivă, ca dintr-o seringă.

[1] Manta cu glugă.

Bărbații își freacă și ei dinții în același mod și, după cît se vede, din această cauză au ei dinții atît de albi și gingiile așa de roșii.

Negrii și negresele poartă în jurul brațelor și al gîtului, pe piept și la brîu, ca talisman, tot felul de salbe sau șiraguri din bucățele de lemn, de os, sau din alte flecușteţe ca să se „apere" cu ele de moarte, de boli sau duhurile rele. Unii poartă chiar cîte cinci șiraguri pe brațe și zece în jurul mijlocului.

Albii nu stau niciodată cu capul descoperit. Casca a devenit aici indispensabilă și ca să se salute fără a se mai descoperi ei au adoptat sistemul musulman, ridicînd mîna pînă la frunte și schițînd o mișcare din cap mai mult sau mai puțin ușoară, spre a evita ca razele acestui soare teribil să se abată direct asupra capului. Femeile albe poartă același fel de pălărie, la care adaugă o panglică sau un voal, spre a o face mai cochetă. Prezența femeilor în acest iad pămîntesc este un act de curaj și de devotament față de soții care cutează să înfrunte primejdiile în aceste locuri cu climă insuportabilă.

Cîteodată debarcă la Dakar și artiste de mîna a zecea, care vin prin aceste locuri cu scopul de a cîștiga averea atît de mult rîvnită. Fapt este că după o săptămînă cel mult, părăsesc țara, îndată ce iluzia s-a transformat în deziluzie, jurînd pe toți sfinții că nu vor mai pune piciorul în acest iad pămîntesc.

După cum am mai spus, albii stau închiși prin casele lor, după ora zece de dimineață. Geamurile ferestrelor sînt vopsite cu albastru și negru și, ca și cînd această precauțiune n-ar ajunge, ele sînt mascate cu cearceafuri și draperii, ca să apere pe locuitori de căldura și lumina prea tare. Aceasta e ora de luat chinina preventivă și de refugiu la umbră, într-un repaos obligatoriu.

Ceea ce e ciudat, este că, în schimb, noaptea e frig și umezeală. Nu se poate dormi cu ferestrele deschise, căci ar pătrunde un aer saturat de apă. Bineînțeles, e foarte neplăcut pentru ventilație să fii silit să ții totdeauna ferestrele închise ermetic : ziua din pricina căldurii, iar noaptea din cauza umidității.

La cafeneaua „Metropol", un trio de muzicanți albi se silește să potolească sau să excite nostalgia albilor din Dakar, executînd bucăți de prin țările lor respective. Este o mare plăcere, pe care o apreciem din moment ce ne strîngem toți în acest loc în acordurile acelei muzici plăcute.

Acolo am avut plăcerea să cunosc pe d. Lucian Lepesteur du Chameri, căpitan în retragere din armata franceză, un entuziast admirator al Africii și al marilor sale vînători de lei, de pantere, bivoli sălbatici, crocodili etc.

Dar nu numai asta îl făcea interesant pe căpitanul Lepesteur du Chameri pentru un nou venit în acea țară, cum eram eu pe vremea aceea. El era proprietarul unei splendide locuințe, o adevărată reședință de senior, cu o grădină spațioasă, în care creștea maimuțe și alte animale sălbatice. Printre acestea un mare număr de pui de lei, de panteră, de șacali și de pisici-tigri.

La întrebarea mea, foarte firească dealtminteri, prin care-mi exprimam mirarea asupra mijlocului pe care-l întrebuința ca să-și procure acești pui, el îmi răspunsese, cu o liniște uimitoare, că-i lua singur de lîngă părinții lor, care, firește, opuneau o rezistență disperată, silindu-l uneori să-i omoare ca să-și ajungă scopul.

Fui uimit de blîndețea micilor sălbăticiuni. Atît puii de lei, cît și cei de panteră, care sînt foarte grațioși și jucăuși cînd sînt mici, se lăsau fără pic de împotrivire în brațe. Totuși, cu toată vîrsta lor fragedă, instinctul de ferocitate apărea îndată ce li se punea dinainte o bucată de carne, cu care erau hrăniți.

Am găsit în d. Lepesteur pe cea mai amabilă dintre călăuze și trebuie să adaug că dacă mai tîrziu am întreprins prin ținuturile africane excursiuni la care deocamdată nici nu mă gîndeam, este numai datorită emoționantelor sale descrieri și povestiri, care nu erau altceva decît adevărate lecții de vînătoare și pe care s-ar fi însărcinat să le completeze în mod practic, dacă aș fi stat la Dakar mai mult timp decît hotărîsem la început.

Pot spune că prietenul și tovarășul meu de călătorie în Africa, Laffite, se arăta tot așa de încîntat ca și mine de această prețioasă cunoștință.

În tovărășia domnului Lepesteur vizitai piața centrală, în care nu se vindea aproape nimic altceva decît ton și diferiți pești mari. Vînzătoarele negre îi taie cu niște cuțite enorme, în care izbesc puternic cu reteveie de lemn, în loc de ciocan, producînd un zgomot asurzitor, ce se aude de departe, după cum tot de departe se simte și mirosul grețos al peștelui, mai mult sau mai puțin alterat, din pricina căldurii.

Legumele, aduse din Sudan [1], sînt foarte puține : cîteva verze, fabulos de scumpe, cîteva conopide, pătlăgele vinete, foarte mici, și un soi de pătlăgele roșii, mici cît alunele, acestea însă erau în cantități uriașe.

În afară de cele amintite, se mai găsesc fructe de „mango" [2], mult gustate de negri, și crenguțe cu banane.

Mai există o piață pur indigenă numită „Piața Medinei", lungă de vreo cinci-șase sute de metri, situată destul de central, și de unde se poate cumpăra pește foarte proaspăt în condiții mai mult decît avantajoase : un pește mare de 15—20 kg nu costă decît 6—7 franci.

În aceeași piață se strîng și meșterii bijutieri negri, care aduc pentru indigeni brățările enorme și toate podoabele cu care se gătesc. De bună seamă că sînt din metal ordinar, bine lustruite și deci foarte apreciate de băștinași. De pe urma lor negustorii fac afaceri excelente.

Cu altă ocazie ne-am dus la mica moscheie, neterminată, situată aproape în mijlocul orașului, pe o stradă nisipoasă ca o plajă.

Slujba se oficiază în general vinerea la ora trei după-amiază și nimeni nu întîrzie peste ora fixată. Văzurăm tocmai venind un marabu [3], bătrîn și bărbos,

[1] Stat independent de la 1 ianuarie 1956, Sudanul se află situat în estul Africii, între Republica Arabă Egipt, Libia, Ciad, Africa Centrală, Republica Zair, Uganda, Kenya, Etiopia și Marea Roșie. Populația republicii este de 14 770 000 locuitori (1968), iar capitală este orașul Khartoum. Țară agrară, Sudanul exportă în cantități mari bumbac, arahide, gumă arabică, susan, banane.

[2] Arbore veșnic verde care crește în India, Birmania, Africa, etc. Fructele lui sînt niște drupe mari iar lemnul de mango este folosit în construcții civile.

[3] Credincios musulman.

care striga într-una : „Allah, Allah !", apropiindu-se de locașul acesta. El se opri, în sfîrșit, în mijlocul credincioșilor săi, care stau jos, cu picioarele încrucișate, după obiceiul mahomedan și rosti cîteva cuvinte rituale. După terminarea acestui preambul, foarte scurt, negrii începură să bată din palme, în timp ce marabu-ul dansa cît putea. Fiindcă nu puteam intra în moscheie în timpul rugăciunii, curînd furăm nevoiți să ne retragem, goniți de soarele prea arzător, care ne împiedica astfel pe noi, niște ghiauri, să profanăm prin prezența noastră acest sfînt lăcaș. Așadar, nu am putut să asist la toată ceremonia.

O altă curiozitate foarte caracteristică pentru un nou-venit la Dakar, și care nu cunoaște obiceiurile indigene, este, desigur, cazarma tiraliorilor senegalezi. Ea e înconjurată de un vast teren bine întreținut, pe care sînt presărate sute de căsuțe, locuințele soldaților căsătoriți, în timpul serviciului lor obligatoriu. Celibatarii locuiesc în case mai mari, care pot cuprinde cîte 20 de soldați, și instalate în partea opusă.

În timpul orelor de repaus soldații, sub comanda șefilor respectivi, se ocupă cu cultivarea pămîntului, care le produce mari cantități de varză, pătlăgele, lămîi mici și papayas [1].

La extremitatea terenului, se găsește o grădină de flori — care seamănă cu un parc minuscul — cu palmierii și răzoarele sale de flori multicolore, care-i dau un aspect încîntător.

La drept vorbind, este cel mai frumos colț al orașului. <...>

[1] Numele malayez al papayerului; arbore sau arbust cu fructe comestibile asemenea pepenelui galben. Din latexul papayerului se extrage o pepsină vegetală *papayna*. În Brazilia, din papaya se extrage un sirop sedativ. Se cultivă în India, Antile și Africa.

. . . DE LA DAKAR LA ST. LOUIS[1]. MAREA PĂDURE TUTU[2]. POVESTEA A DOUĂ GAZELE[3] LA ST. LOUIS. SPRE TOUMBACTÀ[4]. HAMED SEC ŞI FAMILIA SA. UN LEU

FĂGĂDUINŢA d. Lepesteur că ne va însoţi la vînătoarea de fiare, care fu pentru mine un prilej de vie emoţie, deoarece participam pentru întîia oară la o asemenea expediţie cutezătoare, ne făcu — pe mine şi pe prietenul Laffite — să îndurăm mai uşor plictiseala unei şederi destul de lungi la Dakar, care, la drept vorbind, nu e un oraş menit să atragă şi să reţină prea mult pe călător.

Între timp am făcut pregătirile necesare în vederea primei mele partide de vînătoare africană, echipîndumă şi procurîndu-mi — după indicaţiile experte ale d. Lepesteur — armele potrivite primejdiosului sport în care mă angajam.

La ora patru seara, într-o zi de primăvară, părăseam Dakarul în tovărăşia d. Lepesteur şi a unuia din prietenii săi, cu un „Ford", condus de un şofer negru, îndreptîndu-ne spre oraşul Saint Louis din Senegal, la o depărtare de vreo 260 kilometri de Dakar.

Cu toate că cele două oraşe sînt legate printr-o linie de cale ferată, preferasem să călătorim cu automobilul, ca să ne putem îngădui luxul de a vîna pe drum, în timpul nopţii.

Bineînţeles, aveam destule provizii de hrană şi muniţii de vînătoare, fiind cîteşipatru echipaţi după toate

[1] Oraş, port fluvial şi centru comercial, situat pe o insulă la vărsarea fluviului Senegal în Oceanul Atlantic.

[2] Pădurea Tutu se află pe şoseaua care leagă capitala ţării de Saint Louis.

[3] *Gazelă*, nume dat mai multor genuri de mamifere rumegătoare din subfamilia antilopelor, cu capul graţios, cu picioare lungi şi coarne arcuite. Trăieşte în Asia şi Africa.

[4] Sat în apropierea oraşului Saint Louis.

principiile artei, fără a uita şi indispensabilele moletiere de piele.

Drumul de la Dakar la Saint Louis e foarte prost, mărginit de o parte şi de alta de păduri şi, din cînd în cînd de sate de negri, pe care aproape că nu le vedeam din cauza întunericului <...>.

În jurul orei 4 dimineaţa am sosit la Sombaic, un sat mai mare. Nu se luminase încă, dar locuitorii erau sculaţi — lucru destul de firesc dacă mai adaug că, de obicei, ei se culcă la ora şapte seara, uneori chiar mai devreme.

Binevoitori, s-au oferit să ne conducă în locurile cunoscute de ei, unde — spuneau — aveam să găsim porci spinoşi şi gazele.

Am intrat în pădurea Tutu conduşi de şase oameni din sat. Pădurea era destul de deasă, doar pe ici, pe colo, existau luminişuri mărginite de palmieri giganţi.

Abia intrarăm în tufişuri, cînd zărirăm două puncte luminoase arzînd în umbră. Însoţitorii noştri ne-au spus că s-ar putea să fie ori vreo pisică-tigru, ori vreun şacal, animale inofensive, aşa că pornirăm mai departe.

Hăitaşii, însă scotociră tufişul şi — surpriză — prinseră un pui de gazelă viu. Şi-acum parcă îi văd ochii blînzi, plini de spaimă.

În drum spre automobil întîlnirăm un porc spinos, pe care-l culcai dintr-un singur foc. Era firesc, deci ca celelalte animale, la auzul detunăturii, să se ascundă. Dar nu ! Un hăitaş ne atrase atenţia că alţi doi ochi ne urmăresc intrigaţi din umbra tufişului ! O pisică-tigru ?! Şi-mi pregătii arma ! Dar nu ! Era o gazelă... Ochii ei temători căutau ceva... Dar ce anume căutau ? Pentru că, în loc să fugă, ea ne urmărea... Jocul acesta n-a ţinut mult fiindcă o detunătură a culcat-o.

Aproape imediat mi-am dat seama : gazela era mama puiului prins de negrii noştri...

Nu ştiu ce m-a cuprins atunci, că mi-am simţit lacrimile curgînd... Biata gazelă ! Ce luptă grozavă trebuie să se fi petrecut în ea ! Şi ce putere a avut iubirea de mamă ca să învingă întîi sfiala caracteristică ei, apoi să se despartă de turmă şi, în cele din urmă, conştientă

că i se poate întîmpla ceva rău, să încerce totuși, cu neînsemnatele ei puteri și cu sacrificiul vieții, salvarea puiului drag !

Sărmana mamă !

Jertfa ei a fost însă zadarnică, pentru că sîngele curs, gîlgîitor și cald, n-a putut salva viața puiului ! Omul n-a vrut, n-a putut să înțeleagă, și cînd a înțeles a fost prea tîrziu...

M-am uitat la pui cum, cu ochișorii lui lăcrimoși și plini de nedumerire, privea fără vlagă capul însîngerat al mamei... Oare să fi înțeles el că trupul acela în care cuțitele oamenilor tăiau adînc, era mama lui ? Putu el înțelege, el, cel puțin, jertfa mamei lui ? Pentru că noi, oamenii, o înțelesesem prea tîrziu !

Un orfan mai mult pe pămîntul bietei Africe... Al cîtelea ?...

Străbăturăm apoi o pădure în ai cărei arbori, în afară de porumbeii albi și verzi — aceștia din urmă avînd o carne excelentă — stăteau cocoțate o mulțime de păsări multicolore, care ne primiră cu un ciripit pitoresc, desigur în cinstea zilei ce se ivea.

Aceste păsări felurite nu fugeau din drumul nostru, confundîndu-ne fără îndoială cu negrii, care, neavînd puști, sînt mai mult sau mai puțin inofensivi pentru acești locuitori ai aerului și ai ramurilor. Din cînd în cînd, întîlneam niște păsări gigantice, cu un cioc și mai gigantic, disproporționat.

Erau marabuți [1] de Senegal, care stăteau nemișcați ca niște coloane la trecerea noastră. Vrui să trag într-unul din ei, dar domnul Lepesteur mă opri spunîndu-mi că aceste păsări hidoase sînt totuși binefăcătorii oamenilor, fiindcă distrug reptilele veninoase, care constituie aproape singura lor hrană.

[1] Marabut. *(Leptotilus crumeniferus)*, pasăre din ordinul ciconiformelor, mai mare decît barza, cu gîtul și capul golaș. Este o pasăre vorace care se hrănește cu rozătoare (pui de crocodil, insecte). Trăiește în Africa și Asia.

Pe la ora zece și jumătate dimineața sosirăm, în sfîrșit, la St. Louis [1], oraș pitoresc numărînd vreo 18 000 de locuitori printre care numai 400 albi. El e înconjurat de cele două brațe ale fluviului Senegal, care pare că s-a desfăcut în două ca să-l închidă între apele sale. Portul său, în care nu se văd decît bărci mici, este înconjurat de nenumărați palmieri de o frumusețe caracteristic africană.

Saint Louis e un oraș trist, care n-are, firește, nici mișcarea nici importanța Dakarului.

El posedă o piață, în același fel ca Dakarul, cu pușine legume și cîteva fructe, dar cu pește mult mai mare, mai abundent și, mai ales, mult mai ieftin. Carnea acestor pești n-are însă gustul atît de bun ca a acelora, care se pescuiesc în regiunile temperate. În rezumat, Saint Louis e în genere un oraș fără viață, acoperit de nisip și călduros ca și Dakarul, poate mai mult chiar. N-are nici o distracție, în afară de vreo două spectacole de cinematograf pe săptămînă și muzica negrilor, instalată afară din oraș ; mai este apoi și tam-tam-ul <...>.

Două zile cît am stat la St. Louis, ne-am odihnit ca să ne pregătim pentru vînătoarea de lei. Se spune pe drept cuvînt, că leii din regiunea aceasta sînt cei mai puternici și mai feroci, așa că era firesc să ne odihnim și mai ales să ne chibzuim înainte de a le ieși în cale. Între timp, ne pregătirăm, aprovizionîndu-ne cu medicamente și materiale de chirurgie, chinină, tinctură de iod, mentă, calmante, apă filtrată, fețe de tifon, vată etc., fără a uita nici banda de cauciuc spre a opri circulația sîngelui, legînd-o ceva mai sus de rană, în cazul cînd am fi avut nenorocul să fim mușcați de vreun șarpe veninos. Ne aprovizionarăm și cu muniții, lucru foarte greu în Africa, dar mulțumită guvernatorului din St. Louis, această chestiune fu de asemeni rezolvată.

[1] Astăzi Saint Louis este un oraș modern, avînd un înalt ritm de dezvoltare și o populație de peste 50.000 locuitori; viața lui industrială și culturală este cu totul alta decît cea care a cunoscut-o Mihai Tican-Rumano în urmă cu aproape cinci decenii.

Aveam cu noi puști franțuzești „Ideal" de St. Etienne, carabine „Mannlicher" și gloanțe explozibile, acestea din urmă pentru fiarele mari și mai ales pentru lei, pe care ardeam de dorință să-i cunosc. Ne urcarăm cu tot acest echipament în zgomotosul nostru „Ford" și pornirăm spre Toumbactà, la vreo 40 kilometri departe de St. Louis.

Sosind la Toumbactà, pornirăm în căutarea șefului satului, cu scopul de a-i cere oameni, care să ne transporte proviziile, și călăuze care să ne conducă. De fapt, acesta din urmă, care ne văzuse venind, ne și ieșise înainte împins de curiozitatea nativă, care e și mai mare la negri decît la noi. Șeful satului era un om de vreo 48 de ani, care răspundea la numele de Hamed Sec și era îmbrăcat după moda lui Adam, fără prea mare exagerare însă. El trăia în căsnicie legitimă cu șapte frumuseți negre și poseda vreo două duzini de copii. Ce e drept, fu însă foarte amabil cu noi și ne conduse în locuința sa construită din pămînt și din paie.

Era aproape ora șase seara. Hamed Sec ținea o mică lampă cu petrol, la lumina căreia mîncarăm. După cină, asistarăm la o mică serbare pe care șeful o organiză în cinstea noastră și în timpul căreia se dansa în ritmul clasicului tam-tam.

Îi cerurăm informații cu privire la vînătoarea prin ținuturile acelea și el ne spuse că leoparzii veneau uneori pînă la ușa locuinței sale, dar că nu putuse să-i omoare din pricină că autoritățile interzic negrilor să poarte arme și să se servească de ele.

În scurt, ne aduse paisprezece oameni din satul său, care se însărcinară cu proviziile noastre, cu plasele contra țînțarilor, cu hamacurile [1] și corturile și, pe la ora cinci de dimineață, plecarăm spre marea pădure Budu, unde sosirăm pe la ora zece.

Pădurea Budu e foarte nisipoasă, neavînd o vegetație prea deasă. Ea e formată din nenumărați trunchi groși ; un soi de arbori scunzi, cu ramuri multe și groase. Leilor le convine această pădure, căci acestor fiare

[1] *Hamac* (sau palanchin), un fel de targă, brancardă, pentru transportul călătorilor, prin locurile greu accesibile din pădurile Africii.

nu le plac pădurile dese. În general însă, peisajul dă o impresie de tristețe. Nici o pasăre în jur. Cîteodată, numai, stoluri de corbi străbăteau văzduhul.

În schimb, erau extraordinar de mulți țînțari. Solul era plin de găuri, care fără îndoială formau locuințele subterane ale diferitelor specii de reptile, și pe care privindu-le numai, simțeam o senzație din cele mai neplăcute.

Soarele ardea îngrozitor. Ajutați de negrii, ridicarăm un cort pe care trebui să-l acoperim cu ramuri înainte de a ne adăposti sub el, căci soarele senegalez aproape că-l incendia cu razele sale. Negrii își pregătiră mîncarea, pe cînd noi ne hotărîrăm să ne odihnim, ceea ce nu era tocmai ușor, mai ales pentru mine, pe care nerăbdarea, curiozitatea și o oarecare doză de îngrijorare, nu tocmai deslușită, mă împiedicau de a închide ochii.

Pe la ora cinci, seara părăseam cortul, lăsînd înăuntru bagajele, și ne afundarăm în pădure. Văzurăm multe maimuțe prin pomi și întîlnirăm și cîțiva șacali asupra cărora însă nu traserăm.

În sfîrșit, negrii ne arătară un loc frecventat de lei și unde ne putem opri spre a aștepta cu probalități de succes, pe regii pădurilor, care trebuiau să-și facă maiestuoasa și fioroasa lor apariție.

Așteptarăm deci, nerăbdători, pînă la ora 11 din noapte, pe cînd țînțarii ne înțepau îngrozitor. Furăm totuși siliți să ne înapoiem în cort, mai mult decît obosiți și mai ales enervați de această zadarnică așteptare. După ce luarăm masa la lumina slabă a unei mici lămpi cu petrol, care făcea parte din echipamentul nostru, încercarăm să ne odihnim puțin în hamacuri, dar fără să fi consultat și țînțarii, care, nefiind de aceeași părere și profitînd de extraordinara lor calitate și cantitate, făceau cu totul inutile plasele. Negrii aprinseră un foc mare, ca să nu fie atacați de fiare, măsură absolut necesară cînd cineva poposește în mijlocul acestor păduri.

Pe la ora patru de dimineață, plecarăm iarăși la vînătoare, întîlnind aceleași animale din ajun. Vreo trei-patru kilometri merserăm în altă direcție prin poteci impracticabile și pe la șapte, de dimineață, sosirăm într-un loc unde — după călăuzele noastre — trebuia

neapărat să se găsească lei, căci negrii chiar izbutiseră să omoare cîțiva, folosindu-se numai de lănci și vînînd în grupuri.

După o scurtă așteptare, zărirăm un leu la o distanță de un kilometru. În natură fiara e ceva mai impresionantă decît cele din parcuri, bine închise în cuștile lor. Capul lui ni se păru colosal. Privirea fioroasă și mîndră. Aerul său impunător și maiestuos, mă făcu să mă gîndesc că pe drept a fost numit „regele animalelor". Ne apropiarăm de el cu tot felul de precauțiuni, dar cînd eram la o distanță de 600 de metri, scoase un răcnet puternic și dispăru într-o clipită.

Îl căutarăm toată ziua fără să-l găsim și, obosiți, hărțuiți, furăm iarăși nevoiți să ne înapoiem la cortul nostru, purtînd pe fețe pecetea deziluziei. Eu, în special, eram absolut decepționat și mă gîndeam chiar să mă întorc la Saint Louis, sătul de țînțari și de soarele arzător. Dar domnul Lepesteur, încercat în acest sport al vînătoarei, îmi atrase atenția că, înainte de toate, la vînătoarea de fiare se cerea să ai răbdare, căci nu era cu putință să întîlnești lei la fiecare pas și mai ales în clipa în care voiai.

La zece seara, crezurăm că a venit momentul să ne odihnim, dar ne fu iarăși peste putință să închidem ochii, din pricina acelorași țînțari care porniră din nou la atac în sunetul minusculelor lor trompete înțepîndu-ne fără milă cu miile lor de lănci ascuțite.

A doua zi, pe la ora patru de dimineață, pornirăm iar pe drumul din ajun, dar, după o oră de mers, doi negri, pe chipul cărora străluceau ciudat în bătaia lunii ochii și dinții, începură să strige cu glasul plin de teamă : „Musiu ! Musiu !" arătînd cu brațul tremurător, două puncte luminoase la vreo patru sute de metri înaintea noastră și, care nu erau altceva decît ochii incandescenți ai unui leu.

Era prima oară cînd mă găseam în asemenea situație și mărturisesc că frica ce mă cuprinse fu extrem de mare. Nu mai eram stăpîn pe mine și pușca îmi căzu din mîinile paralizate de groază. Domnul Lepesteur însă își păstrase tot sîngele rece. Același lucru mă îndemna

și pe mine să fac, adăugînd că fiara nu va ataca, cît timp nu va fi pusă în stare de legitimă apărare.

În ciuda mea parcă, prietenul Laffite își păstra calmul și se comporta ca un experimentat vînător de lei, cu toate că nu mai fusese nici el vreodată la o astfel de vînătoare.

Nu-mi rămînea decît să-i urmez pilda.

Ceea ce și făcui.

Ne apropiarăm deci la vreo două sute de metri de animal, pe cînd ochii săi ne fixau mereu, intrigați de mișcările noastre, sau mirați de prezența oamenilor prin aceste locuri, mai ales dacă nu mai văzuse, cumva, vreun specimen din rasa noastră pînă-n clipa aceea.

Un glonț porni din țeava carabinei domnului Lepesteur și fiara, scoțînd un răcnet lugubru, făcu vreo zece metri, se cățără pe trunchiul tăiat al unui arbore, care se afla în acel loc, și apoi se lăsă să cadă brusc îndărătul lui.

Așteptarăm, plini de băgare de seamă, vreo douăzeci de minute, temîndu-ne să nu se ridice iarăși spre a ne ataca, și, văzînd că nu se mai mișcă îndărătul trunchiului, ne apropiarăm puțin cîte puțin.

Ajunși lîngă trunchi, constatarăm că leul — o fiară tînără numai de opt luni — zăcea într-o baltă de sînge. Călăuzele se însărcinară apoi să-l atîrne de un pom și să-l jupoaie. Cînd îl spintecară, am constatat că glonțul domnului Lepesteur îi străbătuse inima.

CARNEA LEULUI. MISTERIOASA PĂDURE ABECHER GRĂTAR IMPROVIZAT. O CRUCE. BIVOLII ÎNSPĂIMÎNTĂTORI...

NEGRII noştri, făcînd bucătărie separată, se grăbiră să mănînce carnea leului înainte ca umiditatea şi temperatura atît de ridicată în acele locuri s-o descompună. E uşor de închipuit cu ce plăcere au mîncat-o, dacă ne gîndim că se hrănesc aproape tot timpul numai cu peşte. Dealtminteri, carnea aceea trebuie să fi fost foarte fragedă deoarece provenea de la un animal tînăr, dar asta nu-mi schimbă deloc impresia că negrii sînt capabili să mănînce cărnurile cele mai tari, chiar pe acelea pe care noi albii le credem imposibil de mîncat, ţinînd seama că au o dantură extrem de tare <...>.

Cît pentru mine, cînd văzui că izbutisem să omorîm un leu, simţii că prind un curaj extraordinar. Nu mai voiam să mă înapoiez la St. Louis cu toate ostenelile şi greutăţile îndurate, ci doream să continui această vînătoare, reînviorătoare a facultăţilor mintale şi la care, desigur, că mă gîndisem uneori pe cînd eram abia un copil. Prietenii mei erau de aceeaşi părere, aşa că ne hotărîrăm să pornim spre Podor [1] situat la sud de Mauritania [2]. Spre a începe însă, trebuia să ne reîntoarcem la Toumbactà — care nu trebuie confundat cu

[1] Localitate în sudul Mauritaniei la graniţa cu Senegal.

[2] Stat situat în vestul Africii, Cuprins între Mali, Senegal, Oceanul Atlantic, Sahara spaniolă, Algeria. În 1960 iese de sub dominaţia franceză şi devine republică independentă.

Tombuctu [1] din Sudanul francez [2] — unde avem de făcut noi provizii de alimente şi de apă. <...>

Ne oprirăm o zi în acest sat, spre a pregăti noua expediţie cu douăzeci de negri, patru cai (cîte unul pentru fiecare din noi) şi doi măgăruşi, şi a doua zi, la ora şase, foarte tîrziu din pricina absenţei lunii de pe cer, porneam la drum, îndreptîndu-ne spre pădurea Bildna, unde domnul Lepesteur cunoştea toate colţurile cele mai tăinuite fiindcă o vizitase de mai multe ori.

— Ce se găseşte acolo? întrebai eu.

— Aproape toate animalele, afară de panteră şi de leopard, îmi răspunse el.

Nu-mi comunicase toate intenţiile, dar ghiceam că voia să facă iarăşi victime printre leoaice, ca să le răpească puii şi să-şi mărească frumoasa colecţie din grădina sa de la Dakar, pe care desigur că o cunosc toţi străinii care au vizitat oraşul.

Pe la zece, sau zece şi jumătate, ne oprirăm ca să ne odihnim, ceea ce devenea aproape obligatoriu din pricina căldurii (39—40 grade la umbră) şi, pe la vreo şapte seara, pornirăm iarăşi la drum, mergînd pînă la ora nouă. Oprindu-ne, ridicarăm şi cortul, cu intenţia bine definită de a dormi, cu toate că ţîntarii nu păreau încă dispuşi să ne-o îngăduie.

A doua zi, programul fu aproape acelaşi şi abia în ziua următoare sosirăm în pădurea Bildna, situată la cincizeci kilometri depărtare de Toumbactà.

Drumul fu anevoios, dar interesant. Nu întîlnirăm în cale decît trei aglomeraţii de cîte şapte-opt colibe minuscule. Din cînd în cînd, apăreau diferite animale ca iepuri sau mici gazele, pe care le vînam numai ca

[1] *Tombouctou (Tombuctu)* este oraş în Republica Mali, situat în valea fluviului Niger. Unul din vechile oraşe ale Africii de Vest şi important centru de tranzit a caravanelor care traversează Sahara.

[2] În anul 1958 Sudanul francez (4.787.000 locuitori, în 1968) devine republică în cadrul comunităţii franceze. În 1959 Sudanul şi Senegalul au pus bazele unei uniuni statale federative, denumită Federaţia Mali, proclamată stat independent în cadrul comunităţii franceze (iunie 1960). In august (1960) Senegalul se retrage din federaţie, iar în septembrie (1960) Sudanul francez s-a proclamat stat independent sub denumirea de Republica Mali, cu capitala la Bamako.

să procurăm hrană călăuzelor noastre. Bineînțeles, nopțile le petreceam sub cortul nostru, pe care căutam să-l așezăm întotdeauna în apropierea colibelor negrilor.

Vegetația pădurii Bildna, formată în mare parte din palmieri și alți arbori tropicali, era abundentă și variată. Aci se găseau de toate, inclusiv apă și fructe africane, printre care unul numit „acaju“ [1]. Ne hotărîrăm, dealtminteri, să poposim o zi-două în acest loc ce semăna cu o splendită oază, în care nu numai că soarele nu era atît de arzător, dar și pămîntul, umezit de rouă, răspîndea o răcoare înviorătoare, pe cînd nenumăratele păsări ne încîntau cu ciripitul lor, printre care se amestecau strigătele maimuțelor în veșnică revoltă.

Oamenii noștri întreprinseră nenumărate recunoașteri în interiorul pădurii, fără să fi întîlnit vreun animal sau vreo fiară care ar fi putut să ne ispitească. Ne îndreptarăm deci, cu scopul de a găsi ceva interesant, spre vasta și misterioasa pădure Abecher, reședință oficială a regilor animalelor, și care se găsește în apropiere de Podor. Această excursie, sau mai curînd incursiune, ne costă patru zile de umblet anevoios, după care sosirăm cu desăvîrșire istoviți.

Pe drum, întîlnirăm cîteva *duare* (sate, triburi — *n.n.*) unde ne oprirăm spre a ne odihni și spre a reînnoi proviziile de alimente, care se împuținau cu repeziciune. Găsirăm astfel o respectabilă cantitate de găini și de ouă, și unele și altele destul de mici, dar pe un preț, care desfide orice concurență europeană.

În aceste sate văzurăm struți domesticiți, dintre care unii dansau chiar în sunetele tam-tam-ului.

Bucătarul nostru negru ne prepară un prînz delicios cu trei găini, dintre care una a pus-o la supă și celelalte două le-a fript într-o frigare făcută dintr-o cracă bine cioplită, și pe care o învîrtea pe foc întocmai ca în țările civilizate.

[1] Probabil fructele acestui arbore tropical care crește în America de Sud (Mexic, Cuba, Santo Domingo) și în Africa (Coasta de Fildeș, Camerun, Gabon). Lemnul lui de culoare roșu-închis este folosit pentru confecționarea mobilelor scumpe (stil Empire).

Negrii, pe de altă parte, își preparau mîncare din pește gătit cu ulei de palmier, pe care îl mîncau apoi fără multă ceremonie <...>.

Drumul era obositor dar plăcut, așa că oamenii noștri se arătară tot timpul vioi și rezistenți. Picioarele lor goale striveau plantele spinoase și călcau solul pietros cu o ușurință uimitoare.

Ei profitau de toate rîurile și cursurile de apă ca să-și ude corpul și cînd apa era destul de mare, cînd se găseau în fața vreunui lac sau a vreunui rîu, se azvîrleau într-însul ca niște broaște, fără a-și mai da osteneala să-și scoată sumara lor îmbrăcăminte.

Noi beam apă filtrată prin pîslă, în care puneam cîteva picături de alcool de mentă, ca s-o facem mai răcoritoare. Alteori beam cafea, dar provizia noastră se sfîrșise și numai dorul de vînătoare ne mai da puterea să rezistăm și să îndurăm această lipsă și altele mai mari chiar.

Rămaserăm cîteva zile în pădurea Abecher, în care, după cum am mai spus, sosirăm istoviți de oboseală, cam pe la 12 de dimineață. Îndată ce cortul fu întins, ne impuserăm un repaus obligatoriu pînă la ora cinci a doua zi, căutînd prin somn să ne refacem forțele.

Abia atunci începurăm vînătoarea, care debută cu o gazelă destul de mare ; însă asta ne fu toată prada în prima zi de vînat. Aceasta nu ne împiedică, însă, ca a doua zi să pornim în altă direcție, și încă pe la șase de dimineață, cu speranța că vom găsi ceva mai bun decît în ajun. La vreo patru kilometri de cortul nostru, ne găsirăm în mijlocul unei mari turme de maimuțe. Unele își purtau puii agățați de umeri. Aceste maimuțe fugiră mai întîi din fața noastră, dar, încetul cu încetul, se obișnuiră să ne vadă și crezură chiar de cuviință să ne onoreze cu prietenia lor, căci își permiseră să ne urmeze pînă la cortul nostru unde, bineînțeles, găsiră cîteva bucățele de pîine și de galetă. [1]

Chiar în pădurea Abecher, găsirăm alt *duar* ai cărui locuitori erau mauritani. Ei se purtară cu cea mai mare

[1] Pesmet marinăresc, pîine neagră uscată.

indiferență față de noi și de însoțitorii noștri și refuzară să ne dea vreo călăuză.

Foarte aproape de acolo, întîlnirăm un porc spinos, asupra căruia descărcarăm puștile. Animalul fusese rănit, dar n-am putut da de el, cu toate căutările noastre care durară pînă la ora zece și jumătate. Din fericire, în momentul acela observarăm în fața noastră un grup de porci spinoși asupra căruia traserăm imediat, el nefiind prea departe de noi. Gloanțele noastre omorîră doi dintre ei, pe cînd ceilalți plecară grohăind cu o repeziciune vertiginoasă și dispărură într-o clipă în pădure.

Căutările noastre zadarnice fuseseră însă răsplătite, deoarece în loc de un singur porc duceam acum doi în lagărul nostru.

A treia zi, în timpul ședерii în pădurile Abecher și Mao, făcurăm o excursie într-o nouă direcție, tot cu scopul și în speranța să găsim ceea ce doream, adică vreo fiară mai mare. Locul era plin de tufișuri extrem de dese. Deodată, ieșind într-un luminiș, furăm surprinși zărind în fața noastră un arbore pe care se înălța, o enormă cruce de lemn.

Prezența acestui vestigiu <...> ne făcu să ne gîndim îndată la vreo nenorocire întîmplată vreunor albi ca și noi, care se aventuraseră poate în această pădure. Ne apropiarăm cu inimile strînse, ca și cînd am fi presimțit nenorocirea care motiva prezența acelui semn în acest loc ascuns și depărtat. Crucea purta următoarea inscripție, cu anevoie săpată în lemn, cu litere majuscule:

„AMINTIRE DE LA JOHN MAC HORBS ȘI PIERRE TRUCHER, 1922".

Rămaserăm un moment pe gînduri și fără a ne putea explica dacă această cruce însemna o amintire supremă, dacă era destinată unor dispăruți, sau dacă fusese ridicată chiar de cei doi oameni al căror nume era săpat în lemn și care lăsaseră acest semn al trecerii lor, poate spre a intriga pe cei care vor veni mai tîrziu, ca noi de pildă. Ca să ne putem gîndi mai bine, sau mai curînd ca să dăm frîu liber închipuirii noastre, ne așezarăm sub arborele pe care se afla crucea, ceea ce făcu pe negrii să se depărteze puțin spre a cerceta împrejurimile, conform ordinelor noastre.

Dar nici n-avusesem timp să dezlegăm enigma acelei cruci, cînd negri veniră în fugă să ne dea veste că auziseră mai întîi un zgomot îndepărtat și apoi zăriseră un animal mare și negru care sta în apropierea unui mic lac.

La aceste cuvinte, uitînd de cruce și de cele două nume enigmatice, ne repezirăm în direcția indicată de negrii și, apropiindu-ne la vreo două sute cincizeci de metri de el, văzurăm că era vorba de un colosal bivol sălbatic, care se adăpa liniștit.

Fiindcă nu mai mi-era atît de teamă, ca în prima zi cînd mă găsisem în fața leului, întrebai pe tovarășii mei dacă puteam trage, iar ei îmi răspunseră afirmativ, sfătuindu-mă totuși să ochesc capul animalului. Ochii cît putui mai bine, amintindu-mi de lecțiile de tir luate în timpul vînătorilor mele prin America ; dar cu toate că eram destul de aproape de animal, cu toate că nu tremuram, iar capul fiarei era colosal de mare, glonțul meu îl atinse la gît, ceea ce făcu pe monstru să dea un muget îngrozitor și, cu limba scoasă, să se repeadă înspre noi. Unul din tovarășii mei îl lovi în plin corp. Fiara mugi din nou înspăimîntător și, clătinîndu-și capul enorm, își continuă drumul fără a se depărta de noi, ci mai curînd căutîndu-ne.

Aceasta ne dete putința să tragem mai multe focuri într-însul și, în sfîrșit, îl văzurăm căzînd, după ce scoase mai multe mugete de furie grozavă și neputincioasă.

În vremea aceasta, negrii se cățăraseră prin pomi, iar tovarășii mei de vînătoare, mai în curent decît mine cu primejdia prin care treceam, păreau îngrijorați. Cînd fiara fu doborîtă, ei îmi explicară că avusesem noroc să putem ucide bivolul, căci acest animal e tot atît de primejdios ca și leul.

Cînd se simte atacat, el caută omul sau animalul, care l-a rănit și dacă izbutește să-l doboare — ceea ce nu e greu, dată fiind forța sa extraordinară — începe să-l strivească în picioare și să-l izbească mereu cu capul acela monstruos care lovește ca un baros formidabil.

Dealtminteri, bivolii sălbatici au făcut adeseori numeroase victime printre vînătorii albi.

Cînd mai tîrziu, reîntors în Spania, asistai la o corridă, m-am gîndit că n-ar fi tocmai uşor toreadorilor să lupte cu nişte bivoli sălbatici din Africa occidentală. <...>.

BATHURST[1]. PLECAREA SPRE SIERRA LEONE[2]. CONAKRY[3]. UN MUSIC-HALL ÎN GUINEEA FRANCEZĂ. FREETOWN

DUPĂ ce ne-am refăcut forţele cu o masă copioasă, compusă din mîncare de pui, admirabil preparată, şi din ouă, ne culcarăm dînd mai întîi noii noastre gazde o cutie cu cartuşe pentru puşca sa. Omul primi, radios de bucurie, exprimîndu-şi mulţumirea cu glas tare, pînă ce fui nevoit să-l fac să înţeleagă că era tîrziu.

Partida de vînătoare era fixată pentru ora trei de dimineaţă, ora cea mai potrivită pentru felul de vînătoare în care aveam să ne angajăm.

Ceasul meu arăta trei precis, cînd nişte formidabile bătăi în uşă puseră capăt somnului meu. Părăsii coliba bine dispus şi văzui, în mica piaţă din faţa casei, pe şef întovărăşit de mai mulţi negri, care mă aşteptau cu resemnare, la lumina lunii, în noaptea pe atît de îngheţată pe cît fusese ziua de arzătoare. Umezeala pătrundea în oase. Tremurînd de frig, urmai pe şef, care se îndrepta spre o pădurice situată în spre mal, la vreo patruzeci de metri numai de sat.

La un moment dat, părîndu-mi-se că aud zgomot de paşi în urma noastră, întorsei capul. Şi care-mi fu mi-

---

[1] Capitala Republicii Gambia, stat independent cu statut de dominion britanic de la 18 februarie 1965, iar din 18 februarie 1966 devine republică în cadrul Commonwealth-ului. Populaţia ţării, care în 1969 se ridica la cifra de 357 000 locuitori, e formată din negri sudanezi şi europeni (cca 6 000).

[2] Stat din Africa de vest, situat pe coasta Oceanului Atlantic între Guineea şi Liberia. Sierra Leone este ţară independentă cu statut de dominion britanic, membră a Commonwealth-ului de la 27 aprilie 1961. Populaţia: 2 475 000 locuitori (1968) dintre care 2 300 europeni. În capitala ţării, Freetown, trăiesc 163 000 locuitori (1968).

[3] Conakry este capitala Republicii Guineea (fostă Guineea franceză), stat independent din 2 octombrie 1958.

rarea și bucuria ? Resemnat și somnoros, trimițîndu-și parcă pașii, bunul, dragul, Laffite.

Împins se vede de un sentiment de cofraternitate vînătorească, și de răspundere oarecum paternă, nu l-a răbdat inima să părăsească partida și să mă lase singur. L-am îmbrățișat și, brat la brat, am mers așa pe urmele însoțitorilor noștri.

Pe drum, gazda noastră nu înceta de a ne sfătui să fim calmi și să nu riscăm zadarnic nici un glonț măcar. Bietul om, judecînd după greutățile întîmpinate de el, credea că și noi trebuia să îndeplinim aceleași formalități spre a ne procura muniții. Mulțumită mimicii sale expresive, sprijinită de cîteva cuvinte englezești, am înțeles că el nu trăgea decît asupra țintei, negrii săi însărcinîndu-se să-i aducă prada la o mică distanță, așa că era sigur că nu va da greș.

Ne așezarăm la țintă într-un desiș și mă supusei instrucțiunilor de atîtea ori repetate, așteptînd cu răbdare momentul de a intra în acțiune în această partidă de vînătoare, atît de deosebită de cele de pînă acum.

Între timp, la un ordin al șefului, negrii se risipiră și fusei surprins auzind behăitul unei turme de capre, pe care negrii îl imitau la perfecție spre a atrage vînatul.

Frigul însă devenea din ce în ce mai intens, aproape tot atît de insuportabil ca și razele soarelui în timpul zilei. Picioarele îmi erau înfundate în noroi și roua de pe plante și de pe frunze îmi udase hainele. Chinul era cu atît mai mare, cu cît nici nu mă puteam mișca, căci cea mai mică mișcare ar fi făcut să se sfîrșească în mod lamentabil partida noastră de vînătoare ; din fericire, frunzele desișului se mișcară, lăsînd să se vadă un animal pe care nu-l putu recunoaște.

O gazelă ? O antilopă ? Lumina lunii era mascată de frunzele abundente ale palmierilor care ascundeau și corpul animalului. Nu vedeam decît două globuri verzui, care se mișcau mereu în dreapta și-n stînga.

Erau ochii fosforescenți ai acelui animal, care simțea în mod instinctiv apropierea pericolului.

Șeful îmi potolea prin gesturi nerăbdarea. Aștepta ca animalul să se apropie mai mult, „spre a nu da greș", pe cînd eu ardeam de dorința să sfîrșesc mai repede. Îmi pregătii pușca pe care o luai încet la umăr, ochind gazela, căci, după mine, animalul nu era decît o gazelă.

În clipa aceea, el făcu o săritură, și era să dispară, cînd glonțul meu îl doborî la pămînt.

Mare îmi fu, totuși, uimirea cînd, căzînd animalul pe care-l luasem drept o gazelă, constatai că nu era nici măcar o antilopă. Era un fel de cerb, destul de mare și care mă îndoiesc să figureze în vreo colecție europeană. El e numit „zin-zin".

Frigul devenea din ce în ce mai insuportabil, făcîndu-mă să pierd gustul de vînătoare. Preferai deci s-o consider terminată, numai spre a mă pune la adăpost de umezeală.

Pornisem spre sat, cînd o gazelă, cu adevărat sfioasă, trecu prin fața noastră. Mai aveam un cartuș în pușcă și luînd-o la umăr, trăsei fără multă nădejde că voi omorî animalul. Totuși, glonțul meu o răni destul de grav, așa că negrii o prinseră încă vie. Vînasem două piese numai cu două gloanțe și în condiții foarte puțin prielnice, ceea ce-mi atrase călduroase felicitări din partea tovarășilor mei negri, care admiră tot ce înseamnă dexteritate.

Partida de vînătoare fu deci foarte scurtă, căci nu dură decît vreo două ore, și zorile începuseră să se arate cînd sosirăm în sat. Timpul trecea pe cînd noi ne strîngeam armele și bagajele ; trebuia să fi fost cam 7 dimineața cînd gazda noastră veni să ne anunțe că vasul care avea să ne transporte la Bathurst era gata.

Munițiile pe care le oferisem șefului sporiseră considerabil atențiile sale față de noi, și mă gîndii că n-avusesem deloc dreptate să ne temem de acest biet om, așa cum o făcusem în primele momente ale sosirii noastre.

El însuși avu grijă să ni se transporte bagajele la barcă de către oamenii săi, care se executară cu o atenție aproape religioasă, în urma recomandațiilor speciale ale stăpînului lor.

Cînd ajunserăm la malul fluviului, totul era gata şi, abia urcaţi în barcă, aceasta porni împinsă de vîslele mînuite de negri. Dar abia ne depărtasem de mal şi singur curentul se însărcină să ne facă să navigăm, pe cînd adierea dimineţii umfla pînza întinsă de pilot.

Înaintea ochilor noştri se desfăşura un peisaj, cu atît mai încîntător cu cît îl contemplam stînd jos, fără oboseala unui marş prin pădure.

Bathurstul începea să se apropie. Era cu totul diferit de obişnuitele aglomeraţii africane, ivindu-se din mijlocul unei mase de verdeaţă, în care culorile variate ale florilor puneau o notă de veselie.

După o oră şi jumătate de traversare, debarcarăm în Bathurst. <...>

Primejdioasa libertate a pădurilor dispăruse. În locul sincerelor întîmpinări ale naivilor indigeni, aici ne aşteptau neplăcutele întrebări ale indiscretului vameş, care voia să ştie ce aveam la noi <...>

Bagajele ne fură cercetate cu de-amănuntul, poate într-un mod cum nu l-am putea dori în nici o ţară europeană. Nu conţineau, dealtminteri, nimic suspect. Hîrtiile noastre, revizuite cu aceeaşi meticulozitate ca şi bagajele, fură de asemenea găsite în regulă.

Eram înarmaţi şi bine aprovizionaţi însă cu muniţii, cu alte cuvinte comiteam unul dintre cele mai mari delicte fiscale ce se pot săvîrşi în aceste ţinuturi depărtate, în care, totuşi, armele sînt de primă necesitate.

Explicaţiile date asupra motivelor care ne aduceau aici nu slujiră la nimic. Dragostea pentru vînătoare, nevoia de a fi înarmaţi spre a ne apăra de fiare, care ne puteau ataca şi care sînt atît de numeroase în interitoriul pădurilor, documentele prezentate, care certificau motivele voiajului, şi mai ales necesitatea de a fi înarmaţi, nu putură convinge pe funcţionarii vămii să ne autorizeze de a intra cu un arsenal cît de redus chiar.

Ne văzurăm deci siliţi ca acest arsenal să-l lăsăm în consemnaţie pentru a-l putea avea la ieşirea de pe teritoriul englez (la această dată Gambia era colonie britanică — *n.n.*), profitînd de trecerea unui vapor care avea să ne ducă la Freetown<...>.

Trebui, deci, să ne supunem rigorilor legii şi să ne lăsăm armele, spre a putea intra în oraş.

Acesta e format dintr-o mulţime de căsuţe frumoase, avînd în faţă grădiniţe bine întreţinute. Grădinile sînt pline de flori, care în acele regiuni cresc şi se dezvoltă, datorită climei tropicale, cu o putere care s-ar putea numi furie. Străzile sînt drepte şi bine tăiate, plăcut umbrite de palmieri, cocotieri şi papaiaşi. Privirea se odihneşte, scăldată în feeria grădinilor înverzite, pe cînd trupul se simte înviorat la umbra dulce a copacilor din parc. Cîtă deosebire între umbra aceasta dătătoare de viaţă şi umbra deasă, îmbibată de umezeală a pădurii virgine, care-i adevărată tortură! Ce e drept, razele soarelui nu pot pătrunde în desişul acestor păduri, dar temperatura, din pricina lipsei de ventilaţie, este nu numai înnăbuşitoare, ci mai ales extrem de umedă. Te-ai crede înconjurat de un abur cald, ceea ce nu se poate compara cu umbra uşoară şi plăcută a arborilor din Bathurst.

Acest oraş are vreo 7000 de locuitori, printre care 150 de albi [1]. Principalul comerţ sau, mai bine zis, principalul articol de export îl formează „cacahuète" [2], care se cultivă în cantităţi uimitoare, aproape fabuloase. La debarcader se văd continuu munţi întregi din acest produs, care formează baza bogăţiei „factoriilor" [3] din întreaga regiune, în majoritate franceze.

Cu toate că lipsa de hoteluri şi cafenele în stil european se simte îndeajuns, cu puţină imaginaţie, cineva se poate crede în Europa, dacă nu ţine seama mai ales de culoarea neagră a locuitorilor, care sînt dealtminteri foarte civilizaţi şi foarte corect îmbrăcaţi. Negrii care locuiesc numai la cîţiva kilometri de oraş, nu se aseamănă cu cei care vin în contact cu albii.<...>

---

[1] În Bathurst trăiesc peste 42 800 locuitori (1969), iar numărul europenilor s-a mărit şi el în cele cinci decenii care au trecut de la călătoria lui Tican-Rumano în Africa.

[2] Alături de arahide *(cacahaètes)*, care reprezintă 50% din venitul naţional şi 90% din volumul comerţului exterior al ţării, Gambia mai exportă astăzi nuci de cocos, ulei de palmier, piei, lemn, peşte.

[3] *Factorie* (factorerie), agenţie sau local al unei case comerciale europene într-o ţară străină, în special în colonii (fr. *factorerie*) (grm. *faktorei*).

Călăuziți de o simplă întîmplare, ne pomenirăm deodată în fața reședinței d. Oursel, agent consular al Franței în această colonie căruia ne recomandase excelentul domn Lavié, o veche cunoștință de-a noastră, al cărui singur nume fu de ajuns ca să fim primiți admirabil și copleșiți de nenumărate atenții, în conformitate cu tradiția curtoaziei franceze. De la primele cuvinte, fiind încă sub impresia armelor noastre reținute, am expus d. Oursel, care ne ascultă cu un real interes, greutățile întîmpinate la vamă.

Printre nenumăratele servicii pe care le datorăm acelui perfect cavaler, unul dintre cele mai apreciate de noi a fost, desigur, restituirea armelor fără de care ne simțeam legați și de mîini și de picioare. Trebuie să notez că am intrat în posesia armelor noastre numai mulțumită garanțiilor oferite numaidecît de domnia-sa. Ba, a împins amabilitatea pînă acolo, încît a cerut și obținut, pentru mine și Laffite, un permis de port-arme, de care ne puteam folosi pe tot teritoriul coloniilor britanice. Această fericită întorsătură a lucrurilor a avut darul de a risipi toată mîhnirea prin care trecusem de la sosirea noastră la Bathurst.

După cum am mai spus, ocazia de a ne îmbarca pentru Sierra Leone avea să se prezinte imediat. Sosirea unui vapor olandez, care se îndrepta spre sud, era așteptată peste trei zile.

Ne îngrijirăm deci de călătoria noastră la bordul acelui vapor și, odată terminate pregătirile și liberi de orice preocupare, primirăm cu cea mai mare plăcere propunerea d. Oursel, care ne invită să luăm parte la o partidă de vînătoare, organizată împreună cu cîțiva prieteni, distracție fără primejdie, de data aceasta, căci era vorba de o simplă vînătoare de prepelițe.

Urmară două zile fără alt interes decît acela de a fi fost cît se poate de plăcute din toate punctele de vedere și nereprezentînd nici un episod extraordinar, demn de menționat.

Înapoierea noastră în oraș coincise exact cu sosirea vaporului, care trebuia să ne primească la bord. Era

un splendid bastiment de opt mii de tone, matriculat în Rotterdam. Cîțiva europeni călătoreau împreună cu noi, mărind astfel contigentul alb, dar neputînd întrece pe acela al negrilor, care populau toată puntea.

Voi păstra întotdeauna cea mai frumoasă amintire despre amabilitățile d. Oursel, de care ne-am despărțit cu o emoție abia stăpînită.

Nava ridică ancorele și puțin mai tîrziu naviga pe apele Oceanului Atlantic, netede ca o oglindă, neîncrețite nici de cea mai mică adiere. Căldura era insuportabilă în cabine și abia tolerabilă la umbra punții. Mișcarea repede a vaporului nu aducea nici o îmbunătățire acestei stări de lucruri, încît mărturisesc c-aș fi preferat o furtună, care ar fi schimbat puțin această îngrozitoare atmosferă.

Căpitanul ordonă însă să se improvizeze o piscină cu ajutorul unei pînze gudronate, susținută de un stelaj de lemnărie, care a fost instalată pe punte. Ne-am afundat în apă împreună cu tovarășii mei de călătorie, petrecînd cea mai mare parte a timpului întocmai ca sticlele la baterie.

Din cînd în cînd se zărea pămîntul în apropierea căruia navigam, dar abia a treia zi, o ultimă manevrare îndreptă, în sfîrșit, vaporul în direcția uscatului. În amurgul ce se lăsa, se iviră deodată luminile orașului și aproape imediat ancorele fură azvîrlite.

Eram la Conakry, capitala Guineei franceze (astăzi Republica Guineea — *n.n.*).

Debarcarăm. Peste cîteva ore trebuia să ne reîntoarcem însă pe bord, căci odată terminate operațiile de descărcare, vaporul trebuia să-și continue drumul.

Nici nu ne gîndeam să vizităm orașul, dar în dorința de a scăpa puțin de pe bordul vasului, primisem, cu bucuria unor școlari în vacanță, perspectiva de a debarca pentru cîteva ceasuri cu ajutorul unor bărci mici. <...>

Conakry numără vreo șase mii [1] de locuitori, în majoritate negri. Orașul este foarte curat și plăcut, lux

[1] Din cei peste 4 000 000 de locuitori, cîți avea în anul 1968 Republica Guineea, circa 200 000 trăiesc în capitala țării.

destul de rar la aceste latitudini. Am găsit aci și un „music-hall", care — avînd un pian și o vioară, drept orice orchestră, și artiști francezi autentici angajați pentru cîte un sezon întreg — te transportă cu gîndul, fără prea multă osteneală, în țările depărtatei Europe.

Cît p-aci să mă emoționez de-a binelea auzind o cantonetă la modă, care amintea de marile bulevarde ale Parisului și pe care steaua varieteului o rezerva ca număr de atracție în repertoriul său.

Voluptoasa plăcere de a înfrunta primejdiile mergea paralel cu nesățioasa mea curiozitate de a străbate țările necunoscute, în ciuda rapidei tranziții a clipelor petrecute într-un colț banal de oraș mare. Dorința mea era însă atît de puternică, încît nimic nu mă putea opri. Totuși, îmi fu oarecum greu să mă scol din acel loc și să mă duc pe bordul vaporului, ale cărui semnale de plecare se vedeau și se auzeau din localul în care ne găseam.

Mă întorsei deci în tovărășia prietenului meu spre întunericul portului, luminat, ici și colo, de cîteva slabe lumini așezate la distanțe egale.

O barcă ne conduse iarăși la bord și peste cîteva minute întunericul învăluia orașul, care-mi trezise, o clipă, nostalgia vieții zgomotoase a marilor orașe.

După patrusprezece ore de navigare, vaporul se opri din nou.

Eram în Freetown, capitala Sierrei Leone. <...>

Acest oraș merită într-adevăr denumirea de „capitală". Înconjurat de coline înalte, pe care sînt așezate majoritatea edificiilor publice, posedă vaste cazărmi pentru marea garnizoană și numără 20 000 de locuitori (în 1968 avea 163 000 loc. — *n.n.*). Fluviul Kobelia își varsă apele în Ocean, chiar în mijlocul plajei. Este un fluviu navigabil pentru unitățile de mic tonaj, iar nu pentru vasele mari, din pricina bancurilor de nisip, care-l străbat în toată lungimea, lăsînd liber un canal foarte îngust.

Ne-am găsit în fața tuturor dificultăților și piedicilor legilor engleze, aplicate cu toată rigoarea posibilă de agenți neînduplecați cînd este vorba de executarea ordinelor superiorilor.

Am trecut deci printr-o nouă și minuțioasă inspecție a bagajelor. Izbutirăm, în sfîrșit, după ce cheltuirăm multă elocință, să convingem pe neînduplecații vameși, dar mai ales după ce le strecurarăm în palmă cîteva monede de argint lucitoare, care în această regiune, mai mult decît în oricare alta, constituie mijlocul infailibil pentru a doborî marile ziduri ridicate de legi și de fantezia vameșilor.

M.S. ALBA-HUJÙ, REGELE SUSSU-LUI. HAINA DE GALĂ A UNUI REGE NEGRU. O SERBARE INDIGENĂ NOCTURNĂ. PALATUL VÎNĂTORII REGALE

...ŞEDEAM, odihnindu-ne de oboseala de dimineaţă pe galeria care domina încrucişarea fluviului Pongo cu afluentul său şi priveam cu interes apele repezi ale curentului.

Erau momente cînd apa părea că seacă cu totul şi acest fenomen se repeta de trei ori pe zi, datorită fluxului şi refluxului mării. Apa scădea lăsînd să se vadă în albia fluviului limbi de verdeaţă pe care se aşezau stolurile de raţe sălbatice, scotocind mereu cu ciocurile în căutarea a ceva de mîncat. <...>

Aflarăm că nu de mult fusese la Sussu o expediţie poloneză, care, după ce străbătuse Guineea, se reîntorcea la Conakry pe apă. Dar înainte de a pleca, expediţia obţinu o audienţă la M.S. Alba-Hujù, regele regiunii, recunoscut de autorităţile franceze şi avînd reşedinţa în localitatea aceea. Se pare că regele fusese încîntat de această dovadă de respect, pe care i-o daseră albii solicitîndu-i o audienţă, bineînţeles din simplă curiozitate. Domnul Chandy, care ne servise de gazdă, ne invită să urmăm exemplul predecesorilor noştri şi nu e nevoie să mai spun că propunerea sa ne încîntă. El ne lăsă deci singuri, spre a pregăti vizita noastră, iar Laffite şi cu mine rămaserăm să ne plimbăm pe malul fluviului ca să mai omorîm puţin din timp. <...>

Aproape de marginea satului se ridică o împrejmuire de înălţime obişnuită, în interiorul căreia se intră printr-o simplă deschizătură. Aci, se afla o mică piaţă care desparte — din partea aceasta — locuinţa regală de colibele simplilor muritori, supuşi ai unui suveran coborîtor dintr-o veche dinastie care altădată stăpînea

întreg ţinutul. Puterea sa a rămas însă în umbră din pricina legilor ţării „protectoare".

Trebuie să treci printr-o a doua uşă, spre a intra în curtea interioară, un fel de grădină rotundă destul de vastă, în jurul căreia se ridică numeroase colibe.

În fund, tăind circumferinţa, se găseşte o colibă mult mai înaltă, mai îngrijit construită ; este aceea care are cinstea de a adăposti pe M.S. regele Alba-Hujù.

Conduşi de patru servitori, care se prea poate să fi fost nişte înalţi demnitari ai curţii — şi care ne primiră la uşă cu braţele încrucişate în semn de respect — pătrunserăm în coliba care servea de palat.

Regele ne aştepta, stînd întins pe un fel de tron, rămas de la glorioşii săi strămoşi. La intrarea noastră, el se ridică puţin şi mulţumită acestei atenţii, precum şi a unor felinare cu petrol, pe care le aduseseră servitorii, puturăm contempla în voie pe Miestatea Sa.

Părea de vreo 65 de ani, înalt, destul de voinic, cu pieptul acoperit de o barbă imensă. Drept orice podoabă, el purta o centură împodobită cu bucăţi de sticlă — în loc de diamante — de care erau atîrnate o sabie cu lama încovoiată şi un mic pumnal. Prima este emblema înaltei sale demnităţi ; al doilea e şi el o emblemă, dar are şi o altă întrebuinţare : e briciul regal, cu care bărbierul palatului l-ar rade, dacă n-ar lăsa să-i crească barba. Aceasta este de altfel explicaţia benevolă pe care ne-a dat-o însuşi monarhul şi pe care o înţeleseserăm mulţumită interpretului.

După cum se vede, întrebuinţarea pumnalului-brici e absolut nulă, el neputînd servi decît cel mult ca să-i intre monarhului în corp, în urma vreunei mişcări mai repezi ; dar, fiindcă e o emblemă, regele nu se desparte de dînsul nici cînd doarme.

Am descris cu de-amănuntul îmbrăcămintea regelui, dar n-ar trebui să se creadă că făcea o excepţie pentru noi, primindu-ne în „neglige". Dimpotrivă, această ţinută nu era numai una de ceremonie, ci ţinuta de toate zilele. Şi să nu se creadă, iarăşi, că această îmbrăcăminte atît de uşoară ar corespunde unor măsuri de economie duse puţin cam departe. Este o simplă

7—c. 530

chestie de etichetă ; aceasta nu admite ca regele să ascundă poporului său nici cea mai mică parte a augustei sale persoane. Așa că el nu poate purta nici micul șorț pe care-l poartă supușii săi.

Fu atît de cordial cu noi, încît ne arătă o fotografie a tatălui său, făcută la Conakry, cu ocazia ducerii sale acolo spre a cere colonizatorilor să i se lase tronul, lucru pe care-l obținu, căci i se recunoscu autoritatea sa — firește — pur nominală.

Nevroind să abuzăm prea mult de amabilitatea sa, și cum la ora aceasta n-am fi putut vede mare lucru din palat, rugarăm pe rege să ne acorde un supliment de audiență pentru a doua zi de dimineață, ceea ce ne aprobă cu plăcere.

Ne retraserăm deci, pe cînd regele se lungea iarăși pe tronul său, pe care, în lipsa unui pat mai moale, avea să doarmă pînă a doua zi de dimineață.

În timpul audienței, un negru intră în colibă, chemat fiind de rege. Acesta îi dădu un ordin pe care negru îl ascultă cu tot respectul, ieșind apoi afară spre a-l executa.

Ordinul era să ne facă onorurile unei serbări indigene. Locuitorii din Sussu, supunîndu-se se adunaseră în fața factoreriei, așa că la întoarcerea noastră îi găsirăm acolo. Văzîndu-ne, începură să strige voioși, iar tam-tam-urile intrară în funcțiune.

Niciodată nu văzusem o cantitate mai mare din aceste instrumente, și mai ales de forme atît de variate. Erau unele de o mărime colosală, adevărate triunchiuri de arbori scobite. Erau altele potrivite, care sînt și cele mai obișnuite, și unele mici, care sînt tot atît de rare ca și cele mari. De fapt însă, nu prea vedeam mare lucru în jurul nostru. Din pricina întunericului și a culorii indigenilor, abia dacă zăream ceva mai mult decît s-ar putea vedea într-o luptă între negri, într-un tunel... În schimb însă, ceea ce pierdeau ochii, cîștigau urechile, căci zgomotul din jur era în stare să spargă timpanele. <...>

Se aduseră, în sfîrșit, lumini care ne îngăduiră să privim ce se petrecea, deși erau insuficiente. Văzurăm, astfel, în spațiul rămas liber, niște oameni care nu dan-

sau, ci săreau fără nici o măsură, poate din pricina prea marelui zgomot al tam-tam-urilor care sunau într-un ritm de o independență anarhică. Negrii și negresele se succedau pe pista improvizată, pe măsură ce oboseau. Săreau — cum să spun — ca niște purici ! Se rezemau cu brațele unul de altul și, luîndu-și vînt, executau salturi fantastice, dintre care unele atingeau chiar doi metri înălțime. Puneau atîta ardoare încît, uneori, recăzînd, se lungeau pe jos, provocînd rîsetele dezlănțuite ale spectatorilor.

Printre aceștia erau și mulți copii, care se strecurau printre picioarele celorlalți, ca să treacă în primul rînd sau ca să se apropie de noi. Ne priveau o clipă cu ochii lor uimiți și veseli, apoi deodată cuvîntul „blanc", singurul cuvînt francez pe care-l știau probabil, le scăpa de pe buze, după care fugeau emoționați și oarecum mîndri de a fi îndrăznit să facă această ispravă.

Partea coregrafică fiind terminată, cîntăreții luară loc spre a intona melodiile indigene, acompaniindu-se cu clasicul tam-tam și cu un fel de vioară, numită „ocara", instrument cu paisprezece coarde, dar care este tot atît de monoton ca și tam-tam-ul și tot așa de puțin vesel ca și cîntecele. La acest acompaniament se mai adaugă și bătăile din palme, la care se asociază și spectatorii.

Avuserăm curajul să suportăm serbarea pînă la miezul nopții, cînd ne duserăm, în sfîrșit, să ne culcăm, pe cînd, în depărtare, se pierdeau vocile cîntăreților, care se întorceau acasă.

La ora șase de dimineață eram sculați. A doua audiență fusese fixată la ora șapte și vroiam să fim punctuali ca niște englezi, de vreme ce s-a convenit că numai ei sînt oameni punctuali.

Grădina regală era acum cu totul alta decît în ajun. Aproape pustie în seara precedentă, era acum plină de oameni, care intrau și ieșeau de prin colibele din jur. Negrii, așezați la umbră, vorbeau între ei, pe cînd femeile se ocupau de treburile lor și de ale celora care stăteau de vorbă. Copii, extrem de numeroși și goi, ca în ziua în care s-au născut, zburdau în voie. Capetele

lor enorme se rezemau pe niște corpuri, a căror parte mai proeminentă era abdomenul rotund, pe care se vedea un buric ciudat, cu totul diferit de acela al copiilor de rasă albă.

După ce făcurăm un moment anticameră în aerul liber, fuserăm anunțați că regele ne așteaptă și ne grăbirăm să ne ducem înaintea sa. Aș fi jurat că nu-și schimbase poziția din seara trecută, deoarece îl găsirăm tot întins pe tronul-pat. Se ridică însă, ca și în ajun, și cu același interes se informă despre sănătatea noastră. După preliminarele oficiale ale audienței, el deveni mai expansiv. Ne explică, prin interpret, că era un vînător pasionat, cam în acești termeni :

— Îmi place mult vînătoarea, dar nu mai am agilitatea din anii tinereții. Organizez cîte una de două sau trei ori pe an, deși cu riscuri mult mai mari decît voi albii și nu întotdeauna cu același noroc pe care l-ați avut ieri. Noi n-avem pușți. Nu ne sînt permise, deși printre supușii mei se găsesc ochitori mult mai buni decît albii. Cîți dintre dînșii au luptat în timpul marelui război [1] sub drapelul francez ! Dar, fiindcă ne lipsesc armele de foc, sîntem nevoiți să vînăm cu armele clasice de care se serveau strămoșii noștri. Mergem în întîmpinarea panterei, cu bastoane...

— Cum ? Maiestatea voastră își expune viața cu un baston în mînă ? întrebai eu, fără voie.

Un zîmbet ironic îmi tăie vorba.

— Nu, eu nu vînez, conduc vînătoarea de la o distanță destul de bună. Oamenii mei, supușii mei, atacă fiarele cu armele noastre primitive. Dar n-au numai bastoane. Mai sînt și unii înarmați cu săgeți și alții care poartă lănci. Cînd săgeata a rănit pantera, lăncierii înaintează împreună cu cei care poartă bastoane și aceștia omoară fiara.

— Dar este de necrezut ! spusei eu. Cu metoda aceasta, în cîteva partide de vînătoare, maiestatea voastră rămîne fără supuși. La fiecare vînătoare trebuie să fie o mulțime de victime, căci cu toată îndemînarea arcașilor, cei cu bastoanele nu se pot desigur feri de loviturile de gheară ale panterei înfuriate. De fiecare dată trebuie să fie o mulțime de morți...

— Sînt tinere, sînt, spuse el cu un gest compătimitor, dar ce vrei să facem ?

Această frază se sfîrși cu un gest expresiv, pe care nu știu dacă trebuie să-l traduc prin clasicul „răbdare", sau prin nu mai puțin clasicul „toți trebuie să murim", al filozofiei fataliste.

[1] Este vorba de primul război mondial care a avut loc între anii 1914—1918.

SPRE CACUCA[1]. O NOAPTE DE GROAZĂ. O FURTUNĂ ÎN PĂDURE. CĂSĂTORIILE INDIGENE

...PENTRU continuarea călătoriei, domnul Lambert, comandantul localității Victoria[2] din Guineea, alese douăzeci și cinci din cei mai buni oameni, printre care și un ghid. Pentru mai multă siguranță, ne dădu ca escortă pe un superb senegalez, care avea să ne conducă, însă, numai pînă la localitatea Handi[3], unde, după socotelile sale trebuia să ajungem în zorii zilei următoare.

Pornirăm, pe la ora cinci, pe un drum ce se pierdea în pădure.

Se lasă o noapte splendidă luminată de lună. Senegalezul, împreună cu călăuza, mergeau în capul coloanei, pe cînd domnul Laffite și cu mine moțăiam în hamacurile noastre. În impunătoarea singurătate a junglei, caravana înainta într-o tăcere solemnă și nimic nu prevestea vreun incident neplăcut.

Liniștea ținu pînă la ora nouă, cînd începu să sufle un vînt ușor, care, încetul cu încetul, se schimbă într-un adevărat uragan.

Cerul, care pîn-atunci fusese senin, se acoperi de nori mari și negri, care se fugăreau întocmai ca niște cai într-un galop sălbatic. Luna dispăru lăsîndu-ne într-un întuneric complet. Negrii noștri smulseră mănunchi de ierburi înalte cu care improvizară torțe, ale căror flăcări bătute de vînt iluminau o scenă grozavă. Sub furioasa bătaie a vîntului, trunchiurile arborilor

[1] Din Freetown, capitala fostei colonii engleze Sierra Leone, după cîteva expediții vînătorești în păduri, călătoria continuă prin satele și orașele Guineei (Cambia, Drubeka, Bufa) pînă la Cacuca, oraș de frontieră în Guineea-Bissau (Guineea portugheză).

[2] Se află situată în apropierea orașului Bufa.

[3] Sat situat pe distanța dintre orașele Boke și Cacuca.

puternici se îndoiau, pe cînd vîrfurile ramurilor se pierdeau într-o ceață ciudată, care, lăsîndu-se tot mai jos, ne făcu să nu mai vedem la un pas în fața noastră.

Ne oprirăm, și, scoborîndu-ne din hamacuri, încercarăm, prin strigăte, să ne adunăm cu toții la un loc. Vîntul se întețea din ce în ce, cînd sinistra scăpărare a unui fulger lumină o clipă împrejurimile dînd parcă semnalul îngrozitorului uragan care se abătu asupra noastră în mijlocul pădurii.

Era imposibil să stăm în picioare. Orice încercare ar fi fost o nebunie. Întinși pe pămînt, priveam în jurul nostru cum arbori puternici se sfărîmau sau erau smulși din rădăcină, riscînd la fiecare moment să ne strivească sub greutatea lor.

Fulgerele și tunetele se succedau fără întrerupere și la zgomotul lugubru al uraganului, se adăuga din cînd în cînd bubuitul tunetelor pe care-l repeta la infinit ecoul pădurii.

Cîteva puncte fosforescente prin apropierea noastră trădau prezența fiarelor, al căror atac însă nu era de temut în asemenea împrejurări. Pantere, leoparzi, șacali, toți locuitorii pădurii alergau înspăimîntați căutînd un adăpost pe care nici cele mai dese tufișuri nu-l putea oferi.

La un moment dat, oroarea situației noastre spori ; în clipa în care uraganul urla cu mai mare furie, o ploaie diluviană se dezlănțui asupra noastră, transformînd în cîteva secunde locul în care ne aflam într-o mlaștină înspăimîntătoare.

Înălțimea apei sporea cu o repeziciune vertiginoasă, silindu-ne să ne sculăm în picioare. Cîteva momente mai tîrziu ea ne ajunse la brîu și, la lumina fulgerelor, vedeam pe nenorociții noștri negri care se luptau să țină cît mai sus pe cap bagajele și proviziile noastre.

Fură clipe în care ne crezurăm pierduți, amenințați să murim înecați de apa care se urca mereu. Era, dealtminteri, zadarnic să căutăm vreo înălțime pe care să ne refugiem, căci de o parte și de alta a potecii se ridicau tufișurile care formau un zid imposibil de trecut. Drumul era închis de trunchiurile și crăcile sfărîmate, așa că ne era peste putință să trecem aceste

obstacole în clipele acelea de groază. Cît m-am căit atuncea de dorul după aventuri care mă aduse în mijlocul pădurilor africane!...

Eram sortiți să murim de cea mai urîtă moarte, în modul cel mai stupid fără a lupta, fără a ne putea apăra, pradă neputincioasă elementelor înfuriate ale naturii.

Mut de spaimă, domnul Laffite îmi strîngea brațul cu disperare, ceea ce dovedea că pierduse orice speranță. Amîndoi vedeam apropiindu-se clipa în care aveam să ne despărțim pentru totdeauna.

Acele clipe ne părură veacuri. Așteptam să ne dăm ultima suflare, în apele mlăștinoase. Dar în clipa supremă vîntul încetă brusc, desigur mult mai repede decît începuse, fără cea mai mică tranziție, ca și cînd elementele, după o sforțare prea mare, n-ar mai fi avut suflare. Ceața se risipi deodată și marii nori negri dispărură gonindu-se parcă unii pe alții. Stele lucitoare apărură pe firmament, iar luna se ivi din nou luminînd pămîntul cu razele sale argintii.

Uraganul durase o jumătate de oră, dar ce groaznice erau efectele sale! Cîte trunchiuri de arbori zmulsese sau sfărîmase în furia lui năprasnică! Era o minune că scăpasem teferi...

Avînd apa pînă la brîu, ne apucarăm să ajutăm pe negri să curețe drumul de obstacolele care-l înfundau. După cîteva minute, izbutind să ne facem loc, ne reluarăm calea. Fără prea multă greutate ieșirăm apoi din locul în care ne surprinsese furtuna și, uzi pînă la piele, pornirăm pe jos. Simțeam totuși ușurarea pe care o simte oricine după ce a scăpat de o mare primejdie și desigur că tovarășul meu simțea același lucru, dovadă neînfrînta sa poftă de vorbă în tot restul acelei memorabile nopți. Negrii noștri, de asemenea, își manifestau bucuria de a fi scăpat cu bine.

După cum spuneam, Laffite și cu mine mergeam pe jos, dar tremuram de frig și căutam să ne încălzim puțin, iuțind pasul în așteptare să găsim un loc unde să ne putem schimba hainele ude.

Ca și cînd o zînă, ce ne-ar fi condus pașii, ar fi făcut cu bagheta ei magică să răsară o locuință în mijlocul deșertului, zărirăm deodată în calea noastră o lumină slabă spre care ne îndreptarăm plini de nădejde. După cîteva clipe, ajunseserăm și văzurăm că venea de la o colibă care, împreună cu alte cîteva, alcătuiau un mizerabil sătuleț. Un zgomot surd de tam-tam părea că vrea să ne arate drumul.

Trecurăm deci gardul care înconjoară orice colibă indigenă și ne trezirăm în fața unui negru a cărui barbă creață dovedea cei șaizeci de ani pe care-i număra.

Privirea negrului nu era deloc încurajatoare, ba chiar dimpotrivă, căci acesta sculîndu-se făcu un gest ca și cînd ar fi voit să ne împiedice de a intra în colibă, prin a cărei ușă zărirăm cinci sau șase femei stînd jos în jurul unui foc și cîntînd o stranie și monotonă melodie indigenă.

Văzînd împotrivirea sa, chemarăm pe senegalezul care făcea parte din escorta noastră și care-i vorbi în limba felak [1]. După aceea, ne explică despre ce era vorba. Bătrînul se căsătorea în noaptea aceea <cu o tînără fată> și aștepta tocmai pe noua sa soție care, dealtminteri, nu întîrzie să sosească adusă pe umeri de mama sa, pe cînd tatăl căuta să învingă rezistența pe care o opunea, fiind condusă la locuința viitorului său soț și stăpîn. <...>.

De fapt, aceste încrucișări de sînge și între vîrste atît de diferite nu provoacă nici o alterare a rasei, cel puțin în aparență, căci în puține locuri de pe glob se întîlnesc asemenea splendide exemplare de rasă omenească, pe care le admiră albul pentru forța și nemaipomenita lor rezistență fizică.

A încerca să rămînem acolo sau să intrăm cu sila, spre a vedea diversele faze ale ceremoniei, ar fi însemnat să ne desconsiderăm singuri în ochii negrilor noștri, care, desigur, că ar fi făcut cauză comună cu acel care se însura, spre a ne împiedica să profanăm cu prezența noastră solemnitatea ceremoniei.

Atitudinea soldatului, care avea misiunea să ne protejeze, era dealtminteri foarte semnificativă. Toate silințele sale tindeau să ne depărteze de acolo, îndru-

[1] Dialect vorbit de unele triburi din aceste părți ale Africii.

mîndu-ne să căutăm alt loc mai potrivit ca să ne schimbăm. Dealtminteri, și el era în aceeași stare ca și noi.

Las deci altora mai favorizați decît mine norocul de-a asista la o căsătorie de negri, care se practică atît de secret pentru albi.

Era ora trei de dimineață, cînd sosirăm în Handi. Senegalezul nostru o luase înainte spre a ne pregăti un adăpost într-o căsuță, clădită în stil indigen de administrația franceză, spre a servi, la nevoie, europenilor în trecere prin acele locuri.

Această casă e, dealtminteri, singura care posedă la ușă o broască a cărei cheie e în mîna șefului zonei. Acesta, trezit din somn la o oră atît de neobișnuită, porunci servitorilor săi să întindă pe niște picioare de fier mai multe piei de gazelă și panteră, care ne serviră de paturi. O mică lampă cu petrol alcătuia maximum de confort al acestei instalații rudimentare. După ce ne instală, senegalezul nostru își luă rămas bun, nu fără a fi primit mai întîi un bacșiș destul de gras, și porni imediat înapoi spre Boké [1] înfruntînd singur primejdiile unui drum atît de greu.

Ne odihnirăm pînă seara, cînd pornirăm spre Cacuca, de unde urma apoi să plecăm la Cacine [2], dar mergeam ceva mai încet ca de obicei, căci observarăm din partea oamenilor noștri un început de împotrivire la ordinele date de a grăbi pasul, ceea ce ne făcu să ne temem că nu vom sosi la ora hotărîtă.

[1] Oraș în Guineea, situat la granița cu Guineea-Bissau (Guineea portugheză).

[2] Localitate citadină în Guineea-Bissau, așezată la o depărtare de aproximativ 20 de km de Cacuca.

O SERBARE ÎN CINSTEA NOASTRĂ. PĂDUREA FERMECATĂ. VÎNĂTOAREA UNEI GORILE

ERA ultima noapte pe care o petreceam la Cacine. După ce terminarăm prînzul, sala de mîncare luă o înfățișare cu totul patriarhală. La un capăt al mesei, Maria, <soția gazdei>, călca cu deosebită artă hainele noastre, care de mult aveau nevoie de îngrijiri feminine. La celălalt, noi bărbații sorbeam cu înghițituri mici cîte o ceașcă de excelentă cafea, golind fără milă portigaretul domnului Martins, ospitaliera noastră gazdă. A doua zi de dimineață, trebuia să ne îmbarcăm pe vaporașul „Bario", care avea să ne ducă în cîteva ceasuri la Bolama. [1]

Domnul Verdu Martins ne vorbea de frumusețile acestui drum de apă, dar ne lăuda în același timp și superbul spectacol pe care-l oferea călătoria pe uscat, mai ales dacă erai confortabil instalat într-un „Ford", ca acela pe care-l observam într-un șopron din apropierea casei și despre existența căruia nu vorbisem pîn-atunci.

— Mai stați cîteva zile și vă voi duce eu, spunea el. Dar în momentul acesta „Ford"-ul e inutilizabil, deoarece s-a stricat în timpul cînd mă întorceam dintr-un voiaj pe care l-am făcut acum patru luni, cînd cu mare greutate l-am remorcat pîn-aci. Aștept dintr-un moment într-altul să-mi sosească cu vaporul noua piesă pe care am comandat-o la Lisabona.

După cum se vede mijloacele de comunicație erau în proastă stare la Cacine. Automobilul avea o piesă stricată, iar telefonului îi trebuiau luni de zile ca să fie reparat.

[1] Principalul oraș al Guineei-Bissau, după Bissau, capitala țării.

Liniştea acestei seri nu putea să fie de lungă durată. În adevăr, pe la orele zece, ea fu tulburată de sunetul tam-tam-ului însoţit de ritmul monoton al cîntecelor indigene cîntate de vreo trei sute de negri, ceea ce ne obliga să ieşim pe galeria care înconjura casa. Erau locuitorii oraşului, care veneau toţi în păr să dea o serbare în cinstea noastră. <...>

Se scoaseră lămpile afară şi serbarea începu. Se formă un cerc în mijlocul cărora erau artiştii principali. Afară de vreo cîţiva, îmbrăcaţi foarte sumar, majoritatea erau absolut goi avînd capul băgat în nişte măşti grosolan fabricate, reprezentînd capete de bivoli sau de zin-zin, după felul coarnelor care le împodobeau. Alţii erau îmbrăcaţi în piei de crocodil care le acopereau umerii, iar coada le atîrna pe jos. Capul celui îmbrăcat astfel dispărea îndărătul capului monstrului şi printr-un dispozitiv ingenios fălcile se deschideau şi se închideau după voie, după mişcările imprimate unei sfori. Zgomotul pe care-l produceau îţi dădea fiori.

În faţa unui asemenea lux de pregătiri, crezui că aveau să execute vreo pantomimă sau vreo reproducere a vînătorilor lor primitive. Dar nu fu aşa. După ce înconjurară de mai multe ori locul, sărind în cadenţă, începură să parodieze o luptă între fiare.

Cei care aveau capete de bivol atacau pe crocodili, iar aceştia se fereau sau atacau la rîndul lor deschizînd şi închizînd fălcile.

Totuşi jocul nu era atît de inofensiv cum s-ar fi putut crede. Cîteodată coarnele nimereau în plin corp pe cel atacat, făcîndu-l să sîngereze. Alţii, închizînd enormele fălci de crocodil, prindeau între dinţii lor ascuţiţi cîte un braţ care nu se retrăsese la timp şi ţipătul celui prins dovedea că mîngîierea nu fusese tocmai blîndă.

Dealtminteri, nimeni nu se supăra pentru aşa puţin lucru.

Scoţînd braţul puţin strivit dintre fălcile puternice, sau frecînd locul unde-l zgîriaseră coarnele, fiecare se grăbea să rîdă cu poftă de şiretenia unora sau de lipsa de sprinteneală a altora. După aceasta, reîncepeau iarăşi saluturile, care constituiau dansul negrilor din această

regiune. Acest spectacol copilăresc sfîrşeşte prin a deveni obositor după cîteva momente, chiar dacă-l vezi pentru prima oară. Şi cum noi îl văzusem cu prilejul altor călătorii, în alte împrejurări, şi în alte locuri, după un sfert de oră trebuia să facem o sforţare ca să nu căscăm. Răbdarăm timp de vreo oră. Domnul Verdu Martins, rezemat de balustrada galeriei, cu ochii bine deschişi, urmărea cele mai mici amănunte ale serbării şi, din condescendenţă pentru el, ne sileam să-l imităm.

Dar la un moment dat îmi fu imposibil să mai reţin un formidabil căscat. Gazda noastră fu foarte mirată.

— Ce fel? Spectacolul ăsta nu vă distrează? mă întrebă el, părîndu-i-se foarte ciudată schimbarea atitudinii mele.

— Deloc, răspunsei eu, sincer şi categoric.

Cît pentru Laffite, ochii îi erau plini de lacrimi, ceea ce dovedea cît îi era de somn. În sfîrşît, domnul Verdu Martins porunci să se bage farurile în casă, aşa că mica piaţă rămase într-o completă obscuritate. Era de ajuns pentru ca artiştii şi spectatorii să înţeleagă ce vream de la ei, adică să se ducă în altă parte cu muzica lor. Dar ei nu fură de părerea noastră, căci continuară să cînte deşi noi ne retrăsesem. Se făcuse miezul nopţii şi tot n-aveau aerul că au de gînd să plece şi cum ne fusese imposibil să închidem ochii cu un asemenea zgomot, soldaţii de gardă fură trimişi să-i invite să plece.

Ce miraţi trebuie să fi fost indigenii de indiferenţa noastră olimpiană. „O serbare atît de frumoasă şi să nu le placă..." spusese unul din ei cînd fură siliţi să plece.

Această serbare fu ultima parte a şederii noastre la Cacine, căci era scris că vom pleca a doua zi de dimineaţă. Pe la nouă eram în picioare şi, după ce ne-am strîns puţinul nostru bagaj şi am luat dejunul, ne aruncam mereu privirile la orizont, aşteptînd sosirea vaporului, cu nerăbdarea cu care aştepţi trenul într-o gară de mare trafic.

Fluxul era la punctul său culminant, aşa că vaporul trebuia să sosească dintr-un moment într-altul. Dar nimic, nici un zgomot care să dovedească apropierea sa. Încetul cu încetul apele se retraseră şi, la zece, flu-

viul era în plin reflux. Era deci zadarnic să mai aşteptăm vaporul, care nu putea naviga în asemenea condiţii. Avea să sosească, desigur, tocmai noaptea.

Şi în timpul ăsta, noi ce să facem ? Înainte de toate să mîncăm, căci ceasurile erau aproape douăsprezece, şi apoi să facem o plimbare prin pădurea — mai mult un fel de parc — pe care o vedeam de cealaltă parte a fluviului, şi în care ne abătusem puţin într-una din zilele trecute.

Plimbarea merita atîta osteneală. La o înălţime considerabilă, frunzişul arborilor gigantici forma o boltă prin care se cerneau razele soarelui, lăsînd să pătrundă o lumină ciudată care dădea un aspect de un farmec straniu lucrurilor din jur.

Maimuţe de toate formele şi mărimile alergau şi săreau de la un arbore la altul, asurzindu-ne cu strigătele lor ascuţite. Păsări cu pene strălucitoare şi multicolore zburau de colo-colo. Pe pămînt, se tîrau şerpi care fugeau la apropierea noastră, ca şi cînd s-ar fi mirat că albii îndrăznesc să profaneze aceste locuri. Pe cînd admiram frumuseţea impunătoare a celor din jur, un mistreţ ieşind din tufişuri o luă la goană pe lîngă noi. Fără să mă gîndesc, că n-aveam decît carabina la mine, îi trimisei un glonţ. Detunătura fu seacă şi fără ecou, dar fu de ajuns ca să dea alarma printre locuitorii pădurii. Toţi dispărură într-o clipă şi bineînţeles, şi mistreţul pe care nu-l atinsesem şi cu care nici Laffite, care trăsese şi el, nu fu mai norocos.

Să urmărim mistreţul era un lucru destul de uşor pentru noi şi apoi era şi o distracţie. Ne luarăm deci după el şi ajunserăm într-un loc acoperit de ierburi gigantice şi uscate, prin care ne era cu neputinţă să distingem ceva la doi paşi de noi. Dar cum mistreţul se refugiase într-acolo, intrarăm şi noi după el. Peste cîteva minute atenţia ne fu atrasă de nişte strigăte puternice, care nu păreau să fie din gura unui indigen. Privirăm în jur şi zărirăm o făptură gigantică, neagră şi păroasă, cu aparenţa unui om. Era o enormă gorilă, care era foarte ocupată să-şi caute paraziţii ce trebuiau să furnice prin blana aceea atît de deasă <...>

Dar, în sfîrşit, instinctul de vînători învinse. Ne pregătirăm carabinele în acelaşi timp, cînd un strănut inoportun făcu pe animal să ridice capul. Atunci, dînd la o parte crăcile şi contractînd muşchii formidabilelor sale mîini, se căţără pe un alt arbore. În clipa aceea Laffite trase, dar glonţul nu putu atinge gorila. Animalul surprins de detunătură se opri o clipă, lovindu-se cu putere în piept şi scrîşnind oribil din dinţii lui albi. Trăsei atunci şi eu, şi unul după altul îi trimiserăm şapte gloanţe, izbutind să-l rănim, dar nu atît de grav încît să-l împiedicăm a-şi continua fuga fantastică prin vîrful arborilor.

Era zadarnic să mai încercăm a-l urmări, căci nu-l puteam ajunge în nici un fel. Pădurea se întindea pe o distanţă de mai mulţi kilometri, oferindu-i un refugiu sigur. Şi cum era vremea să ne gîndim la întoarcere, pornirăm înapoi, lăsînd în urma noastră pădurea aceea minunată ce părea un colţ din poveşti.

O FURTUNĂ PE FLUVIU. SOSIREA LA BOLAMA. MODA ÎN GUINEEA

VAPORUL nostru sosi seara pe la ora nouă, cînd fluxul era favorabil navigației. Ne înbarcarăm așteptînd plecarea spre Bolama. În timpul acesta se ridicase o adiere ușoară, care încetul cu încetul devenise atît de tare încît comandantul vasului se gîndea s-o utilizeze. Fluviul continua să fie larg și nici un obstacol nu se mai prezenta vîntului plăcut care făcea să se plece vîrfurile arborilor de pe maluri.

Se întinse deci o pînză înaintea vasului pe apă, iar cîțiva marinari întinseră alta pătrată pe catargul din mijloc.

Scripetele scîrțiia, pe cînd pînza, ce se zbătea cadențat sub răbufnelile vîntului, fu bine orientată pînă ce se umfla puternic. Mașinile se opriră și vasul, înclinîndu-se spre tribord, naviga tăcut cu o ușoară legănare. După enervarea produsă de zgomotul mașinilor și al elicelor, simțirăm strania senzație pe care o produce tăcerea profundă cînd urmează imediat după zgomot. Mi se părea că surzisem deodată, deși acum auzeam mai bine murmurul apelor tăiate de vas.

Pe bord domnea o tăcere completă. Echipaj și pasageri, toți stau rezemați de balustrade privind, fără a scoate un cuvînt, peisajul monoton ce se întindea la orizont, ici și colo întrerupt de cîte un mic grup de arbori.

Dar pe cînd soarele strălucea puternic, un bubuit de tunet neașteptat ne făcu să părăsim atitudinea noastră indolentă. Alergarăm toți spre babord unde negrul cel taciturn nu-și schimbase ciudata-i privire îndreptată spre un punct al orizontului.

Privind într-acolo văzurăm un mic punct negru ce se zărea abia în imensitatea albastră a cerului. Pe deasupra capetelor noastre alergau niște nori ciudați, asemenea unui fum răspîndit de vînt. Vocea căpitanului chema pe oamenii echipajului la posturile lor. Simțirăm din nou trepidațiile produse de elicele care tăiau apa ; pînzele fură scoborîte cu o repeziciune febrilă, ca spre a evita o primejdie.

De-abia se termină această manevră și cu repeziciunea unui fulger ne văzurăm înconjurați de o vijelie furioasă. Într-o clipă soarele dispărea, învăluit într-o ceață deasă și neagră prin care zăream nori mari albi tîrîți de furtună. Apele liniștite ale fluviului se încrețiră formînd valuri tăcute și roșcate ce veneau să se spargă în chila[1] vasului nostru. Elicea lupta din răsputeri împotriva curentului formidabil care ne tîra spre malul opus. La fiecare legănare din ce în ce mai accentuată, vaporul era complet inundat de apa care intra pe o parte și ieșea pe cealaltă, după ce spăla bine puntea.

Ceața se îndesea, brăzdată din cînd în cînd de fulgere, pe cînd tunetul bubuia continuu. În sfîrșit, ploaia veni să completeze acest impresionant spectacol.

„Mașinile înainte", strigase la începutul vijeliei căpitanul, care nu se aștepta poate ca furtuna să fie atît de puternică, și astfel vasul se lansă cu toată viteza spre malul cel mai apropiat. Dar forța impetuosului curent și a valurilor era atît de mare, încît mașinile abia o puteau învinge.

Deodată, fără cea mai mică tranziție, ca și cînd s-ar fi lăsat o cortină, totul încetă ; numai soarele mai rămase întunecat cîteva minute, iar apoi străluci parcă și mai puternic în aerul limpezit de orice ceață. Numai în dreapta noastră vijelia își continua cursul, pierzîndu-se în depărtare.

Această formidabilă furtună, care ne pusese într-o primejdie mult mai mare decît aceea de care fusesem

[1] *Chilă*, piesă de rezistență așezată pe axa longitudinală a fundului unei nave în extensiunea ei, de care se prind bordurile navei.

surprinși în mijlocul pădurii, nu durase mai mult de cinci minute, dar care ni se păruseră însă ore nesfîrșit de lungi.

Îmbarcîndu-ne la Cacine, titlul de comandant atribuit unui simplu matelot cu galoane de caporal, șef al unui vas care, dacă deplasa cel mult două sute de tone, ne făcuse să zîmbim. Dar în timpul furtunii, stînd la prora vasului, cu mîinile în jurul gurii, dînd ordinele sale scurte dar juste, cu chipul palid pe care se reflecta conștiința răspunderii, acest tînăr își merita prin întreaga sa atitudine calificativul ce ni se păruse prea pompos la început. Fără a da atenție primejdiei de a fi luat de valurile care îl ajungeau adeseori, el depunea toate sforțările alături de subalternii săi, luînd parte la suprema manevrare a frînghiilor și lanțurilor, făcînd totul spre a ne salva.

O furtună în mijlocul mării nu ne-ar fi părut mai grozavă decît aceea prin care trecusem. Și în clipele cînd, cufundați în întunericul cetei, ne simțeam mînați din toate părțile de valurile ce se izbeau cu furie, avurăm senzația de a fi departe de orice pămînt, în mijlocul unei mări necunoscute.

Iată de ce cînd ne revăzurăm iarăși teferi, în siguranță, în mijlocul unei ape mărginite de malurile apropiate, ne simțirăm puțin cam rușinați de teama care ne cuprinsese cu cîteva clipe mai-nainte. Și, totuși, primejdia fusese într-adevăr serioasă, după cum ne afirmau cei care cunoșteau efectele unei furtuni de forța aceleia de care fusesem surprinși.

După o oră, adică pe la unsprezece a. m., sosirăm la Bolama, un tîrg cu pretenții de oraș, necunoscut pînă mai acum cîtva timp, dar devenit notoriu de cînd cu încercarea neizbutită a aviatorilor portughezi și italieni, care proiectaseră să întreprindă de la punctul cel mai occidental al Africii, un zbor direct pe coastele Braziliei și mulțumită escalei ce făcură acolo aviatorii spanioli ai escadrilei „Atlantida".

Era pe la sfîrșitul lui iulie. De la plecarea noastră din Freetown, revedeam marea după șaizeci de zile de călătorie în interiorul continentului, în care jumătate din timp îl petrecusem în mijlocul pădurilor sub un

soare arzător, îndurînd tot felul de incomodități, înfruntînd cu curaj tot soiul de primejdii într-o expediție improvizată care n-avea nici un scop determinat.

Amploiații factoreriei S.C.O.A., puternică organizație franceză, cu nenumărate stabilimente răspîndite în întreaga Africă centralo-occidentală, ne primiră cu deosebită amabilitate, oferindu-ne ospitalitatea în splendida lor locuință, cea mai mare și, fără doar și poate, cea mai bine aranjată din tot ținutul.

Bolama numără vreo cincisprezece mii de locuitori dintre care numai paisprezece sînt europeni. Și cu toate că e capitala coloniei portugheze [1], francezii sînt cei mai numeroși printre albii locali între care se mai găsesc germani și mai puțini portughezi. Negrii sînt de o culoare diferită, din pricina diferenței de rasă. Sînt aci indigeni naluk, felak, bendi și maycan.

Aceștia din urmă sînt originari din insulele Bisago [2] și, printr-un ciudat capriciu al naturii, prezintă particularitatea de a avea dinții ascuțiți. <...>

Femeile de rasa maycan exagerează puțin moda părului „à la garçonne", modă pe care însă au cunoscut-o cu mult înaintea surorilor europene. Deși moda cea mai răspîndită în acest ținut e de a avea părul tăiat scurt, nu trebuie să credem că recurg cumva la vreo mașină de tuns. Am putea spune mai curînd că au capul ras, căci craniile lor par niște bile de biliard deși, bineînțeles, de o culoare ceva mai întunecată.

Bărbații urmează și ei moda, forțînd însă puțin nota. Ei lasă să le crească părul pînă la gît, asemenea unor paji. Dacă ai întoarce pe un bărbat și o femeie și i-ai privi din spate, bineînțeles că te-ai înșela luînd pe unul drept altul.

Și fiindcă soarele prin aceste ținuturi nu prea îngăduie ca cineva să umble cu craniul de tot descoperit,

---

[1] Capitala Guineei-Bissau este astăzi Bissau care concentrează în jur de 25 000 locuitori (1968) din populația țării care este de 529 000 locuitori (albii reprezintă 5‰). Bolama avea, în 1968, 3 000 de locuitori. În zilele noastre Guineea-Bissau, colonie portugheză din 1484, alături de Angola, Insulele Capului Verde și Mozambic desfășoară o intensă mișcare pentru obținerea independenței naționale.

[2] Arhipelag dependent de Guineea-Bissau, situată în dreptul rîului Geba.

femeile își protejează capul cu niște pălării, nu prea deosebite de cele europene, căci sînt de formă „cloche", care ar veni de minune pe capul unei albe.

Bărbații completează această eleganță purtînd brățări nenumărate, încît abia mai au loc unde să le pună. Brațele și picioarele le sînt literalmente acoperite de acest ornament de care beneficiază pînă și nasul împodobit cu o baretă cît mai mare și urechile în care în loc de cercei poartă tot niște barete.

Acela care posedă barete cît mai mari și care poate să-și facă din ele și coliere se poate considera un adevărat Petronius, arbitrul eleganței ; mai ales dacă are părul lins și lucitor, mulțumită unui cosmetic special fabricat de ei dintr-un fel de pămînt argilos și din ulei de palmier [1].

Am pomenit mai sus despre factorerii. Ce înseamnă o factorerie ?

Nimic altceva decît un fel de organizație comercială specifică Africii și specifică comerțului făcut cu negrii. Ea nu se aseamănă cu ceea ce este comerțul la noi în Europa.

În primul rînd, aici, amabilitatea nu-și are locul. Vînzătorii nu se simt deloc obligați să zîmbească călduros clientului, și nici nu trebuie să-și calce pe nervi cu toanele acestuia, care îi dă peste cap magazinul ca să nu cumpere nimic pînă-n cele din urmă. Totul se reduce doar la un soi de schimb de mărfuri în natură, net în defavoarea celui care oferă produsul pentru schimb, adică al negrilor.

Mai întîlnisem asemenea centre comerciale, mai mici sau mai mari, situate în general în locuri cu „vad" cum am zice la noi, adică pe marile artere de comunicații (fluvii, drumuri), ca și în sînul triburilor. Dar cel în care am poposit avea ceva în plus : se afla la marginea pădurii.

Nici nu se luminase bine de ziuă, cînd am fost treziți de vociferări și hărmălaie. Ne-am sculat și ne-am

[1] Paginile următoare ale acestui capitol au fost revăzute și publicate de autor în 1962, în revista *Secolul 20*.

îmbrăcat... În lumina clar-obscurului zorilor am zărit o mulțime care, la ușa factoreriei, își disputa locurile.

Cînd soarele a spart întunericul, mi-am dat seama despre ce anume era vorba : locuitorii își aduseseră produsele pentru schimb.

Factoreria aceasta, ca și în general toate factoreriile din păduri, era construită din lemn — aci din abundență — fără nici un fel de pretenție arhitecturală : o sală mare, care reprezenta magazinul propriu-zis, iar în rest locuințele „funcționarilor" și magazii. Drept confort, aci, ca în toată Africa, se găsea dușul rudimentar, totuși atît de necesar în Africa, ca și masa cu apă mentolată și chinina respectivă, care niciodată nu lipsește din casa europeanului, cum ar fi la noi, de exemplu, pîinea.

În magazinul factoreriei erau îngrămădite, fără nici un fel de noimă, tot felul de lucruri : pantaloni noi sau purtați, cămăși pe jumătate rupte, articole de aluminiu și de tuci (oale, tigăi, ceaune), pălării de toate formele, cu boruri și fără boruri, fierării, tutun, mărgelării, „diamante", „topaze" și „rubine" din cea mai curată sticlă, cîteva bucăți de stofă în stare destul de bună, ceasuri care nu merg, în sfîrșit, tot ce se arunca la noi se putea găsi într-o astfel de factorerie colonială.

La acestea se mai adaugă și cîteva sticle cu o băutură capabilă să facă să turbeze un hipopotam.

Aș putea jura că la rubrica cheltuielilor generale a oricărei din aceste factorerii nu figura nici o centimă pentru reclamă, de care n-aveau nevoie, căci și fără aceasta înjghebau afaceri minunate. De cum se făcea ziuă, începeau să vină indigenii încărcați, unii cu saci cu arahide, alții cu tărtăcuțe pline cu ulei de palmier, fildeș, cauciuc, mărfuri cu care veneau de la distanțe chiar de aproape 100 km, și aceasta pe jos, alții veneau cu orez sau chiar cu cîțiva franci în mînă.

Și cînd, pe la orele 6 dimineața, se deschideau ușile factoreriei, negrii începeau să se îmbulzească. Funcționarii negri ai factoreriei erau acolo, gata să împiedice orice infracțiune, ajutați de maiestatea-sa „albul". Acesta, dealtminteri, nu era în general decît vreun funcționar care în metropolă cîștiga cu mare greutate

cîteva sute de franci pe lună, pe cînd aci avea de cinci-șase ori atîta, și poate chiar mai mult, și fără cea mai mică osteneală, căci toate operațiile de administrare erau făcute de stabilimentul central.

El avea la ordinele sale cîți oameni vroia, inclusiv pe șeful tribului, sau pe regele localității, dacă avea cinstea de a conduce o sucursală dintr-un loc mai important. Bucătari și brutari speciali, care mulțumită perseverenței au ajuns destul de îndemînateci în aceste meserii, se ocupau de hrana sa.

Ținînd în mînă un baston de dimensiunile unei prăjini, și pe care-l arbora ca pe un simbol al superiorității sale, el stătea pe un taburet înalt ca un tron și, fumînd tacticos, își plimba privirea pe deasupra capetelor amploiaților săi și a celorlalți negri, privind cu dispreț olimpic demonstrațiile de admirație și întrebările umile pe care i le adresau cei mai îndrăzneți dintre aceștia din urmă. Doar dacă o mînă mai nerăbdătoare amenința să întrerupă mersul regulat al operațiilor, sau chiar dacă din greșeală cineva deranja ordinea stabilită, catadicsea să intervină în afaceri. Fără a se mișca de la locul său, el ridica numai mîna înarmată cu teribilul baston și administra cu el o lovitură — în coaste sau aiurea, n-are importanță — imprudentului pe care l-a surprins asupra faptului.

La drept vorbind, însă, aceasta fiind pedeapsa pentru „hoțul" surprins în flagrant delict, sau pentru acela care pur și simplu făcea „mișcare greșită", ar fi trebuit să se administreze lovituri de baston mai curînd funcționarilor săi și sie însuși. Cîntarul cu care cîntărea mărfurile suferea de simțitoare neregularități în favoarea proprietarului. Și cum, pe de altă parte, funcționarii, bine dresați, știau să facă cu o repeziciune uimitoare toate operațiile necesare, se întîmpla ca cele zece kg de arahide, de pildă, aduse de naivul negru, să fie cu mult mai puțin — opt kg — după părerea numitului cîntar.

Și dacă această scădere părea prea mică, era foarte ușor să mai micșoreze încă greutatea reală printr-o simplă eroare de calcul, care se putea explica, la nevoie, prin repeziciunea operației. O mică eroare, în

sfîrșit, care reducea la șapte kg cele zece kg de arahide, dacă nu se putea să fi fost chiar unsprezece.

Vine apoi taxarea. Ca și pe piețele europene, care dispun de mijloace rapide de comunicație, prețurile oscilau — cum, desigur, oscilează și azi — simțitor în Africa. Un articol care valora într-o zi 5 franci, a doua zi valora 3, iar cu o zi mai tîrziu... 2, poate!

Dar, în sfîrșit, se învoiau asupra prețului și greutății într-o formă foarte expeditivă: negrii ori acceptau, ori li se arăta ușa! Așa că acceptau întotdeauna taxarea făcută de alb prin intermediul funcționarilor săi indigeni.

Cînd venea, în sfîrșit, momentul să se încheie tîrgul, întrebarea era:

— Ce vrei? Bani sau articole?

Articolele erau toate vechiturile de care am vorbit sau, dacă nu erau vechituri, erau obiecte fără valoare, și asupra cărora nu cred necesar să mai insist.

Bani? Banii nu serveau la nimic. Chiar dacă ar fi fost vreun potentat din acea regiune, tot nu și-ar fi păstrat nefericita sumă de bani și ar fi venit a doua zi să-i schimbe pe un șirag de mărgele de sticlă, sau pe o pălărie veche de femeie, a cărei panglică frumos colorată îi rămăsese la inimă.

El se decidea, deci, mai curînd pentru articole, și iată cum cele zece kg de arahide, reduse la opt de cîntar și la șapte de vînzător, se prefăceau în cîțiva franci, care la rîndul lor se transformau într-un cuțit cu mînerul de plumb și cu o lamă, de care este mai bine să nu vorbim. Și dacă, totuși, omul ținea să aibă ceva bani în mînă, mai curînd sau mai tîrziu se întorcea tot la factorerie, necîștigînd, în fond, decît cîteva ore de plimbare suplimentară...

Temîndu-se că banii pe care îi avea nu ajungeau ca să cumpere un lănțișor de așa-zis argint, omul întreba sfios de preț, care adesea era în disproporție cu mijloacele sale, deoarece vînzătorii știau ce poate să aibă el în pungă. Era deci nevoit să aleagă altceva, orice-i plăcea, în afară de lănțișorul dorit. Ezitînd, se hotăra, în sfîrșit, pentru o montură de ochelari, bineînțeles fără sticle, pe care i-o arăta vînzătorul de departe, căci era

strict interzis de a se atinge articolele expuse ; plătea, și cînd banii intrau în casă, trebuia să prindă din zbor ceea ce-i azvîrlea funcționarul factoreriei, care tot timpul își servise clientul cu o atenție care ar fi fost de ajuns ca să ducă la faliment pe un negustor din Europa după cîteva zile de practică numai.

Cu toate acestea, magazinul era plin întotdeauna în timpul orelor reglementare, adică de la 6—10 dimineața și de la 6—8 seara — o oră în plus sau în minus, după anotimp. La ora închiderii se repeta întotdeauna aceiași scenă : „albul" dădea ordin să se evacueze cumpărătorii. cu sau fără mărfuri, și amploiații se serveau de manierele unor jandarmi față de niște abjecți infractori, împingîndu-i pe toți spre ușă.

Cîte unul îndrăznea, uneori, să protesteze, și atunci era rîndul albului să-i administreze atîtea lovituri de prăjină cîte ore a sunat pendula.

Nu trebuie să se creadă că exagerez. Acest comerț, cam prea special, se practica pe o scară foarte întinsă de aproape toate factoreriile din Africa și pe care le-am cunoscut cu aproape 40 de ani în urmă.

MISTERELE CONTINENTULUI NEGRU

PLECAREA DIN HARAGA[1]. SCOPUL CĂLĂTORIEI

DE LA Haraga la cealaltă localitate numită Sambek[2] e un drum excelent, după spusele negrilor. Însă este foarte lung ; pentru a-l străbate trebuiesc cincisprezece sau douăzeci de zile, după vrednicia conducătorilor negri, la care e neapărat nevoit să recurgă albul care se aventurează prin acele locuri. Totuşi condiţiile mai lesnicioase ale călătoriei compensează cu prisosinţă inconvenientul lungimii.

Dar oricît ar fi de mare acest inconvenient e un mijloc spre a-l evita. Părăsind acel embrion de şosea şi urmînd poteca ce străbate masivul care desparte cele două localităţi, ajungi repede la capătul drumului, căci îl reduci astfel la jumătate.

Totuşi, şi această potecă îşi are inconvenientele sale ; prezintă nenumărate dificultăţi, dintre care cea mai mică e probabil lipsa de confort pentru călătorul care le înfruntă, şi, în bună parte incidentele, mai mult sau mai puţin neplăcute, ce se întîlnesc la tot pasul <...>

Mărturisesc că eu unul aveam o adevărată predilecţie pentru drumul ce străbătea regiunea şeasă. Confortul ce-l prezenta mă ispitea grozav... Ai aşa de rar confort călătorind prin Africa !

În schimb, însă, Laffite prefera pe celălalt, care trecea prin munţi şi care, fiind părăsit de mai toţi călătorii, abia de se mai putea numi un drum. Într-adevăr, era mai curînd frecventat de animale decît de fiinţe omeneşti.

---

[1], [2] Următoarele capitole descriu o expediţie întreprinsă în jungla Africii Centrale. Haraga şi Sambek sînt două centre mai importante (din Guineea-Bissau) întîlnite în regiunea cutreierată de scriitorul călător.

Eu cu Laffite eram de puțin timp împreună, totuși de ajuns să fiu edificat asupra caracterului său; în ce privește acesta, amicul meu era nesuferit. Nu cred să se mai găsească pe tot pămîntul o ființă mai încăpățînată ca el. Fără a-mi face prea multe iluzii, încercai totuși să-l conving că de vreme ce avem destul timp putem lua drumul de la șes și făcui uz de toate argumentele posibile și imaginabile spre a-l hotărî.

Fu însă cu totul în zadar. Vom lua drumul prin munți.

— Sau eu, cel puțin, îl voi lua, adăugă el, văzînd că persistam în ideea mea.

Aceste cîteva cuvinte ajung spre a înțelege neînduplecatul caracter al prietenului meu.

La drept vorbind, Laffite avea oarecum dreptate să țină la părerea sa. Călătoria prin munți ne putea da prilejul să întîlnim în cale triburi absolut sălbatice, să le vedem în elementul lor, să le cunoaștem și să le judecăm obiceiurile, oricît de mică deosebire ar fi fost între ele și acele pe care le observasem pînă atunci. În afară de aceasta, chestiunea confortului era mai mult sau mai puțin relativă. Fără îndoială că trebuia să fie oarecare confort, de vreme ce așa susțineau negrii; dar oare merită să facem pentru asta un ocol atît de mare?

Și în ce privește siguranța, avem mai mulți sorți s-o găsim în cîmpie decît în munți?

Aceste reflexii pe care le făcui în ultimul moment, precum și asigurarea din partea călăuzei, care-mi afirmă că cunoștea perfect drumul, făcu să-mi dispară ultimele șovăiri. Încă o dată Laffite cîștigase partida. Și, astfel, pe cînd el se ocupa cu recrutarea oamenilor de care aveam nevoie pentru transportul nostru și al bagajelor, eu mă ocupai de proviziile noastre, compuse în bună parte din mei,orez, pește sărat și ulei de palmier, fără de care nu se poate găti o mîncare indigenă. Iar pentru noi, chinină, tot atît de necesară ca și pîinea, sarea, galeții și conservele, precum și puțină apă distilată, care, pentru cîteva zile cel puțin, avea să ne scutească de a bea apa infectă de prin mlaștini incomplet purificată de micile filtre pe care le aveam la noi.

Laffite termină cu recrutarea oamenilor, iar eu cu strîngerea proviziilor pentru masă. În ce privește cartușele, eram destul de bine asortați, suficient în orice caz ca să nu ne mai preocupăm cîtva timp de ele.

De la 5 dimineața ne pregătim de drum; dar Laffite părea că nu se mai satură de somn. Trecură cîteva minute pînă ce reușii să-l deștept de-a binelea. Dormea dus și sforăia ca o orgă de catedrală. Oamenii ne așteptau la poartă și după ce ne întinserăm în palanchinele pregătite de ei, le ridicară pe umeri împreună cu bagajele respective și porniră cu pași ușori. Nu se crăpase încă de ziuă și trebuia să profităm de clipele de răcoare relativă ce ne mai rămîneau pînă la răsăritul soarelui.

Și pe cînd oamenii mergeau, noi, neavînd altceva de făcut, ne continuarăm somnul întrerupt, întinși în palanchinele noastre, cu aceeași satisfacție ca în cel mai confortabil pat de „sleeping-car“ [1] european.

Acest palanchin, mai obișnuit numit „hamac“ de către francezi care se servesc mai mult de el, nu e altceva decît o targă ale cărei brațe negrii la reazemă pe cap, pentru ca albul să stea cît mai sus ca într-un fel de observator, pe cînd purtătorii săi rămîn aproape îngropați în ierburile înalte care constituiesc principala vegetație africană.

Începuse să se lumineze de ziuă cînd purtătorii noștri începură să urce primele coaste ale muntelui, pe un teren extrem de accidentat și de pietros și devenit și mai anevoios, din pricina rădăcinilor ieșite în afară, ale unor arbori imenși, de ale căror ramuri atîrnau nenumărate liane printre care trebuiau să-și deschidă calea. Deși croiți ca niște herculi, oamenii <...> care purtau palanchinele noastre transpirau îngrozitor, exaltînd un miros insuportabil.

Din cînd în cînd, pe măsură ce urcam anevoioasa coastă a muntelui, trebuia să ne oprim pentru ca oamenii să mai răsufle cîteva clipe, după care porneau cu mai multă voioșie.

Aveau dealtminteri tot dreptul să facă aceste scurte popasuri. Cîteodată drumul dispărea cu totul și interminabilul urcuș lua uneori o direcție aproape verticală.

[1] Vagon de dormit.

Nu cred să existe multe profesii mai grele decît aceea de purtător de hamac. Patru oameni trebuie să susție pe cap greutatea unui altuia care stă comod instalat în hamac, și în poziția asta să treacă peste dificultățile unui teren ingrat, avînd mai presus de toate grija să nu răstoarne sarcina purtată. La cea mai mică lipsă de atenție, europeanul, pe care-l transportă, e expus la o cădere destul de neplăcută și ori de cîte ori se întîmplă așa ceva, asta înseamnă pentru ei cîteva bune lovituri de bastoane sau bici.

*

Eram cam pe la jumătatea coastei, cînd oamenii noștri se afundară de-a binelea în pădure, un imens zid în care razele soarelui nici nu mai pătrundeau.

Acesta ne ferea de primejdia insolației, totdeauna de temut și adesea fatală, în schimb, însă, temperatura ridicată condensa umiditatea, așa că umezeala, pe de o parte, și transpirația, pe de alta, făceau să curgă apa șiroaie pe noi.

Călăuzele, care precedau caravana la vreo cîțiva metri, se orientau uitîndu-se cînd într-o parte cînd într-alta și scrutînd orice indiciu care le putea semnala vreun drum ce existase altădată dar acum dispăruse.

Ierburile năvăliseră tot spațiul liber dintre arbori și printre ele se întindeau rădăcinile spinoase în care se împiedicau picioarele negrilor noștri. Pulpele lor, lipsite de orice acoperămînt protector, erau pline de zgîrieturi sîngerînde, produse de spini și mărăcini.

Auzeam din cînd în cînd fîșiitul repede al vreunei reptile surprinse de apariția noastră. În depărtare, se vedeau alergînd animalele de toate felurile și mărimile, căutîndu-și înspăimîntate un refugiu. Iar deasupra capetelor noastre, bolta, formată din frunzișul des și de un verde închis, părea că marchează înălțimea maximă la care puteau să se cațere mii de păsări cu pene colorate care zburau de colo pînă colo în acel paradis încîntător. După trei ore de mers, purtătorii palanchinelor noastre fură înlocuiți de alții. La un semnal al celor

dintîi, alți negri, cîte patru de fiecare palanchin, veniră să le ia locul ; nu simțirăm totuși nici o zdruncinătură din pricina acestui schimb, care se făcu într-un mod impecabil fără a altera ritmul mersului.

Iarba devenea din ce în ce mai deasă și, mai ales, înaltă. Mergeam prin ea ca printr-o mare verde pe care nu o încrețea nici cea mai mică adiere. Tulpinile erau în general mai înalte decît negrii care ne purtau, cu toate că aceștia erau de o talie puțin comună, și cînd, după ce erau date la o parte ca să ne facem loc, reveneau la poziția obișnuită, ne izbeau cu putere spinarea, cu toate sforțările pe care le făceau negrii ca să ne țină cît mai sus posibil. Fură momente chiar, în care, spre a ne evita de această neplăcere, ridicară hamacurile deasupra capetelor ținîndu-le cu brațele întinse.

Deodată mă sculai cu o neașteptată repeziciune, auzind un strigăt sau, mai bine zis, o exclamație scoasă de Laffite, după care urmară niște vaiete foarte alarmante.

— Ce s-a întîmplat ? întrebai din hamacul meu.

Negrii care îl purtau se opriră, ca și cînd s-ar fi întrebat între ei ce se întîmplase. Același lucru îl făcură și ai mei, văzînd că, neprimind nici un răspuns, mă pregăteam să sar jos.

— Ce ți s-a întîmplat ? îl întrebai eu din nou.

Dar Laffite, în loc de a-mi răspunde, se deda la niște stranii contorsiuni, ca și cînd ar fi vrut să-și schimbe poziția normală a corpului, frecîndu-și în același timp cu putere o anumită parte a spatelui.

Trecu o bucată de timp pînă ce se hotărî să-mi spună ce se întîmplase. Îl înțepase ceva. Nu știa dacă acel ceva era un șarpe sau o albină, pe care o califica de sălbatică, atît era de dureroasă înțepătura.

Una din călăuze, care înțelegea perfect franceza și o vorbea destul de lămurit, ne scoase din îndoială.

— Nu sînt șerpi pe aci, musiu, nici albine, musiu, sînt pomi care înțeapă. Dar nu e primejdie, nu mori din asta... spuse el.

Era posibil și chiar probabil că înțepătura a fost produsă de un spin.

Dar de aci pînă la afirmarea că nu existau șerpi ? Liniștiți de explicația căpătată, nu mai dădurăm nici o atenție întîmplării ; asta nu împiedica însă pe Laffite să-și frece mereu partea rănită, văicărindu-se de durere. Pentru a sfîrși odată, fusei de părere să-mi arate locul, spre a-i aplica un calmant din mica noastră farmacie, ceea ce obligă pe tovarășul meu să-și dezvăluie o anumită parte a corpului său de unde spatele își schimbă numirea...

Mormăind, înjurînd și făcînd pe negrii să rîdă de gesturile sale, suportă pansamentul care se reduse la turnarea cîtorva picături de alcool.

Așteptarăm un moment să se calmeze usturimea și apoi pornirăm iarăși la drum.

Pînă atunci călăuzele urmaseră un drum bine determinat : nu-l știu care anume deoarece n-aveam nici soarele să ne orienteze, dar după micul popas pe care îl făcurăm dădură semne de o ciudată șovăială. La fiecare moment se consultau și, conform rezultatelor deliberării, se întorceau cînd la dreapta, cînd la stînga. În sfîrșit, se apropiară de noi spre a ne spune că urmaseră un drum greșit, căruia i se datorau toate neplăcerile pe care caravana le îndurase pînă acum.

Trebuia să ne întoarcem spre dreapta și să continuăm pînă ce vom găsi un drum practicabil. Nu puteam face altfel ; în fața noastră se ridica un zid înalt de ierburi prin care ar fi fost imposibil să ne aventurăm.

Dar în timpul acesta începuse să se înnopteze. Nu mai aveam altceva de făcut decît să poposim aci, renunțînd la satul în care intenționasem să petrecem noaptea.

Ne coborîrăm din hamacuri. Laffite ținea mereu mîna pe locul unde fusese înțepat, și înjura că-l durea grozav ; era gata să blesteme ceasul în care avusese ideea să luăm un drum care nici măcar nu exista.

Negrii, ușurați de sarcina lor, se înarmară, care cu securi, care cu un fel de bardă, o armă obișnuită și foarte de temut în mîinile lor, și curățară terenul formînd un fel de piață în centrul căreia ridicară lagărul.

Îl înconjurară cu un gard, improvizat din crăcile și ierburile tăiate, și apoi se apucară să strîngă cît mai

multe lemne și ierburi pentru a menține în timpul nopții un cerc de foc, care să ne protejeze împotriva eventualelor atacuri ale fiarelor și să atenueze oarecum efectele stropilor de rouă, care pe aci e abundentă ca o ploaie.

În timpul acesta, noi, ajutați de cîțiva negri mai dezghețați, aprinserăm un foc, la care să facem mîncare pentru cină și pregătirăm toată bateria de bucătărie, care se compunea din cîteva cratițe, o tingire și un grătar. Serviciul de masă strălucea prin absență. Aveam doar cîteva gamele pe care le cumpărasem de la niște senegalezi, servind în același timp de linguri în rarele ocazii cînd aveam la masă supă. În ce privește tacîmurile, n-aveam spre a le înlocui decît acelea de care trebuie să se fi servit strămoșul nostru Adam : „degetele".

POPAS SILIT ÎN PLIN MUNTE

ÎN SEARA aceea cina noastră nu fu tocmai veselă. Cu toate asigurările călăuzelor noastre, nu încăpea îndoială că ne rătăcisem şi, ceva mai grav, nu puteam nici să ne întoarcem pe drumul pe care venisem, după cum şi încercaseră, fără să ne spună spre a nu ne alarma. Nu ştiau nici cum ajunseseră pînă aci şi nici cum să iasă din încurcătură.

La depresiunea firească de spirit, pe care ne-o producea situaţia noastră nesigură, se mai adăugă şi indispoziţia prietenului meu.

Meniul cinei era, de altfel, destul de monoton. Totul se reducea la conserve. Ne lipseau alimente proaspete şi mi se părea imprudent a ne despărţi pentru ca unul din noi să caute să vîneze ceva.

Terminarăm cina aproape fără să scoatem o vorbă şi, după ce fură aşezate sentinelele care trebuiau să vegheze în prima parte a nopţii, ne retraserăm în corturile noastre primitive, iar negrii făceau acelaşi lucru în nişte colibe rudimentare pe care şi le pregătiseră.

Tăcerea din jur era o solemnitate impresionantă : nici un zgomot n-o tulbura, nici măcar fîşiitul unei slabe adieri printre frunze. Flăcările focului nostru şi pîrîitul crengilor verzi pe care negrii le puneau mereu pe foc, erau singurele semne de viaţă în acel loc atît de lugubru.

Doborît de oboseala zilei, după ce nu dormisem noaptea precedentă, adormii adînc îndată ce mă întinsei în patul de frunze.

Laffite, în schimb, fie din cauza înţepăturii lui, fie din altă pricină, nu adormi foarte uşor, dacă cumva dormise măcar...

În puterea nopţii, tocmai cînd dormeam mai profund, amicul meu mă aşteptă brusc. Eu, zăpăcit din somn,

aproape nu înţelesei ce voia să-mi spună, cînd zguduindu-mă cu violenţă, îmi strigă :

— Repede ! Carabina ! N-auzi răcnetul fiarelor ? Haide, deşteaptă-te odată ! Unde ţi-e carabina ?

Încetul cu încetul îmi venii în fire. Eram deşteptat de acum, nu era nevoie să mă zgîlţîie în modul acela, iar în ce priveşte carabina, era aci, lîngă mine, împreună cu revolverul, de care nu mă despărţeam niciodată, de cînd un căpitan de senegalezi îmi dăduse înţeleptul sfat de a dormi cu un ochi deschis şi cu arma la îndemînă, pentru orice eventualitate.

În adevăr, în apropierea cortului nostru se auzeau mugete ca de fiare. Acel muget nu era necunoscut, dar, cu toată silinţa ce-mi dam, nu-mi puteam aminti de la ce fel de animal pornea.

Cum era cu putinţă ca fiarele să îndrăznească să se apropie atît de flăcările ce ne înconjurau, cînd ştiut este că numai vederea lor e suficientă ca să le ţină la o distanţă respectabilă ?

Mă temui un moment de ceva, ce nu îndrăznii să spun prietenului meu. Îl întrebai numai :

— Dar negrii unde sînt ?

— De unde să ştiu eu ! răspunse el. Probabil că dorm, cum dormeai şi tu.

— Nu te întreb de toţi negrii, ci de santinele ? Unde sînt santinelele ? Ai auzit să fi dat alarma ?

Nu, nu daseră nici o alarmă. Poate că dormeau, sau poate... dar îndoiala noastră fu repede curmată. Santinelele erau la postul lor, dar dormeau ca nişte butuci şi în timpul acela focul se stinsese pe alocurea.

Apropiindu-ne în vîrful degetelor, îi deşteptarăm, dînd în acelaşi timp semnalul de alarmă, care într-o clipă puse în picioare pe toţi oamenii noştri. Alergară cu toţii să pună lemne pe foc, pe cînd unii îşi pregăteau armele, asaltînd pe santinele cu întrebările lor.

Aceştia refuzau să răspundă, clipind din ochi, ca şi cînd ar fi vrut să spună că numai noi eram vinovaţi de acea larmă nefondată. Mugetele încetaseră cu totul. Dacă nu le-aş fi auzit atît de desluşit înainte aş fi crezut că Laffite visase.

Pentru mai multă siguranță făcurăm o recunoaștere prin prejurul micii noastre tabere, fără a întîlni nimic neliniștitor. Făcurăm o severă admonestație santinelelor pentru neglijența lor și, drept pedeapsă, le puserăm să mai stea încă de gardă. După puțin timp toată lumea dormea, afară, cel puțin așa speram, de santinele, dar liniștea nu ținu mult ; nu trecu nici un ceas și toată lumea fu deșteptată de un răcnet. Ieșirăm din cortul nostru, pe cînd negrii năvăleau grămadă din coliba lor, strigînd cît îi ținea gura, după obiceiul lor <...>

Răcnetul nu fusese însă scos de nici un fel de monstru. Îl scosese o santinelă care tremura de frică.

Nu distinserăm nici unul din mugetele alarmante, pe care le auzi întîi Laffite.

Dar situația devenea serioasă. Santinela care dăduse strigătul de alarmă ne arătă un loc, dîndu-ne să înțelegem că pe acolo apăruse o fiară. Și că, spre a confirma cele spuse de față cu toții, trase asupra unei mase negre, pe care, în adevăr, o zărirăm cu toții în locul arătat de dînsul.

Mai curînd intrigat decît îngrijorat, mă culcai din nou. Ce fiară putea fi aceea care se eclipsa atît de repede, îndată ce ieșeam noi din cort ? Dar nici eu, nici prietenul meu, nu puturăm adormi. Stam culcați, așteptînd să se lumineze de ziuă, cînd, de data asta, auzirăm amîndoi foarte deslușit niște mugete, care nu aveau nimic comun cu răcnetul scos de santinelă cu cîteva momente mai înainte. Aceasta tăcea ca un mort, ba poate chiar dormea.

Ieșirăm cu precauțiune din cortul nostru, ținînd carabinele. Santinelele nu dormeau, dar nu dădură nici un semnal de alarmă, spre a evita glumele de adineauri ale camarazilor lor, însoțite chiar de cîte un argument contondent ca pedeapsă că-i deșteptară degeaba.

Aceeași santinelă care trăsese cu cîteva momente mai înainte se puse din nou în gardă și, în șoapte, ne indică un loc în direcția opusă aceluia în care apăruse masa aceea neagră care ne alarmase pe toți.

De data asta nu mai încăpea îndoială. Niște animale, pe care nu le distingeam decît după fosforescența ochi-

lor, dau tîrcoale în jurul taberii, ca și cînd ar fi căutat un mijloc de a pătrunde prin cercul de foc, care ne înconjura din toate părțile.

În sfîrșit, puturăm distinge în mod lămurit capul unuia din acele animale. Un cap cu bot lunguieț, după care apăru altul și altul, urmate de altele în număr destul de mare, spre a ne convinge că era vorba de o turmă numeroasă gata, probabil, să ne atace. Semiobscuritatea dindărătul flăcărilor, în loc de a ne ajuta să constatăm numărul și felul acelor animale, ne împiedica. Flăcările tremurătoare ale unui foc pe sfîrșite n-avea putere decît să coloreze acele capete, care treceau cu repeziciune pe dinaintea ochilor noștri, dîndu-le o expresie diabolică, la care contribuia și fosforescența unui ochi deschis peste măsură.

Văzute printre deschizăturile gardului, animalele acelea păreau că se înmulțesc mereu. Mugetele lor creșteau necontenit... Santinelele, fără să scoată un cuvînt, așteptau ordinele noastre. Laffite și cu mine ne frămîntam creierul, ca să ghicim ce soi de animale erau acelea.

★

Trecură astfel cîteva minute ; se impunea totuși să luăm cît mai curînd o hotărîre. Neașteptata apariție a unei bestii în mijlocul taberii grăbi aceasta.

Pe unde intrase ? Asaltul celorlalte ne dete cheia enigmei. Grămadă, asemenea apei care iese bolborosind dintr-o sticlă, năvăliră o mulțime printr-o spărtură a gardului, pe care nu o acoperise încă flăcările. Erau prea mici ca să fie lupi... erau prea mari să fie cîini. Aveam de-a face cu șacali, aproape inofensivi cînd sînt izolați, dar primejdioși cînd sînt în turmă, mai ales de importanța aceleia pe care o aveam în fața noastră.

Cîteva focuri de armă îi opriră un moment, timpul strict necesar ca să schimbăm armele și să luăm puștile de vînătoare cu cartușe, al căror tir era mult mai eficace decît al gloanțelor.

Și măcelul începu ; o clipă, derutați de focurile care îi decimau, ezitară între alternativa de a continua ata-

cul sau de a se retrage, lucru la care se deciseră mai ales cînd negrii, deșteptați de detunături, ieșiseră din coliba lor scoțînd strigăte înspăimîntătoare și înarmați cu mici barde sau cu bastoane enorme de care se serveau admirabil spre a spori confuzia printre asaltanți. Bestiile căutau spărtura prin care intraseră, dar panica lor era atît de mare încît nu izbuteau s-o găsească. Alergau disperate prin tabără și multe dintre ele încercau să fugă, trecînd printre flăcări. Totuși mai rămîneau încă destule afară. Ca și cînd ar fi fost conduse de un șef, nu pătrunseseră în lagăr decît o parte din ele, numeroasă ce-i drept, dar puține în comparație cu grosul turmii, formînd un fel de avantgardă. Și astfel, cînd credeam că doborîsem toată ceata, începu năvala acelor care rămăseseră afară, așteptînd rezultatul primului atac. Sub greutatea corpului lor, gardul cedă și prin deschizătura făcută pătrunseră mai întîi doi cîte doi, iar apoi din ce în ce mai mulți, pe măsură ce ea se lărgea.

★

Numeroasa invazie făcu să-și piardă cu totul cumpătul negrii ; în rîndurile cărora nu mai puteam restabili ordinea... Laffite și cu mine trăgeam mereu în grămada de șacali, făcînd o adevărată hecatombă [1]. Doar santinelele ne mai secondau.

Dar cînd, în sfîrșit, se supuseră toți ordinelor călăuzelor, șefii lor imediați, izbutirăm să dominăm bestiile. Cîțiva dintre negrii, postați lîngă o spărtură pe care o făcuseră, izbutiră să oprească năvala lor în interior și, lăsînd celorlalți sarcina de a sfîrși cu cei care se aflau în centrul taberei, ne urcarăm într-un pom spre a domina cu privirea terenul ce ne înconjura. Focul, alimentat cu prisosință de negri, răspîndea flăcări înalte, care luminau în jurul împrejmuirii. Nu erau numai o sută-două ; șacalii care alergau de colo pînă colo, căutînd să pătrundă la rîndul lor în tabără, am fi putut să-i numărăm cu miile, judecînd după freamătul ierburilor înalte, prin care fugeau. Din înălțimea observatorului nostru, traserăm cîteva focuri, care își nimeriră ținta.

Cîțiva negri înarmați cu pietre se urcară și ei în pom, și mulțumită sforțărilor noastre și ale lor, și poate și ivirii primelor licăriri ale zorilor, izbutirăm să rupem cercul ce ne înconjura. Scăpasem destul de ieftin după spusele conducătorilor noștri. Invazia atîtor șacali era mult mai primejdioasă decît ne puteam închipui și ni se părea extraordinar că atacul se terminase cu bine pentru noi ; numai trei sau patru negri prezentau mici zgîrieturi, și unul singur suferise o rană mai serioasă. Un șacal îl mușcase de pulpă, care sîngera din abundență. Cu o atenție pe care acel nenorocit nici nu și-ar fi putut-o închipui, procedarăm la dezinfectarea rănilor cu iod și îi bandajarăm piciorul. Astfel se termină un atac de șacali care ar fi putut să ne fie fatal dacă l-am fi neglijat cît de puțin. O clipă numai și apărarea noastră ar fi fost absolut nefolositoare. Am fi pierit cu toții sfîșiați de colții unei bestii, pe care lumea o disprețuiește și pe care mulți, — printre care și eu înainte de acest incident — o califică de inofensivă.

[1] Masacru, grămadă mare de cadavre. Jertfă de o sută de vite practicată în antichitate; sacrificiu public, prin extensie — pieirea unui mare număr de oameni.

PERICOL ÎN NOAPTE. GLUME CU MAIMUȚE CARE IES RĂU...

FĂRĂ a ne mai opri să jupuim cei vreo sută de șacali pe care îi omorîsem, și pe care cu siguranță că semenii lor aveau să-i devoreze peste puțin timp după plecarea noastră, pornirăm iar la drum.

Ca și cînd ar fi fost înviorate de ivirea zilei, călăuzele noastre luară cu hotărîre o direcție printre tufișurile dese care ne înconjurau. După două ore de mers dădurăm peste un drum ceva mai desțelenit, pe care se putea umbla mai ușor.

El părea că sporește încrederea oamenilor noștri că ne vor scoate cu bine la capăt, dar, din nefericire, nu trecu mult și intrarăm iarăși prin niște locuri mizerabile, care oboseau în mod vădit pe purtătorii noștri.

Schimburile se făceau mai des, așa încît într-o singură oră se făcură șase. Terenul era atît de prost încît poruncirăm să se facă un popas numai după trei ore de drum, pentru ca oamenii noștri să mai răsufle puțin.

Pe cînd ceilalți negri se așezară toți la un loc, călăuzele rămaseră de o parte. Cu capetele plecate, vorbeau între ei încet și cu un aer grav <...>. Presupunînd despre ce era vorba întrebai pe Laffite :

— Ești sigur că aceste călăuze au mai trecut vreodată pe aci ? Crezi că cunosc într-adevăr drumul ?

— Așa ne-au spus, cel puțin...

Și, ca și cînd ar fi înțeles cele ce vorbeam, unul dintre negri interveni în conversație, spunîndu-ne că avea o încredere oarbă în experiența călăuzelor, cele mai bune — după părerea sa — ce se puteau găsi.

Se prea putea să fie așa, cu toate că probele nu erau tocmai satisfăcătoare și se putea să nu fi ieșit încă din încurcătură.

După un mic repaus, dictat de prudență, pornirăm din nou la drum.

Călăuzele își continuară convorbirea confidențială și, din cînd în cînd, strigau negrilor să iuțească pasul, ca și cînd ar fi vrut să le dea să înțeleagă că țineau să ajungă în vreun loc anumit și bine cunoscut înainte de a termina etapa acelei zile. Acest amănunt ne-a făcut să mai nădăjduim puțin.

Drumul deveni din nou ceva mai practicabil, îngăduind accelerarea mersului. Laffite se miră de atîta grabă, iar eu începui să bănuiesc că motivele care o determinau erau cu totul altele decît acelea invocate de călăuză. Totuși nu făcurăm prea mult caz de aceste detalii de mică importanță.

Ca și cum providența ar fi vrut să ne distragă gîndurile de la preocuparea noastră, ajunserăm într-un loc în care maimuțele, în majoritate mici, erau atît de numeroase încît părea că ne găseam într-o cetate a acestor animale.

Se știe că maimuțele trăiesc în familii și că formează triburi, care nu se depărtează niciodată de locurile lor de predilecție. Făceau adevărate minuni de exerciții echilibristice, care, desigur, ar fi făcut să pălească de invidie pe cei mai îndemînatici gimnaști din circurile noastre și pe cei mai reputați executori de salturi. Și, ca și cînd asta nu ar fi fost de ajuns spre a ne distra, se apucară să imite scena caravanei noastre, ducînd pe umeri niște ramuri de pomi, ca pe niște hamacuri. Altele mergeau la o oarecare distanță de noi, făcînd în același timp o strîmbătură, care putea fi prea bine o scrîșnitură de dinți, sau un zîmbet amabil.

Unele, cele care erau ceva mai departe de noi, își umflau pieptul, mergînd foarte măsurat. Aceștia erau șefii de familie, serioși ca niște oameni maturi, care mergeau în patru labe, fără a se expune consecințelor unor mișcări dezordonate, nepotrivit cu situația lor.

Sugerai ideea de a ne opri aici spre a petrece noaptea, deoarece nu se simțea apropierea nici unui loc populat de oameni, și puțin lipsi ca și Laffite să fie de părerea mea. Ori, aici sau în altă parte, trebuia să ne resemnăm să dormim sub cerul liber. Totuși, nu voi-

răm să stingherim inițiativa călăuzelor printr-un ordin care le-ar fi stricat planurile.

Și bine făcurăm, căci nu trecură nici cinci minute și ei singuri porunciră să ne oprim, luînd măsurile necesare pentru a petrece noaptea. Cîțiva negri se împrăștiară în diferite direcții spre a face provizie de lemne pentru focul ce trebuia să ardă neapărat toată noaptea și a cărui eficacitate cititorii noștri au putut-o aprecia citind asaltul șacalilor.

Iar noi, ca să ne mai distrăm puțin, luarăm puștile de vînătoare cu scopul de a profita de ultimele raze de soare spre a vîna ceva.

Nu întîlnirăm însă decît maimuțe, dar nici o pasăre, cu toate că, înainte, văzuserăm atît de multe.

Ne întoarserăm în tabără fără a fi putut trage un singur foc măcar. Maimuțele intrigate de cele ce făceau negrii, se strînseră în pomii de prinprejur făcînd un zgomot infernal.

Unele mai îndrăznețe se lăsau chiar la pămînt, ca să vadă mai de aproape cele ce se petreceau în lagărul nostru.

Pe de altă parte, negrii strîngeau grămezi de pietre a căror utilitate n-o înțelesei pentru moment, dar cum eram preocupat de lucruri mai importante, lăsai pentru mai tîrziu să mă interesez de acest mic detaliu, care îmi păru neînsemnat.

Laffite, totuși, nu era bine dispus deloc. Cu cîteva ore mai înainte rîdea cît îl ținea gura de strîmbăturile maimuțelor, dar acum nu le-ar fi mers tocmai bine acestora dacă le-ar fi ajuns blestemele pe care amicul meu le rostea împotriva lor cu elocvența unei țigănci. Din pricina lor nu puteam mînca în seara aceea carne proaspătă, tovărășia acestora nu era, se vede, pe placul păsărilor care se ascunsese de tot.

Trebui, deci, să ne mulțumim iar numai cu provizia de conserve, pe care le mîncarăm totuși cu poftă îndată ce se înnoptă, și pe cînd tabăra era pusă la adăpostul unor surprize ca aceea din noaptea trecută. Cortul nostru, destul de departe de focul care ne înconjură, era cam întunecos chiar pentru niște oameni puțin pretențioși, dar n-aveam cum să remediem acest inconvenient, și, deci, trebuia să suportăm cu răbdare. Era preferabilă acea penumbră decît să fim asaltați de droaia de țînțari care se abătuseră asupra taberii noastre, atrași de lumina flăcărilor, formînd un adevărat nor în jurul focului.

Totuși, crezui că luînd unele precauțiuni, puteam să riscăm să luminăm puțin cortul nostru. Tovarășul meu fu de aceeași părere și improviză o lampă cu ajutorul unei cutii de sardele, servindu-se de untdelemnul care rămăsese într-însa și la care mai adăugă puțin și din acela pe care îl aveam pentru consum.

După puțin timp, mica noastră lampă ardea cu o flacără care în acele momente mi se părea un arc voltaic. Spre a evita invazia țînțarilor, atrași de lumină, închisesem ermetic intrarea cortului cu o plasă care avea desigur să-și îndeplinească scopul, afară numai dacă țînțarii n-ar fi găsit o altă intrare printr-o crăpătură a cortului... și slavă Domnului, erau destule. Acel lux de lumină nu ținu însă mult. Abia o aprisesem și țînțarii năvăliră în număr atît de fantastic, încît ne era cu neputință să mai mîncăm și aproape nici să respirăm. Acele insecte ni se așezau pe gură, pe ochi, peste tot, fără a mai vorbi de mîncarea noastră, dacă se poate da această denumire unei cutii de „corned beef“ [1] și uneia de sardele cu pătlăgele roșii. Într-o clipă fură amîndouă acoperite de țînțari. Sute de țînțari își găsiră moartea în sosul acestora, făcînd imposibilă consumarea lor, așa că nu ne mai rămase altceva decît să le azvîrlim.

Cît privește lampa, nu mai e nevoie să spun că fu prima pe care o îndepărtarăm. Un negru fu însărcinat s-o ia de acolo. Dar acel aparat de iluminat îi plăcuse atît de mult, încît îl duse tovarășilor săi, dintre care desigur că unii vor fi adoptat ideea spre a trece drept inventatori la întoarcerea lor în tribul din care făceau parte.

Țînțarii aveau însă o vădită predilecție pentru cortul nostru, deși aveau destul loc de zburat afară ; așa că, cu toate silințele noastre ca să scăpăm de ei, nu fu

[1] Carne conservată (fr.).

chip, şi ne chinuirăm toată noaptea cu zîzîitul lor, care, totuşi, era nimic în comparaţie cu necontenitele înţepături.

Puţin lipsi să nu dormim toată noaptea. Atît numai că doborîţi de osteneală, fiindcă nu dormisem noaptea precedentă şi de hărţuiala drumului, ajunsesem să nu mai simţim înţepăturile şi dormirăm pînă în zori.

Negrii, lucru ciudat, respectară somnul nostru. Călăuza nu veni să ne spună că se luminează de ziuă şi că trebuie să pornim spre a profita de relativa răcoare a dimineţii. Ne lăsară să dormim pînă ce lumina orbitoare a soarelui ne făcu să deschidem ochii.

Trebuie să fi fost ceasurile unsprezece cînd ne deşteptarăm. Şi dacă ultimul lucru ce-l făcurăm înainte de a ne culca a fost de a mînca, acelaşi lucru fu şi primul pe care îl făcurăm la deşteptare şi înghiţirăm cu destulă poftă galeta, mai tare decît ar fi fost poate de dorit, dar, totuşi, excelentă cînd nu ai nimic mai bun la îndemînă. Nici nu pierdurăm timpul să doborîm cîteva din raţele sălbatice care zburau pe deasupra noastră, semn evident că era vreo apă prin împrejurimi.

Foamea ne încolţea şi n-aveam poftă de aşteptat. Liberată de ţîntarii care o acopereau în noaptea precedentă, carnea conservată ne ţinu loc de supă, „hors-d'oeuvre“ [1] şi friptură, fără să mai punem la socoteală că un negru descoperi un bananier, poate singurul prin acele locuri muntoase, care ne procură nişte fructe bine coapte, parfumate şi delicioase la gust.

Maimuţele nu se despărţiseră de noi toată noaptea. Poposiră în arborii din apropiere şi, îndată ce se făcu ziuă, se puseră iarăşi să observe ce făceau acele stranii animale, cum trebuie să le fi părut noi, mai ales Laffite, şi cu mine, care eram albi.

Văzîndu-ne stînd liniştiţi şi ocupaţi numai să ne umplem stomacurile, căpătară atîta încredere şi veniră atît de aproape încît puteam pune mîna pe ele. Cîteva bucăţele de galetă zvîrlite pecetluiră parcă un tratat de amiciţie între ele şi noi... Le simţiră însă gustul, şi

[1] Gustare, aperitiv (fr.).

fericitele care avuseră norocul să le prindă se îndreptară cu hotărîre spre masa noastră. Trebuie să precizez că această masă era pur şi simplu un şervet de o albeaţă îndoielnică, întins pe iarbă.

Dacă le-am fi lăsat, puţin ar fi lipsit să nu ne ia sticla de coniac pe care tocmai o destupasem. Aşa că trebui să le ameninţăm ca să le ţinem la respect. Puserăm în acelaşi timp capăt şi risipei de galetă pe care le-o dasem ca să ne împrietenim cu ele. În definitiv, era pîinea noastră pentru cîteva zile, dacă nu găseam alta mai bună, lucru ce nu puteam spera că va fi aşa de curînd şi, deci, trebuie să fim mai puţin generoşi cu ea.

Hotărîsem să ne eschivăm şi crezurăm că am reuşit. Cîteva fură atrase de strălucirea cutiei de tinichea din care făcusem o lampă primitivă noaptea trecută, se repeziră s-o ia, mişcare pe care o imitară şi celelalte. Era de aşteptat o ceartă între ele pentru posesiunea preţiosului obiect, dar lucrurile nu ajunseră pînă aci. Aceea care o descoperise fu prima care o atinse cu laba. Întinse laba... se smuci şi, azvîrlind-o, se cocoţă într-o clipită în cel mai înalt arbore din apropiere, aceleaşi scene se repetară cu alte două sau trei maimuţe, care făcură acelaşi gest urmat de acelaşi rezultat.

E uşor de explicat ce se întîmplase. Lampa arsese toată noaptea şi nu se stinsese încă de tot; mai avea destul untdelemn ca să mai ardă încă cîteva ore chiar. E de prisos să spun deci cum ardea...

Aceasta ne scăpă pentru cîteva minute de supărătoarele noastre prietene. Galeta era însă, se vede, pe gustul lor şi făceau toate piruietele posibile ca să mai capete. Făcusem o greşeală dîndu-le de la început. Văzînd că toate insistenţele lor nu obţineau nimic, se supărară.

Ne supărarăm, de altminteri, şi noi. Văzînd că îndrăzneau să încerce să ia ce aveam pe masă rupserăm relaţiile de prietenie. Ajutaţi de negri şi ameninţîndu-le cu cîteva bastoane, reuşirăm să le punem pe fugă. Într-o clipă terenul fu curăţat.

Începurăm să ne strîngem lucrurile spre a porni la drum, cînd, din vîrful unui arbore, căzu cu repeziciunea unui glonţ faimoasa cutie de conserve transfor-

mată în lampă care ne făcuse să rîdem. Fusese azvîrlită fără îndoială de un braţ viguros căci făcu un cucui în capul uneia dintre călăuze. După ruperea relaţiilor, urmară de ambele părţi, deschiderea ostilităţilor şi rezultatul fu că bietul negru era cît p-aci să se aleagă cu capul spart ca o tigvă.

Oprirăm imediat sîngele care îi curgea din rană şi, fără a ne mai ocupa de altceva, ne continuarăm preparativele de plecare.

Dar asta nu fu pe placul maimuţelor. Nu se mulţumiră să ţipe după primul rezultat al ofensivei, ci începură să azvîrle asupra noastră o ploaie de pietricele destul de mari ca să ne lovească. Gluma începuse să se îngroaşe.

Ca şi cînd ar fi fost siguri că vor obţine un rezultat practic, imitîndu-le, negrii noştri începură şi ei să arunce în adversarii din pomii din jur. Călăuza care fusese rănită, încurajat de cucuiul pe care-l căpătase şi fiind, se vede, mai expert decît ceilalţi în acest gen de luptă cu pietre, izbea în plin micile corpuri în continuă mişcare.

El fu primul care omorî un adversar. Armele intrară în scenă. Ţineam dealtminteri să dovedim superioritatea civilizaţiei asupra acelui sistem de luptă primitiv la care se dedau negrii şi maimuţele.

Traserăm vreo 20 de focuri şi de fiecare dată cădea cîte una sau două din nefericitele maimuţe. Lupta nu mai dură mult, după ce începură că vorbească gloanţele. Zgomotul detunăturilor şi efectele tirului nostru speriară pe adversari ; de data aceasta puteam spune că victoria era a noastră. Pe cînd noi n-aveam decît un singur rănit, maimuţele numărau zeci de morţi în rîndurile lor. Măcelul luase proporţiile unei hecatombe de care, fără îndoială, aveau să-şi aducă aminte multă vreme. Şi iată cum primul contact al maimuţelor cu albii avu un rezultat dezastruos pentru ele.

FURTUNA ÎN PĂDURE. ALTĂ DEZERTARE <A CĂLĂUZELOR >

ÎN CĂLĂTORIILE noastre anterioare prin pădurea virgină, drumul ni se părea totdeauna obositor şi trebuie să se ţină seamă că stam întinşi în nişte hamacuri relativ comode, atît cît pot fi aceste hamacuri primitive purtate de negrii a căror preocupare era de a evita orice zguduire. Purtaţi aproape în goană, Laffite şi cu mine puteam totuşi să vorbim cît ne plăcea, fără teamă că ne vom pierde răsuflarea, şi chiar dacă nu vorbeam, puteam cel puţin să ne înţelegem cu cîţiva dintre indigeni care bălmăjeau în felul lor patru-cinci vorbe franţuzeşti, suficiente spre a da o idee despre ceea ce voiau să spună.

De acum situaţia era mult mai rea, îngrozitor de rea. Nici Laffite nu mai flecărea tot timpul şi nici eu nu mai aveam poftă să scot o vorbă măcar. În ce priveşte negrii, nici printr-o minune n-am fi putut vorbi cu ei. Nu cunoşteau nici un cuvînt în afară de jargonul de care se serveau,particular tribului lor, şi probabil necunoscut chiar vecinilor lor cei mai apropiaţi. Mimica, şi încă şi aceea puţină, ca să nu complicăm lucrurile, nu ne serveam de ea, de acest unic mijloc de a ne înţelege, decît ca să le facem semn să se ridice sau să pornească mai departe. Odată voiam să întrebăm, servindu-ne de acest sistem, dacă mai aveam mult pînă s-ajungem, dar nu fu cu putinţă să ne facem înţeleşi.

Puserăm întrebarea călăuzei şi aceasta recurse la bunele oficii ale unui tovarăş, ca să-l ajute să interpreteze ceea ce voiam să spunem. Dar iscîndu-se o divergenţă între cei doi cu privire la semnificaţia întrebării noastre, se amestecă şi un al treilea, care avea

pretenția să-i împace. Nu reuși însă decît să complice lucrurile și ce să mai spunem de al patrulea! Acesta reuși să facă o încurcătură, pe care n-o putu lămuri nici chiar Laffite, cu toată ideea genială ce-i veni în minte. Cu vîrful unui cuțit, desenă pe pămînt un cerc și, arătîndu-l, zise: Acesta este Kambojar (localitate prin care au trecut mai înainte — *n.n.*). Ați înțeles? Kam-bo-jar. Cei patru negri repetară ca un ecou numele satului lor. Laffite desenă atunci o linie, care plecînd de la sat se îndrepta în direcția urmată de noi pînă la un punct imaginar; alt cerc X, care reprezenta locul unde ne duceam. Cum se numea acel loc? Era departe? La tot ce zicea și făcea prietenul meu, cei patru negri dau semne de aprobare, stînd aplecați pînă la pămînt și urmărind cu atenție încordată liniile și cercurile pe care le desena Laffite. Era vădit că vor sfîrși prin a înțelege întrebarea noastră exprimată prin acest sistem grafic intuitiv, în care ne pusesem toată nădejdea.

Laffite termină explicația și se ridică. Negrii făcură și ei tot așa, tocmai cînd ne așteptam la un răspuns oricît de vag ar fi fost el și de prost exprimat; ne pomenirăm că ei izbucnesc într-un lung hohot de rîs. Cu capetele date pe spate, cu gurile deschise, lăsînd să se vadă admirabilul ivoriu al unor dinți de o albeață extraordinară și apăsîndu-se cu pumnii pe pîntece, se zvîrcoleau ca niște apucați abia mai putîndu-se ține pe picioare. Ghicească cine-o vrea ce li s-o fi părut cele două cercuri și liniile pe care, cu atenția unui dascăl în fața elevilor săi, le desenase prietenul meu pe pămînt.

După ce sfîrșiseră cu rîsul, începură iar să parlamenteze între ei și am fi încă și azi în acel loc dacă n-am fi pus capăt glumei, trimițîndu-i să încarce bagajele și să pornească la drum.

Cu toată osteneala drumului, era un amănunt care-l făcea suportabil. Călăuza urma mereu aceeași direcție, străbătînd un teren relativ mai practicabil pe măsură ce înaintam. Aceasta fu de ajuns ca să ne încredințăm că ne va conduce fără șovăiri, și în spațiul de timp

prevăzut, la locul spre care ne duceam, dar al cărui nume și situație n-o cunoșteam, după cum am mai spus.

Deodată se întunecă. Crezui că această obscuritate era produsă de desimea frunzelor, care ne acopereau la o respectabilă înălțime. Dar, ieșind într-un luminiș al pădurii, ne dădurăm seama de adevărata sa origină. Cerul se acoperea repede cu nori negri, care fugeau gonindu-se ca niște cai porniți într-un galop nebun. Spectacolul era impunător.

Călăuza vru să ne comunice impresiile sale, dar nu izbuti să dea nici cea mai mică idee despre ceea ce îi trecea prin minte — ne făcu semn să ne oprim și să așteptăm, fără a mai spune ceva și, încărcat cu tot bagajul pe care i-l încredințasem, dispăru din fața noastră cu sprinteneala unei gazele. Tot așa făcură și tovarășii săi și, într-o clipită, rămaserăm, Laffite și cu mine, absolut singuri în mijlocul unei păduri africane, în momentul cînd uraganul își descărca primul său fulger. El fu urmat de un tunet teribil, asurzitor, care contribui ca situația noastră să ne apară în cele mai negre culori. Petrecurăm mai bine de un sfert de oră în această singurătate, muți în fața mugetului grandios al unei furtuni tropicale, în care fulgerele se succed cu atîta repeziciune încît par o străfulgerare continuă, în vreme ce tunetele, cu formidabilele lor detunături, zgudui neîncetat văzduhul.

După cîtva timp reapărură și negrii, pe care îi crezusem dezertori. Ei ne făcură semn să-i urmăm repede și ne conduseră spre un tufiș care se distingea ceva mai departe. Ne pregătiseră acolo un adăpost acoperit cu frunze uscate, în felul cum construiesc acoperișul caselor lor. Eram numai la cîțiva pași de el, cînd bolta de deasupra noastră păru că se aprinde. Detunăturile unui trăsnet ne lăsară pentru un moment aiuriți, dar nu mai mult decît îi trebuie instinctului de conservare, care nu ne părăsește niciodată, să se trezească din nou în noi. Un arbore enorm, gigant al pădurii, lovit de trăsnet, căzu greoi la pământ și fu cît p-aci să ne prindă sub greutatea ramurilor sale. Aceasta ne făcu să fugim cu mai multă ardoare spre adăpostul pe care ni-l pregătiseră oamenii noștri.

Ne găsirăm într-un fel de grotă artificială, practicată în frunzișul tufișului cu ajutorul cuțitului.

Acoperișul era absolut impermeabil, așa că — liniștiți în această privință — ne pregătiserăm să ne reparăm forțele cu o gustare, al cărei fel de căpetenie îl alcătuiau conservele și galeta și din care dădurăm o rație destul de mare negrilor, spre a-i răsplăti pentru fericita lor inițiativă. Ei primiră încîntați darul nostru, dar refuzară categoric de a pune în gură o bucățică cît de mică din conținutul cutiilor noastre cu conserve.

Terminarăm repede frugala noastră gustare, dar și mai repede isprăviră negrii porția lor de galetă, care trebuie să li se fi părut puțină, căci ne făcură să înțelegem prin semne că mai voiau.

Trebuia însă să fim foarte zgîrciți cu ea. Împărțeala, deși făcută cu zgîrcenie, fusese făcută însă între prea mulți și eram amenințați ca provizia să fie insuficientă chiar pentru noi, dacă se mai prelungea cît de puțin călătoria noastră. Și îi refuzarăm deci într-un mod atît de categoric, încît dădură semne vădite de nemulțumire.

În timpul acesta furtuna continua cu toată furia. Ploua atît de tare încît apa începu să pătrundă printre ramurile acoperișului nostru. Negrii ieșeau mereu și intrau, dînd din cap cu îngrijorări ; după cîte puturăm să înțelegem, nu ne mai puteam continua călătoria pe o astfel de vreme și, probabil, nici chiar după mai multe ore.

Tot intrînd și ieșind, sfîrșiră prin a nu se mai înapoia multă vreme : îi așteptarăm, deși ne temeam să nu fi dezertat. Numai furtuna ne mai da puțină speranță. Cum era cu putință să riște cineva să umble sub potopul de apă care cădea încontinuu ? Era mai curînd probabil că pentru a ne dovedi supărarea că nu le mai dasem galetă, se refugiaseră în alt tufiș din aprostat furtuna.

Ploaia părea, aci că se oprește, aci că reîncepe cu mai mare intensitate. Șederea în adăpostul nostru devenea din ce în ce mai imposibilă. Apa îl năvălea cu

totul, uraganul smulsese o parte din acoperiș și ploua înăuntru ca și afară.

De aceea chemarăm pe negri ca să ia bagajele și să ne continuăm drumul sau să repare coliba ca să ne putem adăposti ceva mai bine.

Făcuserăm o mare greșeală permițîndu-le acea comedie cu intratul și ieșitul continuu, care nu fusese decît un preludiu al plecării definitive. Dac-am fi bănuit adevărul i-am fi putut reține cu forța. Căzusem în cursă și la ora aceasta negrii erau desigur pe drumul spre Kambojar, lăsîndu-ne în voia soartei, fără călăuză sau vreun mijloc de orientare, pierduți într-o pădure inospitalieră, ca un nemărginit ocean.

Trebuia să găsim un mijloc de a ieși din acea încurcătură, oricît ne era de greu sub o ploaie torențială care ne orbea, udați pînă la oase și încărcați cu o povară prea grea, deși lăsasem o parte din bagajele noastre, pe cea mai puțin trebuincioasă.

Pămîntul se muiase de tot, și la fiecare pas picioarele ni se afundau într-un noroi vîscos care ni se lipea de ghete, silindu-ne să facem sforțări ce ne extenuau cu totul.

Dar cel mai mare dintre relele care ne loviseră era faptul că ni se udase munițiile. Pușca și carabina erau neîntrebuințabile, asta era sigur, și nu mai puteam conta decît pe cele cinci gloanțe ale fiecăruia dintre revolverele noastre, care erau protejate de tocul lor de piele. Era singurul ajutor pe care puteam conta la nevoie și, ce e drept, nu era mult.

Ne hotărîrăm să ne înapoiem pe drumul pe unde venisem și să ne întoarcem la Kambojar, deoarece nu cunoșteam nici poziția satului spre care ne conduceau negrii și nici distanța care ne separa de el. Știam în mod vag că trebuia să fie situat cam spre sud-vest, căci în direcția aceea întinsese șeful brațul, cînd vorbise cu călăuza despre locul spre care trebuia să ne conducă.

Merserăm cîtva timp în pas grăbit, cu energia pe care o dă disperarea și fără a schimba un cuvînt, cînd, deodată ne dădurăm amîndoi seama că urcasem o mică înălțime pe care nu trecusem la venire. Cazul era grav,

Laffite aproape plîngînd, rezumă situația în două cuvinte :

— Sîntem pierduți.

Căutai să-l îmbărbătez și să-i insuflu o nădejde, pe care și eu eram departe de a o simți și îi răspunsei :

— Pierduți, nu. Rătăciți... și asta e de ajuns, amice. Totuși e curios că am siguranța de a fi urmat, în sens contrariu, același drum sau aceeași direcție — cum vei vrea să-i spui — ca și la venire. Nu m-ar mira dacă am fi trecut pe-aci fără să ne fi dat seama că eram pe o înălțime.

Laffite nu răspunse nimic, dar amîndoi, împinși de același gînd, ne întoarserăm spre stînga, cu credință că în partea aceea vom găsi drumul cel mai bun. Norii vărsau asupra noastră adevărate cataracte de apă, care ne împiedicau de a vedea la patru pași înaintea noastră, totuși ne încăpățînarăm să regăsim drumul pe care venisem.

Soarele, singurul care ne-ar fi putut ajuta, era acoperit de nori groși din care apa curgea necontenit. Această observație făcută în clipa cînd eram mai dezorientați, ne sugeră o idee care putea fi socotită pînă la un punct genială, de vreme ce ne ajuta să rezolvăm perfect problema.

Intrînd în coliba făcută de negri ca să ne adăpostim, ploaia împinsă de vînt ne biciuia spinarea. De vreme ce acum ne izbea în față, asta înseamnă că mergeam în sens contrariu. Era evident și fusesem niște proști că nu ne gîndisem înainte. Dar dacă vîntul își schimbase direcția ? Era posibil, și era atît de posibil că, cinci minute după ce urmasem această inspirație, întîlnirăm urmele pașilor noștri. Dezorientarea noastră era acum completă. Făcusem un ocol mare spre dreapta și acum ne găseam iarăși în punctul de unde pornisem.

Abia ne mai țineam sufletul. Istoviți de oboseală, descurajați, disperați aproape, ne oprisem căutînd ceva care să ne pună la adăpost de ploaie, sau care să o împiedice cel puțin de-a mai cădea cu atîta forță asupra noastră.

Divina providență ne veni în ajutor. Ne frămîntam creierul căutînd în toate părțile un adăpost, cînd îl

aveam în fața noastră la cîțiva pași. Era un arbore enorm, imens, ale cărui ramuri erau desigur mai groase decît trunchiul celor mai bătrîni stejari din ținuturile noastre, nu mai vorbesc de trunchiul lui, o masă enormă pe care abia ar fi putut-o cuprinde șase oameni ținîndu-se de mîini și, culmea fericirii, acest trunchi era aproape complet găunos. Trecusem de atîtea ori pe lîngă acest adăpost providențial, fără să aruncăm privirea spre intrarea lui, un fel de crăpătură în forma unui V răsturnat și care abia lăsa să treacă un om.

Dar odată trecută această intrare îngustă, interiorul oferea un spațiu vast. Mai mult decît suficient ca să se adăpostească în el doi oameni ba chiar să se și culce.

Descoperirea o făcusem eu, și nu-mi putui stăpîni un strigăt de bucurie în fața acelui neașteptat noroc. Desigur că și natura împărtășea bucuria noastră, căci abia făcusem această descoperire și ploaia încetă ca prin farmec, permițîndu-ne să asistăm la un apus de soare pe cît de repede pe atît de frumos.

Dar cu toate că potopul încetase, acel refugiu era binevenit și îl explorarăm puțin înainte de a intra într-însul. Mai întîi aruncarăm cîteva pietre prin deschizătură, ca precauțiune, în caz cînd ar fi servit de adăpost vreunui animal supărător. Apoi ceva mai siguri ne apropiarăm cu revolverele în mînă și, în sfîrșit, în momentul de a pătrunde în acest adăpost, cu adevărat providențial, ne încredințarăm că în adevăr nu era nimic înăuntru.

Încercai să aprind un chibrit, dar nici una din acele trei cutii pe care le aveam la mine nu mai erau uscate. Laffite, prevăzător ca întotdeauna, pusese două în tocul revolverului și acestei precauțiuni îi datoram că puturăm aprinde un chibrit de ceară pe care amicul meu îl introdusese prin deschizătură, pe cînd eu întorceam în același timp țeava revolverului.

Nimic. Adică, da ; era ceva. Dar acest ceva ne făcu chiar plăcere. Era un strat de frunze îngrămădite într-un colț și aduse desigur de vînt : găsisem casa gata mobilată și cu patul făcut.

Dar pentru ca norocul nostru să nu fie prea complet, un mic amănunt veni să-l tulbure. Frunzele care cre-

zurăm că fusese îngrămădite de vînt, fuseseră strînse desigur de vreun animal care se trîntise aci în timpul unei laborioase digestii după o vînătoare copioasă. Mărturisesc că acest amănunt mă puse puțin pe gînduri. Dar Laffite nu îi dete nici o atenție.

— Nu cumva vrei să părăsim acest adăpost admirabil, numai pentru că a servit de locuință unei bestii oarecare ? Parc-ai fi englez, camarade. Vrei să respecți „locuința" altuia ? Haide, așează-te comod colea și vezi dacă găsești în sacul cu provizii ceva din care să mănînc fără teamă și să bem în același tîmp. Și dacă întîmplător n-a rămas nici o bucățică de galetă neudată, o să aprindem un foc cu cîteva frunze din grămada asta ca să putem usca ce ne trebuie pentru cină.

Așa și făcurăm. Strînserăm cîțiva pumni de frunze uscate, cărora le dădurăm foc, punînd deasupra și cîteva bucăți de lemne și frunze pe care le găsisem chiar la picioarele arborelui care ne adăpostea.

Dar mai bine nu făceam așa ceva... Că lemnele fiind pline de apă, făcură un fum gros care pătrunse în refugiul nostru și ne sili să ieșim pînă ce se risipi. Aceasta servindu-ne de învățătură, puserăm să se usuce o grămadă de lemne în apropierea flăcărilor și făcurăm o bună provizie care să ne ajungă pentru toată noaptea.

După o jumătate de oră, cînd hainele ne fură uscate și galeta în condiții de a putea fi mîncată, ne oferirăm un mic banchet la baza căruia era nelipsitul „corned-beef" și pe care-l încheiarăm cu cîte un pahar de lapte, din care mai aveam încă cîteva cutii.

Apoi, fiind siguri că protejați de focul care împiedică intrarea în refugiul nostru mai bine decît un escadron de cavalerie, fiarele, care desigur erau să ne facă tîrcoale îndată ce se va înnopta, vor fi ținute la distanță, ne pregătirăm să dormim tun în noaptea aceea spre a ne despăgubi de noaptea albă petrecută la Kambojar și oboselile zilei.

Proiectul era minunat, dar nu degeaba spune proverbul : „omul propune"...

Stăturăm cîtva timp, Laffite și cu mine, întinși destul de comod pe patul nostru de frunze, dar, cu toată

dorința ce-o aveam de a închide ochii și în ciuda oboselii care ne dobora, nu puturăm dormi, împiedicați parcă de o tainică presimțire.

Și fiindcă sforțările noastre ca să dormim erau zadarnice, ne hotărîrăm să întrebuințăm timpul la ceva folositor. Munițiile noastre deveniseră absolut neîntrebuințabile din cauza ploii care le udase. Golirăm cartușele și, cu precauțiuni infinite, făcurăm să ajungă pînă la pulbere puțină căldură ca s-o usuce. Iar după ce uscarăm în același mod cartonul cartușelor, ne apucarăm să le reîncărcăm, ceea ce ne luă destul timp și ne făcu să nu ne dăm seama pentru un moment de o neplăcere și mai mare care ni se pregătea. După ce terminarăm de reîncărcat cartușele, observarăm, alarmați, că focul începea să devină o mică grămadă de cărbuni, care peste puțin timp se stinsese cu totul. Ploua tot așa de tare ca după-amiază.

Renunțarăm la orice speranță de a mai închide ochii în noaptea aceea, căci cu toate că hotărîsem să dormim pe rînd, nici eu, nici Laffite nu puturăm dormi, dar nu din pricină că nu ne era somn...

Trecură cîteva momente fără ca vreun incident cît de mic să tulbure liniștea ce domnea în jur. Eram atît de atenți încît nici nu vorbeam, de teamă că nu vom simți apropierea fiarelor, care cu siguranță că ne dădeau tîrcoale pe aproape și al căror atac ar fi putut să ne surprindă cu totul nepregătiți.

Deodată, fără ca zgomotul cel mai mic să-i fi trădat prezența, ochii unei fiare, strălucitori ca niște cărbuni aprinși, apărură în fața deschizăturii adăpostului nostru.

— Trebuie să fie vreo panteră, îmi zice încet Laffite.

— Nu cred ! Ochii sînt foarte jos, îi răspunsei eu, mai mult ca să spun ceva.

— Tragem ?

— Nu, să așteptăm. Poate se mai apropie.

Cîteva clipe nu făcu nici o mișcare. Nu-i vedeam decît ochii fosforescenți îndreptați asupra noastră cu o fixitate impresionabilă : deodată, dispăru.

— S-a dus, în sfîrșit, zise Laffite răsuflînd ușurat.

— Poate, îi răspunsei eu, dar e mai probabil că oco-

leşte pomul şi aşteaptă un moment mai prielnic ca să ne atace. Să nu ne mişcăm.

Nemişcaţi, cu privirile ţintite şi gata să ne descărcăm puştile, aşteptarăm cîteva momente destul de lungi. Afară ploaia se înteţea, producînd un zgomot grozav, care ne împiedica să auzim paşii animalului, care ne arătase ochii săi de foc, dacă, după cum credeam eu, ocolise pomul ca să ne atace prin surprindere.

— Numai încape îndoială a plecat.

— Nu, priveşte, e aci în dreapta. Sînt două.

Într-adevăr, două perechi de ochi ne priveau fix pe măsură ce se apropiau. O altă fiară apăru mai aproape decît celelalte şi, mişcîndu-şi capul cînd într-o parte, cînd într-alta, privea cînd spre Laffite, cînd spre mine. Între timp, celelalte două animale se apropiară şi ele, fu o clipă glacială, teribilă, pe care orice vînător de fiare sălbatice a simţit-o apăsîndu-l. Nu e propriu-zis frică, ci un sentiment atît de vag şi de puternic în acelaşi timp, încît opreşte respiraţia, face să îţi bată inima şi îţi moaie fruntea cu o sudoare rece.

Cu tot sîngele rece, în clipa aceea ţi-e imposibil să te gîndeşti la altceva. Sau chiar dacă gîndeşti, nu poţi raţiona. Fascinat de apropierea morţii pînă într-atît încît te simţi în acea stranie stare de spirit în care trebuie să se găsească cineva în clipa cînd îşi dă ultima suflare, nu mai lucrează inteligenţa, ci instinctul de conservare, condus poate de practica acestui soi de întîmplări, dacă e a doua oară sau a treia cînd te găseşti în asemenea situaţie.

Cele trei animale se apropiaseră atît încît le distingeam acum capetele la o mică distanţă de deschizătură, din fericire destul de îngustă ca să nu le îngăduie să sară asupra noastră.

În acest caz am fi fost cu totul pierduţi. Fascinaţi de teribila apariţie, Laffite şi cu mine ne apropiarăm unul de altul, în aşa mod încît atacul nostru să fie dat pe acelaşi front. În clipele acelea — parcă ne pierdusem capul amîndoi — ne-am luat armele în mînă, încărcate gata, totuşi, nu ne decideam ce să facem cu ele.

Un zgomot ne scoase din îndoială şi din acel soi de absorbire care ar fi putut să ne fie fatală. Una din

fiare scoase un mîrîit asemenea unui tremolo de orgă. În faţa noastră erau trei pantere.

Şi, fără îndoială, cîteştrele îşi aveau culcuşul în arborele în care ne refugiasem noi.

Nu aveam nici o clipă de pierdut. Atacul panterei e poate cel mai periculos, fiindcă e mai rapid decît al tuturor fiarelor care populează pădurile africane. Una din ele, mai îndrăzneaţă desigur, se apropia de arbore într-o atitudine semnificativă.

Două detunături răsunară deodată. Urmă apoi un puternic miorlăit şi traserăm încă două focuri. Cele trei pantere, dintre care cea mai apropiată fusese, desigur, grav rănită, se făcură nevăzute. După cîteva clipe auzirăm nişte miorlăituri, care desigur veneau de la ele.

Cu înlăturarea pericolului imediat ne recăpătarăm sîngele rece, iar eu spusei lui Laffite, care, ca şi mine, respira uşurat :

— Să nu ne mişcăm. Poate mai vin şi altele. Te pomeneşti că sînt o familie întreagă.

— Se prea poate. Avem destul timp să ne convingem. Dacă mai sînt şi altele, curînd sau mai tîrziu, îşi vor face apariţia.

Între timp ploaia începuse să stea. Era momentul să aşezăm lemnele pe care le uscasem mai înainte şi să aprindem alt foc. Dar ca să facem asta trebuia să ieşim din ascunzătoarea noastră, căci dacă-l aprindeam prea aproape de intrare ne-ar fi asfixiat fumul. Hotărîrăm ca îndată ce va înceta ploaia să-l aprindem în interiorul refugiului şi să-l scoatem pe urmă afară. Protejaţi apoi de acest zid de flăcări vom înainta pînă ce-l vom aşeza la locul potrivit.

Dar abia începusem aceste preparative şi la douăzeci sau treizeci de paşi de noi, apărură alte pupile fosforescente.

— Atenţie ! zise Laffite care le văzu mai întîi, eu fiind întors cu spatele ca să aşez lemnele.

Făcui o săritură şi mă pusei în gardă, înainte chiar de a-mi fi dat seama de iminenţa pericolului.

Ochii aceia rămaseră mult timp nemişcaţi, un sfert de oră poate, apoi începură să se rotească într-o parte şi într-alta şi dispărură.

Clipele acelei nopți ni se păreau ceasuri nesfîrșite... Și culmea, ploaia, care aci înceta, aci reîncepea cu mai multă furie, ne împiedica să aprindem focul care ne-ar fi protejat.

Cădeam de somn, dar ochii animalului reapărură de data asta și mai aproape, împiedicîndu-ne de a-i închide pe ai noștri. Perfecta sa imobilitate ne asigura că focurile noastre nu vor greși ținta, dar nici Laffite, nici eu nu ne gîndeam la asta. Așteptam să se mai apropie puțin ca să fim și mai siguri că-l vom atinge.

În sfîrșit, animalul se hotărî să se mai apropie după cum prevăzusem, judecînd după aparițiile anterioare. Fără să fie cîtuși de puțin impresionată de primirea pe care o avusese cu cîteva minute mai înainte — ea sau altele — pantera înainta, privind și mirosind, cînd într-o parte, cînd într-alta. Nu mai așteptarăm. Laffite trase fără a mai pierde timp și văzurăm o formă neagră, care făcu un salt în întuneric. Grămada aceea neagră căzu greoaie la pămînt scoțînd o miorlăitură care făcu să ni se încrețească pielea ; se tîrî puțin, apoi nu se mai mișcă.

Ca prin farmec încetă și ploaia. Începurăm să uscăm lemnele, aprinzîndu-le în apropierea refugiului și servindu-ne de niște crăci mai lungi, le împinserăm la o distanță respectabilă, ca să nu ne incomodeze fumul. Reușirăm să formăm cercul, care avea să ne apere de alte atacuri, în caz cînd lecția căpătată de panteră n-ar fi fost suficientă ca să facă să le treacă pofta de a mai insista.

Noaptea era pe sfîrșite și deja începea să se ghicească ivirea zorilor. Era ora cea mai nimerită spre a începe pregătirile de drum, căci trebuia să pornim în zori, dar eram atît de obosiți din pricina nopților de veghe, a drumului greu din ajun și a emoțiilor din acea zi memorabilă, încît nu puturăm rezista ispitei de a nu ne întinde cu voluptate pe puținele frunze care mai rămăseseră în ascunzătoarea noastră și să dormim cu pumnii strînși pînă ce ne-om sătura.

CELE DINTÎI NEAJUNSURI. VEGETAȚIE IMPUNĂTOARE. PLANUL LUI ABDURAHMAN

TIMP de două ceasuri coborîm mereu spre o cîmpie și, fie din cauza soarelui care răsărise deja, fie din cauza situației terenului, căldura creștea din clipă în clipă.

De fapt negrii [1], mai ales acei care purtau hamacele, respirau cu o vădită greutate fiind obligați mai mult să alerge decît să meargă la pas după insistența conducătorului Abdurahman, care vroia să traversăm această cîmpie și să ajungem la porțile Sumbei [2] înainte ca soarele să oprească oamenii.

Pe de altă parte, așa era și sfatul lui señor Baranu (administrator în Guineea portugheză, astăzi Guineea-Bissau — *n.n*), și dealtminteri, și impresia noastră, siguri că, odată trecînd această cîmpie joasă și urcînd muntele, vom întîlni un aer respirabil și o temperatură mai sănătoasă sau cel puțin mai rece. Însă cîmpia era nesfîrșită, <iar> oamenii, cu toate țipetele lui Abdurahman și gesturile sale teribile, ridicînd vergeaua în aer ca și cum vroia să-i lovească, mergeau mai încet.

Conducătorul se servea de toate vorbele rele pe care le cunoștea în limba franceză și se înțelege că îi trebuia tot atîtea — cel puțin — în propria sa limbă, fără să ajungă însă la rezultatul dorit, fiindcă oboseala nu permitea acelor nenorociți să facă caz de mînia șefului expediției. La un moment dat Abdurahman, pierzîndu-și răbdarea, se întoarse înapoi și porunci celor opt negri care purtau hamacele noastre, să le așeze pe pămînt.

---

[1] Reîntorși la Haraga, ghidul Abdurahman recrutează alți însoțitori pentru transportul bagajelor.

[2] Regiune și munți în Guineea-Bissau.

Au fost îndată aleşi alţi opt dintre cei mai puternici care luară lemnele peste cap şi fiindcă erau mai puţin obosiţi decît cei dintîi ne duceau mai iute.

După o jumătate de oră, cu toate acestea, se produse acelaşi fenomen şi cimpia aceea nu se sfîrşise încă.

Căldura era indescriptibilă şi înţelegeam foarte bine situaţia negrilor, cu toate că erau obişnuiţi a trăi în aceste ţinuturi, fiindcă şi noi înşine, întinşi în hamacele noastre respiram cu o greutate vizibilă şi sudoarea ne udase complet.

Abdurahman porunci ca să se schimbe încă o dată oamenii purtători de hamace şi în mijlocul înjurăturilor şi insultelor ce le lansase, convoiul se puse din nou în mişcare pe drumul cel bun către locul indicat, pe care conducătorul îl semnala din cînd în cînd cu vergeaua sa.

★

Către orele opt de dimineaţă scsirăm, în sfîrşit, aproape de pădurea de unde începe linia munţilor Sumba.

Conducătorul ar fi vroit să mergem mai înainte, ca să ajungem la o înălţime sigură, dar oamenii nu puteau să mai facă nici un pas înainte şi abia întîlnirăm un loc protejat de arbori, care dădeau puţină umbră, că se aşezară pe pămînt, absolut incapabili să mai meargă.

Abdurahman ţipa, ocăra în toate dialectele şi idiomele pe care le cunoştea, dar fără a obţine vreun rezultat.

Oamenii nu se impresionau de situaţia lui, deşi nu-i răspundeau, cea mai mare parte nefăcînd altceva decît să privească la noi într-un chip aşa de semnificativ, ca şi cînd ar fi cerut ajutorul nostru.

Înţelegeam bine situaţia lor, fiindcă noi înşine, întinşi comod în hamace în timpul drumului, ne simţeam obosiţi. Cum oare trebuia să fie acei care alergaseră purtîndu-ne, ori care dusese bagajele ? Se vedea clar că, cu toată bunăvoinţa lor, nu aveau forţele necesare

pentru a înainta şi Laffite, care totdeauna lua iniţiativa, chemînd pe conducătorul Abdurahman, îi spusese să nu insiste mai mult şi să lase oamenii să se odihnească. În acest timp căldura creştea într-un mod extraordinar şi apa ce o păstram în bidoane speciale, pentru a o menţine mai rece, se încălzise în aşa chip că nu mai putea să taie setea noastră.

Abdurahman respectă indicaţia lui Laffite şi se aşeză pe pămînt, mişcîndu-şi mereu capul disperat şi monologînd vorbe neînţelese pentru noi. Ceilalţi negri nu făceau nici o mişcare şi toţi păreau că au aţipit. Atunci noi am scos cutii cu conserve şi am hotărît să reparăm forţele noastre fără a uita să luăm cîte o jumătate de pastilă de chinină, precauţiune recomandată de renumitul señor Baranu.

Terminînd de dejunat, ne-am culcat sub un arbore puţin mai mare şi care avea o umbră mai potrivită pentru pieile noastre albe.

Adburahman, ridicîndu-se de jos, ne-a spus că se duce să caute un izvor de apă şi se depărtă cu bastonul la umăr ca şi în cursul mersului.

Cînd se înapoie, toţi negrii îl întrebară dacă a descoperit apă şi la răspunsul său afirmativ se ridică un grup dintre ei şi se îndreptară înspre locul de unde venea conducătorul, cu vase de pînză identice cu acelea ce se întrebuinţează pe vapoare şi pe care le poartă cu ei în tot timpul expediţiei, fiindcă sînt uşoare şi nu fac povară odată îndoite.

Întorcîndu-se cu vasele pline, toţi băură înainte de a mînca, apoi toţi păreau dezmeticiţi şi după o tăcere, motivată de oboseală, urmă o conversaţie cu glas tare şi rîsete prelungite.

Abdurahman părea de fapt mai mulţumit, cu toate că şi el vorbea obosit în timpul mersului, şi dacă insista să mergem înainte, era pentru ca să ieşim din acest loc pe care îl cunoştea ca foarte periculos — „Locul morţii", după cum spunea şi señor Baranu.

De două, trei ori întrebă cîte ceva pe oameni, la care aceştia îi răspundeau afirmativ, cu un surîs ce-i făcea să-şi arate dinţii lor, aşa de albi, cu toate că peria şi prafurile de dinţi nu sînt cunoscute în acel ţinut.

★

Nu știu exact cît am mai stat în acel loc, odihnindu-ne și în neputință de a face cea mai mică mișcare, iar negrii vorbind, rîzînd și glumind între ei. În sfîrșit, Abdurahman se ridică. Dădu ordin cu voce tare celorlalți negri și pe noi ne pofti să ne așezăm în hamacuri și cînd se asigură că totul o să meargă bine, ridică bastonul la umăr, se sprijini cu brațele în el și o porni în fruntea tuturor.

Negrii, fiind odihniți, mergeau cu iuțeală în urma conducătorului care se îndrepta repede către pădure. Terenul devenea mai greu de parcurs fiindcă vegetația era mai abundentă, la fiecare pas. Ierburile și spinii formau bariere în numeroase locuri, pe care negrii le evitau, desigur, urmînd pașii lui Abdurahman, care prefera să conducă convoiul prin locuri ușor de trecut. Acei care duceau bagajele și merindele nu luau atîtea precauțiuni, însă din timp în timp făceau salturi pentru a nu urma coturile pe care le făcea drumul, lărgindu-se.

De aci înainte începeau plantele spinoase. Plante curioase, complet masive, cu foi mici de culoare verde și roșu palid și ramuri care se sfîrșeau cu vîrfuri subțiri întoarse și formînd cîrlige, printre care, în nici un caz nu se putea trece.

Desigur că natura a dispus acești spini ca să împiedice intrarea în pădure, incomodîndu-ne și pe noi ca să trecem. Toate cîrligele erau răsucite în afară și pe măsură ce înaintam mai dese se făceau aceste plante, lăsînd abia un pasaj nenorociților negri și lui Abdurahman însuși, care, renunțînd de a mai purta bastonul pe umăr, cerceta cu el pămîntul și plantele pentru a se asigura dacă nu sînt șerpi în acele locuri.

Acum înaintam foarte încet din cauza dificultăților arătate mai sus ale terenului și din cauză că mergeam urcînd drumul către intrarea în pădure. Conducătorul nu înceta să arunce injurii, de data aceasta însă le îndrepta terenului și vegetației acesteia care devenea deja impunătoare.

Pămîntul era acoperit de unele plante asemănătoare cu urcătoarele care se agățau de trunchiul arborilor, acoperind toată suprafața lor și în urmă lăsîndu-și în jos o ramură, pentru ca apoi să se îndrepte spre arborele vecin, acoperind asemenea și trunchiul lui, lăsîndu-se din nou și întinzîndu-se pe pămînt, ca în sfîrșit să se îndrepte către un alt arbore vecin. Părțile care atîrnau din ramurile ce treceau dintr-o parte într-alta, formau frumoase ghirlande verzi care ornau pădurea ca și cum s-ar fi pregătit o sărbătoare. Natura voia să ne primească într-un mod solemn.

Adevărul era că nici conducătorul Abdurahman, nici ceilalți negrii nu erau încîntați de frumusețea naturii, fiindcă atît celui dintîi cît și celorlalți trecerea le era împiedicată, înfundîndu-li-se picioarele în ierburi, înțepîndu-se deseori, fapt ce-l înțelegeam după țipetele și blestemele ce însoțeau fiecare înțepătură.

O ÎNĂLȚIME ÎN PĂDURE. ȚÎNȚARII. ÎNCEPUTUL FEBREI

TREI ceasuri a durat zisa urcare și de trei ori se schimbară purtătorii de hamace. Toți păreau din nou obosiți și Abdurahman, după ce făcu unele observațiuni meteorologice privind soarele care mergea spre apus, ne spuse să așezăm jos ceea ce aveam cu noi și să se pregătească campamentul pentru a petrece noaptea.

Părerea sa a fost primită cu mare plăcere de o parte din negrii și, trebuie mărturisit, chiar de noi înșine care obosiserăm mergînd întinși. Oboseala noastră nu era extenuantă, ci semăna, mai degrabă, a un fel de rău de mare, consecința unei zdruncinări continue a hamacelor, suspendate pe bastoane, în care eram purtați de oamenii noștri.

Conducătorul descoperi un loc potrivit și caravana se opri pentru a se repauza și a-și construi campamentul. Abdurahman dete ordinele necesare negrilor, pentru ca să se ridice corturile. În urmă se așezară toți să construiască un fel de barieră, înaltă de un metru jumătate, pentru a încercui campamentul și corturile, apoi să facă focurile.

Se întîmplă cu toate acestea, cîteodată, că flăcările se sting, și fiarele sălbatice, intrigate de dispariținea flăcărilor în acel loc, să se apropie fără să-și dea seama de ceea ce va urma, ori poate, presimțind prezența oamenilor, ori de cîte ori văd maldărele de paie în pădure. Atunci sînt folositoare barierele acestea construite din spini și care, în cea mai mare parte, nu pot fi sărite de animalele sălbatice africane, ori dacă ar încerca aceasta, atrag atenția paznicilor ce se trag la sorți în fiecare seară pentru a păstra cît mai mare siguranță.

Era curios să fi văzut pe acești oameni care păreau atît de obosiți, mărindu-și oboseala construind bariere, tăind ramuri de arbori, amestecînd spini pe deasupra lor, bătînd țăruși în pămînt, cu alte cuvinte lucrînd desperat spre a ne asigura un adăpost sigur ca să petrecem bine noaptea.

*

Între timp se aprinseră focurile. Nu se făcuse bine noapte, cînd începurăm cina ca să putem mînca ceva cald, pentru că acesta este singurul mijloc de a înlătura căldura acestor ținuturi. Señor Baranu n-a neglijat să ne facă această recomandație : dacă vom întrebuința lucruri reci găsindu-ne în ținuturile cu multă căldură, mai mare va fi căldura, pe cînd hrănindu-ne cu lucruri calde, atmosfera va fi mai respirabilă.

Sub direcția conducătorului Abdurahman, care era priceput în toate, cîțiva bucătari de ocazie preparară apoi cina, pe cînd eu și Laffite ne depărtarăm puțin ca să vînăm cîteva păsărele, singurul mijloc de a mai varia felurile noastre de mîncare. Era clar că negrii pregăteau hrana pentru ei după gustul lor, pe cînd pentru noi se făcea ceva puțin mai substanțial, grație conservelor noastre de carne în cutii, sardele în untdelemn și ton. Señor Baranu ne interzisese categoric cîrnați și orice preparat cu slănină, ca fiind prea tari pentru această țară.

Deși obosiți, nu întîrziarăm mult pentru a împușca cîteva păsări și îndată bucătarii le traseră în frigări de lemn și le fripseră la foc de foi uscate, un foc ce arde fără să facă fum.

Sfîrșind masa s-au orînduit doi paznici pentru acea noapte și ceilalți se duseră la corturile lor pentru a se odihni. Cei doi paznici, obosiți ca și ceilalți, se culcară pe pămînt, fără să se plîngă de soarta lor, cu o resemnare în care se recunoștea fatalismul musulmanilor.

Conducătorul făcu inspecția obișnuită, dădu instrucțiuni paznicilor, și, în sfîrșit, după ce ne întrebă dacă mai avem nevoie de ceva, se duse sub cortul său să se odihnească.

Noaptea cădea acoperind cu mantia sa neagră orizontul apropiat, constituit de arbori și de bariera pe

care le distingeam din cortul nostru prin poarta ce-o lăsasem deschisă.

Puțin mai tîrziu liniștea deveni completă și, din cînd în cînd, se auzea numai vocea nazală a vreunuia din cei doi paznici care cînta cîte o melodie din patria sa, cu siguranță ca să nu-l fure somnul.

Noi însă eram tot treji. O mulțime de țînțari zbîrnîiau înaintea ochilor noștri și din pricina acestei zbîrnîieli nu puteam să dormim ; mai erau și înțepăturile acestor vătămătoare insecte, ce ne obligau să ne lovim obrajii ca să omorîm unii din acești mici inamici fără să ne gîndim că milioane din rasa lor așteptau să le ocupe locul celor dintîi...

Acoperindu-ți fața ai putea să te aperi de țînțari, însă, cu căldura ce era nu puteam să stăm prea mult acoperiți, pentru că în timp ce scăpam de înțepături ne asfixiam sub șervetele protectoare.

Cel mai ciudat lucru era că aveam țînțari în bagajele noastre, cu toate că noi le-am așezat aci crezînd că nu sînt, mai ales că n-au apărut în timpul mesei. Poate că focurile să-i fi atras și poate că și sîngele nostru, de albi, le plăcea mai mult decît al negrilor, pentru că escorta părea că doarme profund.

— Aceasta nu se mai poate, amice ! îmi zise Laffite. Mă duc să trezesc pe vreunul spre a ne face serviciul de apărători de țînțari.

În fond eram mulțumit de ceea ce propusese el, eu gîndind la fel în acel moment, pentru că nu era vorba numai de imposibilitatea de a dormi, ci și de faptul că aceste insecte, nevătămătoare altora pe pămînt, aveau putința să ne transmită germenii de boală, dintre care cel mai teribil produce febra galbenă. Ne-ar fi fost greu să vorbim cu oricare, fiindcă foarte puțini dintre negrii noștri înțelegeau franțuzește și ne-am hotărît să deșteptăm însăși pe conducătorul Abdurahman.

Ar fi inutil să adaug, că conducătorul nu s-a simțit prea încîntat de această deșteptare. Ocăra ca de obicei, dădu dracului pe paznicii pe care îi însărcinasem să-l deștepte și, în sfîrșit, ieși din cort, asigurîndu-ne că blestemele ce le aruncă continuu nu se îndreptau împotriva noastră, ci contra țînțarilor. Puțin după aceea apărătorii de țînțari se întinseră jos și putură să adormim cu tot zbîrnîitul țînțarilor care dădeau asalt pînzei ce le împiedica trecerea. Poate că în limbajul lor ne trimiteau și ei blesteme și insulte, însă erau în stare, ca și Abdurahman, să pretindă că le îndreaptă contra apărătorilor de țînțari.

★

Toată această noapte trecu foarte liniștită, iar dimineața ne deșteptarăm foarte de vreme, din cauza strigătelor lui Abdurahman, care da ordine celorlalți negri să se prepare de plecare. Puțin după aceea veni la ușa cortului nostru, comunicîndu-ne că trebuie să ne urmăm drumul și că era nevoie să ne sculăm pentru a putea strînge corturile.

Așa se întîmplă, și după ce ne spălarăm fața cu o cîrpă înmuiată în puțină apă distilată ce ne servea de băut, gustarăm ceva, așteptînd pregătirile expediției.

Laffite se plîngea că avea o puternică durere de cap și-l făcui să ia îndată o pastilă de chinină, gîndind mereu la instrucțiunile lui señor Baranu, care pretindea că primul simptom de febră se manifestă prin dureri și îngreunări ale capului.

Repede, pornirăm la drum, urcînd într-una de-a lungul unui peisaj cu o vegetație la fel de deasă cu cea din ziua precedentă. Abdurahman mergea ca întotdeauna înainte, cu vergeaua sa, întorcîndu-se din cînd în cînd pentru a-și da seama de ordinea mersului. În acel moment sufla un vînt suav care abia mișca frunzele arborilor, permițîndu-ne și nouă să respirăm comod. Acest vînt ușor era așa de binefăcător că puțin după aceea Laffite mă vesti că se simte mult mai bine.

Negrii mergeau iute, aproape alergînd, iar conducătorul nu mai avea ocazie, nici să ridice bastonul său, nici să mai rostească cuvinte rele în timpul mersului, fiindcă, în adevăr, nu se putea cere mai mult purtătorilor de hamace în acel teren atît de accidentat din cauza ierburilor și plantelor ce acopereau complet suprafața. Două sau trei ceasuri a durat acest drum și soarele

răsărise deja, jucînd în culoare roză tot ce se vedea. Căldura era mult mai puțin sufocantă ca în ziua anterioară și aceasta se datora, cu siguranță, înălțimei la care ajunsesem. Adevărul este, însă, că pădurea se făcea atît de deasă, încît razele soarelui, într-unele locuri, nu puteau străbate prin frunzele arborilor înalți și foarte bogați în ramuri. Poate și din cauza aceasta atmosfera era mai respirabilă. Sosi ceasul să poposim și să mîncăm ceva și conducătorul descoperi un loc așa de pitoresc că nu mi-aș lua degeaba oboseala să-l descriu. Niște arbori giganți formau un fel de gol de cincisprezece metri pătrați prin mijlocul cărora trecea un izvor de apă așa de limpede că puțin ne-a lipsit să uităm sfaturile lui Senor Baranu și să bem din el ca și negrii.

O iarbă fină, ca o catifea, acoperea marginile izvorului, iar arborii înalți dădeau o umbră plăcută completînd farmecul locului.

Nu lipseau urcătoare, ce, agățîndu-se de trunchiurile arborilor, formau ghirlande de la unul la altul, ca și cum ar fi respectat acea piațetă, lăsînd-o deschisă și acoperită cu verdeață. Aci noi înșine ne așezarăm, așteptînd prepararea unui dejun, neavînd nici dorința de a ne mișca să vînăm ceva.

Un număr mare de păsărele de culori diferite stăteau ascunse în arborii de prinprejur, însă am fost nevoiți să le tulburăm cîntecele lor și să le obligăm să fugă cu detunările puștilor noastre.

Se aprinse focul puțin mai departe, pentru ca să nu ne supere, și se prepară hrana, din care lipsea vînatul. În urmă toți se culcară pe iarbă și așa petrecurăm trei ore de odihnă.

Conștiincios, Abdurahman socoti că a venit timpul de plecare și, sculîndu-se în picioare, începu a striga vorbe în idiomul său, ceea ce făcu pe toți negrii să se ridice. Însă, ca să fiu sincer, eu credeam că nu s-ar fi putut întîlni alt loc mai potrivit pentru a petrece noaptea și cum nu aveam un itinerariu fix vroiam să propun a rămîne în acest loc pînă în dimineața următoare. Mă gîndii, însă, la Laffite care se văita încă de durere de cap, și-mi zisei că ar fi poate mai bine să con-

tinuăm a urca spre un teren mai înalt pentru a întîlni o climă mai bună. Trebuie să adaug însă, că aceasta era o nădejde, iar nu o siguranță.

Ne așezarăm în hamacele noastre și convoiul se puse în mers, urcînd mereu prin pădure, fără să urmăm nici o potecă, conducătorul nostru orientîndu-se numai după soare.

De data aceasta terenul devenea mai accidentat, Abdurahman căuta loc ca să treacă printre arbori și plante, iar purtătorii de hamace se plîngeau, spunînd că-i dor tălpile picioarelor, pentru că merseseră uneori peste rădăcini tari și alteori peste plante spinoase.

De două ori se schimbară parțial, căci patru din ei se răniseră și atunci conducătorul nu înceta să arunce injurii, dirijate de data aceasta nu împotriva plantelor, ci picioarelor compatrioților săi.

*

Aproape două ceasuri dură marșul acesta în condițiuni rele și o dată ce Abdurahman termină repertoriul de injurii și blesteme în diferite idiome, hotărî să ne oprim ca să petrecem noaptea în locul unde ajunseserăm.

Se vedea clar că nu mai puteam găsi un loc asemănător celui de dimineață și fiindcă era vorba de culcare noi n-am fost exigenți și ne conformarăm să rămînem acolo unde poruncise conducătorul să se ridice cortul nostru. Am vînat, deși era tîrziu, patru porumbei sălbatici și mîncarăm mai de vreme, înainte de a se înnopta, pentru a avea mai mult timp să ne odihnim.

Nu s-a neglijat, natural, să se întindă apărătoarele de țînțari, cu toate că nu se vedeau țînțari aproape de focurile aprinse, și mai ales că seara trecută ne înșelarăm — din această cauză preferam să luăm precauțiuni, cu atît mai mult cu cît Laffite continua să se plîngă de durere de cap ce ar fi putut fi consecința înțepăturilor.

Noaptea trecu destul de liniștită și dimineața porniram iarăși la drum. Laffite se simțea deja mai bine, însă, ca precauțiune, îi dădui încă o pastilă de chinină

luînd și eu una pentru că începusem să-mi simt capul greu ca și el.

Mersul fu din nou greu și în unele locuri nu se putea trece oricum, pentru că arborii, plantele și acea specie de urcătoare, formau zăgazuri ce trebuia să le sfărîmăm cu topoarele ca să continuăm a găsi locul proprice pe unde am putea trece. Repede se obosiră oamenii din cauza acestor dificultăți și Abdurahman, întîlnind un loc convenabil, ne oprirăm să ne odihnim și să mîncăm.

Nu erau nici ceasurile zece de dimineață și ce am mai fi putut face? Nu aveam mai mult decît să ne gîndim, că în tot timpul acelei zile nu făcuserăm nici zece kilometri de drum, cu toate acestea se părea că conducătorul nu gîndea ca noi, pentru că abia se odihniră puțin negrii și dădu ordin să reînceapă mersul și cu mare satisfacțiune văzurăm, în sfîrșit, că terenul apărea mai puțin accidentat și că vegetația din ce în ce mai rară permitea convoiului să înainteze mai ușor.

Astfel se făcea mai bun drumul, după cum bănuiam și noi, și către cinci ore după-amiază ne oprirăm ca să ne îngrijim cum să petrecem noaptea.

Laffite se simțea bine, însă eu aveam durere de cap și mă simțeam așa de obosit încît nu mă puteam mișca. N-ar fi putut oare să fie acesta începutul febrei?

FRIGURILE CUPRIND PE NEGRII... O COLIBĂ ÎN PĂDUREA NELOCUITĂ

NU AVEAM nici o dispoziție de a mînca în seara aceea și imediat ce întinseră oamenii cortul nostru, mă și hotărîi să mă culc.

De altfel, atît Laffite cît și ceilalți mîncară ca de obicei, vorbiră și făcură glume ce provocau rîsul general; eu, din cortul meu, urmăream conversațiunile fiindcă nu puteam dormi cu nici un preț.

Aproape după un ceas veni și Laffite, și după ce îmi dădu o pastilă de chinină, se culcă și el și-n urmă veni și Abdurahman ca să ne întrebe, ca de obicei, dacă mai voiam ceva. După puțin timp, toți se retraseră și tăcerea se făcu completă, auzindu-se doar trosnetul lemnelor sub acțiunea focului.

Mă întreținui un moment cu Laffite, pe care repede îl fură somnul, iar eu am petrecut noaptea fără a închide ochii. A doua zi de dimineață îmi simțeam capul atît de greu, încît nu puteam părăsi patul.

Înghiții altă pastilă de chinină și Laffite arătă conducătorului că nu ne puteam mișca în această zi din cauza mea, așa că trebuia să rămînem în același loc.

Către seară mă simții puțin mai bine și luai parte, împreună cu ceilalți, la masă.

Apoi ne înțeleserăm să plecăm a doua zi de dimineață foarte devreme, atît fiind că-mi era mai bine, încredințați că vom găsi o climă mai bună pe măsură ce am fi urcat Sumba. Chinina, producîndu-și efectul, dormii toată noaptea adînc, pînă cînd mă deșteptară țipetele lui Abdurahman care da ordine pentru plecare. Apoi ne prepararăm, așteptînd venirea conducătorului, ca în fiecare dimineață, însă observarăm că el întîrzie mult și

că nu înceta să scoată țipetele inventînd ca întotdeauna insultele.

Ce ar fi putut să se întîmple ?... Laffite plecă ca să-l întrebe și de lîngă cort a putut să înțeleagă motivul țipetelor sale.

Cîțiva negri se plîngeau că aveau capul foarte greu și că nu se puteau scula în acea zi ca să pornim la drum.

— Poate că au căpătat friguri, spusei lui Laffite după ce el intră în cort ca să-mi anunțe întîmplarea.

— Va trebui să rămînem și astăzi aici, răspunse el vădit contrariat ; nu putem să părăsim pe cei bolnavi și să plecăm.

— Ce am putea să facem !

Apoi ne-am înțeles cu Abdurahman să rămînem și cum nu știam în ce chip să petrecem ziua, ne-am dus să ne plimbăm prin împrejurimile acelui loc pentru ca, în același timp, să vînăm vreo pasăre ori vreo gazelă, ce nu lipseau în acele tufișuri.

Ieșim apoi singuri din campament, încercînd să ne orientăm bine, pentru ca să nu ne rătăcim.

Era încă foarte de dimineață și se putea merge ușor fără să suferim de căldură. <...>

Deodată conducătorul se opri, arătînd cu degetul într-o direcție printre ramurile arborilor ce ne înconjurau.

Ne uitarăm cu atenție.

— O casă ! zise Laffite.

Era într-adevăr o casă destul de primitivă, însă era o casă. Din locul în care eram se vedea un perete construit din ramuri și foi uscate, iar acoperișul din aceeași construcție, puțin înclinat către noi. Curios era că această căsuță nu era construită în pămînt, ci menținută în aer ca la un metru de la pămînt.

Apropiindu-ne ceva mai mult, am putut distinge cîțiva pari, ce serveau de temelie, deasupra cărora era construită acea clădire așa de ciudată.

Nu mai încăpea îndoială, deci, că trebuia să existe locuitori în această pădure, contrariu de ce se credea și acum rămînea să știm ce specie trăiește pe aici.

Cu revolverele în mînă ne-am apropiat apoi de acea colibă, gata să tragem dacă cineva ne-ar fi atacat. Nu era nimic <...>. De asemenea, nu se vedea nici o ființă

viețuitoare, nici o altă casă la fel, ori asemănătoare, care să ne atragă privirea.

— Cine or fi cei care trăiesc aci ? zisei eu.

— Și unde or fi ei ? adaugă Laffite.

Apoi ne-am înapoiat îndată de corturile noastre pentru ca să ne sfătuim din nou, deoarece aceste împrejurări nu păreau prea liniștitoare. Trebuia să luăm o hotărîre, să facem ceva pentru a ști mai bine cine erau locuitorii acestei colibe, ori să plecăm.

Această ultimă părere era mai indicată, însă aveam și cîțiva bolnavi care nu se puteau mișca. Ce era de făcut deci ? Cu toată încercarea noastră, nu puteam să ajungem la nici un rezultat și, obosiți, studiind problema din toate punctele de vedere, ne hotărîrăm, cu toate acestea, să ne gîndim puțin și la stomacul nostru și la al negrilor și pentru aceasta am ieșit din pădure, cu zece din ei, și conducătorul, cu intenționea de a vîna ceva.

Nu era greu să găsim vînat în acea pădure în care păsările erau numeroase, în special porumbei sălbatici care aveau carne foarte gustoasă, însă în acest caz vînatul nu era convenabil pentru negrii deoarece ar fi trebuit să vînăm o pasăre pentru fiecare.

Astfel gîndind noi, intrarăm în pădure, luînd o direcție opusă căsuței descoperită cu puțin mai înainte.

Laffite și cu mine eram cufundați în reflexiunile noastre și numai cei care ne însoțeau și care nu erau în curent cu investigațiunile noastre, ne urmau cu obișnuita lor poftă de rîs și de glumă. Chiar și conducătorul Abdurahman se arăta fără grijă.

*

În sfîrșit, la un moment dat văzui o gazelă mică sărind din spate și fără a pierde un singur moment ochii și trăsei în animal.

Călăuzele au alergat ca să o aducă, pentru că, rănită în piept, după ce făcu două, trei salturi, dispăru cu totul. Laffite s-a înspăimîntat la auzul detunăturii, ca și cum el ar fi fost rănit, atît de preocupat și distrat se găsea în acel moment, că nu a văzut animalul pe care eu îl vînasem.

Un negru a fost însărcinat să ducă gazela și să urmeze drumul după noi. Noi, cu conducătorul, mergeam înainte și negrii ne urmau la oarecare distanță.

La un moment dat niște strigăte ne făcură să întoarcem capul.

Negrii noștri erau la o oarecare depărtare examinînd ceva cu atenție. Încercarăm să ne apropiem de ei, și, în acel moment, i-am văzut alergînd într-o direcțiune ca și cum urmăreau ceva. Alergarăm și noi și vedem, în sfîrșit, că era vorba de un mistreț ce fugea de urmăritorii săi.

De data aceasta Laffite a fost acela care trase în sărmanul animal. Negrii s-au oprit, siguri că cei albi cînd trag nu greșesc ținta. Însă animalul dispăru fără să lase urmele drumului său.

— A fost rănit! afirmă Abdurahman.

— Da, da! aprobară cîțiva negri.

Și toți plecară în căutarea mistrețului făcînd un cerc de jur-împrejurul locului pe unde fugise. În urmă, se depărtară ca zece metri unii de alții cercetînd plantele și spinii pentru a găsi animalul rănit.

Carnea mistrețului este foarte apreciată de negri și le place mai mult decît cea de gazelă.

Nu se hotărau să părăsească această pradă, iar, în ceea ce ne privea, nu vedeam că ne poate împiedica cu nimic căutîndu-l.

A trecut astfel aproape o jumătate de ceas și am început să ne simțim obosiți de aceste căutări fără folos, la care desigur noi nu luam parte activă. Deodată am auzit un strigăt strident, un strigăt neobișnuit și care provenea de la unul din negrii care căuta mistrețul.

Era un țipăt de durere și ne-am gîndit îndată că trebuie să se fi întîmplat vreo nenorocire unuia din ei. Un moment după aceea vedem sosind în fugă un negru cu expresia fricii pe față. În cinstea adevărului pot spune: acest negru devenise alb într-o astfel de împrejurare. Trebuie să se fi întîmplat ceva grav, mă gîndii eu, și mă grăbii să mă urc într-un arbore din apropiere, însă Laffite mă trase de braț spunîndu-mi că înainte de orice să știu de ce este vorba.

Conducătorul, cu toate acestea, nu-și pierdu sîngele rece. Luă de braț pe negrul ce se înapoia alb de frică și, scuturîndu-l cu putere, îi porunci să explice ce s-a întîmplat.

Nu putea nici să vorbească nenorocitul, atît părea de speriat și nu făcu decît să întindă celălalt braț în direcția locului de unde venise alergînd. Conducătorul, fără a întîrzia, se îndreptă către acea parte și Laffite îi urmă, la cîțiva pași. Eu, care vream să mă urc în arbore — văzînd că prietenul meu se duce către un pericol necunoscut — socotii că e bine să-l urmez.

Unul din negrii noștri zăcea la pămînt, însă nu era mort, fiindcă mișca cu desperare picioarele. La brîul lui vedeam atîrnînd ceva asemănător cu o sfoară groasă de 2—3 centimetri și de o culoare verde-închis.

Am rămas așa de surprinși că ne-am adresat lui Abdurahman ca să aflăm ce era această coardă cu care negrul părea încins și legat la pămînt. Eu credeam, în primul moment, că putea să fie o cursă a sălbaticilor cu ajutorul căreia prind animalele și care poate ar fi fost așezată în acel loc chiar de către locuitorii colibei, ce o găsisem pe partea opusă. <...>

Nu se vedea însă absolut nimeni prin împrejurimi și prin urmare nu se putea bănui de nimeni că ar fi vrut într-adins să-l prindă cineva... Instinctiv vroiam să ne apropiem, înainte ca conducătorul să ne răspundă la întrebările noastre.

— Nu! începu el. Este un șarpe!...

În acel moment, reptila, auzind poate pașii și convorbirile, ridică capul în aer.

Era în adevăr un șarpe, nu un boa, însă un șarpe destul de mare și cu siguranță periculos <...>

Eu nu știam ce e de făcut și am văzut că însuși Abdurahman rămase gînditor un moment.

Cum să împușcăm șarpele fără să rănim pe negru?

Aceasta trebuia să fie întrebarea pe care și-o punea conducătorul și la care și eu mă gîndeam cu frică. Ca să-l lăsăm să moară strangulat de dezgustătoarea reptilă nu puteam tolera <...>.

Ce să facem deci?

Laffite nu gîndea ca și mine în cazul de față.

De îndată ce șarpele și-a ridicat capul, poate ca să-și dea seama de prezența noastră, luă și el pușca la ochi și trase. În acel moment picioarele nenorocitului se mișcară cu mai multă putere și am putut vedea de asemenea că șarpele se mișca spasmodic, strîngînd poate mai mult mijlocul negrului.

Era rănit? Nu puteam să știm acest lucru deocamdată. <...>

Abdurahman își pierdu în acest timp răbdarea și îl văzurăm înaintînd cu pași siguri către negrul căzut și își scoase cuțitul.

Din gura sa ieșeau imprecauțiunile și blestemele obișnuite, însă nu se observa frică nici pe față, nici în mișcările sale.

Trecu cuțitul între corpul negrului și al șarpelui, ce se tot strîngea, și dintr-o lovitură puternică îl tăie în două, liberînd imediat pe nenorocitul care scotea strigăte stridente de durere... Apoi, cu toții ne înapoiem în campament pentru a îngriji pe negru, spălîndu-i rănile cu alcool și aplicîndu-i puțină tinctură de iod. Totdeauna luam cu noi toate cele necesare pentru a le folosi în cazuri de răniri ori alte accidente.

— Pînă acum aveam cîțiva bolnavi, zise Laffite — pe cînd ne întorceam spre cortul nostru.

—Acum avem și un rănit...

— Ce vrei să spui?

— Cum o să-l putem face să meargă?

— De fapt n-am vînat nimic pentru noi, mă opri el, și mi-e foame amice...

Am ieșit apoi încă o dată singuri, ca să împușcăm cîțiva porumbei sălbatici, prin împrejurimile campamentului, fără să ne mai gîndim la problema călătoriei noastre care se prezenta de fiecare dată, cu dificultăți din ce în ce mai mari...

ÎN INIMA PĂDURII VIRGINE

ÎN JUNGLĂ

PĂDUREA, din totdeauna, n-a fost dușmanul, ci prietenul omului. În tinda pădurii omenirea și-a crescut pruncia.

Din mînă omul și-a făcut daltă și custură, și-n mătasea lemnului a tăiat întîiul fluier și întîiul răboj. Fluierul l-a luat cu sine pe cărările pădurii, să-i fie tovarăș la năcaz și la veselie.

Poetul nostru popular a dăruit codrului gîndul lui cel mai ales. Ciobănelului gurii de rai din vacul[1] *Mioriței* i-a gătit cea din urmă zi în decorul cel mai feeric : pădurea....

Așa gîndeam în clipa cînd, pentru a nu știu cîta oară, departe de patrie, mă aflam undeva la hotarele Guineei portugheze (azi Guineea-Bissau — *n.n)* în miezul unei păduri vaste, neumblată însă de om, pădure căreia indigenii îi spun Orospu.

Mai fusesem în alte păduri uriașe. Trecusem pe lîngă primejdii care puteau să curme neastîmpărul ce mă mîna mereu mai departe și totuși pădurea aceasta mi se părea nouă, neobișnuită, intrasem în ea cuprins de același fior al primului meu contact cu uriașa pădure ecuatorială.

Îmi păstram însă stăpînirea de sine, gata să mă extaziez și gata să iau hotărîri repezi...

Așadar, merg prin această pădure de cîteva zile și sînt însoțit de un prieten, un medic portughez, Corbia, și el un drumeț pasionat și neobosit ca mine. Ne întovărășesc vreo 50 de negri, tineri între 18 și 20 de ani, și un ghid.

---

[1] *Vac,* veac ,secol.

Înaintam încet, cu eforturi deosebite. Efortul e colectiv și, în afară de munca fizică, se mai adaugă și atenția mereu la post. Aici, în pădurea virgină, nu bănuiești de unde poate veni primejdia. Tot decorul e ceva rupt cu totul de obișnuit și trece de-a dreptul în fantastic.

Copaci enormi ; înălțimi amețitoare : 50—60 m. Trunchiuri groase, împletite uneori ca niște funii imense, palmieri înalți, ferigi arborescente cu frunze mari, tufe mari și mici cu frunze late, ascuțite, înguste, arbuști de toate soiurile, tufișuri, licheni, mușchi moale ca cel mai autentic covor persan, de un verde mat, plante de tot felul împletite într-o sită deasă vegetală, liane care cad din ascunzișul ramurilor ca niște vaste draperii, pînze de păianjen, toate se întrețes într-o rețea atît de compactă încît o răzbești doar cu toporul și cu focul.

Fiecare arbore în parte e el însuși un univers mic de plante prin care lumina soarelui nu poate pătrunde. Nici vorbă să zărești cerul. Aici mergi înainte fiindcă înapoi nu se poate : în urma ta cărarea s-a închis. Umbra e atît de deasă, încît abia poți vedea la 5—6 pași.

În pădurea virgină, în inima ei, aici unde ne aflăm acum, nu sînt drumuri, și nici n-au fost vreodată. Un fel de drumuri ar putea fi considerate cursurile de apă și, întrucîtva, potecuțele întortocheate făcute de animalele pădurii, repede și ele acoperite de iarbă și alte plante.

Pădurea nu este însă numai o lume a plantelor, ci și a animalelor și insectelor de tot felul. Și dacă planta luptă cu vecinul ca să prindă o fărîmă de soare, lupta pentru existență, pentru insecte, păsări și animale e mai dură. Fiecare trăiește în raport de armele de apărare și atac pe care le are, de șansă și de intimidare. Stăpîn absolut peste tot și toate e dreptul celui mai tare...

În pădurea virgină tăcerea nu e tăcere obișnuită. Pentru că în liniștea atotcuprinzătoare cad zgomote ciudate ; strigătele stridente ale maimuțelor de toate speciile, pe care le admiri ca pe cei mai mari acrobați ai lumii între ramurile copacilor, auzi răgete de lei, șacali, leoparzi, zumzăit de insecte, cîntece de păsări. Privighetorile nopților africane în pădurile virgine sînt renumite.

Rădăcinile groase ca niște otgoane, par brațele unor ființe apocaliptice care se înfig în pămînt, lacom și puternic. Tonuri de verde se adună haotic și se completează în fel de fel de nuanțe, alături de nenumăratele specii de flori risipite pretutindeni într-o pădure unică, spectaculoasă.

Cald.

Umed.

Zăpușeală.

Și nici o adiere măcar. Curge — rîu — sudoarea.

— Unde ne aflăm ? întrebăm călăuza.

— În inima pădurii.... Dacă mai mergem așa încă trei-patru zile, ajungem la marginea ei.

Ne aflăm deci în inima pădurii virgine...

Doctorul e numai extaz. Îmi șoptește că e o adevărată crimă ca aceste locuri incomparabile să nu fie puse la îndemîna tuturor.

Și doctorul era dispus la isprăvi mari, poate chiar să țină o conferință asupra frumosului natural, dacă nu i-aș fi spus să grăbească concluziile, fiindcă ne așteaptă dejunul.

— Trebuie să ne grăbim, doctore, ca să nu ne prindă noaptea pe drum, înainte de a ajunge la un curs de apă. Rezervele de apă ne sînt pe sfîrșite...

— Eu aș mai rămîne aci cîteva zile !

— Știu, dar este absolut necesar să plecăm imediat, altfel riscăm să murim de sete...

Discuția poate că ar mai fi durat dacă nu ne-ar fi vizitat călăuza Ali. El ne aduse la cunoștință că trebuie să plecăm cît mai repede cu putință, căci apa s-a împuținat și oamenii din escortă au început să se resimtă de această diminuare a apei.

Se vedea treaba că, în sfîrșit, doctorul revenise la sentimente mai bune, deoarece a întrebat călăuza dacă nu știe prin apropiere vreun curs de apă, ca să nu ne aventurăm în zadar pentru căutarea ei.

— Nu pot ști. Nu cunosc regiunea. N-am fost pe aici. Și după cîteva clipe, probabil ca să ne liniștească :

După cît se pare, în acest ținut sînt destule cursuri de apă...

Aceasta avu darul să liniștească pe medic care, cu toată intransigența sa, sfîrși prin a înțelege că nu se putea altfel.

Ne hotărîrăm deci să pornim.

Drumul nostru acum, trebuie să constat, este foarte puțin plăcut și ar fi fost și mai penibil dacă printre însoțitori nu s-ar fi aflat și negrul care fusese mușcat de un șarpe și a cărui viață o salvase doctorul, arzîndu-i mușcătura cu fierul roșu. Acest negru, cunoștea cîteva cuvinte franțuzești. Încă mai avea pansamentul pe care i-l pusese medicul. Acum pansamentul a devenit tot atît de negru ca și piciorul lui. Aceasta îl nemulțumește și din cînd în cînd mi se adresează, bolborosind printre cuvintele franțuzești și cuvinte pe care nu le înțeleg.

Tovarășul său îmi explică : după ce căzuse în puțul cu noroi, de unde abia l-au scos, negrul mușcat de șarpe își murdărise rău de tot bandajul. Medicul îi făgăduise să i-l schimbe.

— Cum te cheamă ? îl întreb eu. Și atunci repede, cel ce face pe interpretul nostru, îmi răspunde :

— Îl cheamă Aldeljir, fiul lui Ulardjani...

Cel întrebat, confirmă dînd afirmativ din cap : da, da, murmurînd în același timp și cele cîteva cuvinte franțuzești pe care le știa. Apoi spuse ceva interpretului. Am reținut doar un torent de rr și jj. Tălmaciul îmi traduse cu multă greutate că cel în cauză explică de ce dorește un pansament nou și de ce acesta să fie nou și alb.

În clipa aceea au izbucnit strigăte de bucurie : erau negrii plecați să caute apă...

Călăuza opri toată caravana pe loc, iar doctorul sări cel dintîi de la locul lui, bine dispus : se găsise apa !

*

Am pornit și noi într-acolo, urmînd mișcarea generală.

Cîțiva pași doar și ne aflăm în fața unui pîrîiaș cu apă limpede și rece, la picioarele unui arbore al cărui

trunchi se despărțea în două tulpine, formînd un fel de arc. Privit de departe părea un pod. Pîrîiașul se strecura printre cele două picioare ale trunchiului.

Era atît de stranie și atît de frumoasă această priveliște încît eu și doctorul rămaserăm uimiți. În special doctorul amuțise. În realitate, peisajul era același de mai înainte, însă cadrul general era mai amplu, căpătînd un fel de apoteoză prin prezența acestui pîrîiaș cu apă limpede și rece.

Medicul, după cum am mai spus, amuțise. Era pe deplin satisfăcut.

— Ei, doctore ? Ce zici ?

— Vom rămîne aici, nu-i așa ? Ținutul este parcă și mai încîntător decît acela pe care l-am părăsit. Mai ales că se pare că nu va mai fi nevoie de argumente logice pentru a-l părăsi... avem apă la discreție.

Ne-am așezat pe malul apei, pe iarba moale și lucioasă, sub ploaia încropită a razelor de soare care izbuteau pe alocuri să străbată cortina bogată a frunzișului.

Aceiași arbori uriași, plante felurite, aceleași flori bizare și multicolore... Flora e aceeași, aci și pretutindeni, repetată în mii și mii de exemplare.

— Rămînem aci peste noapte ? ne întreabă călăuza.

— Da, da, confirmă repede și apăsat medicul, probabil ca să-mi ia înainte, ca să nu revoc cumva hotărîrea de mai înainte.

Călăuza se depărtă ca să dea dispoziții pentru cantonamentul de noapte : aprinderea focurilor, alegerea locurilor pentru corturi, întinderea lor etc.

Curînd după așezarea noastră în acest minunat loc, zgomotele zilei în pădurea virgină mureau.

Umbrele sure ale amurgului înecau totul și medicul nu se îndura să intre în cort. Abia cînd beznele nopții se preling din vîrful copacilor spre tăcerile verzi de la poalele lor, atunci se hotărîse să mă caute.

În seara aceasta campamentul nostru a avut doi oameni fericiți : doctorul pentru îndelungata lui zăbovire în cadrul feeric al pădurii virgine și negrul mușcat de

șarpe, căruia doctorul Corbia i-a făcut un bandaj de toată frumusețea.

★

De departe, în clocotul pădurii, se aude cînd și cînd cîte un răget de fiară. Ce bine e să te știi la adăpost și cine știe ce grozăvie se petrece dincolo, în inima pădurii și-a nopții...

LACUL CU ELEFANȚI

SOSIREA LA ORKMOR[1]. PRIMA ETAPĂ ÎN HAMAC

SATUL în care ne opriserăm se numea Orkmor și era alcătuit din cîteva colibe, grupate fără nici o ordine sau artă.

Lipsind orice factorerie europeană, ne îndreptarăm spre locuința șefului tribului, cu care urma să ne înțelegem. Acesta e totdeauna cel mai bun mijloc spre a-ți procura oameni credincioși. Șefii de triburi sînt personagii omnipotente, care, deși se află totdeauna sub severa autoritate a funcționarilor europeni, tratează pe indigeni de obicei cu mare cruzime, fără teama de a fi pedepsiți.

Recrutarea de oameni pentru purtarea hamacelor și a bagajelor este îndeobște lesnicioasă în locurile unde sînt triburi stabile cu începuturi de organizație locală.

La tocmirea negrilor se ia drept bază de plată tariful local, fixat de autoritățile coloniale pentru fiecare zi de mers.

Negrii sînt bucuroși să fie angajați, ispitiți fiind de avantajele ce le oferă călătoriile în care însoțesc pe albi : mîncare suficientă și pe gustul lor, îndeosebi „mil" — niște semințe asemănătoare meiului, dar mai mici — din care fac un fel de mămăligă ; apoi pește, pe care-l prind chiar ei în apele întîlnite în drum, fiind foarte iscusiți în meșteșugul pescuitului. Carnea, de care sînt mari amatori, li se dă de asemeni la discreție, fiind procurată din vînat.

---

[1] Numele unui sat din Republica Zair (fostul Congo belgian), așezat în apropierea fluviului Congo.

Și fiindcă armele de foc sînt interzise indigenilor, sarcina vînătorii revine albilor. Negrii fiind carnivori, se bucură grozav de orice ospăț cu vînat ; la cel dintîi foc de armă care nimerește ținta, ei sar în sus de plăcere.

Cînd drumul este anevoios și poverile prea mari, echipele se schimbă din timp în timp. Întîi pentru că, deși negrii sînt în general voinici și rezistenți, condițiile în care se fac marșurile în ținuturile africane împing totuși oboseala pînă la extenuare. În al doilea rînd, băștinașii de culoare nu țin să se îndepărteze prea mult de sălașul tribului lor, avîntîndu-se în ținuturi necunoscute.

La întoarcere li se face plata după numărul zilelor servite și li se dă tainul de hrană pentru zilele de înapoiere.

Cînd se găsesc în marș sînt veseli și se antrenează, cîntînd în cadența pasului.

Sosirea noastră în sat fu anunțată într-o formă care nu era lipsită de originalitate. Cîțiva mici negri străbătură în goană ulițele și, strigînd cît îi ținea gura, vestiră locuitorilor din Orkmor sosirea oamenilor albi. Însuși șeful tribului, informat înainte de a fi ajuns noi la locuința sa, ne ieși înainte, ca să ne salute, precedat de o călăuză dintre oamenii săi.

Ne înțeleserăm foarte bine, fiindcă vorbea o franceză aproximativă, dar care se putea pricepe cu destulă ușurință.

— Vreau oameni, îi zisei eu, care să transporte cu hamacurile cinci oameni albi.

— Îi veți avea.

— Vreau de asemenea să-ți încredințez pînă la întoarcerea noastră un automobil. Și, în sfîrșit, doresc să-mi dai cîteva informații despre un lac, pe care l-au format nu departe de aci apele rîului.

După ce-i explicai dorințele mele, șeful negru îmi spuse :

— Nu-ți va lipsi nimic din ceea ce dorești, omule alb. Îți voi da informațiile care te interesează. Vino

un moment în locuința mea și pe cînd te vei odihni, eu mă voi ocupa de toate.

Cum toată populația fusese vestită de către micii soli de prezența noastră, în fața locuinței șefului ne așteptau destui locuitori ai satului — bărbați, femei și copii, curioși să contemple fenomenul, pe care desigur îl constituiam eu pentru ei.

Lîngă coliba șefului, atîrnat de craca unui arbore, se afla un enorm talger de fier de formă ovală ; șeful se apropie cu o gravitate plină de respect și, luînd un fel de ciocan de lemn, începu să lovească cu putere în acel soi de clopot.

Din toate părțile se adunară în grabă o mulțime de negri și negrese, iar cînd șeful crezu că se strînseseră toți administrații săi, aruncă ciocanul și mă invită să stau jos, alături de dînsul, chiar în fața ușii colibei sale. Negrii, formînd un cerc în jurul nostru, așteptau în tăcere dispozițiile căpeteniei satului.

El le vorbi în idiomul lor, un dialect bizar, cu sunete aspre, din care nu înțelesei o boabă.

Apoi, imediat, îmi tălmăci peroratia sa în acea franțuzească sui generis, un jargon îndrăcit, format din cuvinte de o eterogenitate uluitoare.

Ceea ce le spusese, suna cam așa :

— Acest alb și alți patru din rasa lui vor să se ducă la <satul> Poust și să se întoarcă la Orkmor, cu scopul de a vîna cîțiva elefanți, care ar fi apărut, după cît li s-a spus, pe malul unui lac, la vreo două zile de drum de aci. Ei au nevoie de o sută de oameni curajoși și credincioși și vă poruncesc să vă puneți la dispoziția lor.

Împrejurimile colibei șefului se goliră în cîteva clipe, iar noi, împreună cu călăuza, intrarăm un moment în casă, spre a ne odihni și a răspunde amabilității acelui om ; căci printre negri refuzul unui om civilizat de a intra în casa aceluia care-l invită și îi face onoruri, se consideră o gravă ofensă.

Căzurăm ușor de acord. Automobilul avea să fie așezat între coliba șefului și arborele de care era atîrnat talgerul-clopot, acesta fiind locul cel mai respectat de către indigeni, respect care mergea pînă acolo,

încît acela care îndrăznea să se atingă de un obiect pus acolo, se făcea vinovat de delict de profanare.

— Așa cum îl lași, așa îl vei găsi la înapoierea ta.

— Cît trebuie să plătesc oamenilor ?

— Stabilește tu singur prețul.

Și mulțumită perfectei sale cunoașteri a împrejurimilor, căpătai prețioase informații asupra obiectului expediției noastre, care — odată ce scăpasem de îngrijorarea ce ne-o cauzaseră caimanii — nu putea începe într-un mod mai promițător.

Iată informațiile pe care ni le dădu : unul din oamenii săi, vînînd antilope pe drumul care duce la Poust, văzuse într-adevăr un lac și afirma că descoperise acolo urme de trecere a elefanților, care, fără îndoială, fuseseră împinși de nevoia de a găsi apă.

Șeful adăugă :

— Cînd elefanții întîlnesc apă stătătoare și puțin adîncă, după cum trebuie să fie aceea, nu părăsesc împrejurimile, pînă ce soarele, evaporînd-o, o preface într-o mlaștină. Fără îndoială că acei elefanți au ajuns din întîmplare prin locurile acelea ; dar e mai mult ca sigur că au rămas acolo pînă ce lacul improvizat va fi secat.

Exploratorul german Franz Wolf spune că apa e unicul element care atrage pe elefanți și că rareori se întîmplă să nu găsești aceste pahiderme pe malurile oricărui lac din Africa occidentală.

Doctorul Wertey [1] avea deci dreptate, cînd afirma că văzuse urmele acelor animale în jurul lacului, a cărui existență mi-o confirmase șeful tribului. Aceasta îmi arăta posibilitatea — în caz că soarele n-ar fi secat încă apele revărsate — de a surprinde vreun frumos exemplar și de a-l vîna fără mare greutate.

O jumătate de oră fu de ajuns pentru a pregăti totul. În tovărășia șefului și urmați de întreaga escortă, ne îndreptarăm spre locul în care poposiseră inginerii, spre a transporta automobilul la garajul improvizat și

[1] Doctorul Wertey, marsiliezul Marius Borel și inginerul belgian, de origine olandez, Van Thyft, alături de alte nume pe care le vom întîlni în paginile următoare, sînt noii tovarăși ai expediției de vînătoare întreprinsă de Laffite și Tican-Rumano.

mai ales spre a mînca ceva, căci în mai puțin de o jumătate de ceas trebuia să pornim. Așadar, începurăm să savurăm cu poftă proviziile culinare ale lui Borel.

Avînd în vedere mica distanță la care se găsea lacul spre care ne îndreptam, recunoscurăm că o sută de oameni erau prea mulți pentru escortă, căci numai cu șaizeci se puteau rîndui trei schimburi de purtători de hamacuri.

După ce terminarăm dejunul, dusei automobilul la locul indicat, pe cînd călăuza se însărcină să aleagă din cei o sută și mai bine de negri ce se prezentaseră, pe cei șaizeci de care aveam nevoie, avînd grijă, conform indicațiilor mele, ca între aceștia să se afle și cel care văzuse elefanții, pe cînd vîna antilope.

Luarăm loc cu toții în hamacurile pe care ni le pregătiseră negrii și caravana trecu prin fața șefului tribului, care ținu ca prin prezența sa să dea actului cît mai multă solemnitate.

Adevărul e că acel mod de a voiaja nu e întru nimic mai puțin distractiv decît cu automobilul, mai ales cînd expediția numără un vorbăreț neobosit ca Borel. Astfel se făcu că primele ore ale zilei trecură în mijlocul rîsetelor frenetice, provocate de prima impresie produsă asupra inginerilor de acel mod de locomoție, care le era necunoscut.

Borel spunea că se simte uimitor de bine în hamac și că la înapoierea sa la Marsilia va întrebuința acest comod vehicul. Și întrebă pe Van Thyft ce formalități ar trebui să îndeplinească spre a patenta sistemul, ca nu cumva să-l exploateze altul în locul lui.

Apoi adăugă :

— Sînt sigur că marsiliezii ar renunța la taxiuri, pentru hamacurile mele.

Belgianul, care-l ascultase la început cu seriozitate, crezînd că era vorba de ceva important, nu-și putu opri o strîmbătură de dispreț.

Astfel trecură orele fără să ne dăm seama și pe la șase după-amiază caravana se opri în mijlocul unei păduri, pentru a poposi aci. Lagărul fu format într-o clipă și înconjurat de indispensabilele focuri, pentru a evita surprizele neplăcute din timpul nopții. Apoi fură

trase la sorți santinelele, care trebuiau să formeze paza, pe cînd ni se pregătea cina, iar călăuza noastră supraveghea instalarea corturilor în locurile potrivite.

Noaptea era foarte caldă, dar încîntătoare ; noaptea africană plină de zgomote vagi și de mistere care te uimesc și te farmecă.

— Ce păcat — îmi zise Borel, care împărțea cortul cu mine — că n-am putut atrage cu noi pe Van Thyft. El e cel mai bun remediu contra acestei călduri de cuptor. Căci omul ăsta e într-adevăr înghețat. De aceea m-am mirat grozav, văzînd cum asudă negrii, care îi duceau hamacul. Ia gîndește-te cum trebuie să se fi lichefiat cei care-l duceau pe al meu, cu focul care mă consumă și cu greutatea mea respectabilă.

Îl vestii că trebuie să se culce cu revolverul la brîu și cu pușca la îndemînă ; după ce făcu cîteva observații comico-tragice, povesti cîteva glume din țara sa și-mi expuse un sistem inventat de dînsul, spre a încălzi pe înghețatul belgian, amuzantul marsiliez își pierdu încetul cu încetul vioiciunea, pînă ce un sforăit formidabil mă vesti că trecuse granițele conștientului. Îl imitai și eu imediat, îmbiat de tăcerea impresionantă și învins de oboseală.

Laffite numea întreprinderea noastră o „excursie de plăcere", dar, pentru un moment cel puțin, mi se părea că-i lipsea mult ca să fie recreativă. Bilanțul zilei cuprindea de toate, afară de petrecere. În ce privește activitatea, nu lăsa nimic de dorit, căci lupta cu caimanii [1] supusese nervii noștri la vibrații cam prea intense chiar. Apoi, pe lîngă plictisitoarea monotonie a peisajului, dădusem peste un drum anevoios și un automobil săltăreț ; toate acestea îmi istoviseră puterile, puse la contribuție și de nesiguranța dacă se va realiza sau nu speranța care mă făcuse să primesc arbitrajul în diferendul dintre încăpățînații prieteni ai lui Laffite.

Și între îndoială și încredere în steaua mea cea bună, simții că ochii mi se închid.

[1] Specie de crocodili care trăiește mai ales în America Centrală și de Sud. Pielea caimanilor tineri este folosită în industria marochinăriei.

O VÎNĂTOARE EMOȚIONANTĂ. GROAZNICĂ NENOROCIRE

A DOUA zi ne deșteptarăm aproape în zori. Eram ferm hotărîți să construim tranșee — repet denumirea pe care le-o dădeau negrii — pe malurile lacului, o dată ce vom fi cercetat împrejurimile cu de-amănuntul și ne vom fi convins de existența pahidermelor [1] în acea regiune.

Nu se luminase încă bine cînd, în tovărășia călăuzei și a cîtorva negri, pornirăm spre lac și o simplă ochire ne fu de ajuns spre a ne convinge că în adevăr erau acolo urme neîndoioase și foarte recente de pași de elefanți. Pămîntul umed din jurul apei era presărat cu găuri, care nu putuseră fi făcute decît de acele animale și de greutatea corpurilor lor, dată fiind consistența nisipoasă a acelui teren muiat de ploi. Nu mai încăpea nici o îndoială. Dr. Wertey avusese dreptate. Erau într-adevăr urmele acestor mamifere, pe care le văzuse în trecerea sa spre Poust. Mi-ar fi fost deci foarte ușor să mă documentez, spre a mă pronunța în procesul în care eram arbitru. Dar nu mă mulțumea un mod atît de simplu de a-mi îndeplini mandatul acelor domni — pentru mine, niște simple cunoștințe, dar, evident, prietenii lui Laffite. Trebuia să le aduc vreun trofeu, care să întărească spusele mele și pe acesta trebuia să-l cuceresc. Cum ? Vînînd un elefant. Nu-mi ascundeam primejdia și greutățile întreprinderii, căci elefantul din Africa, brav și agresiv, nu cade fără o luptă dusă cu o stranie îndîrjire și rareori se întîmplă să nu întoarcă cu prisos răul ce i se face. Și cum hotărîsem mai dinainte să recurgem la sistemul gropilor

[1] Nume dat mai multor mamifere ierbivore cu pielea foarte grasă, cu păr puțin și cu picioarele terminate cu copite (elefantul, rinocerul).

de lupi și asta fără multă zăbavă — căci inamicii se puteau ivi dintr-un moment într-altul — dădui ordin călăuzei, care nu-și putea ascunde mulțumirea văzînd că oamenii albi întrebuințează sistemul strămoșilor săi, cu toate că aveam la noi excelente arme de foc. Nu găsirăm de cuviință să-i spunem că preferința noastră pentru capcane era dictată de convingerea noastră că cele mai bune carabine nu sînt prea eficace împotriva pahidermelor.

Negrii se puseră la lucru cu un vădit entuziasm. Unii se duseră repede în tabără ca să aducă uneltele necesare, pe cînd ceilalți intrară în pădurice ca să taie cu toporașele — unicele arme de care dispuneau — ramurile și parii de care aveau nevoie pentru a acoperi groapa.

În timpul acesta, noi făcurăm o recunoaștere în jurul lacului, care era foarte întins și avea întru totul înfățișarea unui lac natural. Aceasta din pricină că în regiunile ecuatoriale ploile cad atît de violente și de abundente, încît după ce straturile de pămînt superficiale au fost saturate de apa aceasta, ea se oprește în straturile impermeabile care nu sînt la o prea mare adîncime. Și cu toate că terenurile sînt nisipoase, sub straturile mișcătoare există o coajă dură care împiedică infiltrațiile repezi, proprii pămînturilor silicoase, așa că lagunele seacă numai prin evaporare — după cum am mai spus — trecînd, înainte de-a reveni la starea anterioară inundațiilor, prin toate fazele mlaștinii și mocirlei.

Ne surprinse deodată un zgomot infernal, ca de arbori rupți de o putere formidabilă. Și înainte ca să ne fi întors spre locul de unde provenea, văzduhul tremură de niște șuierături ascuțite, foarte asemănătoare cu acele ale sirenelor. Nu încăpea îndoială. Elefanții veneau spre noi, în sunete războinice.

Situația era gravă. Pahidermele ne surprindeau în cîmp deschis, foarte prielnic ca să-și desfășoare acea uimitoare agilitate ofensivă, atît de incompatibilă cu corpolența lor. Cîteva secunde ne stăpîni acea încremenire, pe care o produce prima alarmă a unui pericol iminent. Toată tăria noastră de oameni obișnuiți cu

primejdiile nu putu împiedica paralizia momentană a facultăților noastre. Totuși reacționarăm fără multă zăbavă, gata să înfruntăm situația cu tot curajul necesar.

Negrii, care împreună cu călăuza se îndreptau tocmai spre pădure, ca să taie ramuri și pari, se întoarseră în goană, cu toată iuțeala pe care o imprimă fugii o spaimă grozavă. <...>

Spaima lor fu o clipă contagioasă, căci toți rămaseră nemișcați pe malul lacului, fără ca nici unuia să-i dea în gînd să puie în practică singurul mijloc ce ni se oferea pentru salvarea noastră și anume : să ne refugiem în tabăra destul de bine apărată, dintr-o parte de arborii seculari, de cealaltă de tufișurile de spini și din toate părțile de acele tranșee, peste care nu se putea trece și în care orice îndrăzneț și-ar fi aflat îndată moartea. Și aceasta din pricină că în nici unii dintre noi — fie albi, fie negri — n-avusese timp să se producă acea mișcare de reacție pe care o zămislește instinctul de conservare.

Ca și cînd atitudinea noastră șovăitoare le-ar fi încurajat, șuierăturile deveneau din ce în ce mai ascuțite și mai apropiate. Totuși, înaintea ochilor noștri nu apăruseră încă cei ce cauzau zgomotul. Dar negrii, care soseau în fugă, ne confirmară primejdia, strigînd :

— Elefanții ! Vin elefanții !

*

În desișul pădurii apropiate se simți o mișcare neobișnuită și, în același timp, ca și cînd ar fi fost rînduiți în formație de luptă, apărură opt sau zece elefanți, dintre care doi mici, și se îndreptară în fugă spre lac. Era oare vreo stratagemă ca să ne înșele și să se repeadă asupra noastră cînd nu vom mai avea timp să ne apărăm ? Veneau să ne atace sau să-și facă baia cotidiană ? Era imposibil să afli intenția acelor animale atît de înfuriate după aparență, și cea mai elementară prudență ne sfătuia — avînd în vedere mișcările puțin liniștitoare ale trompelor și zbieretele stridente — să ne refugiem cît mai repede în corturi, dacă mai era cu putință, bineînțeles ; dar toți ne pier-

durăm capul și așa se făcu că nu mai găsirăm altă soluție decît să ne servim de carabinele noastre.

Acela care venea în frunte, ajuns la o distanță de vreo trei sute de metri, se opri ca și cînd ar fi căutat punctul vulnerabil al acelui mic grup de jivine neînsemnate — așa trebuie să ne fi calificat impunătorul pahiderm — care îndrăzneau să aștepte liniștite atacul său. Profitai de acea clipă de oprire ca să ochesc și să trag. Tovarășii mei mă imitară și elefanții, speriați de zgomot, sau uimiți de îndrăzneala noastră, se opriră.

Atunci asistarăm la un fapt ciudat: unul din aceia care fusese mai aproape de noi se apropie de cei doi pui și, mîngîindu-i cu trompa, îi împinse spre pădure. Fără îndoială, presimțind primejdia, animalul acela îndepărta pe acei care, fiind încă prea mici, n-aveau bravura necesară pentru a lupta. Mititeii, ascultători și nesimțind veleități de îndrăzneală, se lăsară să fie duși de acolo. În timpul acesta, cel care fusese ținta agresiunii noastre și în corpul căruia trebuia să se fi înfipt proiectilele noastre, scosese un muget teribil, contractîndu-și mușchii cu intenția vădită de a se repezi. Dar în loc de a veni direct spre noi, o luă la dreapta, fugind spre lac. Un altul o luă spre stînga, tot în spre lac, iar ceilalți, împrăștiindu-se în grupuri, îi urmară, dar nici unul nu făcu vreo mișcare spre a ne ataca.

O dată focul dezlănțuit, armele noastre se descărcau fără răgaz, căci ne dam seama că situația noastră era din ce în ce mai gravă. Înțeleserăm că pierdusem un timp prețios pentru salvarea noastră. Dacă la apariția primejdiei ne-am fi refugiat în grabă în tabăra întărită, am fi avut acum siguranța absolută că vom ieși cu bine din teribila situație. Dar acea stupidă șovăire putea să ne fie fatală.

— Trebuie să ne deschidem calea spre corturi, strigă călăuza.

Pîn-atunci pahidermii, cu toată atitudinea lor neliniștitoare, nu manifestară nici o intenție dușmănoasă împotriva noastră; faptul acesta mă surprindea, fiind vorba de elefantul african, în general feroce și agresiv, spre deosebire de cel asiatic, ușor de domesticit și fricos în fața omului.

Continuam deci să tragem și după cîteva minute ni se păru — spre firească noastră bucurie — că doi dintre elefanți se hotărîseră să ne lase drumul liber.

Tot așa trebuie să fi gîndit și călăuza căci împinse pe negri, zicîndu-le că trebuiau să profite de acel răgaz ca să se pună la adăpost, pe cînd noi le acopeream retragerea cu focurile noastre.

Înțeleserăm și secondarăm planul călăuzei întocmai.

Profitînd deci de concentrarea elefanților în apropierea lacului, negrii se puseră în mișcare. Cei mai fricoși o luară la fugă în spre tabără, pe cînd alții, judecînd prea riscantă acea mișcare, preferară să fie sub protecția imediată a armelor de foc.

Pahidermii, în timpul acesta, se depărtară și mai mult de noi, intrînd liniștiți în apă.

Unul dintre negrii care fugeau, alergă cuprins de o teamă nebună, crezînd, desigur, că astfel va ajunge mai iute la tabăra salvatoare. Pentru el nu mai exista nimic: nici tovarăși, nici apărători, poate că nici elefanți.

Mi-ar fi imposibil să precizez cît dură scena aceea. Cîteva secunde? O oră?... Mai multe poate, judecînd după efectul deprimant pe care-l avu asupra noastră.

Negrul fugea abia suflînd, urmat la o scurtă distanță de un elefant cu trompa ridicată și care sărea cu ușurința unui cal sprinten. Groaza noastră ajunse la paroxism, sporită fiind de siguranța că ne era imposibil să alergăm în ajutorul acelui nefericit. Tot ajutorul nostru se reducea la focurile continue pe care le trăgeam asupra animalului, care cîștiga vădit teren asupra imprudentului indigen.

Crezînd că vor distrage atenția bestiei, făcînd-o să se oprească, negrii începură să strige cu putere. Dar totul fu în zadar. Fugarul fu ajuns și înhățat de teribila trompă. Îl văzurăm în aer, mișcînd cu disperare brațele și picioarele, balansat de două sau trei ori și azvîrlit, în sfîrșit, în spațiu la o înălțime de șapte sau opt metri.

Emoția ne încremeni. Pentru toți era vădit că negrul, căzînd de la înălțimea aceea, rămăsese mort. Așa părea chiar. Nenorocitul sta nemișcat la picioarele animalului care mișca trompa amenințător. Și, apucîndu-l

13 — c, 530

a doua oară, îl azvîrli la o distanță și mai mare. Corpul căzu greoi, fără a mai da vreun semn de viață. Și, ca și cînd am fi vrut să-i răzbunăm moartea, cu un sincronism la care rareori se ajunge în exercițiile de tragere, răsună în văzduh o formidabilă detunătură. Cele cinci carabine trăseseră toate deodată, înfigînd gloanțele în corpul elefantului.

Acesta se simți rănit fără îndoială și începu să-și miște trompa la dreapta și la stînga, ca și cînd ar fi cerut ajutorul tovarășilor săi. Spre a-l împiedica să-și mai atace victima, întețirăm focurile. Toate mișcările animalului ne făceau să credem că era rănit serios, căci altfel nu ne puteam explica de ce nu se repezise asupra noastră.

Totuși, primejdia sporea în fiece moment. Ceilalți elefanți, care au o admirabilă preciziune, executaseră o mișcare de împresurare, desigur spre a termina cu noi ; înaintară spre cel rănit, micșorînd împreună cu el distanța ce-i despărțea de noi. Pieirea noastră era inevitabilă, dacă-i lăsam să se apropie. Era neapărată nevoie să-i ținem la distanță și chiar să-i punem cu orice preț pe fugă. Și cu toată repeziciunea pe care ne-o permitea starea de nervozitate în care ne găseam, începurăm să tragem asupra acelora care, desigur, se pregăteau să ne atace. Trei din ei, judecînd lupta primejdioasă pentru viața lor, se întoarseră din drum și, intrînd iarăși în lac, îl traversară, iar cînd fură pe malul opus, o luară la goană. Zbieretele lor erau înspăimîntătoare. Un al patrulea, urmînd exemplul celorlalți, o luă în grabă spre pădure, mișcîndu-și enormele urechi, ca și cînd ar fi vrut să gonească insectele acelea supărătoare, care ieșeau din țevile puștilor noastre. Mai rămaseră doi, mai curajoși, sau mai sălbatici, pe care îi atrăgea primejdia în care se afla tovarășul lor. Cu toate că îndreptarăm spre ei focurile noastre, nu izbutirăm să-i oprim. Zbieretele rănitului, care nu se clintea cu un pas de lîngă corpul negrului, se întețeau din ce în ce. Și tovarășii săi veniră în grabă lîngă dînsul.

Lupta intră într-o nouă fază. Inamicii erau numai trei, unul din ei, vădit pus în imposibilitatea de a mai lupta, dar cei doi care abia sosiseră, dădeau semne de

o furie puțin liniștitoare pentru cei care, ca noi, n-aveau altă scăpare decît în armele de foc a căror eficacitate asupra elefanților e foarte relativă. Totuși ne recăpătasem într-o bună măsură sîngele rece, căci nu e același lucru să lupți contra doi sau să te vezi atacat de zece.

Toată atenția noastră rămase concentrată asupra celor doi noi adversari și împotriva lor îndreptarăm toată acțiunea noastră defensivă. Mica distanță, care-i despărțea de noi, ne ușura în mod vădit apărarea. Pot afirma că în perioada aceea a aventurii nici un glonț n-a dat greș. Trebuie de asemenea să relev că acela care dovedea cel mai mult calm era Marius Borel. Carabina lui era aceea care trăgea mai rar, fiindcă bunul marsiliez ochea bine înainte de a trage, țintind drept în ochi. Lui îi datorăm salvarea noastră. Unul din acei monștri, rușinat de a se vedea ținut în loc de un adversar atît de neînsemnat, se hotărî să puie capăt unei situații umilitoare pentru calitatea sa de fiară periculoasă și, disprețuind gloanțele care i se înfigeau în corp sau îi șuierau în jur, ridică trompa în semn de amenințare și, întețindu-și mugetele, se repezi cu violență la atac.

După ce alergă vreo cincizeci de metri, îl văzurăm oprindu-se brusc și clătinîndu-se. Se întoarse o clipă și mai furios, bătînd aerul cu trompa ; scoase un muget strident.

— Ura ! exclamă voios călăuza, alergînd la Borel și sărutîndu-i mîna.

— Ura ! repetarăm cu toții, îmbrățișînd pe bravul nostru camarad.

Datorită pulsului său liniștit și ochiului său sigur, izbutise să înfigă un glonț în ochiul stîng al animalului.

— Iată unul căruia i-am venit de hac... zise el cu obișnuita lui fanfaronadă, care atunci ni se păru foarte potrivită.

Dar cu mare uimire, văzurăm că pahidermul nu căzu mort în mod fulgerător, ci după ce se clătină o clipă — de care profitarăm spre a ne înteți tragerea — se dădu încet înapoi, apropiindu-se de tovarășii săi, dintre care unul era grav rănit. Și atunci asistarăm la cel mai înspăimîntător episod al luptei. Elefantul rănit de Borel în ochi fu cuprins de o furie grozavă. Ca și cînd toată

energia sa ar fi reacționat, simțind că se apropie moartea, se răzvrăti înfuriat, și neavînd altceva mai bun pe care să-și verse necazul, se înverșună asupra cadavrului bietului negru. Îl călcă în mod îngrozitor cu picioarele și, ridicînd cu trompa grămada aceea fără formă, o azvîrli din nou în aer. De mai multe ori repetă înfricoșătoarea ispravă, pînă ce omul și fiara rămaseră inerți. Monstrul își dădu, în sfîrșit, ultima suflare. Triumful lui Borel era absolut.

În timpul numeroaselor peripeții ale luptei văzurăm, nu fără surprindere, că celălalt pahiderm se ținea oarecum departe de ea. Dar ne dădurăm seama curînd că era vorba de o femelă — desigur soața fidelă a omorîtorului negrului — care rămăsese să împartă primejdia cu soțul ei, deși calitatea sa de femeie sensibilă și debilă nu-i permitea să ia parte la luptă.

Moartea pahidermului decise lupta în favoarea noastră. Cei doi supraviețuitori, unul din ei foarte grav rănit, părăsiră terenul, afundîndu-se în pădure cu toată graba ce le-o îngăduiau forțele micșorate ale celui rănit.

Un strigăt de victorie ieși zgomotos din piepturile noastre. Atît de mare fu bucuria care ne cuprinse, încît, pentru un moment, uitarăm aproape pe nenorocitul congolez, victima oarbei sale lașități, și nici nu ne gîndirăm să urmărim pe elefanții fugari. Eram mîndri căci ne salvaserăm un superb exemplar de pahiderm ce sta acum întins la cîțiva pași de noi.

Ne apropiarăm să-l vedem. Era un enorm mascul, cu doi colți colosali și intacți, lucru de care nu se putea făli cel scăpat căci unul din dinții săi fusese rupt, cine știe în ce luptă cavalerească, în onoarea vreunei frumoase din specia sa...

Iar după ce egoismul nostru gustă această satisfacție, sufletul ne fu cuprins de durere în fața rămășițelor informe ale nenorocitului negru și, toți, descoperiți, îi închinarăm un moment de reculegere.

O DECEPȚIE. EROISMUL ȘI INTELIGENȚA ELEFANȚILOR

...GURA gropilor fusese atît de bine acoperită cu ramuri și pămînt, încît, chiar de la o mică distanță, ar fi fost imposibil să se precizeze adevărata lor poziție. Totuși, aceea care probabil avea să înghită în curînd pe cele trei animale era ușor de descoperit pentru noi, căci fusese făcută în fața unui arbust, ce se vedea foarte lămurit. Acest amănunt ne dădu siguranța că, dacă groapa fusese bine construită, dintr-un moment într-altul, îi vom vedea pe elefanți scufundîndu-se în ea.

Fu o clipă de veșnicie aceea ce se scurse din momentul în care călăuza ne atrase atenția și pînă ce se produse căderea. Căzu mai întîi mama, iar cei doi pui după dînsa.

Totuși, ne surprinse un fapt ciudat și imposibil de lămurit. Adîncimea gropii trecea de trei metri și, totuși, de la observatorul nostru vedeam nu numai pe femelă, dar și puii săi, care se mișcau cu multă ușurință într-un loc atît de strîmt, pe cînd ea trăgea în jos cu trompa toate ramurile care acoperiseră capcana.

— Ce înseamnă asta? întrebai eu pe călăuză.

— Nu știu, nu înțeleg.

Toți admiserăm posibilitatea ca, dată fiind poziția ridicată a observatorului nostru, să fi putut vedea spinarea animalului celui mai înalt, dar nu și pe a celorlalți, a căror înălțime nu trecea de un metru și jumătate; cu toate astea, noi îi vedeam pe cîteștrei pe același plan.

Abia se produse scufundarea și se auziră zbierete și șuierături mai intense decît cele dintîi; elefanții se îndreptară spre apă, pe malul căruia se opriră o clipă. Apoi alergară spre tovarășii lor captivi. Avură norocul ca nici unul să nu treacă peste vreuna din gropi.

Nu cred ca vreunuia dintre noi să-i fi venit în momentul acela imprudenta idee de a coborî din arbori. Tot ce puteam face era să aşteptăm ca pahidermii, convinşi că nu-şi puteau salva tovarăşii, să-i lase în voia soartei.

Totuşi nu dădeau semne c-ar avea de gînd să se depărteze, dimpotrivă; după cîteva minute, în timpul cărora toţi se învîrteau în jurul gropii, mi se păru că aveau intenţia să facă ceva pentru a veni în ajutorul captivilor.

Distanţa era prea mare, ca să înţelegem în toate amănuntele încercările lor de salvare. Ne convinserăm totuşi că cheltuiau o remarcabilă bunăvoinţă şi inteligenţă. Poate că-şi ascuţeau mintea, fiindcă era vorba de o femelă. Probabil că dacă un mascul s-ar fi găsit într-o asemenea situaţie, tovarăşii săi l-ar fi lăsat în voia soartei, căci pînă şi între pahiderme se practică galanteria şi femelele sînt considerate ca sex slab, deşi în cazul acela o lovitură de trompă a plăpîndei doamne ar fi fost de ajuns ca să dărîme un turn.

*

Unul din elefanţii mai corpolenţi, după ce examină cu minuţiozitate terenul, alese, după cît se pare, un loc mai solid şi mai potrivit pentru gîndul ce nutrea. Întinse trompa şi, înlănţuind-o pe aceea a femelei care şi-o încolăcise în formă de inel, trase cu o vădită sforţare, dîndu-se un pas înapoi de la margine. Dar trebui să renunţe. Prizoniera care, se vede, nu putea suferi durerea acelei tracţiuni a nasului, îşi desfăcu trompa şi se lăsă în jos, ca şi cînd s-ar fi coborît de pe vreun piedestal, care nu exista în groapă.

Tentativa se repetă de mai multe ori şi, cu toate că animalul izbutise să scoată aproape tot capul din groapă, îl văzurăm dîndu-şi drumul, ca şi cînd enorma greutate a corpului său ar fi desfăcut malul de care se ţinea tovarăşul lui.

Ce-i drept, manejul acela ne amuza şi am fi vrut să fim mai aproape, ca să nu pierdem nici un amănunt al acelei lupte titanice. Era foarte interesantă sforţarea

masculului de a scoate din urîta situaţie pe aceea care într-o zi fusese, poate, pricina ce-l împinsese la încăierare cu un frate.

Convins, fără îndoială, că era imposibil să salveze pe mamă, elefantul se gîndi să ajute pe copii. Întreprinderea era mult mai uşoară. La prima încercare, scoase din groapă pe unul din pui. Salvarea celui de al doilea fu de asemenea un lucru foarte uşor.

— Ce păcat! exclamă Van Thyft.

— De ce?

— Fiindcă am pierdut cele mai bune exemplare, cu care am fi putut încerca să demonstrăm că Bayer (un vînător belgian care încercase domesticirea unui elefant african — *n.n.*) era un neîndemînatic în arta domesticirii.

Probabil că o istorisire pe care o spusesem inginerilor trezise într-adevăr într-înşii, cum presupusesem, nobila dorinţă de a domestici pahiderme. Poate că Van Thyft, în calitatea sa de membru al unei societăţi pentru protecţia animalelor, considera ca o misiune umanitară reabilitarea reputaţiei elefantului african, atît de renumit pentru ferocitatea sa, demonstrînd că pentru a-l captura, nu e totdeauna nevoie să-i iei viaţa.

Gîndurile mele erau mult mai puţin altruiste. Regretam din suflet că mă urcasem în arbore, ca să fiu osîndit la o completă inactivitate, căci se vedea bine că elefanţii nu se decideau să părăsească pe nenorociţii captivi şi a ne scoborî în momentul acela, pentru a încerca vreo acţiune contra lor, ar fi fost o adevărată nebunie; căci dacă o dată scăpasem cu viaţa dintr-o situaţie gravă, norocul nu ajută întotdeauna pe îndrăzneţi. Prima dată ne favorizase surprinderea pe care le-o pricinuise prezenţa noastră; dar acum erau preveniţi şi ştiau nu numai că ne aveau la îndemînă, dar şi că nutream împotriva lor intenţii foarte puţin liniştitoare.

Exploratorul german Franz Wolf spunea că elefantul are o memorie surprinzătoare. Îşi aminteşte totdeauna locul în care a fost atacat, sau unde a fost nevoit să lupte cu omul. Aşa se face că se reîntoarce adesea prin acele locuri şi se aşteaptă cu îngrijorare să fie iarăşi atacat de duşmanul de altădată. Şi fiara se pregăteşte,

își ia precauțiunile, își combină strategiile mai dinainte. Niciodată nu se lasă să fie surprins de două ori de vînător, în același loc ; se teme întotdeauna că-l va ataca, dar cînd nu-l întîlnește, se duce în căutarea lui.

Cu toate că eu nu atribuiam pahidermelor atîta agerime de minte, îmi dădeam totuși seama că toți cei ce înconjurau groapa în care căzuseră femela și cei doi pui, priveau îngrijorați în toate părțile, căutînd parcă un dușman apropiat, a cărui existență le fusese trădată chiar de acea capcană, construită fără îndoială de oameni. Ne căutau cu dorința vădită de a-și lua o teribilă revanșă.

Atitudinea acestor animale era cu totul deosebită de aceea a celor din ziua anterioară. Aveau mișcări brusce și nervoase ; observam furia cu care ridicau trompele, insistența cu care cercetau cîmpia din jur.

— Așa de înfuriați cum sînt acum monștrii — zisei eu călăuzei — sînt în stare să se arunce asupra arborilor ăștia.

Dar negrul, care desigur nu-l citise pe Franz Wolf, nu împărtășea temerile mele. Îmi răspunse că nu era posibil să ne atace, pentru că toată greutatea superbelor exemplare, pe care le avem în fața noastră, laolaltă, n-ar fi fost de ajuns ca să doboare acele imense trunchiuri ; apoi nu trebuie să uităm că arborele pe care ne aflam era atît de înalt, încît trompa elefantului n-ar fi ajuns nici pînă la ramurile inferioare. După dînsul, toată atenția elefanților era concentrată în nobila intenție de a salva pe femelă și nu i se păreau deloc dispuși să părăsească locul, deși la urma urmelor, după ce-și vor fi epuizat toate resursele și după ce toate sforțările lor vor fi dat greș, cu siguranță că aveau să renunțe.

Adevărul era că spectacolul prezenta pentru noi și un alt interes : acela de a ne permite să sperăm că vom putea vîna unul din acele frumoase exemplare.

O clipă destul de lungă pahidermele rămaseră nehotărîte.

Eroul întreprinderii, acela care salvase pe cei doi pui, părea că se odihnise de osteneala pricinuită de re-

petatele încercări de a salva și pe mamă și se pregătea acum să reînceapă sforțările.

Se apropie din nou de marginea gropii și, de două sau de trei ori, enormul cap al femelei ieși afară ; dar trompele încolăcite se desfăceau mereu și animalul recădea la fund.

— N-o va scoate, afirmă călăuza.

— Nu, zisei eu. Trompa generosului animal nu poate susține enorma greutate a unui elefant matur.

— Vor sfîrși prin a renunța, prooroci călăuza, căci se apropie noaptea și elefanții n-o petrec niciodată pe cîmp deschis.

— Caută totdeauna, pentru a-și petrece noaptea, locuri cît mai ascunse, în desișurile pădurii, confirmai eu.

În momentul acela, salvatorul își apropiase capul în așa fel, încît femela, din fundul gropii, putu să-i înconjoare gîtul cu trompa. Și astfel o văzurăm ieșind afară cu aproape toată partea anterioară a corpului. Dar și această încercare dădu greș ; căci după această extraordinară sforțare, nici cel de afară nu putu ajuta pe captivă, cu o mișcare înapoi și nici aceasta nu găsi în trompă forța suficientă pentru a se menține și a ieși deasupra.

Asistarăm atunci la un spectacol uimitor. Ceilalți elefanți își dădură seama de zădărnicia acelei supreme încercări și doi din ei, încolăcindu-și trompele de picioarele dinapoi ale colegului lor, îl traseră înspre ei. Succesul părea sigur. Forțele contopite ale celor trei ciclopi, desigur, aveau să înfrîngă rezistența opusă de greutatea acelui corp enorm. Dar imediat văzurăm desfăcîndu-se grupul și neobositul salvator fu tîrît în fundul gropii. Neizbînda ne asigura capturarea femelei.

Era să propun amicilor mei să ne coborîm din arbori, atît eram de sigur că sosise momentul să culegem fructele muncii noastre sau mai bine-zis a acelora care săpaseră gropile. Dar rămăsei încremenit în fața noului aspect al impresionantului episod. Fu ceva uimitor, straniu, de necrezut. Auzirăm un zgomot puternic în clipa cînd se rostogoli pahidermul și în același timp, văzurăm pe femelă ieșind fără nici un ajutor pe marginea gropii ; ea se apropie de puii ei pe care-i mîngîie, drăgăstoasă, cu trompa, și, fără să se intereseze cîtuși de

puțin de cele ce se petreceau în jurul său, porni înspre pădure, urmată de cei doi pui și primind, ca lucrul cel mai firesc din lume, ca soțul său să fie acum în locul ei.

— O ! Recunoștința femeilor ! exclamă Borel.

— Dracu s-o ia pe cea mai bună din ele ! zise Van Thyft. Sau cel puțin pe aceea care-și lasă bărbatul sau amantul într-o asemenea situație, ca ea să se ducă să petreacă ! . . .

Nici unul nu înțelegeam ce se întîmplase. Distanța la care ne aflam de groapă nu ne permitea să știm în mod precis pentru ce căderea masculului înlesnise imediata eliberare a femelei.

De la început chiar fusesem intrigați, văzînd la aceeași înălțime spinarea celor trei animale, cu toate că mama era mult mai voluminoasă și mai înaltă decît puii.

Elefanții — după cît se părea — își dăduseră exact seama de cele petrecute și, crezîndu-se scutiți de obligația de a da camaradului lor același ajutor ca presupusei soții, sau viitoarei iubite, se depărtară în grabă, îndreptîndu-se spre lac.

— Să ne pregătim să coborîm, zise Van Thyft.

— Trebuie să-i așteptăm să plece, obiectă cu prudență călăuza.

Pahidermii, fără a intra în apă, băură cu lăcomie, ca și cum, după sforțările făcute, ar fi simțit nevoia să-și răcorească din plin sufletul. Și știam că o dată satisfăcută această necesitate fiziologică, se vor înapoia în pădure, moment pe care-l așteptam cu nerăbdare, spre a ne repezi la captiv, pe care-l vedeam agitîndu-se în zadar ca să iasă. Dar era scris că vom trece din surpriză în surpriză. Cînd eram mai siguri că acele animale se vor îndepărta spre pădure, le văzurăm apropiindu-se din nou de groapă.

— Se duc să-și ia adio de la nenorocitul prizonier, zise Van Thyft.

— Sau să se convingă că nu va mai ieși de acolo, ca să nu poată cere femelei galante recompensa pentru osteneala ce și-a dat ca s-o salveze, fu de părere Borel. Dar nici unul nu ghicise.

Cu o uimire de nedescris, văzurăm că toți elefanții, înșirîndu-și trompele pe marginea gropii, vărsau în ea toată apa pe care o înghițiseră.

Faptul acesta fu pentru noi o revelație.

— Trebuie să fie apă în fundul acelei găuri, zise Borel.

— Incontestabil, adăugă Doumer. Și sîntem de neiertat că nu ne-am dat mai dinainte seama de asta. Știam că ceea ce Tican numește cu atîta pompă „lac" nu e altceva decît o baltă puțin adîncă. Groapa e săpată la o foarte mică distanță de mal și fundul ei e mult mai jos decît acela al apei. Terenul aci e nisipos ; din pricina acestei permeabilități s-a produs o abundentă infiltrație și aceasta explică fenomenul de a fi văzut la același nivel spinarea a trei animale de mărimi atît de diferite. Căzînd în ceea ce am putea numi acum rezervor, enormul pahiderm a deplasat un mare volum de apă, ridicînd nivelul suprafeței ei pînă la marginea gropii. În asemenea condiții, pentru femelă a fost o jucărie să iasă liniștită din baie...

— ...Și să lase în urmă pe generosul său bărbat, întrerupse Van Thyft, a cărui lipsă de simpatie pentru sexul frumos începuse să ne fie destul de cunoscută.

— Ingratitudinea nu e un defect numai omenesc. Instinctul animalelor irațională o întemeiază în mod extraordinar.

— Și ce fac acum dobitoacele astea ? întrebă Borel.

— Umplu groapa cu apă, pentru ca prizonierul să poată ieși fără cea mai mică greutate.

Într-adevăr, elefanții, cu o neobișnuită activitate, făcură de mai multe ori drumul de la lac la groapă și de la groapă la lac, absorbind cu trompele cît mai mult lichid posibil, pe care-l vărsau imediat în rezervor și după o oră de muncă neîntreruptă, cînd nivelul apei se ridicase, desigur, pînă la marginea gropii, văzurăm pe enormul pahiderm ieșind liniștit din baie și îndreptîndu-se spre pădure, urmat de tovarășii săi.

Atunci, fără să părăsim refugiul nostru aerian, constatarăm, cu ajutorul ocheanelor, că groapa era într-adevăr plină de apă. Și ne gîndirăm că dacă acea cavitate n-ar fi fost inundată de infiltrațiile lacului, le-ar fi fost

imposibil pahidermelor s-o umple, cu toată capacitatea stomacurilor lor.

Avea deci dreptate Wolf, susținînd că elefanții sînt înzestrați cu o mare inteligență, la care ar fi trebuit să mai adauge : și cu o mare cultură... căci cunoșteau pînă și principiul lui Arhimede.

Călăuza apăra cu energie eficacitatea sistemului strămoșilor săi, atribuind neizbînda numai modificării aduse de ingineri, care lipsiseră tranșeele de elementul lor cel mai eficace. Și aveau dreptate, căci dacă în fundul acelei cavități s-ar fi înfipt niște pari ascuțiți, femela, căzînd, ar fi rămas prinsă ca în niște țepi, înfigîndu-se din ce în ce mai mult din pricina greutății propriului său corp, iar noi am fi avut acuma o nouă pereche de colți admirabili, ceea ce în fond constituia principala noastră țintă în vînătoarea de elefanți.

★

În asemenea cazuri se ivesc totdeauna diferențe de idei și de opinii și de data aceasta, cu destulă dreptate, căci, pe de o parte, uneam sforțările noastre zadarnice, iar pe de alta, înțelegeam cît de nefundate erau așteptările noastre. Era neîndoios că elefanții nu se vor mai deda la noi acrobații și o dată salvate toate victimele — se vor depărta cu toții pe drumul pe care veniseră, fără să ne facă măcar cinstea de a ne privi.

Călăuza continua să susțină cu insistență că neizbînda vînătoarei se datora absolut numai modificării introdusă de către ingineri în construirea capcanelor și ne făcea astfel răspunzători numai pe noi de insuccesul care ne indispunea atît.

Fu imposibil să-l convingem că apa, care se infiltrase în cavitate, era singură de vină și, chiar dacă am fi înfipt zeci de lăncii în fundul fiecărei gropi, rezultatul ar fi putut să fie același. Lichidul, care o transforma într-o adevărată baie, ar fi menținut pe animale deasupra, înlesnindu-le salvarea.

Bineînțeles că în discuția care se încinse, inginerii și călăuza își atribuiau unul altuia cea mai mare vină ;

astfel că imputările schimbate între ingineri și călăuză luară, la un moment dat, o formă destul de serioasă. Spectacolul era într-adevăr caraghios. Discuția se făcea prin strigăte de la un pom la altul, la distanțe de nu mai puțin de o sută de metri și polemiștii ajunseră la amenințări, gesticulînd iritați și invitîndu-se reciproc cu pumnii strînși la un furios pugilat.

Intrau în discuție două elemente inconciliabile : orgoliul profesional al inginerilor, care nu voiau să admită că o eroare a lor ar fi provocat neizbînda și fanatismul negrului, respectul său pentru tradițiile rasei sale, care nu se împacă cu nimic ce ar putea fi contrariu intangibilității procedeelor strămoșești.

La început luai în serios discuția, căutînd chiar să stabilesc dreptatea unora și a altora, dar în curînd, în fața grotescului acelor interpelări, azvîrlite de la un arbore la altul ca proiectilele unei artilerii grele, începui să rîd cu poftă, găsind scena foarte caraghioasă.

Dar discuția luă repede o întorsătură primejdioasă. Ca și cum inginerii ar fi fost dispuși să cîștige procesul cu ajutorul pumnilor, Van Thyft, prudentul și liniștitul belgian, strigă :

— Să ne scoborîm.

— Ești nebun, îi strigai eu.

— Nu — interveni Borel — Van Thyft are dreptate. N-am venit aici ca să stăm cocoțați ca niște berze, pe cînd dobitoacele astea își rîd de noi.

— Nu voi consimți niciodată la o asemenea imprudență.

— Dacă elefanții ne văd — insistă marsiliezul — tot vom avea timp să ne întoarcem iute la ascunzătoarea noastră. E de ajuns să lăsăm scările atîrnate de ramuri.

Cronville, mai prudent, zise :

— Eu rămîn aci.

Păreau că uitaseră incidentul anterior.

— Nu veți avea timp să vă urcați iar în arbori, dacă vă atacă elefanții, le zise călăuza. Animalele astea sînt de o agilitate uimitoare și nu-ți dau timpul să faci nici o mișcare.

Și avea dreptate. La primejdia unei asemenea întreprinderi aventuroase se mai adăuga și aceea că nu aveam decît cîte-o scară de fiecare arbore, ceea ce era insuficient pentru ca toți cei coborîți să ne întoarcem în ascunzătorile noastre.

Pe de altă parte, eu personal consideram că ar fi fost o nebunie, mai imprudentă chiar decît faimoasa întreprindere a *Cavalerului bravilor* [1], să ne ducem să căutăm pe elefanți, să-i provocăm și să-i hărțuim, cînd avusesem dovezi atît de puternice de ferocitatea lor, cu o zi înainte chiar.

Și mă uimea mai ales faptul că tocmai Van Thyft, cumpănitul, prudentul și sobrul Van Thyft, de a cărui înțelepciune și seriozitate avusesem prilejul să ne convingem în diferite rînduri, să fie acela care să propuie o asemenea nebunie. Apoi mi se părea și mai ciudat că Marius, totdeauna în dezacord cu belgianul, să-l secondeze în această ocazie, tocmai atunci cînd ar fi fost mai la locul ei una din acele fraze lapidare ale marsiliezului, care aveau darul să facă să amuțească ceasuri întregi pe discretul belgian.

Dar se vede că acesta se agățase de ideea lui și, surd la toate rugămințile și sfaturile noastre, răspunse :

— Destulă vorbă ! să ne coborîm.

— Coboară-te singur, îi strigai eu iritat, văzînd absurda-i încăpățînare. Noi n-avem poftă să ne sinucidem. În același timp, poruncii călăuzei să scutească pe negrii care se aflau în celălalt arbore de obligația de a se supune acelor smintiți, lăsîndu-le astfel, împreună cu răspunderea acelei imprudente îndrăzneli, și riscurile ce decurgeau din ea.

Călăuza se adresă oamenilor din escortă în dialectul lor, oprindu-i de a urma pe albi în acea nesocotită întreprindere și — de prisos să mai spun — ei primiră cu multă bucurie, promițînd că nici unul nu se va da jos din pom.

Încercai iar să-i fac să înțeleagă nebunia intenției lor, dar totul fu în zadar. Marsiliezul și belgianul, mai

[1] Aluzie la Don Quijote — eroul romanului *Don Quijote de la Mancha* de Miguel Cervantes, supranumit „Cavalerul tristei figuri" — cînd atacă turmele de oi luîndu-le drept oștile lui Ali Fanfaron.

încăpățînați decît niște gasconi, nu vrură să asculte nimic.

În fața unei asemenea încăpățînări, Cronville, care era lîngă mine, îmi zise :

— Ils sont fous !... laissez-les faire ! [1]

Tăcui deci, dar în gînd blestemam acea stare de suflet, ce ne descoperea un nou aspect moral al lui Van Thyft, omul care pînă atunci ni se înfățișase ca prototipul normalității.

★

Se vede că vînătoarea de fiare îmbată pe vînător, producînd asupră-i un efect asemănător cu acela pe care-l simte novicele ce învață se conducă un automobil. E un fenomen foarte cunoscut : cînd se simte în stare să conducă o mașină, unicul său gînd e să-i dea o viteză nebună. Simte amețeala iuțelii, întocmai ca acela care, găsindu-se la o înălțime, simte dorința de a se arunca în abis. Cumpătarea, care la început îl face să se mulțumească cu satisfacția de a regla mecanismul, supunîndu-se docil acțiunii volanului, se transformă curînd în dorința de a devora spațiul și această ispită devine din ce în ce mai puternică, fiind stimulată de însăși primejdia ce se ivește la fiece pas sub forma curbei repezi și primejdioase, a arborelui, care pare că atrage în mod irezistibil mașina, a gropilor și rîpelor, care-l cheamă mereu...

Cu vînătorul de fiare se întîmplă același lucru. La primele întîlniri ia precauțiuni, adoptă măsurile pe care experiența, instinctul prudenței și teama le dictează în fața primejdiilor. Nu le caută ; ceva mai mult are o deosebită grijă să le ocolească. Pune în acțiunile și mișcările sale toată atenția și preferă să-i scape o pradă, decît să ajungă la o luptă corp la corp. Dar după ce a primit botezul vînătoarei, după ce, trecut prin clipe grele, se vede teafăr și învingător, fără cea mai mică rană, cu toate că s-a luptat eroic, cu monstrul ; cînd

[1] Sînt nebuni! Lasă-i în pace! (Fr.)

vede întins la picioarele sale animalul, atît de fioros, atît de puternic și atît de viclean, înfrînt de dînsul cu o relativă ușurință — atunci se trezește în sufletul său ceva semeț, provocător și nesocotit; orice teamă, orice frică se risipește; devine îndrăzneț; iubește pericolul și-l sfidează și se lasă tîrît de nebuneasca ameteală, pe care o produce cea mai tulburătoare, poate, dintre toate bețiile ce pot întuneca mintea omenească.

Van Thyft se afla în această stare de spirit. Cum prima sa întîlnire cu fiarele fusese norocoasă, se lăsase amețit de succes și voia cu orice preț să obție un altul. Nu era dispus să lase să-i scape ocazia atît de prielnică; de aci invitația la coborît și necazul său în fața iminentei retrageri a elefanților, care ar fi constituit — după dînsul — o batjocorire a prestigiului său de vînător de pe acum expert. Cu orice chip ziua aceea trebuia să se sfîrșească în armonie cu veleitățile sale de campion — căci asta se credea acum omul acela atît de serios și de grav. Lăsă deci cu mult în urmă pe șoferul neofit [1], care se avîntă orbește în cursa nebună, fără nici o atenție, fără respect pentru viața trecătorilor, fără teamă de curba prea repede, care poate să-l ducă la catastrofă. Era ca soldatul ce se întoarce de pe front, obosit, cu nervii frînți de violența emoțiilor, dar care, departe de uraganul bătăliei din care întîmplarea l-a scăpat neatins, dă puțină importanță grozăviilor tragediei și caută să se convingă că-n primejdiile luptei e multă imaginație...

Bunul-simț învinse totuși și belgianul renunță la nebunescul său proiect, scutindu-ne astfel de durerosul spectacol al unui prînz de elefanți, la care unicul fel de mîncare l-ar fi constituit un inginer belgian, încăpățînat și temerar.

[1] Novice, începător. Persoană care a îmbrățișat de curînd o religie, abandonînd credința veche; persoană intrată de curînd într-o grupare și, de aceea, încă neinițiată.

CINE A TRAS? ELEFANȚII NE ASEDIAZA

ERA scris că în ziua aceea ne vom înșela în toate privințele. Văzînd pe elefanți îndreptîndu-se spre pădure, le atribuirăm intenția de a se depărta. Dar nu fu așa. După cîțiva pași se opriră, privind în toate părțile, ca cineva care știe că există în apropiere ceva vrednic de atenția sa.

Cînd ne așteptam mai puțin, o detunătură seacă răsună în aer. Cineva trăsese din arborele ocupat de Borel și de Van Thyft.

— Care din voi doi a tras? îi întrebai vădit iritat.

Fusese o imprudență. Vedeam bine că elefanții căutau cu îndîrjire pe inamicii lor, pe oamenii care săpaseră groapa înșelătoare, pe acei care ziua trecută omorîseră pe unul de-ai lor, pe noi, în sfîrșit. Era vădit că nu voiau să plece fără să-și ia o revanșă teribilă pentru toate ofensele ce suferiseră. Pentru ei, singura țintă era acum să ne pedepsească cumplit.

Nimeni nu răspunse la întrebarea mea. Și la ce bun? Cea mai puternică voce ar fi fost acoperită de zgomotul oribil al zbieretelor și șuierăturilor pe care le scoteau animalele acelea, ca înnebunite la auzul neașteptatei detunături. Zgomotul era infernal.

Timp de cîteva secunde rămaseră nemișcați, cu privirile ațintite spre punctul de unde pornise agresiunea, adică spre grupul de arbori care ne serveau de refugiu. Desigur, distingeau ceva printre frunze, cu toate că aveam toată grija să ne ascundem, căci deodată, cu o mișcare simultană, ca și cînd ar fi ascultat de o comandă, se îndreptară în fugă spre noi și în mai puțin de două minute, cu toate că distanța nu era mică, fură dede-

subtul nostru, șuierînd continuu ca niște sirene de fabrică.

Erau șase, toți foarte mari de statură. Ca și cum ar fi fost mai îndîrjiți împotriva celor ce ocupau arborele de unde pornise detunătura, patru se apropiară de acesta, pe cînd numai doi aleseră copacul nostru drept țintă a furiei lor. Cu toate că eram obișnuiți cu pericolul, cred că toți simțiră, ca și mine, un fior de teamă, văzînd ridicate spre noi trompele acelea impunătoare, o reală amenințare pentru viețile noastre dacă aveam nenorocirea să le cădem la îndemînă.

Călăuza ne asigurase că ne aflam în siguranță și că puteam fără nici o grijă să desfășurăm toată activitatea împotriva elefanților — și avea într-adevăr dreptate.

Pahidermii, ca și cînd ar fi urmat un plan mai înainte conceput, înfășurară cu trompele trunchiul arborelui în care mă găseam, cu intenția vădită de a-l dezrădăcina. Fu prima lor înfrîngere. Nu izbutiră nici măcar să-l zguduie. Dar nu renunțau. Ura lor împotriva agresorilor era atît de îndîrjită, se vede, încît erau decișî să recurgă la toate mijloacele spre a se răzbuna.

Neizbînda primei încercări le sugeră alt mijloc. Izbindu-se cu violență de arbore pentru a face să apese asupra lui toată enorma lor greutate, nu izbutiră, totuși, să-l miște din loc. Și, ca și cînd prin aceasta și-ar fi exteriorizat curajul, de fiecare dată șuierăturile lor deveneau mai ascuțite și zbieretele mai stridente.

Cu toate că cele două eșecuri ar fi trebuit să ne întărească încrederea că vom ieși nevătămați din această situație grozavă, mărturisesc că nu ne simțeam tocmai siguri, așa cum am fi fost în fața cuștii de lei dintr-o grădină zoologică. Mă gîndeam — și desigur tot așa și inginerii, deși nici unul n-o mărturisea — că dacă cei doi elefanți izbuteau să aplece cîtuși de puțin trunchiul, atunci am fi fost cu desăvîrșire pierduți.

Acea stare de așteptare, de profundă emoție la vederea pericolului, ne paralizează pentru un moment facultățile și ne mulțumirăm să așteptăm, spre a ne da seama exact că monștrii nu-și puteau realiza intenția. E adevărat că toate încercările lor nu duseseră la nici un rezultat. Și pe buzele noastre se ivi un zîmbet de încre-

dere. Dar nici cu brațele încrucișate nu puteam rămîne la nesfîrșit. De aceea, ne gîndirăm că sosise momentul să tragem în furioșii pahidermi, care se zbăteau cu violență dedesubtul nostru, distrugînd tot ce întîlneau în calea apendicelui lor nazal.

De data asta trăsei eu cel dintîi și inginerii mă imitară imediat. La aceste detunături, elefanții răspunseră cu șuierăturile cele mai stridente. Și în curînd se încinse o luptă grozavă, cu minuni de activitate de o parte și de alta. Noi întețeam mereu focurile, țintind mai mult capetele ; dar era foarte greu să le înfigi un proiectil în ochi, în ureche sau în gură, dată fiind poziția noastră dezavantajoasă și e știut că gloanțele, care se opresc în spinarea acestor animale, le supără foarte puțin, căci abia izbutesc să le străbată pielea groasă ; stratul de grăsime care le acoperă mușchii are o grosime de 15—20 cm.

Întîmplător, unul fu rănit în partea superioară a trompei și, înnebunit de durere, se aruncă cu o formidabilă impetuozitate asupra trunchiului arborelui în care ne adăposteam și care, de data asta, se clătină, ca și cînd ar fi fost zguduit de un cutremur.

Borel, căruia animalul îi prezenta capul în profil, trase de mai multe ori asupra lui. Probabil că-l răni din nou, căci animalul, din ce în ce mai furios, se izbi cu violență de trunchiul arborelui nostru. Violența izbiturii îl făcu să cadă și să rămîie o clipă amețit. Cînd se putu scula, se îndreptă spre trunchiul care susținea pe belgian și pe marsiliez și, încolăcindu-și în juru-i trompa rănită, încearcă cu desperare să-l zguduie, cînd trăgînd de el, cînd împingîndu-l cu capul și cu pieptul, cu o furie indescriptibilă.

Borel nu făcea economie de muniții și gloanțele sale se îndreptau spre trompa pahidermului, cînd acesta trăgea de trunchi, și spre ochi, cînd împingea într-însul ; după cîteva minute de luptă zadarnică cu trunchiul care rămînea neclintit, observarăm că sîngele curgea șiroi din trompa și din gura elefantului. Încetul cu încetul, atacurile sale deveniră mai puțin impetuoase și, din

cînd în cînd, scutura capul cu putere, ca și cînd ar fi vrut să gonească ceva supărător.

Înțeleserăm imediat că acea clătinare continuă a capului nu era altceva decît amețeala, care cuprinde pe orice animal cînd simte că-i scapă viața.

Animalul rănit era unul din cele mai mari exemplare, dar n-avea decît un colț, și acela rupt, așa că era mai puțin interesant pentru noi ca vînat.

Acesta însă era unicul episod emoționant al aventurii. Între cei șase monștri era unul, înzestrat cu doi dinți enormi și intacți, care, pe cînd ceilalți continuau lupta împotriva noastră, începu un joc ciudat ; se depărta la vreo cincisprezece metri de arbore și, cu toată iuțeala ce o putea desfășura pe acest spațiu, se arunca asupra lui, înfigîndu-și colții în trunchi, care avea un diametru de un metru și mai bine. Nu era deci ușor să-l distrugă cu sistemul acela. Totuși, teama să nu izbutească ne sfătui să-l împiedicăm cu orice preț. Și, fără a pierde din vedere pe ceilalți, îl luarăm drept țintă a gloanțelor noastre, cu toată părerea contrarie a călăuzei. Omul acela pretindea că elefantul, cînd se va convinge de zădărnicia sforțărilor sale, va renunța, de teamă să nu-și rupă frumoșii dinți de care părea că e atît de mîndru. Bineînțeles, nu-l ascultarăm, căci dacă izbuteam să-l omorîm, dinții lui ar fi fost ai noștri și am fi curmat imediat acest joc primejdios pentru noi, fără a mai pune la socoteală c-am fi împiedicat sfărîmarea acelor două superbe bucăți de ivoriu. Îndreptarăm asupră-i o ploaie de gloanțe, fără a izbuti să-l facem să renunțe la smintita lui încăpățînare.

Unul din atacuri fu atît de teribil, încît clătină brusc arborele. Îl înfierbînta, desigur, durerea provocată de răni. La producerea ciocnirii auzirăm un zgomot sec, o trosnitură puternică. Privirăm mirați în jos. Unul din colți se sfărîmase în bucățele. Afară de asta, elefantul, neputînd opri — cu toată energia sa — avîntul imprimat enormului său corp de furiosul atac, își pierdu echilibrul și se rostogoli la pămînt. Înțeșirăm atunci focurile noastre și, văzîndu-l nemișcat, ne închipuirăm că fusese rănit mortal ; dar ridicîndu-se din nou, înfuriat și hotărît, se puse lîngă trunchi, și cu forța sa extraordinară, începu o serie de lovituri de berbece, înfigîndu-și mereu în lemn unicul colț care-i mai rămăsese și scoțînd de fiecare dată o șuierătură teribilă.

E imposibil de imaginat de cîte ori reînnoi atacurile acelea grozave asupra obiectului furiei sale. Mi-amintesc însă, ca și cînd s-ar fi întîmplat ieri, că îndată se produse un al doilea zgomot, identic cu primul, ca o vibrație metalică, și că, privind pe elefant, văzurăm că-și pierduse și celălalt dinte, care se sfărîmase în mii de bucățele. În același timp, observarăm un fenomen care ne surprinse. Fruntea fiarei, a cărei față era însîngerată, sta lipită de trunchiul pe care voise să-l distrugă.

Traserăm cîteșicinci asupra lui, fără ca animalul să facă cea mai mică mișcare. Murise în timpul ultimei sale încercări. «...»

MONȘTRII APELOR

O EXPEDIȚIE PE FLUVIUL CONGO

DE MULTĂ vreme pusesem la cale cu tovarășul meu de călătorii și vînători africane, Laffite, o lungă expediție pe fluviul Congo.

Acest important curs de apă, pornind prin trei brațe din regiunea marilor lacuri, străbate, într-un imens arc, cele mai pitorești ținuturi ale Africii Centrale, pe o lungime de 4.000 km, pînă la vărsarea lui în Oceanul Atlantic, mai jos de localitatea Matadi [1].

Scopul expediției era acela de a exploata regiunea de pe cursul acestei ape, care prezintă nebănuite variațiuni de peisaj — munți, păduri nesfîrșite, căderi de ape — și totodată de a întreprinde vînători de sălbăticiuni africane, cunoscînd fauna excepțională care populează atît apele cît și malurile împădurite ale fluviului, faună pe care o socotesc fără pereche în lume ca bogăție și diversitate.

Printre sălbăticiunile pe care le găzduiesc rîurile, lacurile, Marea Roșie și cele două oceane care udă coastele Continentului negru, cele mai vorace și mai periculoase specii sînt, desigur : hipopotamii, crocodilii și rechinii.

Într-o formulă rezumativă i-am numit „monștrii apelor" și în călătoriile mele de-a lungul lumii am întîmpinat multe situații grele în întîlnirile și luptele pe care am fost nevoit să le angajez cu ei ; mai multe și mai grele decît în întîlnirile cu fiarele pădurii. <...>

[1] Localitate în apropierea gurilor fluviului Congo. Face parte din districtul Bas-Congo al Republicii Zair.

Eram de o lună de zile oaspetele prietenului Laffite. În acest timp studiasem împreună, în amănunțime, itinerariul expediției și făcusem toate pregătirile de rigoare.

Era o expediție deosebită mult de cele întreprinse pînă atunci, prin faptul că de data aceasta ea se făcea aproape exclusiv pe apă.

În acest scop angajasem o navă modernă, cu pînze și motor, aptă de a face față nevoilor unei călătorii mai lungi în susul fluviului. Prietenul Laffite achitase chiar un avans însemnat proprietarului acestui vas, un anume Sadek, care îndeplinea și funcția de căpitan de vas. Angajasem, de asemenea, o călăuză și o echipă de douăzeci de negri însoțitori.

Dar în ciuda pregătirilor noastre, parcă era un făcut: ori de cîte ori fixam ziua plecării, trebuia să se ivească un incident neprevăzut, care răsturna toate aranjamentele noastre.

Este locul să arăt aci că, înainte de a fi explorator, prietenul și amfitrionul meu era un simplu om de afaceri. Era conducătorul unei case de comerț — unei „factorerii", cum se spune pe acolo — cu sediul la Matadi, în Congo belgian [1].

Ei bine, din cauza naturii ocupațiunilor sale, se întîmpla ca ori de cîte ori fixam data plecării, se ivea o împotrivire neprevăzută, care ne obliga să amînăm călătoria noastră. Și nu pentru o zi, ci pentru o săptămînă, două.

Se împlinise deci o lună de zile și noi tot ne bălăbăneam în amînări interminabile.

Ajunsesem la exasperare. Stam ca pe jeratic. Bombăneam și mă perpeleam de mama focului, dînd dracului afacerile amicului Laffite, cu toate incidentele pe care le provocau și cu toate raționamentele invocate de el spre a motiva nu numai amînarea, dar pînă la urmă chiar imposibilitatea de a mă însoți.

[1] Din 30 iunie 1960 devine statul independent, Republica Democrată Congo (Kinshasa), care de la 20 octombrie 1971 se numește Republica Zair.

Vedeam că era și el contrariat și indispus din această cauză.

— De, Ticane dragă, cînd soarta se opune, ce poți să faci? îmi spunea el cu amărăciune. Afacerile sînt afaceri. Dacă le lași, te lasă...

— Bine, bine — îi replicam eu — dar o soluție trebuie găsită totuși. Nu putem lăsa baltă toate pregătirile de pînă acum. Și apoi nu uita că ne-am angajat pînă peste cap în această expediție, că am sacrificat timp și osteneală pentru realizarea ei. În afară de aceasta, știi bine că ai avansat și o sumă însemnată la închirierea vasului, fără să mai punem la socoteală pretențiile căpitanului Sadek, pe care l-am încurcat, făcîndu-l să piardă alte ocazii de folosire a vasului. Apoi plata călăuzei și a indigenilor angajați să ne însoțească...

După un moment de gîndire, Laffite îmi răspunse:

— Recunosc toate acestea, dar tu personal n-ai în definitiv nici un motiv să te alarmezi. Dacă acum nu pot să te însoțesc, aceasta nu te poate împiedica să pleci și fără mine. Abia ai șansa de a dispune nesupărat de nimeni de conducerea expediției și de oamenii ce-ți stau la îndemînă, fără să dai nimănui socoteală. Paguba rămîne numai pentru mine, pierzînd această ocazie.

În schimb, iată — se înflăcără amicul meu — îmi propun cu toată seriozitatea să mă revanșez la întoarcerea ta. Am plănuit eu ceva care o să-ți facă mare plăcere. Vei vedea...

— Deocamdată văd — îi întorsei eu vorba — că ești un meșter mare în șurubării avocățești. Păi bine, omul lui Dumnezeu, cum îți închipui că m-aș putea încumeta să iau pe seama mea răspunderea unei expediții de proporții și importanța acesteia, cînd tu însuți ai fost de părere că pe lîngă noi doi trebuia să ne mai asociem și alți doi, trei albi familiarizați cu locurile și greutățile drumurilor africane.

— Îți mulțumesc că ai adus vorba de această chestiune. Ei bine, în locul meu, vei fi însoțit de prietenii albi la care mă gîndisem. Uite, prietenul Borel abia așteaptă să se îmbarce. De fapt, am și vorbit cu el în această privință. <...>

Borel era originar din Marsilia și, ca orice marsiliez care se respectă, avea un temperament expansiv, volubil, prea volubil chiar, vorbind uneori și prin mișcări, ceea ce, după mine, nu este tocmai potrivit să-l ai însoțitor într-o expediție de natura celei proiectate de noi, unde se cere calm, calcul, prudență și mult sînge rece.

Trebuie să recunosc însă că tovărășia marsiliezului a fost deosebit de amuzantă în cursul expediției de la Poust și că prin spiritul și verva-i neobosită a întreținut tot timpul buna dispoziție în rîndurile noastre.

S-a dovedit de asemenea foarte curajos în momentele de primejdie, deși uneori curajul lui friza imprudența.

Cumpănind părțile pozitive cu cele negative, l-am găsit în cele din urmă acceptabil.

În ce-l privește pe Thyft, acesta era un tip foarte scump la vorbă. Avea un aer morocănos, dar și în privința lui trebuie să recunosc că în timpul expediției de la „Lacul elefanților" [1] dăduse dovadă de multă chibzuință și spirit de inițiativă, iar în momentele critice, de mult curaj și sînge rece.

Nu mă împăcam însă cu firea lui închisă și taciturnă.

În general, nu-mi displăcea nici societatea lui.

În această dispoziție sufletească am pornit cu Laffite la cafenea, unde am examinat din nou proiectul expediției, în lumina noilor condiții de întovărășire.

Am părăsit cafeneaua, ca să ne întoarcem la factoreria prietenului meu.

I se zice cafenea, pentru că nimeni n-ar ști cum s-o numească altfel. De fapt, totul se rezumă la un stabiliment modest, unde se servesc unele consumațiuni ușoare, cafeaua fiind băutura ce se putea lua mai cu plăcere în acele locuri.

[1] Aluzie la o vînătoare de elefanți descrisă în capitolul *Lacul cu elefanți* și în volumul cu același titlu, apărut în românește în 1930 și reeditat în anul 1957.

În drum spre factorerie ne întîlnirăm cu Borel, care se opri o clipă, așteptîndu-l pe Laffite, căruia i-a comunicat că primise instrucțiuni din partea Companiei congoleze, care îi aducea la cunoștință să rămîie pe loc, avînd nevoie de serviciile sale în vederea unei lucrări în Congo-ul belgian (astăzi Republica Zair — *n.n.*).

Pentru aceasta urma să i se trimită ulterior indicațiile cuvenite, după ce consiliul de administrație al societății va hotărî și localitatea unde urma să se înceapă lucrarea, unde trebuia să se deplaseze împreună cu Van Thyft.

Și, ca și cînd participarea lui la expediția proiectată era un lucru definitiv hotărît, îl auzii spunînd :

— Ei, acum, atît eu cît și Van Thyft putem pleca cu voi liniștiți.

Aceasta m-a făcut să înțeleg că Laffite aranjase participarea acestor doi în locul său înainte de a-mi fi luat avizul.

N-am obiectat nimic, dar marsiliezul, observînd oarecare contrarietate în înfățișarea mea, pe care el o traducea ca un sentiment de ostilitate ce l-aș avea față de Van Thyft, se grăbi să intervină :

— Ei, lasă, domnule Tican, că olandezul nostru n-are, săracul, păr de lup, ca să te ferești de el. În societatea lui nu ne va lipsi ocazia să fim veseli. Lasă în grija mea sarcina asta și nu vei regreta. Vom petrece foarte bine în compania ursului olandez. În orice caz, tot mai bine cu el, decît cu altul necunoscut, cu pretenții multe, și care pe deasupra s-ar crede și indispensabil. Apoi, nu uita că la „Lacul elefanților" ne-a fost de mare ajutor cu prezența lui de spirit și prin intervențiile lui totdeauna binevenite.

La rîndu-mi, abia mă stăpîneam să nu zîmbesc, deoarece eram cu totul de acord cu părerile lui și-l acceptasem de mult pe Van Thyft ca însoțitor în expediție.

— Așadar, ne-am înțeles, încheiai eu discuția. Nici o zi de întîrziere. Mîine plecarea !

Ne-am despărțit, Borel ducîndu-se să-și înștiințeze tovarășul spre a se pregăti de plecare, iar eu și cu Laffite ne-am îndreptat spre cafeneaua indigenilor, unde

își petrecea de obicei timpul căpitanul Sadek, atunci cînd nu era pe bordul vasului său.

Nostim mai era și căpitanul ăsta, Sadek!...

Trăind de multă vreme în Senegal și făcînd continuu comerț cu albii din Congo, îngăima o franceză atît de scîlciată și de ciudată încît cu toate sforțările lui de a se face înțeles, preferai în locul vorbelor lui limbajul mut al semnelor.

În fond, Sadek era un om cumsecade. Își respecta cuvîntul dat și în ciuda calității sale de căpitan și proprietar de vas, nu se ținea mîndru; își cunoștea și-și iubea meseria.

Unica lui meteahnă era că-i plăcea să tragă la măsea, cu toate că era cel mai credincios musulman din regiune. Slăbiciunea lui cea mare era vinul de Parma [1], care-i plăcea la nebunie.

Se închina de trei ori pe zi și dacă ora rugăciunii îl prindea la cafenea, își făcea rugăciunea chiar acolo, în fața mesei pe care tronau sticlele cu vin.

În ceea ce privește călăuza angajată de Laffite, era un fost soldat care servise cinci ani ca ordonanță la un ofițer, astfel că-și însușise mai bine limba, vorbind destul de inteligibil franceza.

Acest fapt ne-a și determinat ca, înainte de a ajunge la cafenea și de a da ochii cu Sadek, să căutăm să stăm de vorbă cu călăuza, care, la rîndu-i, se va înțelege, desigur, mai bine cu musulmanul. Mai ales la ora aceea, cînd era de presupus că credinciosul lui Allah avusese răgazul să consume o cantitate respectabilă de vin și numai bine i se împleticea limba în gură.

Luînd călăuza de acasă, ne-am dus la cafenea. L-am găsit pe căpitan în toată forma.

— Plecăm mîine dimineață, căpitane Sadek, îl întîmpină călăuza de cum îl văzu.

— Cum mîine? Asta nu se poate...

Și călăuza ne tălmăci mai departe protestul lui Sadek. El pretindea că trebuia să fie înștiințat cu cel puțin trei zile înainte de data plecării; că neîncunoștiințat la timp, îi rămînea neconsumată rezerva de sticle cu care se aprovizionase exact pentru trei zile și astfel se vedea păgubit de aceste două zile de... neîndestulare.

— Spune-i că n-are decît să ia cu el, la drum, sticlele cu pricina și astfel nu va fi păgubit de neîndestulare, interveni Laffite.

Dar musulmanul nu se lăsă convins.

— Asta nu, musiu, asta nu se poate. La bord nu estem voie băutură. Acolo treaba facem, iar nu petrecem. Eu căpitan estem și nu vrem vapor ducem la fund.

În fine, după multă tevatură, la stăruințele noastre, călăuza a izbutit să-l convingă să-și pregătească vasul, iar noi îi vom plăti paguba dacă o rămîne vinul nebăut.

— Aceasta nu se va întîmpla, ne spuse călăuza. Va avea grijă să scape pe gît, în noaptea asta, tot conținutul sticlelor pe care trebuia să le bea în cele două zile următoare și pînă la ziuă poate să sugă încă un bun supliment pe deasupra...

De asta nu ne îndoiam nici noi, dar temerea noastră era să nu ne vedem nevoiți, a doua zi, să-i luăm noi locul la comanda și la cîrma vasului...

[1] Oraș în nordul Italiei, situat pe rîul Parma. Este un vechi centru cultural cu monumente celebre din secolele XI—XII și cu o puternică industrie alimentară, chimică și cosmetică.

NU SE CRĂPASE bine de ziuă, cînd la locuința lui Laffite, unde eram găzduit, se auzi o bătaie zdravănă în ușă. Tocmai mă sculasem și, auzind ciocănitul în ușă, mă grăbeam să deschid, bucuros de sosirea călăuzei, care se conformase astfel consemnului stabilit de cu seară, de a mă însoți la debarcader cît mai devreme cu putință, pînă nu ne prindea zăduful.

Deschizînd însă ușa — surpriză! — în prag dădui cu ochii de figura jovială a năbădăiosului Borel, iar în spatele lui, Van Thyft și călăuza încărcată cu bagajele lor.

— Ai făcut ochi, porumbelule? mă întîmpină marsiliezul, în loc de bună dimineața.

— Precum vezi, răspunsei eu. Și adăugai: Dar, după cîte știu, rămăsesem înțeleși cu călăuza ca întîi să treacă pe la mine și în drum să vă culegem și pe voi.

— Da, așa ne înțelesesem; dar să nu-ți fie cu supărare: de frică să nu ne joci festa și să pleci fără noi, am luat-o înainte, ca să fim mai siguri...

— Păi să știi că chiar așa aveam de gînd, spusei eu într-o doară.

— Atîta ți-ar fi trebuit. Te denunțam autorităților că ești contrabandist și ai fi fost arestat la primul popas.

— Să lăsăm glumele, căci n-avem timp de pierdut; hai să pornim odată, interveni, spre mirarea noastră, Van Thyft, cel scump la vorbă.

— Da, da, să ne grăbim, dar prietenul Laffite nu s-a sculat! Vreau să ne luăm rămas bun de la el, adause Borel.

— Laffite mi-a lăsat vorbă că vine direct la debarcader — explicai eu — făcîndu-și socoteala că pînă ne

strîngem cu toții are timp să mai tragă un puișor de somn.

— Atunci, la drum!

Am trecut valiza și lădița cu cartușe călăuzei, iar eu cu pușca de vînătoare și carabina pe umeri, iar la brîu cu pistolul și cuțitoaia specială, de care nu mă despărțeam niciodată la vînătorile din Africa, am pornit spre port.

N-am făcut însă nici douăzeci de pași, cînd auzirăm că sîntem strigați din urmă.

Era Laffite, care prinzînd de veste că sîntem toți adunați, a renunțat la puișorul lui de somn și alerga acum într-un suflet să se alipească grupului nostru, ca să ne petreacă pînă la bord, unde ținea să-și ia rămas bun.

L-am primit, firește, cu manifestări zgomotoase de bucurie. Ba chiar, observînd că are în mînă un pachet, am crezut un moment că s-a răzgîndit și vine să ne însoțească în expediție.

Ne înșelam. Pachetul era o surpriză și o atenție cu care aveam să facem cunoștință pe coverta vaporașului.

În drum, Borel, intrigat de cum își petrecuse noaptea Sadek căpitanul, se întreba dacă izbutise, ca drept pravoslavnic mahomedan, să vină de hac suplimentului de vin de palmier rămas neconsumat, și mai ales, dacă plin de atîta „îndestulare", a mai fost în stare să fie prezent pe vas, la postul de comandă.

Călăuza s-a grăbit să îndepărteze orice îndoială în această privință, asigurîndu-ne că musulmanul a activat serios toată noaptea, dar că aceasta nu l-a împiedicat nicidecum să fie exact la datorie.

Ajunși la navă, am găsit, într-adevăr, pe căpitanul vasului și încă în cele mai bune dispoziții, iar în preajma lui, înșirați la bord, pe cei douăzeci de indigeni angajați de Laffite, care așteptau sosirea noastră.

După binețele de rigoare, năzdrăvanul Borel s-a dus întins la căpitan și, bătîndu-l pe umăr, l-a întrebat:

— Ei, geanabet, ți-ai potolit setea? Și cum ți s-a părut vinișorul?

— Bun estem, musiu; dar noapte lungă și beutur puțin estem!...

Laffite interveni atunci la timp, ca să dea drumul surprizei ce ne pregătise : cîteva sticle de șampanie, cu care a ținut să onoreze despărțirea noastră, dîndu-i un caracter oarecum solemn.

Cînd s-a destupat prima sticlă, la pocnitura dopului, negrii au sărit într-o parte, gata să se arunce în apă. Sadek a făcut ochii mari și a rămas cu gura căscată.

Am băut cu nesaț această licoare, atît de căutată și apreciată de albi în aceste locuri, unde nu poate fi păstrată decît ținută permanent la răcitor, altfel explodînd în sticle din cauza căldurii.

Surpriza fu, bineînțeles, și mai plăcută pentru căpitanul Sadek, care nu băuse niciodată șampanie. I-a plăcut atît de mult, încît, după ce a declarat, cu naivă seriozitate, că această băutură întrece chiar vinul de palmier — pasiunea lui — ne-a asigurat că la cea dintîi ocazie va acosta într-un port al albilor ca să-și procure sticle din minunata băutură.

Într-o atmosferă de veselie și de glume, noi am închinat pentru Laffite, iar Laffite pentru noi și reușita expediției.

Am vizitat apoi vasul, interesîndu-ne de instalarea noastră, iar Borel, ca autentic marsiliez, cu o poftă de mîncare pantagruelică, s-a interesat foarte grijuliu cum stăm cu proviziile.

S-a liniștit după ce i s-au dat asigurări că sînt îndestulătoare și puse la bună păstrare, aduse pe bord cu bagajele mai grele încă de cu seară.

Am discutat apoi cu căpitanul chestiunea itinerariului și a etapelor.

Am pus în vedere lui Sadek că expediția, făcîndu-se în susul Congo-ului, va trebui — pentru a economisi benzina și a mări viteza — să navigăm pe cît posibil de-a lungul coastei.

Trebuie să adăugăm aci că pe lîngă lungimea și adîncimea excepțional de mari ale celui mai important fluviu din continentul african, nici lățimea lui nu este mai prejos. În unele puncte este atît de mare, încît ai nevoie de o jumătate de oră ca să poți ajunge de la un mal la altul.

Deci, în cazul unui accident, unei avarii sau unui atac în masă al monștrilor acvatici, atît de numeroși în apele acestui fluviu, era mai prudent să nu ne depărtăm prea mult de mal.

Sadek s-a declarat cu totul de acord cu sugestiile noastre, mai ales că ele coincideau cu interesul lui de a economisi carburanți și de a termina mai repede călătoria, spre a se vedea din nou instalat la cafeneaua lui de-acasă, unde-l aștepta vinul preferat.

★

Navigînd în susul apei, vaporașul nostru învingea cu greu curentul. Timp de o oră abia parcursesem 5—6 mile. Străbăteam un cîmp pustiu, acoperit de o vegetație tropicală foarte bogată. Predominau ierburile înalte și arbuștii acvatici în culori de o infinită varietate și frumusețe.

Soarele zvîcnea tot mai sus pe bolta cerească, făcîndu-ne să-i simțim, din ce în ce mai supărător, neîndurătoarea-i dogoare.

Nu după mult timp ne văzurăm siliți să părăsim locul de unde admiram priveliștea exuberantei naturi de pe ambele maluri, spre a ne căuta refugiul într-un ungher al vasului mai la adăpost de biciurile de foc ale astrului solar. Colțul ales se afla la prora vasului, unde călăuza ne instalase un fel de cort, iar pe jos așternuse un covor indigen, pe care ni-l oferise căpitanul Sadek.

Acum, în fața culcușului, discuția se pornise între noi asupra modului cum trebuia să ne așezăm culcați, ca să încăpem și să ne odihnim cît mai comod în spațiul limitat al cortului nostru. Aci era de satisfăcut o cerință indispensabilă : legea gravității corpurilor și a echilibrului vasului. Eu susțineam că Borel, cu volumul și greutatea sa corporală, dacă s-ar așeza într-una din laturile vasului, l-ar angaja în vrilă [1] și ne-ar duce cu vas cu tot la fund. În consecință, pentru a menține vasul în echilibru, altă soluție nu este decît să plasăm

[1] Mișcare de rotație a unui avion sau vas în jurul unei axe verticale.

omul cu greutate și volum la mijloc, adică între Van Thyft și mine.

Auzind de legea gravității, Van Thyft, maniac de tot ce se leagă de științele fizico-matematice și inginerești, a ciulit urechile. Dar n-a scos o vorbă.

De altfel, era mai bine de două ore de cînd nu-i mai auzisem glasul.

Făcînd pe enervatul, Borel prinse momentul și-l somă :

— Dar mai taci dracului din gură, măi olandezule, că ne-ai asurzit cu pălăvrăgeala ta...

Am rîs de ne-am prăpădit, dar olandezul, sfinx. Nici un cuvințel nu i-a scăpat din gură și nici un mușchi al feții nu i s-a clintit.

— Ce-i de făcut cu fenomenul ăsta de om, prietene Tican ?

— Eu cred că dacă nu s-a domesticit el între albi, s-ar putea să pățească așa ceva între negri, am replicat la întrebarea pusă de Borel.

— Cine trebuie să fie domesticit ? întrebă Van Thyft cu gîndul aiurea.

— Cîinele domnului Laffite, răspunse Borel.

— N-are cîine.

— L-a cumpărat ieri.

— Și este atît de sălbatic ?

„Ca și dumneata" era cît p-aci să scap eu vorba. Dar Borel o luă mai pe departe :

— Da, da : nu vorbește absolut deloc.

Nu ne-am putut stăpîni rîsul.

Iar Van Thyft, mereu distrat, ridică din umeri, arătîndu-ne că nu poate înțelege ce am găsit de rîs în chestiunea asta.

Așa trecu încă o oră.

Vaporașul își continua molatic drumul. Căldura ne tăiase și pofta de glume. Borel, copleșit de zăduf și de... grăsime, începuse să picotească. I-am urmat exemplul, întinzîndu-ne cu precauție în spațiul ce mai rămăsese disponibil. Ne-a furat repede somnul și am dormit cum nu s-a mai întîmplat în cele trei zile care au urmat.

Pe la amiază ne trezi călăuza, ca să ne anunțe că prînzul este gata. Ne simțeam atît de mahmuri și de greoi, încît am preferat să rămînem pe loc.

Am rugat deci călăuza să ne servească masa acolo. Dar, înainte de a pleca să ne aducă mîncarea, apucă să mă audă spunînd :

— Ce păcat ! Nu putem face o baie în această apă...

— Dar de ce nu ? a replicat călăuza, întorcîndu-se spre mine. Negrii noștri s-au și scăldat azi dimineață, înainte de sosirea dumneavoastră.

— Și crocodilii ?

— Am eu leac și pentru dumnealor. Știu să rostesc niște cuvinte, la auzul cărora jivinele se răspîndesc și pier care-ncotro.

Borel și cu mine ridicarăm din sprîncene a mirare și neîncredere, iar Van Thyft se pomeni vorbind ca pentru sine, repetînd : „Știe să rostească niște cuvinte, cu care alungă crocodilii"...

Rămînea să verificăm cele afirmate prin dovezi pozitive.

— Aici este, poate, vorba de unul din multele miracole care constituie ceea ce numim în genere „misterele orientului"...

Călăuza, punînd practic chestiunea, ne-a spus că după-amiază se va scufunda în Congo și va aștepta vizita crocodililor.

— Pentru o mai bună încredințare că descîntecul călăuzei nu dă greș, vei binevoi, desigur, domnul Thyft — propusese Borel — să urmezi exemplul călăuzei, ieșind în valuri înaintea crocodililor...

— De ce nu ? Și pentru contraprobă veți face și dumneavoastră doi o baie după mine.

— Ne-am înțeles.

În acest timp, călăuza, însoțită de un negru, ne-a adus prînzul. Și cum nu ne lipsea pofta de mîncare, l-am onorat cu prisosință.

ATACUL HIPOPOTAMILOR

DORMISEM bine preț de două, trei ore, cînd, deodată, ne-am deșteptat în strigătele alarmante ale călăuzei. Ne trezirăm surprinși și zăpăciți de somn, fără să fi putut înțelege despre ce era vorba, așa cum se întîmplă mai totdeauna cînd ești deșteptat pe nepusă masă dintr-un somn adînc.

Pentru moment n-am putut prinde vorbele rostite prea-n grabă de ghid și ne întrebam ce mai putea fi de data asta, cînd am simțit că vasul făcea niște salturi anormale, cutremurîndu-se de la un capăt la altul cu o intensitate mai mare decît rîndul trecut.

— Iar hipopotami ! exclamă Van Thyft cu sînge rece, dar pregătindu-și arma și încingîndu-și centura cu revolverele.

— Ne-au îndrăgit rău, bestiile ! adăogă Borel cu ochii plini de somn.

— Nu ne rămîne decît să le facem onorurile unei cît mai fastuoase recepții, completai eu.

Și ne-am grăbit să sărim în ajutorul celor de pe bord, care, în afară de aprinderea focurilor, nu vedeam ce alt mijloc de apărare mai eficace ar fi putut folosi.

Ajunși la locul alarmei, ne-am încredințat îndată că primisem din nou vizita monștrilor acvatici, dar de data asta în număr mult mai mare, dînd tîrcoale corăbiei și făcînd-o să se balanseze.

Vasul fiind însă bine ancorat la ambele capete — prora și pupa — la depărtare de vreo zece metri de mal, și apa nefiind acolo destul de adîncă, monștrii se mișcau mai cu ușurință în partea opusă malului nostru.

Evoluțiile lor marcau însă vădit pregătirea unui asalt în masă împotriva vasului, ceea ce ar fi pus în

mare primejdie siguranța vasului și viețile noastre. Ne gîndeam cu îngrijorare, dacă, față de numărul lor mare, vom putea face față primejdiei cu cele trei carabine pe care le aveam cu noi.

Forța acestor monștri e atît de mare, încît numai o izbitură dată în coasta vasului cu toată greutatea trupurilor lor sau un salt urmat de o cădere grea peste puntea vasului, ar fi putut să-l rupă-n două.

Gîndindu-mă la o astfel de eventualitate și observînd că balansările vasului se accentuau sub opintelile monștrilor, mă consultai cu însoțitorii mei dacă nu e momentul să facem uz de arme.

Căpitanul dăduse însă ordin să nu tragem nici un foc pînă nu va da el semnalul.

În acest timp am băgat de seamă că, ajutat de doi negri, căpitanul meșterea ceva în apropierea tribordului. Lucrau de zor la pregătirea unui arcan și a unei cîngi, constînd dintr-un drug lung de fier încovoiat și bine ascuțit la unul din capete.

Un alt negru confecționa din pînze vechi un fel de mingi pe care le arunca în apă. Aceste mingi — după explicațiile ce ni s-au dat — erau un fel de momeală spre a atrage bestiile spre tribord, unde grupul de sub ordinele căpitanului aștepta momentul potrivit ca să intervină.

Într-adevăr, cînd unul din hipopotami se ivi în apropierea grupului, fu lansată cangea de fier, care se prinse de pîntecele animalului, iar cînd acesta scoase capul său enorm și o parte din trup, fu lansat și arcanul.

Strigăte de triumf izbucniră din piepturile negrilor cînd lațul cuprinse trupul animalului. Odgoanele de care erau legate cangea și lațul fură apoi slăbite, spre a evita zvîrcolirile bestiei prea aproape de vas.

Hipopotamul astfel prins, simțindu-se ușurat din cauza slăbirii funiilor, căută să se depărteze, vîrîndu-și capul în apă. Alți doi semeni îl urmau. Unul dintre ei trecu cu iuțeală pe dedesubtul frînghiei întinse de care era prins cel dintîi și în același timp niște strigăte stridente ne sparseră urechile. Erau țipetele de dezamăgire scoase de cei care trăgeau frînghiile slobode.

Bestia scăpase din prinsoare. Dar ceea ce mă intriga era faptul că desperarea lor nu avea ca substrat necazul că n-au reușit să doboare dușmanul, ci că le-a scăpat din mîini un vînat atît de prețios. Știam, e adevărat, că negrii apreciază mult carnea de hipopotam, pe care o consumă după ce o pun la afumat — cu excepția, firește, a triburilor care sacrifică aceste animale, declarîndu-le „tabu". Dar față de pericolul ce ne amenința, socoteam că nu această preocupare a îmbuibării trebuia să primeze.

Ei transformaseră astfel apărarea de atacul hipopotamilor în vînătoare de hipopotami sau mai bine zis în adevărată pescuire.

Între timp, un hipopotam, zărind unul din balonașe plutind pe suprafața apei, se avîntă spre el, apropiindu-se de vas. Căpitanul și grupul său de la tribord repetară operația cu latul și cu cangea. Toți urmăreau cu sufletul la gură noua tentativă. Pînă și calmul Van Thyft, uitînd că la el acasă face parte dintr-o asociație pentru protecția animalelor, se lăsă furat de spectacol, urmărind cu atenția încordată desfășurarea manevrei, spre a nu pierde nici un amănunt din peripețiile ei.

Strigătele stridente ale negrilor ne vesteau că manevra reușise : cangea se înfipsese în pîntecele animalului, care se zvîrcolea teribil.

Negrii se încordau vîrtos ca să nu scape frînghia, iar nava se înclinase bine în direcția în care animalul se zbătea și întindea de funie. Apa se înroșise de sîngele monstrului, iar nava se înclinase atît de tare, încît marginea tribordului atingea firul apei. Se putea întîmpla o catastrofă.

— Dați drumul puțin frînghiei ! se auzi atunci comanda căpitanului către cei care țineau frînghia legată de cange.

Aceștia executară comanda, iar animalul putu să se depărteze cîțiva metri.

— Acum dați foc ! se auzi din nou comanda căpitanului.

Era și timpul, căci monstrul trăgea cu furie de frînghie, încît te așteptai din clipă-n clipă s-o vezi

rupîndu-se. Ba erau în primejdie chiar și lanțurile ancorei, ceea ce ar fi făcut ca vasul să rămînă la discreția monstrului, care l-ar fi tîrît după sine cine știe unde, poate chiar la fund.

Am ascultat deci ordinul căpitanului, care comanda de fapt întreaga situație, și am trimis primul cartuș explozibil în direcția monstrului. Acesta ajunsese la o distanță de 8—10 metri departe de vas, făcînd sforțări desperate să se elibereze de arcan și de cange, care, pe măsură ce monstrul se zvîrcolea să scape, se înfigea tot mai adînc în pîntecele lui.

Însoțitorii mei mă urmară fără ezitare și o salvă de focuri cutremură liniștea nopții.

Spre satisfacția noastră, puterile animalului slăbeau văzînd cu ochii, iar negrii care trăgeau de frînghie îl apropiau cu tot mai mare ușurință de corabia noastră. Nu era încă mort ; cînd l-am văzut aproape de corabie, i-am mai tras un glonț și atunci am observat cum deschide botul său enorm, scoțînd un muget înfiorător.

Fără a pierde timpul, Borel îi mai trase cîteva focuri în fălcile deschise. Un glonț, nimerindu-l în cap, i-a sfărîmat baza craniului. Îndată după această lovitură, l-am văzut scufundîndu-și capul în apă, cu o răsuflare puternică. Ultima lui răsuflare !

Trupul monstrului se rostogoli spre fundul apei, iar negrii, trăgînd cu nădejde frînghia, îl apropiară de corabie, legară frînghia de pălimar [1] și-l remorcară.

Ceilalți hipopotami, speriați de zgomotul detunăturilor sau simțindu-se în primejdie, după ce asistaseră la capturarea și uciderea semenului lor, n-au mai încercat nici un atac și au dispărut din raza vederii noastre.

Se luminase bine de ziuă.

— Totul e în ordine spuse căpitanul Sadek, mîndru și satisfăcut că dusese la un sfîrșit o ispravă înconjurată de atîtea primejdii.

— Și acum la treabă, mai spuse el, adresîndu-se negrilor din echipaj.

---

[1] Funie groasă, odgon, parîmă, stîlp de pridvor care susține streașina acoperișului, parapet.

Dădu ordin să se desfacă pînzele, cu toate că vîntul sufla destul de slab.

— Dar ce se face cu hipopotamul? am întrebat călăuza.

— Îl lăsăm așa, legat de corabie, și va merge cu noi pînă ce vom ajunge într-un loc unde vom acosta. Acolo îl vom tăia și-l vom pune la uscat sau la afumat.

Înainte ca vasul să se pună în mișcare, cîțiva negri desfăcură frînghia care susținea monstrul și o legară în partea dinspre pupă, astfel că leșul animalului ne putea urma asemenea unui șlep tras de remorcher.

ATACUL CROCODILILOR

AM ÎNCEPUT lucrul cu operația extragerii celor două ancore din trupul monstrului. Treaba nu era ușoară, pentru că totul se făcea în apă și sub apă.

Cu mari sforțări am putut degaja una din ancore. Căpitanul și călăuza dirijau lucrul. Ciocăniturile topoarelor în masa de carne produceau un sunet curios, ca un metal; cînd atingeau vreun os al monstrului, ni se părea că loveau în oțelul ancorei.

Pentru înlesnirea desprinderii și celei de a doua ancore, oamenii căutau să spargă și să detașeze din trupul animalului cît mai multe ciozvîrte de carne.

Dar, atît negrii noștri, cît și localnicii din Buwar [1], cînd au văzut că s-a tăiat o mare cantitate de carne, n-au mai avut răbdare. Au întrerupt lucrul și au trecut la împărțeală.

Am făcut însă greșeala că n-am înjghebat la timp un serviciu de ordine, ca la Sakat. [2] Consecința este ușor de înțeles: îngrămădeală, scandal, haos!

Ghidul și căpitanul s-au văzut nevoiți să împartă carnea alandala, ca la orice învălmășeală, dînd unora mai mult, altora prea puțin și, mai ales, fără alegere preferențială pentru sufletelul împărțitorilor, căpitanul și călăuza.

Mai rău încă. Localnicii, după ce apucară să-și primească porția, luară drumul satului, grăbiți să-și consume bunătatea de mîncare. Abia după plecarea lor, ne-am dat seama că lucrul nu era terminat nici pe jumătate și că mai aveam nevoie de ajutorul lor.

---

[1], [2] Sate în Republica Zair așezate de-a lungul fluviului Congo.

Hipopotamul nu era căsăpit decît pe jumătate, și a doua ancoră nu se vedea încă. A trebuit deci ca lucrul să fie continuat numai de oamenii noștri. Cum însă erau extenuați de oboseală și nesomn, după o oră de lucru tocmai se pregăteau să facă o pauză, cînd atenția ne-a fost atrasă de un zgomot ciudat. În același timp văzurăm pe negri părăsind brusc lucrul și urcîndu-se, care cum puteau mai repede, la bord.

Priveam nedumerit de pe mal și nici n-am apucat să întreb pe negri ce se întîmplase și de ce fug, cînd auzii glasul lui Borel, care sta rezemat de marginea corăbiei, sus :

— O ceată de crocodili !

— Asta ne mai lipsea ! exclamai eu, enervat.

L-am împins de umeri pe Van Thyft, care era lîngă mine, pe mal, și rămăsese parcă hipnotizat, privind în calea jivinelor, și ne-am urcat pe covertă. De aci am putut observa cum un grup mare de crocodili grăbeau năvalnic spre locul pe care abia îl părăsiseră oamenii noștri. Unii veneau prin apă, alții pe uscat, deschizînd și închizînd boturile lor hidoase, în clămpănituri înfricoșătoare.

Borel, șugubăț ca-ntotdeauna, mă întrebă cu interes poznaș :

— Astfel de pești ai vînat în Dunărea voastră, amice Tican ?

Am rîs, deși nu-mi ardea de glume. Nici nu era momentul. Dar cu Borel nu poți fi serios nici în situațiile cele mai critice.

Crocodilii se apropiau vertiginos. Nu mai aveam timp de așteptat ; ne-am luat armele și cînd crocodilii au ajuns la distanța potrivită, am tras toți trei odată, fiecare luînd la ochi cîte unul.

Dar erau atîția...

La auzul detunăturilor își dublară asaltul, contrariați și neștiind ce să facă. Am repetat tragerea. Atunci am văzut pe unii dintre crocodili bătînd în retragere, iar pe alții îndreptîndu-se spre mal. De aci priveau în direcția noastră, mișcîndu-și agitați coada și plesnind cu ea pămîntul și vegetația din jur.

— Unde este călăuza ? întrebă Van Thyft, observînd că crocodilii nu se hotărau să părăsească definitiv locul.

— Dar ce treabă ai cu el ?

— Mai mă-ntrebi ! Să vie să gonească bestiile cu vorbele marabutului.

— Da, da, uitasem această poveste, răspunsei eu, gîndindu-mă mai mult la reprezentația ce ne-o va oferi negrul decît la eficacitatea ei.

Van Thyft găsi călăuza. Venea cu el de mînă.

— Repede ! Rostește-ți descîntecul, îi spusei eu.

— A... acum nu se poate, musiu !

— De ce ?

— Pentru că aceste animale vin aci să-și caute hrana...

— Și ce ne privește pe noi foamea lor ?

— Pe mine mă privește, musiu. Foarte mult mă privește, pentru că marabutul mi-a spus că nu trebuie să facem vreun rău animalelor Domnului, cînd ele cer de mîncare. Avem destulă hrană pentru noi ; ce rămîne, Allah a hotărît să fie pentru ele.

Călăuza făcea aluzie la restul de carne — jumătate din trupul monstrului — care rămăsese înfipt în ancoră și al cărui miros atrăsese, de fapt, asaltul crocodililor.

— Lăsați-i să mănînce, musiu, nu-i împiedicați și în scurt timp toți vor pleca.

— Dar altminteri nu poți să-i faci să plece ?

— Nu cred, musiu. Dumneata nu știi, dar așa este porunca marelui marabut.

Rămase un moment pe gînduri.

Totul mi se părea o jalnică comedie, căci atunci cînd bestiile acestea atacă omul, n-o fac tot ca să-și potolească foamea ? Ar însemna deci să nu te aperi și să te lași mîncat, ca să nu superi pe Allah, și să nu contrazici vorbele marelui marabut !

Mă indispunea mai ales faptul că Van Thyft îi ținea hangul, părînd că ia în serios palavrele călăuzei.

— Nu trebuie să stărui — îmi spuse el — și să superi pe acest om cu frica de Dumnezeu. Nu vezi ? El poartă o adîncă venerație marelui său marabut. De ce să-l obligăm atunci să lucreze împotriva conștiinței sale, silindu-l să alunge crocodilii ?

Ce-i drept, eu l-aș fi constrîns să-și încerce puterile, pentru a ne mai distra puțin.

În acest timp, crocodilii se apropiau tot mai mult, dîndu-ne posibilitatea să tragem încă vreo cîteva focuri.

Am cerut însă și sfatul lui Borel și, împreună, am ajuns la concluzia că asaltul crocodililor asupra restului trupului hipopotamului ne poate fi de mare folos. Dînd pace crocodililor să devoreze ce mai rămăsese din trupul monstrului, aceasta ne va ajuta să eliberăm ancora.

Dar operația asta se poate săvîrși și în mersul corăbiei.

— Deci, am putea porni fără să ne mai pierdem vremea staționînd aci de florile mărului — mi-am dat eu cu părerea.

— Dar dacă plecăm, crocodilii ar putea devora în voie carnea monstrului, ca să fim siguri că ancora va fi degajată ? puse Borel întrebarea.

— N-aveți nici o grijă, musiu, ne asigură călăuza. În jumătate de oră ancora va fi complet liberă.

Am chemat deci pe Sadek și i-am comunicat hotărîrea noastră. A fost și el de aceeași părere, mai ales că începuse să se simtă o adiere de vînt prielnică înaintării cu ajutorul pînzelor.

Porunci imediat negrilor să întindă pînzele ; cu ajutorul unor prăjini, corabia a fost desprinsă de la mal și ne-am văzut din nou plutind pe apele Congo-ului.

Ceata crocodililor se lua după noi. Ajunseseră atît de aproape, încît de abia ne-am stăpînit tentația de a trage. Era ușor de înțeles că crocodilii nu puteau renunța la o pradă care le asigura un praznic atît de copios.

Și în timp ce vasul își continua drumul, crocodilii s-au repezit buluc în urma noastră, ciocnindu-se, încălecîndu-se, aruncîndu-se cu lăcomie asupra prăzii. Era un masacru infernal...

Dar după mai bine de o jumătate de oră, am constatat că ancora tot n-a fost eliberată. Aici calculul călăuzei dăduse greș.

Fie din cauza mișcării vasului, fie din cauza învălmășelii, numai puțini crocodili izbuteau să smulgă cîte un hartan zdravăn de carne, majoritatea rămîneau cu dinții înfipți în fierul ancorei sau în lanțuri, făcîndu-le să dîrdîie, iar ei să salte de durere.

— Trebuie să oprim din nou, spuse Borel. Altfel nu vor reuși să devoreze hoitul, iar noi vom rămîne cu ancora tot încurcată.

Am oprit. Ca la un semnal, jivinele s-au strîns din nou în ceată și au năvălit asupra hoitului, formînd o movilă viermuitoare, care oferea un spectacol fioros și dezgustător.

Eram siguri că de data aceasta ancora va fi eliberată. Timpul trecea, dar rezultatul așteptat nu se arăta.

Ba, în loc să fim scăpați de pericol, interveni — colac peste pupăză — alt incident. Greutatea crocodililor îngrămădiți pe hoitul hipopotamului era așa de mare, încît pupa vasului începuse să se încline și să joace cînd într-o parte, cînd într-alta. În fiecare clipă se adăugau alți crocodili, care se cățărau peste ceilalți, și tot mereu alții și alții, punînd în primejdie echilibrul corăbiei. Ba de la o vreme, grămada crescuse atît de mult, că atingea mărginile corăbiei. Din clipă-n clipă eram amenințați cu răsturnarea sau cu năvala crocodililor pe covertă.

Trebuia să luăm măsuri urgente de siguranță.

Călăuza crezu că este momentul să intervină iarăși :

— Acum o să isprăvească. Așteptați încă puțin, ne îndemnă el.

N-am fost de părerea lui. Încărcarăm armele, dar cînd să tragem, Van Thyft ne opri :

— Stați ! Să punem întîi motorul în funcțiune. Zgomotul lui îi va goni cu siguranță.

Ideea nu era rea, gîndindu-ne mai cu seamă că dacă am fi tras, detunăturile armelor ar fi provocat, este drept, panică printre crocodili — cum s-a întîmplat și la primele noastre trageri — dar de data aceasta, fiind cu fălcile în carnea animalului și voind să se salveze, ar fi tras după ei cadavrul cu ancoră cu tot. Și atunci s-ar fi întîmplat altă nenorocire...

— Pune motorul în viteză! strigai eu lui Sadek, care se apropia de noi.

Aripile elicei, lovind cu putere apa, provocară o mare fierbere printre amfibii.[1] Corabia sta pe loc și începu să se balanseze. Mormanul crocodililor era însă prea mare, pentru ca motorul să poată înfrînge rezistența lor. Pe de altă parte, riscam și pericolul cu aripile elicei să fie frînte dacă spinările crocodililor s-ar fi încurcat în ele.

— Desfaceți pînzele! ordonă căpitanul.

Odată pînzele întinse și umflate de vînt, ajutau firește acțiunea motorului, dar rezultatul scontat tot nu venea. Dimpotrivă; corabia se clătina amarnic, apa începuse să năvălească pe covertă, primejdia ne amenința din toate părțile.

Momentul era critic. Nimeni nu știa ce să mai facă. Chiar Van Thyft, care de obicei, în astfel de momente, își păstra tot sîngele rece, nu găsea nici o soluție, nu lua nici o inițiativă.

Căpitanul Sadek începuse să recite rugăciuni din coran, iar călăuza îi ținea isonul.

Lucrurile se desfășurau cu o iuțeală fulgerătoare. Nimeni nu-și mai dădea seama de ce se întîmplă, de ce se va întîmpla... Instinctul de conservare însă și-a spus în cele din urmă cuvîntul. Cu armele în mîini, fără să ne consultăm, fără să ne adresăm un singur cuvînt, ne trezirăm cu ele la umăr și cu țevile îndreptate spre grămada forfotitoare a crocodililor.

Am tras cîteva salve.

La ropotele salvelor, masa jivinelor a început să se destrame. Se împrăștiau buimăcite, care încotro apucau, liberînd astfel corabia de balastul lor.

Reluîndu-și poziția orizontală de plutire, vasul nostru putea să-și continue, acum, în liniște, cursa. Negrii avuseseră grijă să strîngă la timp lanțurile ce susțineau cele două ancore, spre a nu fi trase de crocodili.

[1] *Amfibiu*, nume caracteristic pentru ființele care trăiesc și în apă și pe uscat sau care au o fază de dezvoltare în apă și una pe uscat (gr. *amfibios*).

Am crezut că și cea de a treia ancoră fusese, în fine, liberată de resturile hipopotamului; realitatea era că ea rămăsese încă înțepenită în ceea ce crocodilii mai lăsaseră din hoit și pe care aceștia n-o mai putuseră hărpăli, fălcile lor întîlnind tăria fierului și a cîrligelor ei.

Căpitanul fu de părere să oprim, ca să degajăm ancora și s-o ridicăm la bord.

N-am avut nimic de obiectat. Din cînd în cînd, aveam grijă însă să tragem focuri de armă, ca să ținem la respect hoarda crocodililor care, strîngîndu-și rîndurile, încercau să se apropie iarăși de corabie.

★

În timpul tragerilor noastre au căzut cîțiva crocodili victime ale tirului nostru, dar și al lăcomiei lor nepotolite.

A fost o vînătoare accidentală, involuntară.

Și în alte dăți am participat la vînători de crocodili, dar ca și cum, prilejuite numai întîmplător de întîlnirile cu aceste jivine, fără să le fi căutat și fără să fi intrat în țelurile noastre inițiale. În unele împrejurări, am putut vedea și modul în care vînează indigenii aceste animale.

Sistemul lor este primitiv și foarte primejdios, de aceea nu-l folosesc decît vînătorii experimentați și curajoși. Arma de care se servesc în acest scop este un topor mare cu două tăișuri. Înarmat cu această unealtă cu dublu tăiș și cu coada lungă, vînătorul indigen merge în întîmpinarea crocodilului. Ajungînd la distanța potrivită, vînătorul întinde toporișca cu ascuțișurile înainte spre botul bestiei. Animalul, lacom și flămînd, se repede cu fălcile căscate larg și apucă între fălci toporul, strigînd cu putere. Vînătorul lasă, firește toporul din mînă, avînd grijă să se dea deoparte, la momentul oportun.

Tăișurile toporului se înfig în pereții gurii, făcîndu-l să se zbată în dureri. Din această clipă, captivarea lui este sigură; dar nu încă lipsită de primejdii pentru vînător, pentru că în afară de fălcile lui teribile și de dinții puternici și ascuțiți, crocodilul mai este înarmat

și cu o coadă năpraznică, extrem de elastică și blindată cu tăișuri de ferestrău. Acesta este al doilea moment critic al vînătorilor indigeni de crocodili.

Dacă vînătorul n-apucă să se ferească la timp după ce crocodilul a îmbucat tăișurile, în ciuda durerilor atroce, ba tocmai din cauza lor, înfuriindu-se, îl poate plesni cu atîta putere cu coada lui de ferăstrău, încît să-i despice trupul în două ca pe un pepene.

De aceea, indigenii nu se apropie de crocodilul astfel străpuns decît după ce i se scurge tot sîngele și devine inofensiv.

Vînătorii europeni folosesc la întîlnirile cu crocodilii armele de foc și cartușele explozibile, care și acestea nu sînt eficace decît cînd ating punctele nevralgice, adică părțile vulnerabile din trupul animalului : ochii, gura deschisă și încheieturile subsuorilor. Restul trupului este foarte dur și gloanțele nu pot răzbi prin pielea lui.

Cînd stă la pîndă, ascuns în tufișuri, crocodilul scoate un țipăt amăgitor, asemănător cu scîncetul copilului.

Vînătoarea de crocodili se întreprinde de obicei în timpul nopții, cînd animalul doarme întins pe iarbă, sau pe nisip, și ține gura deschisă.

Ouăle de crocodil sînt foarte căutate de indigeni, care le mănîncă cu foarte multă poftă, în ciuda gustului lor rînced.

Cînd fac victime, crocodilii le spintecă de obicei prin lovitura cozii și le tîrăsc apoi în apă, scufundîndu-se cu ele spre al le devora în voie. <...>

SUB SOARELE AFRICII RĂSĂRITENE[1]

[1] Volumul *Sub soarele Africii răsăritene*, publicat în 1936, și din care am extras aceste pagini, este rodul uneia dintre cele mai importante călătorii refăcînd drumul spre Etiopia, țară căreia scriitorul i-a închinat lucrarea *Abisinia* (1935).

DE LA CONSTANȚA LA ISTANBUL[1]

TRENUL luxos format din vagoane Pulman te duce spre Africa... Ce păcat însă că nu poți călători în el decît pe scurta distanță București—Constanța!

În trenurile care merg în străinătate sau pe vapoarele de cursă lungă oamenii au tendința imediată de a se împrieteni, de a forma o mică societate, în care ideile schimbate se învîrtesc mereu în jurul aceluiași punct: „călătoria".

Locurile din vagoane erau ocupate pînă la ultimul și majoritatea pasagerilor erau pentru vaporul „Dacia". Printre noi se afla însuși comandantul vaporului, cu care trebuia să ne urmăm călătoria, d. Maximilian Hrubes. Și asta spre nenorocul său.

Cum s-a auzit de prezența sa, toți viitorii pasageri ai vaporului s-au simțit obligați să-l asalteze pe bietul om cu tot soiul de întrebări, dintre care cea mai repetată era, dacă va fi sau nu furtună pe mare. Bravul comandant era socotit, probabil, ca posedînd puteri extraordinare de a prevesti timpul. Și bunul om, cu o răbdare nebănuită, căuta să răspundă tuturor, împărțind cu inimă largă asigurări liniștitoare sau glume cu privire la perspectivele răului de mare.

Plecat la ora 18,05 din București, trenul ajunge, în sfîrșit, la Constanța cea mult dorită și trage direct în port.

---

[1] În timpul Imperiului Otoman s-a numit Constantinopol. Principalele cartiere ale orașului sînt Pera, Galata, Skutari și Hiar-Pașa. Orașul se remarcă prin numeroase monumente arhitectonice, reprezentînd epocile istorice de dezvoltare a Istanbulului. Din epoca bizantină s-au păstrat importante edificii religioase, și rămășițele zidurilor orașului.

Încep formalitățile pentru străinătate, dintre care, cea mai neplăcută : „vama". Ne trezim într-o hărmălaie ce nu se sfîrșește decît la ora 1,25 noaptea, cînd vaporul, mai populat decît de obicei, ridică ancora. <...>

Deși marea nu era prea agitată, aproape toți pasagerii, din cei cinci sute cîți erau, au trebuit să-și plătească tributul datorat străbunului Neptun. Este singurul lucru ce strică întotdeauna poezia călătoriilor de noapte, cu vaporul.

Cu ivirea dimineții, spiritele și stomacurile se liniștiseră. Fiecare putea să studieze locul în care se află, să observe curățenia, ordinea și confortul ce domnesc pe vaporul „Dacia". Totul în jur strălucește ; un mare hotel plutitor este „Dacia". Vaporul a fost complet renovat în anul 1924 în șantierele românești (de la Constanța) „Dunărea" și este unul din cele mai confortabile de pe linia Constanța — Constantinopol — Alexandria.

Vai, dar am greșit scriind Constantinopol în loc de Istanbul ; de n-ar afla gaziul...

Marea e liniștită ca un lac irizat de razele soarelui, ce strălucește în mii de culori. Vasul nostru alunecă ușor între cele două maluri ce mărginesc strîmtoarea.

Pe malul turcesc apare Terapia, frumoasa localitate de vilegiatură a claselor bogate și a corpului diplomatic. Vile cochete, palate strălucitoare de albeață se ivesc printre vegetația bogată. Trecem apoi prin fața ruinelor de la Rumeli-Hisar [1], vestigii măreție din epoca medievală, care amintesc de o Turcie atît de deosebită de cea de azi.

La ora 12, înaintea amiezii, plutim pe o mare de mărgean, precedați de numeroase cete de delfini jucăuși.

Se văd malurile Bosforului cu aspectul lor pictural. Casele mici, în stil turcesc, agățate pe dealuri, apar printre pîlcurile de verdeață, făcîndu-ne să uităm că numai de cîteva ore plecasem din România cu ger și fulguială de zăpadă. Din loc în loc, se înalță clădiri masive, adevărate cetăți, amintind vremurile de odinioară, cînd la adăpostul zidurilor groase, pașalele turcești

[1] Fortăreață construită de sultanul Mahomed al V-lea, în anul 1452, pe coasta europeană a Bosforului, în vederea cuceririi Constantinopolului.

petreceau cu femei frumoase răpite din toate țările din lume.

Nu e așa mult de cînd străinul, înzestrat cu puțină imaginație, își putea închipui, îndărătul acelor ziduri, tinere și frumoase prizoniere privind dornice prin ferestre zăbrelite spre cerul albastru, evocator de libertate, sau spre apele tainice ale Bosforului. Erau acolo „dezamăgitele" lui Pierre Loti [1], ființe plăpînde și visătoare, cărora poetul marinar le deschide o fereastră spre o viață necunoscută, dar presimțită din umbra molatecă și înăbușitoare a haremurilor... Azi însă, vestea că Turcia „s-a modernizat" taie avîntul închipuirilor și spiritul cel mai romantic chiar care nu vede decît partea picturală a tabloului, de pe care o mînă energică și brutală a smuls vălul misterioasei poezii.

Am plecat de la vapor să mă plimb prin vechea cetate.

Istanbulul de azi, bătrînul oraș al lui Constantin cel Mare [2], o dată cu schimbarea numelui și-a schimbat și aspectul.

Privesc superbele bulevarde moderne ce străbat prin grămezile de ruine menite să dispară ; ele aduc aer, lumină, viață, în vechiul oraș ale cărui monumente cu nume sonore apar, totuși, covîrșitoare de frumusețe eternă, din ceața trecutului : Sfînta Sofia [3], Dolma Bagtche, Seraiul [4], obeliscurile și moscheele și atîtea alte minuni care au stîrnit de-a lungul veacurilor admirația atîtor generații.

Trebuie făcută o paranteză : numele i-a devenit turcesc și aspectul european. Străzile lui nu mai au pitorescul și poezia de odinioară ; nu l-am mai recunoscut. Nu

[1] *Loti, Pierre* (pseudonimul lui Iulien Viand) (1850—1923), romancier francez. Ca ofițer de marină, a călătorit mult, transpunîndu-și în romanele sale, cu caracter exotic, impresiile culese și simpatia pentru oamenii simpli de pretutindeni.

[2] *Constantin cel Mare (Flavius Valerius Constantinus)*, împărat roman (306—337), învingînd pe Maxențiu (312) și pe Liciniu (323) a unificat imperiul roman și a mutat capitala în orașul Constantinopol, întemeiat de el pe locul fostei colonii grecești Byzantion.

[3] Monument celebru, capodoperă a arhitecturii bisericești bizantine. A fost construită în timpul împăratului Justinian de către arhitectul Anthemios din Tralles și de Isidor din Milet (532—537), apoi refăcută (558—562). Astăzi, această bazilică a fost transformată în muzeu.

[4] Palat al sultanului sau al marilor demnitari turci.

mai sînt nici văluri pentru femei, nici fesuri pentru bărbați. Turcii poartă pălării și salută europenește. Au dispărut parcă și flăcările ce țîșneau din ochii turcoaicelor. Acum nu mai au nevoie să-și concentreze doar în privire puterea și farmecul lor, ci se expun în întregime, îmbrăcate ca mondenele, fardate, cu unghiile vopsite și, uneori, cu părul oxigenat. Chiar frumoșii lor ochi de odinioară, încadrați de vălurile dese, au nevoie acum de „rimelul" franțuzesc.

Poate sînt și acum turcoaicele frumoase ca atunci, dar frumusețea lor e lipsită de acel parfum exotic din trecut, de acea vrajă a necunoscutului înfrumusețat de imaginația noastră, sub ispita comorilor ascunse sub văluri.

Firmele, afișele și ziarele turcești au renunțat la litere întortocheate ca niște arabescuri. În locul literelor desenate, nu se mai văd decît cele latine, clare și zvelte.

A dispărut chiar turcul care îți lua taxă de cîte ori treceai pe podul ce leagă Istanbulul cu Galata ; acum poți trece de cîte ori vrei, nimeni nu te mai oprește, nimeni nu-ți mai cere un ban.

Kemal Pașa [1], pe noul lui nume Atatürk, a distrus tradiția unor secole întregi, a transformat complet și țara și locuitorii. <...>

[1] *Atatürk, Kemal Mustafa* (1881—1938), primul președinte al Republicii Turce (1923—1938). Atatürk a fost conducătorul revoluției burgheze naționale din 1919, care s-a terminat cu proclamarea republicii (1923) și lichidarea califatului (1924). A efectuat diferite reforme progresiste în justiția, cultura și viața socială a Turciei.

ISTANBUL—BEIRUT

ISTANBULUL începuse să fie învăluit în noapte, cînd vaporul „Dacia" își reluă drumul spre Pireu, portul Atenei.

Orașul dispare încet în urma noastră. Acum, în penumbră și depărtare, are aspectul de odinioară ; se văd tot vechile cetăți ruinate de pe malul Bosforului și se simte aceeași poezie de basm oriental, a trecutului. Marea e liniștită și intens colorată în albastru, ca și cum toate safirele din lume s-ar fi scufundat în ea. Nici un zgomot, nici o frămîntare de valuri nu vine să tulbure calmul serii, afară de fîșîitul monoton al apei tăiată de proră.

Ne apropiem de vechiul Helespont [1] al grecilor, trecînd prin Marea de Marmara și pe lîngă insula cu același nume.

Sîntem acum în strîmtoarea Dardanele, care în unele locuri se îngustează atît de mult, încît pare un fluviu mare ce curge liniștit. Din cînd în cînd un val se urcă potolit pe coastele vaporului, mîngîindu-l cu spuma lui albă și stropindu-ne cu mici mărgăritare.

Ajungem în Marea Egee, cea plină de insule, de fiecare insulă, aproape, legîndu-se o minunată legendă a antichității. Vaporul nostru spintecă apele, pe unde, cu mii de ani în urmă, se încrucișau corăbiile pline de bogățiile Egiptului, Feniciei și Greciei.

Trecem pe lîngă insula Imbros, pe lîngă Tenedos, cu minunatele ei vii, pe lîngă Mitilene, Skiros. Străbatem canalul d'Oro, care are în stînga insula plină de fructe

[1] Nume dat strîmtorii Dardanele în antichitate.

„Andros", și la dreapta Eubeea cea muntoasă, pe care nenumărate turme de oi pasc în libertate. (...)

Sosim la Pireu, portul grecesc, care ne apare pustiu, desigur din cauza sărbătorilor (...). Toate magazinele sînt închise, cu excepția cafenelelor din port, unde mișună o lume interlopă în care se încrucișează naționalitățile și dialectele. Nu avem ce face în acest oraș și toți sîntem mulțumiți, cînd vaporul pornește din nou, luînd direcția spre Beirut.

„Dacia" se strecoară printre mulțimea insulelor grecești, ce împînzesc Marea Egee, și dintre care am notat pe cele mai de seamă. Astfel este Milos, insula unde s-a găsit celebra statuie a lui Venus [1], Santorin — al cărei vulcan pare că nu s-a liniștit nici acum, apoi Karpatos și vestita Cipru.

Născute parcă din spuma mării, rămîn în urmă îmbrățișate tot de spumă.

Marea nu mai este liniștită ca în celelalte zile și de la Pireu pînă la Beirut am navigat 45 de ore.

Vaporul pare o mică jucărie pentru distracția valurilor, ceea ce a făcut pe mulți pasageri să nu-și părăsească de loc cabinele, trecînd prin toate emoțiile specifice unei furtuni pe mare. Valuri spumoase lovesc și vaporul nostru și litoralul insulelor, alcătuind un tablou unic. Din spumă, te aștepți să apară o nouă zeiță a frumuseții grecești, ca noi să fim martori la crearea unui mit de iubire și de visare. Dar, nici o minune nu poate să se întîmple, și chiar așa să fie, sîntem prea bătrîni ca să mai credem (...)

[1] Veche divinitate de origine latină, considerată inițial drept protectoare a vegetației și a fertilității, asimilată mai tîrziu cu Afrodita, zeița frumuseții din mitologia greacă.

ALEXANDRIA[1]

DUPĂ lunga oprire în portul Haifa [2], provocată de un conflict ivit între autoritățile portului și cîțiva pasageri găsiți fără acte în regulă, ne reluăm drumul spre Alexandria, orașul celebru în timpul celor mai diferite epoci de cultură.

Călătorim pe o mare liniștită, colorată într-un albastru cald, care se împreună la orizont cu cerul strălucitor al Mediteranei. În spuma valurilor vin să se piardă o puzderie de raze luminoase, reflectîndu-se în toate direcțiile și înghițind sub o mare diafană întreaga existență. Gîndul că mergi spre orașul lui Alexandru cel Mare, al Cleopatrei [3] și al unora dintre marii califi, în această atmosferă de liniște, de lumină și culori, te face să te pătrunzi de o poezie nemărginită, sub ea simțind că se ascunde tot farmecul mai multor epoci de glorie, de lux și de nesaț. Vaporul nostru înaintează încet, răscolind în mersul lui o adevărată lume de gînduri.

[1] Oraș în Republica Arabă Egipt, principalul port al țării la Marea Mediterană (1.916.000 locuitori, în 1966). Fondată de Alexandru Macedon — mare comandant de oști și rege al Macedoniei (356—323 î.e.n.) — în anii 332—331 î.e.n., Alexandria a devenit capitala statului greco-egiptean al Ptolemeilor și un însemnat centru comercial, cultural și religios al lumii elenistice. În secolul al III-lea î.e.n. a fost clădit aici Farul, considerat drept una din „cele șapte minuni" ale lumii vechi. În Alexandria se afla în antichitate și o bibliotecă celebră conținînd aproape 700.000 de volume și papirusuri.

[2] Oraș în vestul Israelului și însemnat port la Marea Mediterană.

[3] *Cleopatra a VII-a*, regină a Egiptului (51—30 î.e.n.) din dinastia Ptolemeilor care a domnit în perioada crizei economice și sociale a Egiptului elenistic. După înfrîngerea lui Antonius, care-i devenise soț, de către August la Actium și ocuparea Alexandriei de către acesta, Cleopatra s-a sinucis.

Ne apropiem de marele oraș și un sentiment de profundă nimicnicie în fața eternității cuprinde deopotrivă gîndul și sufletul. Nume glorioase! Amintirea voastră se poartă de-a lungul veacurilor, luminînd multora viitorul, dîndu-ne curaj și ambiție nouă, sărmani salahori, dornici de a crea o civilizație mai cuceritoare decît a voastră!... Cu aceleași suflete arzătoare, cu aceleași gînduri, modernii, ca și anticii, alergăm pe căile destinului neînțeles.

Nume și amintiri, alături de fapte răsturnătoare de lumi, ne stăpînesc și ne conduc întotdeauna; de unele din voi ne apropiem acum!...

În față ne apare, încet și clară, panorama orașului. Un tablou minunat pe care avem timp să-l privim îndelung. Cu multă atenție, vaporul intră în port, ocolind stîncile submarine, însemnate cu numeroase geamandure, ale căror sunete triste, ieșite ca din fundul fără margini al mării, par tot atîtea voci ale trecutului.

Deși este sfîrșitul lunii decembrie, pe țărm ne așteaptă o primăvară dulce și mîngîietoare ca o iubită. Înainte de a ne abandona, cu întreaga fire, vieții acesteia noi și nesperate, trebuie să luăm contact cu numeroasele autorități reprezentate prin persoane mai mult sau mai puțin simpatice.

Sînt plictisitoare și în bună parte inutile aceste formalități. Înainte de a coborî din vapor se face vizita medicală, apoi se cercetează cu amănunțime pașaportul și vizele. Nici n-ai pus bine piciorul pe chei și o armată întreagă de arabi te ia în primire, asaltîndu-te cu cele mai diverse servicii. Suporți, ca un martir, această tortură, căci nu ai cum scăpa, chiar dacă ai plăti. Plătești la unul, la doi, trei, la zece, dar nu poți plăti la toate sutele de arabi, autori ai hărmălaiei de nedescris. Înaintezi cu greu, făcîndu-ți loc spre taxiuri, unde te îmbarci cu tot bagajul, ca să pornești spre vamă. Ajuns aci trebuie să completezi în trei limbi (franceză, engleză și egipteană) un formular prin care declari bagajul avut, apoi toate coletele îți sînt desfăcute și cercetate cu o minuțiozitate cum rareori se întîlnește în alte porturi.

Vameșul, în fiecare individ sosit din străinătate, vede un suspect, capabil de a fi contrabandist de haşiş. În special am avut multe dificultăți din cauza unui pachețel cu semințe aromate, întrebuințate de mine, cînd fumez cu pipa. Ele semănau întrucîtva cu haşişul și au născut în jur un adevărat scandal, potolit doar în urma analizei chimice făcute. Cu toată truda și vigilența autorităților, Alexandria rămîne totuși cel mai important centru al comerțului clandestin de haşiş. Foarte rareori, mi s-a spus, se prinde cîte un contrabandist prin acest sistem al controlului sever; de pe urma lui suferă însă oameni veniți cu gînduri curate în acest colț al Africii.

După ce ți-au fost cercetate bagajele și ți le-ai strîns, ești trimis la o casă să plătești de fiecare colet doi piaștri [1], ceea ce ar face în bani românești cam 14 lei. După aceea, treci la o altă casă unde arăți buletinul de control al serviciului medical indigen, dat pe vapor, și mai plătești încă 10 sau 15 piaștri. Cînd ai plătit și acest ultim tribut, ți se face semn că ai terminat cu formalitățile și ești liber. Respiri ușurat, dar te-ai grăbit; acum ești înconjurat de toți cei ce ți-au dat o mînă de ajutor la purtatul și desfăcutul bagajelor, sau ți-au dat vreo informație. Sînt atîția, că nici nu poți ști dacă ți-au dat ajutor efectiv sau numai au atins bagajele; n-ai încotro, plătești și îți faci semnul crucii. Pînă ieși din raza vămii ești în permanență suspectat, din cînd în cînd oprit din nou, întrebat ce ai în bagaje, iar dacă dai cumva de bănuit, ești obligat să suferi un nou control.

La plecarea din Alexandria se trece prin aceeași Scyllă și Charybdă [2] vamală, ba se plătește încă, pe lîngă celelalte taxe mici și mari, o nouă taxă numită „de carantină".

---

[1] Monedă a Republicii Arabe Egipt; comparația făcută de autor trebuie raportată la anii 1933—1935, care corespunde realităților descrise în aceste pagini.

[2] În mitologia greco-latină, Scylla și Charybdis erau doi monștri marini care străjuiau strîmtoarea Messinei ce despărțea Italia de Sicilia. Se spune că aceștia nimiceau corăbiile și înghițeau pe nesăbuiții corăbieri care se abăteau prin această trecătoare îngustă.

Cînd scapi de sub privirile vameșilor și ajungi în oraș, la libertate, ți se pare că ai cîștigat lozul cel mare. Îți vine să alergi, să cînți, să îmbrățișezi pe toți cîți întîlnești în drum și să mergi în neștire, pînă ce cazi mort de oboseală și bucurie.

Dar, într-un oraș străin, oricît ai fi de săltăreț, trebuie să fii om prevăzător și să te gîndești la cine ai putea cere un sfat, ca să nu fi o victimă a speculanților. Cum nu cunoșteam pe nimeni în Alexandria, m-am dus la serviciul maritim român cu speranța că voi găsi un conațional. Speranța mea s-a împlinit mai bine decît mă așteptam, întîlnind pe amabilul domn Ținc, agentul general al serviciului de acolo. Om practic, s-a gîndit în primul rînd să mă instaleze la un hotel bun, conducîndu-mă la „Claridge's Hotel", unde am rămas cîteva zile, ca să-mi aștept pe prietenul Laffite, în tovărășia căruia urma să-mi continui drumul în Africa.

Am profitat de aceste zile libere și am cules o sumedenie de informații asupra călătoriei viitoare, informații ce mi-au servit foarte mult. La „Claridge's Hotel" am fost tratat cu foarte multă prietenie și, deși este unul din cele mai bune hoteluri din oraș, am plătit pe zi, pentru o cameră cu sală de baie, numai 25 piaștri.

Am avut în Alexandria zile de libertate și bucurie. Le-am trăit din plin, căutînd să întrebuințez, după gust, fiecare minut. Deopotrivă am vizitat monumentele păstrătoare ale trecutului și m-am înfundat în cele mai depărtate mahalale ale Alexandriei, dornic de a vedea și viața contemporană a locuitorilor. Sufletul îți plutește printr-un vag neînțeles, cînd te gîndești că aceste locuri au fost călcate de ființe cu nume uriașe în istoria omenirii. Pe aici s-au plimbat privirile celor ce au hotărît în bună parte soarta lumii, și ei avînd, poate, aceleași viziuni, uitîndu-se în lungul și în latul Mediteranei.

Din trecutul tumultuos al Alexandriei vom spicui numai cîteva date. Orașul a fost înființat în anul 323 înainte de Christos, de împăratul Macedoniei, Alexandru cel Mare. Pe ruinele fostei cetăți Rhacotis s-a ridicat

noul centru de cultură al civilizației din jurul Mediteranei.

Curînd Alexandria polarizează toată mișcarea culturală, artistică și comercială a lumii antice. Între zidurile ei duc o viață de lux și petreceri cei 11 Ptolemei [1] și regina Cleopatra. Loc de iubire înflăcărată, în Alexandria și-a consumat pasiunea unul dintre cei mai mari amanți ai lumii vechi, Marc Antoniu [2].

Dominat de umbra marelui Alexandru, înmormîntat aci într-un loc care nu s-a identificat încă, orașul a rezistat celor mai mari vijelii istorice, prădat, distrus, iarăși renăscut din propria sa cenușă.

Suferind deopotrivă de pe urma năvălirilor și stăpînitorilor, Alexandria se deșteaptă la o nouă viață la începutul secolului al XIX-lea, sub domnia lui Mehmed Ali [3], numit cel de al doilea fondator, fondatorul Alexandriei moderne.

Orașul modern de azi păstrează în linii mari planul care l-a avut pe vremea Ptolemeilor.

Între monumentele sale cele mai importante, este Coloana Pompee [4], ridicată cam pe la anul 296 în onoarea împăratului Dioclețian. [5] Este făcută din granit roșu și este probabil cel mai mare monolit din lume. Coloana

---

[1] *Ptolemeii* (Lagizii), dinastie de regi ai Egiptului elenistic, dintre care cei mai cunoscuți au fost: Ptolemaios I Lagos, diadoh, apoi rege (323—283 î.e.n.), întemeietorul dinastiei. Ptolemaios al II-lea Filadelful (285—246 î.e.n.) și Ptolemaios al III-lea Evergetul, în timpul cărora Egiptul elenistic a atins cea mai mare înflorire economică, politică și culturală. Cleopatra a VII-a a fost ultima reprezentantă a dinastiei.

[2] *Antonius Marcus* (83—30 î.e.n.), om politic și comandant de oști roman. Împreună cu August și Lapidus a format în anul 43 al doilea triumvirat și a primit conducerea provinciilor orientale ale statului roman. În lupta pentru putere dintre triumviri s-a bazat pe sprijinul reginei Cleopatra a Egiptului. Învins de August la Actium (31 î.e.n.), Antonius, se sinucide în Egipt.

[3] *Mehmed Ali* (1769—1848), general turc de origine albaneză, vicerege și rege al Egiptului.

[4] Coloană ridicată pe locul unde a fost ucis Pompeius Genius, supranumit cel Mare (106—48 î.e.n.).

[5] *Dioclețian (Caius Aurelius Valerius Diocletianus)*, împărat roman (284—305). În timpul lui s-a reorganizat imperiul, s-au înfăptuit o serie de reforme și au fost înăbușite puternicele răscoale din Galia și ale colonilor din Africa.

se înalță singură în vîrful unei coline, iar la picioarele ei se găsesc o mulțime de catacombe, de resturi de sculpturi și doi sfincși. În apropiere, sînt catacombele „Kom el Chougafa", iar în partea de nord, spre chei, catacombele „Ras el Tin".

Catacombele „Kom el Chougafa" se compun din trei rînduri de camere și de galerii săpate în piatră, radiind în jurul unui puț enorm care servește de loc pentru scară.

Rîndul inferior de camere este plin de apele de infiltrație ale canalului Mahmudieh.

Se pare că aceste catacombe ar data din timpul ultimilor Antonieni, adică de la sfîrșitul secolului al II-lea î.e.n. Pereții lor sînt acoperiți de picturi și sculpturi, foarte interesante de altfel, dar de un stil foarte urît; după părerile arheologilor, toate aceste manifestări artistice ar reprezenta zeități ale panteonului egiptean. Tot aci în catacombe au fost găsite mari cantități de oase omenești și de cai, amestecate sub blocuri mari de piatră. Se bănuiește că ar fi urmele masacrului făcut în anul 215 asupra tinerimii alexandrine, sub împăratul Caracalla [1], care și-a început domnia tot cu un asasinat, acela al fratelui său.

★

Alexandria, bătrîna cetate a lui Alexandru Macedon, poseda o bibliotecă imensă, care se spune că a fost creată de învățatul împărat, Ptolomeu Soter, și care a fost distrusă prima oară, cînd celebrul general roman, Caesar [2], a cucerit orașul, după lupta avută cu Marc Antoniu și Cleopatra, la promontoriul Actium. A doua oară, biblioteca a suferit pe la anul 390, după urma luptelor

[1] *Caracalla, Marcus Aurelius Antonius*, împărat roman (211—217), fiul lui Septimius Sever. Este mai ales cunoscut prin cruzimea lui și prin ridicarea unor edificii publice.

[2] *Cezar (Caius Iulis Caesar)* (100—44 î.e.n.), mare general, om de stat și scriitor roman. În anul 60 î.e.n. a făcut parte din primul triumvirat, împreună cu Crassus și Pompei. A fost inițiatorul mai multor reforme printre care se înscrie și introducerea *Calendarului iulian*. Este ucis în anul 44 î.e.n. — de către o conjurație condusă de Brutus și Cassius.

dintre păgîni și creștini. Legenda spune că ultimul rest din bibliotecă ar fi fost distrus în anul 641, în urma ordinului dat de califul Omar [1]. Judecata califului a fost simplă: „dacă în *Coran* se găsește toată înțelepciunea lumii, nu mai este nevoie să existe nici o carte, iar dacă în *Coran* nu este toată înțelepciunea, atunci toate celelalte cărți trebuie distruse ca să nu se poată observa aceasta".

Bogata bibliotecă din Alexandria conținea, după părerea califului, lucrări care erau contra legilor musulmane.

Ca o urmă a stăpînirii otomane a rămas și monumentul-moscheie Nebi-Daniel, care însemnează profetul Daniel.

Astăzi Alexandria este un oraș occidental cu străzi largi, străbătute de cele mai moderne vehicule, cinematografe, baruri și hoteluri luxoase.

Acum, orașul este format din două părți distincte: cartierul arab, întins pînă la port și cartierul european, care începe de la bursă, între ele găsindu-se piața Mehmed Ali, în mijlocul căreia se ridică statuia ecvestră a acestui cunoscut viceregе al Egiptului.

Cele mai vizitate puncte ale Alexandriei sînt frumoasele grădini „Nuzha" și „Antoniadis", parcul de nord și sud și muzeul greco-roman, unde se află numeroase antichități egiptene, grecești și romane, găsite în oraș sau în locurile învecinate. De asemenea, stadionul, unul din cele mai mari din lume și cîmpul de curse de la „Sporting-Club" adună în zilele însemnate, zeci de mii de spectatori, găsindu-se numeroși amatori de sporturi printre cei peste 500.000 de locuitori ai acestei părți a Egiptului.

Aci s-au adunat reprezentanții tuturor raselor, lipsind doar pieile roșii și malaiezii. Arabii, bineînțeles, compun marea majoritate, iar străinii s-au grupat în numeroase colonii dintre care cea mai importantă este

[1] *Omar I, Omar ibn al Khattab*, al doilea calif arab (634—644), este continuatorul războiului de cucerire, început de predecesorul său Abu Bekr, ocupînd Siria, Mesopotamia, Persia apuseană, Egiptul. Lui Omar I i se atribuie incendierea vestitei biblioteci din Alexandria.

colonia greacă, apoi cea italiană și franceză. Colonia franceză, de altfel, poseda aci cele mai însemnate și populate așezăminte de cultură pentru fete și băieți.

O frumoasă plimbare pentru un străin este să parcurgă întregul canal Mahmudieh, care leagă portul cu apele Nilului, trecînd pe lîngă minunatele grădini „Nuzha" și „Antoniadis", bogate în arbori exotici, unii aparținînd unor specii rare. Lîngă aceste grădini se găsește grădina zoologică, unde am rămas surprins de numărul și varietatea animalelor; dar mi s-a spus că nici nu se poate compara cu cea din Cairo, care într-adevăr este foarte bogată și mare, așa cum am văzut-o mai tîrziu.

★

Unul din punctele de onoare ale orașului este că aci a fost primul far [1] din lume. În adevăr la capătul digurilor sale actuale, se găsea, cu mai mult de două mii de ani înainte, insula Pharos, (renumită prin carierele sale de marmoră — *n.n.),* pomenită și de Homer. Insula era despărțită de uscat printr-un braț al mării și pe ea se ridica un turn impunător făcut din marmură albă și care în vîrf avea o lanternă puternică. În acest mod navigatorii erau anunțați că s-au apropiat de țărm. Acest prim far, care atingea o înălțime de aproape 140 metri, se zice că a fost construit de către Ptolomeu Filadelful (285—246 î.e.n., rege al Egiptului — *n.n.*), și că s-ar fi prăbușit pe la anul 1 300 <...>.

★

Trebuie să spun că de Anul Nou eram la Alexandria— și pentru sărbătoarea aceasta vehiculele aleargă mai grăbite ca de obicei, iar sergenții s-au îmbrăcat în mare

[1] Acest far a fost realizat de arhitectul Sostrate din Cnid între 285 și 247 î.e.n., pentru a călăuzi intrarea corăbiilor în port. Avea aproximativ 130—140 m înălțime și era în întregime din marmură. În urma unor cutremure în secolul XII și XIV farul este distrus.

ținută, punînd în locul fesurilor obișnuite, căști de oțel, de parcă ar avea să pornească la vreun atac.

Toate cîte le vedeam nu-mi dădeau nimic de bănuit, și după ce am luat masa, am pornit iar la plimbare pe străzile Alexandriei, feeric luminate. Dar aproape de miezul nopții, aud în jurul meu pocnituri și zăngănituri, un huruit teribil și zgomote, ca produse de cioburi sparte. Înainte de a mă putea uita în jurul meu, și înainte de a-mi putea da singur vreun fel de explicație, mă pomenesc tras cu grabă de cîțiva soldați englezi, într-un gang.

Ce se întîmplase?

Probabil că soldații și-au dat seama imediat că sînt un străin necunoscător al obiceiurilor locale, din noaptea de Anul Nou, căci altfel n-aș fi îndrăznit să fac o plimbare la acea oră.

Pe mine, de altfel, mă mira mult faptul că vedeam străzile complet pustii, dar îmi spuneam singur că sărbătoarea, începutul unui alt an, i-a făcut pe toți să stea în casă, ca să petreacă...

Aci, există curioasa tradiție, ca în această noapte, la ora 12, toată lumea să arunce pe ferestre, în stradă, lucruri vechi, sticlărie stricată, oale, crătiți, și orice fel de obiect devenit inutil într-o gospodărie. Este un adevărat asalt, periculos și asurzitor, căruia îi cad adesea victime mulți din străinii neștiutori, ca și mine.

Timp de o oră s-a aruncat continuu, încît strada a rămas apoi acoperită cu un strat gros de cioburi. În mijlocul zgomotului se auzeau chiar și detunături de armă, încît aș fi putut crede cu ușurință, dacă nu erau soldații englezi ca să-mi explice, că a izbucnit războiul civil. Toate magazinele trăseseră obloanele și sergenții dispăruseră, înghițiți parcă de negrul pămînt.

Hotelierul, știindu-se oarecum vinovat că nu m-a informat la timp asupra acestei ploi de cioburi, mă aștepta cu multă grijă.

„S-au întîmplat multe nenorociri — îmi explică el cînd mă zări venind — în nopțile de Anul Nou, și nimeni n-a putut fi tras la răspundere, căci în fața obiceiurilor, chiar cînd sînt aproape barbare, orice autoritate devine neputincioasă".

De altfel, mi s-a mai spus că italienii sau grecii, care dau vina unii pe alți, sînt aducătorii furtunii apocaliptice din noaptea de Anul Nou pe aceste meleaguri.

☆

Întîmplarea din noaptea Anului Nou m-a făcut, cît am stat în Alexandria, să fiu mai prudent în timpul plimbărilor, atît de prudent încît mă uitam cu frică și la inofensivii arabi, care își serbau zilele Ramazanului [1], mergînd pe străzi și intrînd în magazine cu cădelnițe pline cu tămîie aprinsă. Prin focul sfînt al tămîiei și prin post, ei vor să îndepărteze spiritele rele. În zilele Ramazanului nu se mănîncă nimic pînă la ora 6 seara, anunțată credincioșilor lui Allah, prin salve de tun. Atunci toți se reped la bucate, devorîndu-le cu o iuțeală explicabilă, după o așteptare de o zi întreagă.

[1] Ramazan, a noua lună a anului musulman, postul cel mare, cu durata de o lună, în timpul căruia musulmanii postesc de la răsăritul pînă la apusul soarelui.

MAREA ROȘIE

DUPĂ traversarea canalului de Suez, plutim pe Marea Roșie, marea legendelor și a *Bibliei*. Fiecare undă, fiecare val ar vrea parcă să amintească istoria mai multor mii de ani, ar vrea să spună de începutul lumii. «...»

Bineînțeles, pe călătorul care navighează pentru prima oară pe această mare biblică, primul lucru care-l interesează e culoarea ei și nu mică îi e mirarea cînd în locul apei însîngerate, pe care o văzuse în închipuirea sa, privește o imensitate albastră, de un albastru ce rivalizează cu azurul cerului cel mai senin... Ca și „Dunărea albastră", care îmbracă de obicei toate culorile și, foarte rar, pe aceea căreia îi datorează celebritatea, „Marea Roșie" nu pare nici ea în primul moment, să justifice denumirea de „El bahar, el ahmàr" pe care i-au dat-o arabii și care înseamnă „marea cea roșie". Și totuși, nu pe nedrept i-au zis astfel stăpînitorii și navigatorii ei de odinioară, căci cu multe secole înainte, corăbiile și volierele cu pînze, conduse mai mult de arabi, nu pluteau în largul mării, ci pe lîngă coaste — conducătorii lor nefiind prea buni navigatori — iar coastele erau, ca și acum, acoperite de nisipul înroșit de arșița puternică a soarelui — nisip care, apoi, este aruncat de capriciul vîntului în apa ce se înroșește la rîndul ei.

Două zile plutim între coastele Arabiei <...> și ale Africii de est, iar a treia zi întîlnim două insule mici, ce stau față în față : sînt „cei doi frați", sau cum le-am spune noi „două surori", de aceeași mărime și formă ca doi gemeni. Pe una din insule se găsește un far păzit de trei oameni, care trăiesc aci, cîte șase luni pe an singuri, netulburați de nimeni ; doar din două în două

săptămîni, se duce cîte un vapor ca să vadă dacă mai trăiesc, şi să le ducă alimente.

Este o singurătate de sfîrşit de lume şi, totuşi, o lume de basme şi poezie, în care trăiesc pescuitorii de perle, avîntaţi pînă la ţărmurile acestor două insule. Înamoraţi de meseria lor, ei caută frenetic, neţinînd seama unde se duc şi unde ajung, pietrele imaculate şi preţioase ce împodobesc cu atîta graţie pe femei...

Căci Marea Roşie e una din acele binecuvîntate mări, ce ascund în sînul lor minunatele pietre preţioase, pe care un capriciu al naturii le-a făcut să se nască în carnea unor umile vietăţi. De fundul apelor sale străvezii se lipesc moluştele, între ale căror valve un bob de nisip devine, sub magica influenţă a naturii, o perlă nestemată. Şi pentru găsirea acestor pietre scumpe menite să împodobească frumuseţea feminină, sute de oameni, de la Marea Roşie pînă în Australia, îşi riscă aproape zilnic viaţa şi îşi ruinează, în cel mai bun caz, sănătatea.

În grupul de călători în care mă aflu şi care, ca şi mine, privesc adîncimea ca atraşi de puterea magnetică a comorilor de pe fundul mării, se găseşte unul, iniţiat în misterele pescuitului şi comerţului perlelor, care nu se lasă să fie mult rugat spre a ne împărtăşi cele ce ştie. Sînt lucruri interesante despre una din miile de laturi ale activităţii omeneşti şi care, mai ales, pun într-o lumină crudă acel nesfîrşit prinos de admiraţie, pe care, de la începutul vremurilor, bărbaţii l-au dus, în mod inconştient chiar, eternului feminin. Căci, pentru a satisface nesecata lor cochetărie, mii de oameni îşi irosesc viaţa, scufundîndu-se în fundul mărilor ca să găsească perle, scoborînd în bezna minelor ca să smulgă diamante, afundîndu-se în inima pădurilor, în goană după fiare cu blană mătăsoasă, după păsări cu pene strălucitoare. Ce e drept, nu se poate spune că această continuă jertfă adusă lumii feminine, nu-şi are şi partea sa bună pentru cealaltă jumătate a omenirii. Vreau să spun că industriile şi comerţul ce rezultă din căutarea acestor materii, ce devin apoi podoabe feminine sînt, în fond,

o largă compensaţie pentru oboselile şi primejdiile îndurate.

E drept, că scufundătorii sau pescuitorii de perle îşi expun viaţa scoborînd la o adîncime ce trece uneori de opt metri, nesusţinuţi decît de o frînghie groasă prevăzută cu un ochi în care se introduce piciorul, şi avînd la capătul ce intră în apă o piatră, care să-i tragă spre fund.

În timpul scoborîrii, pescuitorul îşi ţine respiraţia şi cele 5—6 minute cît stă sub apă ca să smulgă de pe stînca submarină cîteva moluşte, cît poate ţine paneraşul ce-l are legat de gît, sînt de ajuns ca să-l facă să revie la suprafaţă istovit — şi cu timpul — predispus la tot felul de infirmităţi fizice, greu de expus aci... şi apoi, nu este exclus ca vreun rechin hrăpăreţ să-i smulgă dintr-o smucitură un picior sau un braţ, lăsîndu-l mutilat pentru toată viaţa sau, mai bine zis, lăsîndu-i soţia văduvă şi copilaşii fără tată. Şi cînd te gîndeşti că se întîmplă uneori ca dintr-o mie de scoici să nu se scoată decît 7—8 perle, perfect rotunde şi mari cît o gămălie de ac, şi vreo 10—20 din cele neregulate, numite, „baroce“ [1], a căror valoare e minimă, nu te mai miri de ce sînt atît de scumpe perlele faţă de celelalte pietre preţioase. Şi totuşi, meseria de pescuitor e destul de rentabilă, după cît se pare, de vreme ce majoritatea pescuitorilor iniţiază în misterele ei pe copiii lor încă din cea mai fragedă vîrstă a acestora. Astfel că nu e exclus să vezi pe bordul unui vas de pescuitori de perle 5—6 copilaşi, a căror vîrstă variază între 4—7 ani şi care, deşi nu se aventurează încă în fundul mării, se fac totuşi folositori pe bord.

Aceşti pescuitori, care de obicei nu lucrează pe cont propriu, ci sînt în serviciul unui negustor de perle, pun scoicile pescuite la un loc şi cînd acestea sînt deschise, toate perlele găsite sînt luate de negustori, iar fiecare pescuitor îşi primeşte o plată anumită. Bineînţeles, s-ar putea întîmpla şi fraude, dar astfel de cazuri sînt rare,

[2] Stil artistic dezvoltat în sec. XVII—XVIII, caracterizat prin excesul de ornamentare complicată, de înfloriturî şi (în arhitectură) prin neregularitatea liniilor şi prin monumentalitate.

căci teama de a fi prinși cînd ar voi să vîndă piatra tăinuită, oprește pe acești oameni de la un furt, zadarnic de cele mai adeseori.

Ar fi iarăși interesant de spus prin cîte evaluări și deprecieri trec aceste perle pînă ce ajung în vitrina bijutierului din marile orașe, de unde vor veni să le ia acelea pentru care au fost create. Între vînzător și cumpărător intervine un misit, care face tîrgul, avînd în vedere în primul rînd propriul său interes și în al doilea pe al clienților săi. Apoi un stoc de pietre vîndute, trece adesea prin diverse mîini, luînd felurite direcții și suferind în mersul lor, care le împinge fatal spre vitrina bijutierului, diferite scăderi și urcări, după cum cel ce le cumpără e mai naiv sau mai isteț.

O legendă indiană spune că perlele sînt picături de rouă căzute din cer în nopțile cu lună ; e firesc dar ca poezia și misterul, care le învăluie, să influențeze nu numai pe cele ce nu văd în ele decît minunata podoabă, dar chiar și pe aceia care văd mai ales un mijloc de cîștiguri fabuloase. De aceea, în gestul negustorului care desface cu grijă pungulița de stofă roșie ce ascunde un pumn de mărgăritare, pe care le vîntură în palmă, lăsîndu-le să se rostogolească una cîte una pe un postav de culoare închisă, spre a le scoate în valoare strălucirea, e ceva smerit, cucernic, ca într-un ritual religios.

Aceeași devoțiune ca și în gestul plin de grație cu care o femeie frumoasă trece în jurul gîtului șiragul de perle lucitoare, ce o va face și mai frumoasă în ochii bărbaților...

Dar perlele nu contribuie numai ca podoabă la frumusețea feminină, ingeniozitatea omenească le-a făcut să servească și în alt mod pe fiicele Evei.

Se știe că în marile ateliere, unde se șlefuiesc perlele prețioase, se întrebuințează în acest scop perlele mărunte, care nu pot fi utilizate și cu care se freacă cele mai mari, pînă capătă acel „orient" sau irizare atît de minunată. Această operațiune e făcută de femei și se spune că, într-un astfel de atelier, supraveghetorii observară cu uimire că tenul unora din lucrătoare avea, de la un timp, o albeață și o catifelare neobișnuită. Se cercetă și se află că acele fete, umblînd mereu cu praful

de perle, își ștergeau mîinile pe față... Și iată cum născu în mintea unui ingenios chimist ideea de a fabrica pudră cu ajutorul acelui praf de perle, pudră ce în curînd deveni favorita celor mai frumoase și elegante femei din lume.

Dar cer scuze cititorilor mei că, furat de farmecul misterios ce plutește în jurul acestor „fiice ale lumii", am făcut o digresiune cam lungă și îmi reiau firul întrerupt al povestirii călătoriei mele pe apele Mării Roșii.

Vaporul taie valurile grele ale mării, iar apa ei, din albastră cum era, devine roșie ; sînt algele marine și miliarde de mici peștișori roșii, ce din cînd în cînd invadează suprafața mării, jucîndu-se sub scînteierea coplesitoare a soarelui, făcînd ca apa să se coloreze în roșu... Poate și din cauza aceasta i s-a zis „Marea Roșie".

Încep căldurile tropicale ; pe vapor se lasă pînzele care aduc umbră, iar pasagerii, ca și personalul, unul cîte unul, îmbracă hainele de dril și își pun caschetele. Ventilatoarele au intrat în funcțiune și chinina devine alimentul de primă necesitate. Toată lumea s-a refugiat pe puntea vasului, dar nici aci nu se simte briza mării și nici chiar aer nu este suficient. Cerul și marea sînt liniștite, spre disperarea noastră ; nimc nu scurtează drumul decît gîndul și povestirile celor ce au mai călătorit prin aceste locuri.

Căldura se accentuează, din minut în minut, ochii parcă se împăienjenesc și atmosfera devine apăsătoare de tot. Razele soarelui, în aceste regiuni, sînt foarte periculoase și comandantul vasului recomandă fiecărui pasager „prudență".

— Au fost pasageri, îmi spune comandantul, care stînd cu capul descoperit, au căzut curînd în nesimțire pentru 6—8 ore, unii din ei chiar murind în timpul acestui leșin. <...>

★

Eram de șase zile pe apele Mării Roșii. Această a șasea zi nu părea că se va deosebi cu nimic de celelalte. Un singur tablou, aproape fără nici o variație, un tablou cu două planuri : apa, acel întins de ape încremenite de

căldură, cu fauna lor specială, și apoi cerul, nemărginita boltă albastră cu soarele arzător ziua, iar noaptea cu lună plină și stele sclipitoare.

Mă trezisem dis-de-dimineață — mai precis nu dormisem deloc în noaptea aceea — și căldura îngrozitoare a cabinei mă scosese pe covertă. Marea era lină, cum este Marea Roșie de obicei.

Vîntul părea că doarme pentru imensul nostru transoceanic, doar valurile se mișcau ușor, aproape inperceptibil, se încrețeau ca o ștofă creponată, iar la mașini ridicîndu-se în spume. Pescărușii albi împînzeau albastrul cerului, iar peștișorii zburători, sărind pe crestetele valurilor stîrnite de elice, se afundau în spuma lor pentru ca apoi să reapară la cîțiva metri și să reînceapă jocul.

Un grup de păsări călătoare coboară obosite pe marginile vasului. Nimeni nu se gîndește niciodată să le gonească, ba marinarii le ocrotesc, azvîrlindu-le grăunțe și ferindu-le de păsările răpitoare, care le urmăresc pînă aci.

Clempănitul ușor al apei părea un cîntec de preamărire a naturii, un cîntec de deșteptare a dimineții — o deșteptare veselă, în aerul ce se aprindea parcă la licărirea primelor raze ale soarelui, care își arăta încet spinarea rotundă și roșie, pe linia orizontului.

Ca un rege care se ridică de pe tron, se înalța din ce în ce mai sus, din apa albastră verzuie a mării, globul de foc al astrului dătător de lumină și căldură.

Cerul se înroșea de tot și marea își schimba și ea culoarea, luînd o nuanță nedefinită, roșiatică-verzuie.

Vaporul înainta domol pe această mare, care nu permite oricui să plutească pe ea și care a făcut și face multe victime.

O liniște apăsătoare domnea, iar căldura începuse să mă copleșească. Nu mai puteam rămîne pe punte, căci mă ajunsese oboseala nopții de insomnie.

Nu știu cît voi fi dormitat în cabină în legănarea vasului, dar cînd m-am desmorțit bine de tot, mi-am dat seama că nu se mai simțea nici o zdruncinătură și nici nu se mai auzea nici un ronronit de mașini, cît de mic.

Ce putea fi ?

Maître d'hotel [1]-ul, chemat în grabă, mă asigură că nu s-a întîmplat nimic grav și mă informă că vasul nu mai merge de aproape o oră din cauza unui defect la mașini.

Îmi pusei repede un halat pe mine și ieșii îndată afară.

Vaporul, într-adevăr, era ancorat și se făceau reparații la mașini. Mă urcai sus pe punte.

Era numai opt dimineața, iar căldura era înăbușitoare. Cu toate pînzele întinse și bazinul de apă din mijlocul vaporului, pentru înlăturarea căldurilor, nu se simțea nici un fel de ameliorare.

Termometrul arăta 45° la umbră.

În juru-mi vedeam pînza vaporilor albaștri ridicîndu-se în sus din cauza căldurii, care mă încătușa ca lanțurile pe un condamnat. Simțeam cum mi se oprește respirația și orice mișcare devenea chin. Drumul pe apele Mării Roșii este un calvar.

★

Țintuiți în mijlocul Mării Roșii, din cauza defectării mașinilor vaporului nostru, căldura devenea pentru noi și mai copleșitoare.

Pe covertă nu prea erau pasageri ; frica de insolație îi ținea la umbra cabinei, sub iluzia de răcoreală a ventilatoarelor.

Aproape la fiecare jumătate de ceas ne întîmpina salutul vreunui alt vas, care prin semnale întreba ce s-a întîmplat și dacă aveam nevoie de ceva. Probabil însă că nevoia unui ajutor din afară nu se simțea pe bord, căci vasele, după ce li se răspundea prin semnalele ce alcătuiesc un limbaj convențional, treceau mai departe, pierzîndu-se în zare și lăsînd în urmă vaporul nostru, singur, ca împietrit între două ceruri. Cu tot calmul și ordinea ce domnea între oamenii echipajului, care-și vedeau liniștit de executarea poruncilor primite, un sentiment ciudat punea stăpînire pe sufletul celor

[1] Patronul hotelului (fr.).

mai mulți dintre noi și aceasta li se citea clar pe față Teama ? Nu, căci nu putea fi vorba de așa ceva, lipsind motivele. Și totuși, era un soi de neliniște, provocată — oricît s-ar părea de paradoxal — tocmai de prea marea liniște din jur.

Așa că vestea că marinarii echipajului se vor folosi de acest popas forțat ca să facă o vînătoare de rechini, fu primită de toți călătorii cu satisfacție, căci se risipea în sfîrșit acel farmec straniu ce părea că amorțise și firea și sufletele.

În adevăr, defectarea mașinilor și oprirea vasului în larg era o împrejurare fericită pentru o parte din marinari, căci le oferea ocazia de a se exercita la vînătoarea de rechini, aceste bestii nesățioase ale mărilor și oceanelor. <...>

Citisem, cînd eram mic, despre aceste grozave animale marine, care sînt rechinii ; ascultasem povești în care Țăndărică, copilul de lemn, copilul veșnic neastîmpărat, fusese înghițit de un rechin, și în burta acestuia se întîlnise cu un moș bătrîn care sta la o masă mare, pe care, într-un sfeșnic de metal, ardea o lumînare. Și aci, în burta rechinului, s-au ospătat moșul și Țăndărică, eroul povestei, ca la ei acasă... Apoi, o altă poveste, spunea cum un copil năzdrăvan a trecut marea pe spinarea unui rechin...

În mintea mea de copil acești pești grozavi luau niște proporții extraordinare, ajungînd chiar pînă la mărimea unei case... dar, bineînțeles, o casă de țară, căci una mai mare nu văzusem pe atunci.

Și, într-adevăr, acest soi de pește, spaima mărilor calde, atinge dimensiuni gigantice, măsurînd chiar opt metri lungime. E interesant de știut că numele de rechini vine de la cuvîntul latinesc, „*requiem*", care înseamnă repaus și a fost dat acestor monștri de către marinari, care știau bine că apropierea lor echivala de cele mai multe ori cu un „repaos veșnic" în cel mai apropiat viitor...

Am văzut rechini în cete, alergînd după vapor, în timpul diverselor mele călătorii, și chiar în aceste zile de traversare a Mării Roșii ; niciodată, însă, nu asistasem la o vînătoare de rechini, animale înspăimîntătoare, lacome și viclene.

Era cu adevărat un prilej fericit pentru marinari defectarea mașinilor, dar și pentru mine un prilej și mai minunat de a asista la o vînătoare atît de interesantă.

Marinarii le știu seama acestor animale, care însoțesc întotdeauna vapoarele, jucîndu-se și azvîrlindu-se în pereții vaselor, așteptînd mereu să li se arunce mîncare, ba uneori întîmplarea — nenorocită — făcînd să le cadă plocon și cîte un trup omenesc...

Ce e drept, de multe ori li se azvîrle în batjocură în loc de mîncare tot soiul de obiecte devenite inutile pe bord, printre care cutii de conserve de la bucătăria vaporului, ceea ce nu împiedică pe acești căpcăuni să închidă cu repeziciune fălcile lor asupra „pradei" ce le cade în gură.

De data aceasta norocul marinarilor era imens, căci în jurul vasului, sub apă, dansau o sumedenie de rechini, care din cînd în cînd își scoteau capul afară, ca o sfidare.

Vînătoarea rechinilor, însă, este anevoioasă și principala unealtă pe care o folosesc vînătorii este o cange mare de oțel, de forma unei undițe și de grosimea unui creion obișnuit, avînd vîrful foarte ascuțit, iar îndoitura de vreo 15—20 cm.

De această enormă undiță se agață 2—3 kg de carne și un plumb, ca să se poată lăsa la fund.

Cînd undița este aruncată în apă, rechinii, obișnuiți cu mîncarea pe care o primesc de obicei, se reped din depărtare ca s-o apuce și într-o clipă sînt lîngă ea, iar cel mai ager a și înghițit-o.

După ce animalul a înghițit enorma bucată de carne și undița, vînătorul, să nu vă închipuiți că se grăbește a-l trage spre el, cum ai trage un pește de baltă sau Dunăre.

Mai întîi, el se asigură dacă într-adevăr undița a fost bine înghițită, și aceasta o face trăgînd ușor de sîrmă de care este legată undița. Această sîrmă groasă, tot de oțel, are vreo 20—30 metri lungime, și se continuă cu o funie lungă de 150—200 metri.

E o tactică ce numai rareori dă greș.

Cînd rechinul, care a înghițit carnea și undița, se simte înțepat, desigur că de durere începe să se agite și să se sucească în toate direcțiile, iar undița se înfige tot mai mult în carnea lui.

Animalul fuge, și în urma lui vînătorul desfășoară sfoara de pe colac. Dar nu-l lasă să fugă de tot, îl readuce ; rechinul iar fuge și jocul continuă o oră, o oră și ceva, căci animalul trebuie muncit ca să poată fi obosit la maximum.

Cînd puterea animalului de a fugi scade de tot, el este readus încet aproape de bord. Dar și acum se procedează cu multă prudență, ca să nu-l ridice prea mult deasupra apei. În acest timp, cîteva ajutoare sînt gata să înfige în trupul monstrului niște cîrlige imense de fier, băgate în lemn, care totuși nu sînt atît de sigure.

Mai sigur decît aceasta este, însă, lucrul „ochitorilor" care aruncă cu lațul ca niște adevărați „cowboy".

Aceștia au o dexteritate extraordinară de a înfășura de la distanță trupul animalului de mai multe ori cu lațul, după care apoi 1—8 marinari se luptă ca să-l aducă sus, pe bord. Rechinul, grav rănit intern și extern, înfășurat în numeroase ochiuri de sfoară, mugind, se zbate îngrozitor pe podeaua vasului ca să scape de la moarte.

Gura lui imensă, cu trei rînduri de dinți mari și ascuțiți, asemănători cu ai boului, se deschide și închide neîncetat... căutînd parcă să rupă cătușele grele.

Adevăratul „monstru" al mărilor calde se luptă cu îndîrjire, dar forțele îi scad, căci de îndată ce este adus pe coverță este tras în plin soare, unde puterile îi scad treptat, treptat.

Razele puternice ale soarelui și lipsa de apă îl doboară cu desăvîrșire. Corpul de-abia îi zvîcnește și din cînd în cînd coada lui bate podeaua în semn de protest : tot mai încet, pînă ce și-a pierdut toată puterea. Atunci rechinul este înjunghiat ; o zvîcnitură puternică este ultimul spasm al unei vietăți care, la rîndu-i, este spaima și călăul viețuitoarelor submarine, ba chiar și al navigatorilor.

Am urmărit cu încordare această luptă între vicleniа și îndemînarea omului și forța brutală a fiarei, condusă numai de instinctul de apărare. Nu era prima oară cînd vedeam un duel de acest gen, căci vînînd prinpădurile Africii, nu rareoori mi-a fost dat să iau chiar parte la o luptă înverșunată, pe viață și pe moarte, cu o fiară pe jumătate doborîtă, înnebunită de durerea pricinuită de răni și căutînd să scape sau să se răzbune.

Dar și atunci, ca și acum, fără voie, un sentiment nedeslușit veni să-mi întunece puțin satisfacția ce o da în mod firesc victoria repurtată, fie că ai luat sau nu parte efectivă la ea. Era ceva ca un fel de rușine în fața înverșunării cu care omul urmărește prada chiar cînd aceasta a devenit inofensivă... Dar, repede, gonii aceste gînduri, ce-mi părură imediat ridicole și-mi spusei că, în fond, rechinul nu merită nici o milă, el fiind aproape tot așa de crud ca și omul pe care-l atacă spre a se ospăta.

Nimeni nu folosește carnea rechinului, căci este extrem de tare, zgîrcioasă și rău mirositoare ; în schimb, pielea lui este foarte căutată, ca și dinții, iar părțile înnotătoare — aripile — mi s-a spus că sînt foarte mult căutate de către unii, care plătesc sume enorme pentru ele, găsindu-le foarte bune de mîncat.

Munca marinarilor, din acea zi, a fost norocoasă, căci după mai multe ore, au reușit să aibă pe bord șase rechini foarte mari, cîntărind fiecare între 130—200 kg.

Dar și bucuria marinarilor era enormă, o bucurie dublă, căci afară de numărul destul de apreciabil al victimelor, era și bucuria morală.

Cînd venea rîndul fiecărui rechin să fie spintecat, toți marinarii se strîngeau în jur și ochii fiecăruia luceau de speranțe ; pentru că trebuie să știți că nu rareori s-au găsit în stomacul rechinilor pietre prețioase, bijuterii...

Cîte victime, oare, nu au căzut pradă gurii imense a rechinului ? !

Speranțele însă le-au fost zadarnice, deși prada era destul de bogată.

În sfîrșit, după opt ore de popas în mijlocul mării, atît cît a durat reparația mașinilor, ne continuăm drumul în nota lui obișnuită.

Căldura devine din ce în ce mai îngrozitoare, mai apăsătoare, iar în cabine, cu tot ventilatorul, termometrul variază între 38—39 grade. Rămîn pe punte pînă noaptea tîrziu, cînd liniștea desăvîrșită pune stăpînire pe vas. Toți au plecat să se culce. Doar luna bizară îmi ține tovărășie, iar valurile răscolite de mașini, murmură ușor povestea a mii de ani. Amintiri din țara mea mă năpădesc ; zăpada albă o vedeam aievea, auzeam sania cu clopoței și vuietul crivățului care bate în geamuri...

Cît de binecuvîntată mi se părea acum asprimea iernii, pe care-aș fi preferat-o înăbușelii de pe Marea Roșie.

Aladin[1] cu lampa lui cea fermecată m-a purtat prin locuri de care eram departe, pentru ca apoi să mă readucă pe puntea vaporului, sub lumina bizarei lumi și a stelelor necunoscute ale orientului...

[1] Eroul unui basm din *O mie și una de nopți*, posesorul unei lămpi fermecate care avea puterea să-i împlinească toate dorințele.

PE OCEANUL INDIAN

Așa a vrut Allah!

INSULA plutitoare, vaporul „Kafoluu", alunecă repede și liniștit pe luciul Oceanului Indian. Valurile, ridicate de mașinile vasului, saltă ritmic, împrăștiind cu dărnicie diamante sclipitoare, ce apoi cu grație se scufundă în apă.

Sîntem în a treia zi de călătorie, din Somalia franceză[1] spre Mombasa[2], port în marea colonie engleză Kenya[3] din Africa de Est.

Căldura se lasă din ce în ce mai apăsătoare, iar bătaia razelor nemiloase ale soarelui te face să te crezi într-o baie caldă sau, mai bine zis, într-o baie puternică de aburi...

Este ceva bolnăvicios în atmosferă.

Îmi simt capul greu, am impresia că cineva îmi apasa umerii ; am aceeași senzație de pe Marea Roșie. Un voal îmi flutură în fața ochilor ; mă simt amețit.

Clima ne chinuiește. Inutile sînt chinina, tot felul de calmante, ventilatoarele și bazinul cu apă de mare de pe covertă.

Vaporul înaintează nepăsător de căldura din jur.

Pe la orele 7,30 soarele începe să apună și clima devine puțin mai îngăduitoare, pentru noi albii, care ne

[1] Teritoriul francez al populației afar și issa, aflat sub posesiune franceză din 1887, cu capitala la Dijibouti.

[2] Mare oraș în sud-estul Keniei, situat pe o mică insulă aflată la circa 800 metri de țărm. Constituie principalul port comercial prin care se exportă produsele agricole din Kenya, Uganda și Tanzania. Avea în 1964 aproximativ 234 000 de locuitori.

[3] Stat independent din 1963, iar din 1964 republică în cadrul Commonwealth-ului, cu capitala la Nairobi.

aventurăm prin locurile misterioase ale continentului african...

Cu toate drogurile noastre, e greu să înșelăm natura.

Cît mai avem pînă la Mombasa ? se întrebau pasagerii.

Încă trei zile și patru nopți de drum, dacă bineînțeles vom fi scutiți de furtună ! Dar, mai înainte de aceasta, vom face o escală la Mogadiscio [1].

Treptat, treptat, clima se îndulcește, vîntul începe să adie, iar pasagerii încep să iasă pe covertă.

Mai este o oră pînă să auzim clopotul pentru masă. Toată lumea aproape a ieșit din cabine. Fiecare vrea să profite de briza răcoroasă.

Dar, deodată, se aud strigăte și vaiete din clasa a IV-a.

Ce poate fi ? Majoritatea pasagerilor de la această clasă sînt negri mahomedani, îmbarcați din diferite porturi, pentru Mombasa și pentru Mozambicul portughez [2].

Strigătele se ridică din ce în ce mai puternice, iar printre vorbele ce se aud se poate distinge bine ; Allah ! Allah !

Mă îndrept și eu într-acolo. Pasagerii se îngrămădesc din ce în ce, din curiozitate și din confuzie. La rîndul său, comandantul a trimis ofițeri pentru ordine.

Ce era ? Ce se întîmplase ?

Un negru mahomedan grav bolnav, iar ceilalți din jurul lui, parte plîngînd, parte rugîndu-se lui Allah. Cînd se obținu explicația interveni doctorul vaporului. Dar negrii se opun ; cu multă greutate, în cele din urmă e lăsat să vadă pacientul.

Ei susțin cu încăpățînare că niciodată ei nu cheamă medicul, că Allah e medicul lor.

---

1 Capitala Republicii Somalia (stat independent de la 1 iulie 1960), principalul centru urban, industrial, comercial și port al țării.

2 Colonie portugheză din 1752, cu administrație separată. Este situată în sud-estul Africii, la țărmul Oceanului Indian și are o populație de 7 274 000 locuitori (1963).

În fine, omul științei îl cercetează, îi prescrie niște medicamente și apoi, bănuind o boală contagioasă, dă ordin să fie dus la infirmerie.

De frică negrii se liniștesc, dar fără un pic de încredere. Ei repetă mereu : „Dacă Allah vrea, tu mîine vei fi printre noi, iar dacă El nu vrea, te va lua cu El și te va ridica în cer".

Unul cîte unul, negrii se îndepărează, șoptind mereu credința lor. Totul se liniștește.

Vaporul își continuă drumul, săpînd o brazdă adîncă pe luciul apei liniștite.

Din zările depărtate ale orizontului ce ne înconjoară ca un cerc, umbrele străvezii, ce par împinse de o suflare misterioasă, gonesc spre noi din ce în ce mai dese, înfășurîndu-ne ca un zăbranic. Sînt umbrele nopții ce pun stăpînire pe imensitatea oceanului, în timp ce, colo sus, o mînă nevăzută aprinde felinarele cerești, călăuze ale navigatorilor de pe toate apele. Una cîte una, stele cu sclipiri de foc apar din bezna înălțimii, făcînd un cortegiu strălucitor lunii ce se ivește roșiatică din apele plumburii. Încetul cu încetul, ea urcă pe bolta înstelată, revărsînd o ploaie de raze ce răscolesc fundul oceanului, scoțînd din adîncime o puzderie de diamante ce sclipesc în mii de culori.

Din cînd în cînd ne apar în cale lumini roșiatice, ce se pierd curînd în întuneric. Sînt luminile altor vase, care, ca și al nostru, duc spre cine știe ce țărmuri depărtate ființe omenești mînate de atîtea nevoi, de atîtea dorinți, de atîtea ambiții... Fără voie, mă gîndesc la veșnica forfoeală a imensului furnicar de oameni, ce nu-și găsește loc pe apă și pe uscat și care, totuși, e atît de mic față de imensitatea ce-l înconjoară.

Mă simt cuprins de o inexplicabilă tristețe și, uitîndu-mă în jur, îmi dau seama că am rămas aproape singur pe covertă. Ceilalți pasageri dorm încă de mult. E miezul nopții. Arunc o ultimă privire spre apa pe care dîra de spumă, lăsată în urmă de botul vasului nostru, se întinde ca beteala unei mirese și mă îndrept și eu spre cabina, unde mă așteaptă patul.

De dimineață, după cafea, se aude iarăși un zgomot neobișnuit. Ce s-a mai întîmplat ?

Ies afară. În clasa a IV-a o mulțime de negri, cu fața la pămînt, se roagă lui Allah pentru sufletul celui ce plecase dintre ei. Bolnavul murise.

Alții, mai slabi, plîngeau cu lacrimi grele, iar alții înfuriați, îi ocărau, căci, spuneau ei, prin aceasta supără pe Allah.

În fine, interveniră ofițerii și doctorul, care constată moartea. După aceasta se încheie un proces verbal și se decise înmormîntarea după tot ritualul marinei.

Învelit într-un cearceaf alb, nou, mortul este băgat într-un sac de pînză cafenie, de care apoi se leagă o șină de fier, grea de 20—25 kg.

Astfel împachetat, cadavrul este așezat pe un fel de jgheab mare de scînduri și învelit cu drapelul. Cîteva minute este ținut de covertă. O tăcere profundă stăpînește pe toți.

Se trăiesc clipe de puternică emoție. <...>

La un semn al ofițerului, marinarii se apropie mai mult și pun mîna pe sacul în care e mortul. Încă o clipă, marinarii au înclinat jgheabul și cadavrul alunecă în apă, cu un plescăit ce înfioră fără voie. <...>

Două minute mai tîrziu, în punctul unde cadavrul a fost aruncat, se vede o bătălie extraordinară de rechini, capetele lor, cu gura ca de bou, dar enormă, se agită, iar cu fălcile fac o adevărată gimnastică.

Va fi ajuns oare cadavrul la fund ?!

Bastimentul își reia mersul său normal, ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic.

Rămîn pe loc mult timp, și ochii mi se pierd spre apa atît de liniștită...

O bătaie pe umeri mă readuce la realitate. Este comandantul vasului japonez, care vorbește binișor limba franceză.

El îmi spune cu liniște :

— Eu știu ce gîndești dumneata, dar de, sîntem marinari.

Și avea dreptate comandantul japonez, dar în loc de „marinari" ar fi putut spune : „sîntem oameni", căci oricît de grozavă ar fi moartea și oricît de multe victimele ei, ea nu poate opri omenirea, al cărei destin e să meargă tot înainte, lăsînd în urmă pe cei care au căzut.

ABISINIA

CU TRENUL PRIN ABISINIA[1]

DUPĂ o lungă și obositoare navigație pe Marea Roșie, iată-ne în sfîrșit ajunși la Djibouti[2], cel mai important port al Somaliei franceze. Ca la orice vamă europeană, și aci te așteaptă o mulțime de formalități, dintre care cea mai neplăcută rămîne tot controlul bagajelor. E destul de supărător să vezi niște oameni străini desfăcîndu-ți toate lucrurile, punîndu-ți numeroase întrebări și privindu-te bănuitor după fiecare răspuns. Dar aceste neplăceri, care, înainte de a sosi în port, luaseră în mintea mea proporții extraordinare, au trecut repede și ușor, căci francezii sînt gentili și, contrar așteptărilor mele, nu-mi fac nici un fel de șicană.

În port sosisem la 12 noaptea, în loc de 6 după-amiază; vaporul suferise oarecare avarii la mașini și din această cauză întîrziasem atîta.

Pe mare, înainte încă de a sosi în port, diverse persoane care cunoșteau Djibouti, îmi recomandaseră o mulțime de hoteluri ca fiind cele mai bune, însă după ce formalitățile vamale luaseră sfîrșit, m-am văzut în situația de a nu ști la care din ele să mă hotărăsc. Stînd și uitîndu-mă în dreapta și în stînga, pe puntea vasului, deodată, un domn înalt și bine făcut, mi se prezentă oferindu-mi serviciile și punîndu-mi la dispoziție hotelul său ca fiind foarte bun și unde mă asigură

[1] Etiopia, numită și Țara Nilului albastru. Stat în Africa orientală, situat între Marea Roșie, fosta Somalie franceză, Republica Somalia, Kenia și Sudan. Ca formă de guvernămînt este monarhie constituțională ereditară (imperiu). Populația țării (24 769 000 locuitori în 1969, este alcătuită din etiopieni, tigrai, husiți, negroizi, europeni (cca. 20 000). Capitala țării, Addis Abeba are însă numai 664 100 locuitori (1968).

[2] Oraș în estul Africii și port la Oceanul Indian; capitala Teritoriului francez al populației afar și issa (fostă Somalia franceză).

că mă voi găsi ca la mine acasă. Fără a mai sta pe gînduri, am acceptat imediat, și într-adevăr nu am dat greș, căci „Grand Hôtel des Arcades" este unul din cele mai confortabile hoteluri și la care prețurile nu sînt prea exagerate.

Simpaticul hotelier, domnul Louis Mathey, de cum îi răspunsei afirmativ, se întoarse și dădu un ordin ; imediat o armată întreagă de negri, servitori, săriră și cît ai clipi din ochi, bagajul îmi fu ridicat și dus la o barcă cu care ajunserăm la chei, iar de aci cu o mașină mare, elegantă, la hotel, care se găsește în centrul orașului.

Ajungînd în cameră, prima dorință ce o avui fu să mă odihnesc, și după ce luai o baie, mă culcai.

Dar, vai, cu toate că eram la adăpost de muște și țînțari, căci ferestrele camerei sînt prevăzute cu site dese și un fel de tifoane apărătoare, totuși nu-mi găsii locul din cauza căldurii. Cu tot ventilatorul electric, care se învîrtește încontinuu fără a face zgomot, termometrul variază între 39—40 °, vă închipuiți ce poate fi la soare !...

În Djibouti nu am rămas prea mult timp, căci dornic de a ajunge cît mai curînd în Abisinia, cea atît de îndepărtată de noi, am căutat să plec cît mai repede posibil, lăsînd vizitarea acestui frumos port pentru data întoarcerii.

Și acum, voi descrie una din cele mai scumpe călătorii din lume, cu trenul.

Dar înainte de a intra în amănuntele acestei interesante călătorii, pentru mai buna lămurire a cititorilor, voi spune, în treacăt, ceva despre linia ferată franco-etiopiană, care se întinde pe o lungime de aproape 900 km și a cărei importanță crește din zi în zi. Ea a fost realizată sub împăratul Menelik,[1] care a înțeles

[1] *Menelik al II-lea*, împărat, (negus, negusti) al Etiopiei (1889—1913). Venit la putere cu sprijinul Italiei, Menelik al II-lea a intrat în conflict cu aceasta cînd a încercat să instituie asupra Etiopiei protectoratul său. A urmat apoi războiul italo-abisinian (1895—1896), terminat cu înfrîngerea Italiei. În scopul întăririi țării și puterii centrale, Menelik a înfăptuit o serie de reforme administrative și a creat o armată permanentă.

că pentru a se dezvolta, țara sa avea nevoie de un mijloc ușor de transport și de un debușeu mai rapid la mare și Oceanul Indian.

În 1893 un inginer elvețian, Ilg, și un francez numit Chefneux, au obținut autorizațiunea de a construi o cale ferată al cărei monopol a fost cedat Franței. Cel care a avut însă inițiativa unei lucrări atît de îndrăznețe a fost Chefneux. Împreună cu cîțiva prieteni, și în special cu elvețianul Ilg, au pus la bătaie banii de care dispuneau și au realizat, după o muncă titanică, acest traseu de cale ferată, care, unind coasta franceză a Somaliei cu Abisinia, străbate semeț deșertul torid, unul din cele mai grozave ce ni le putem închipui.

Această înfăptuire a unui plan măreț, nu s-a făcut fără sacrificii. Mulți au plătit cu viața îndrăzneala lor. Și această jertfă, o mărturisesc numeroasele morminte ce străjuiesc tăcute cele două panglici de oțel, pe care trenul aleargă grăbit, ducînd spre atîtea locuri și atîtea scopuri, oameni de tot felul, dintre care prea puțini se ostenesc să întrebe, cine se odihnește sub pietrele arse de soare.

Învingînd piedici de tot felul, pe care natura geloasă de liniștea ei, i le ridica în cale, luptînd cu frigurile, cu ariditatea pămîntului, cu dogoarea soarelui, Chefneux și tovarășii săi au realizat o operă demnă de admirat, al cărei punct culminant îl alcătuiește podul, apeductul de pe fluviu Aouache, construit din metal și beton armat, la o înălțime de aproape 80 metri deasupra văii și întinzîndu-se pe o lungime de 150 metri.

Și, totuși, această lucrare nu fu văzută de toți vecinii cu ochi buni. În special Anglia și Italia, care aveau motive să nu dorească dezvoltarea Abisiniei, făcură multe dificultăți. Ceva mai mult chiar, înăuntrul țării se găsiră mulți care se opuseră proiectului, și aceștia erau bătrînii și preoții înrădăcinați în obiceiurile și credințele lor. Dar cei porniți la realizarea acestei opere nu se intimidară și curajul lor fu cu prisosință răsplătit prin rezultatele obținute.

Astăzi nimeni nu se mai gîndește că într-un trecut nu prea îndepărtat, ca să mergi de la Djibouti la Addis-Abeda, trebuia să faci, nu trei zile, ci 2—3 și chiar

4 luni. În drumul acesta atît de lung, călătorul își istovea puterile, luptînd să învingă grozavele piedici ce i le scotea în cale teribila „brusă africană", un bărăgan cu pămîntul roșiatic, uscat și ars, ce se întinde cît vezi cu ochii în depărtare, populat de arbuști subțiri, rari, fără frunze ; de cactuși și arbori de gumă, mimoze și liane... o vegetație urîcioasă și pipernicită din cauza uscăciunei, totuși interesantă și frumoasă poate prin particularitatea ei. Această vegetație se apără cu toți țepii ei de animalele ierbivore, care o pasc totuși și așa. Iar printre aceste ierburi încîlcite și țepoase se strecoară, fără teamă, leoparzii înfometați, alergînd după sprintene și nevinovate gazele, hiene lacome, fugind bieții iepuri iuți de picior, și tot felul de animale, unele inofensive, cele mai multe primejdioase... Și, pe înserat, se văd leii alergînd în cîrduri, ca berbecii.

Toate acestea le întîlnea în cale călătorul de pe vremea cînd nu exista linia ferată și nu era de mirare că drumul său era presărat de cadavre de catîri, măgari, de cămile și chiar cameni.

Un grec bătrîn, care a făcut acest drum, Dijibouti-Addis-Abeba, dus și întors, îmi povestea cum pornise în călătorie, însoțit de o ceată de negri, care aveau însărcinarea să-l apere, nu de oameni, ci mai mult de fiarele sălbatice. Oamenii nu atacau pe călători decît foarte rar, și aceștia erau din cei încă prea sălbatici, căci tuturor le era frică de justiția lui Menelik, care era foarte aspră. Ziua călătorii vînau păsări și animale sălbatice, din care se hrăneau, iar la sosirea serii se opreau, întindeau corturile și aprindeau în jur focuri ca să îndepărteze fiarele. Petreceau astfel noaptea în pădurea africană, în mijlocul acelei vegetații a cărei sălbăticie înspăimîntă și farmecă în același timp, sub cerul ciuruit de stele, ale căror sclipiri au ceva din clipirea ochilor de fiare în bezna tufișurilor tăinuite.

O astfel de călătorie era primejdioasă ce e drept, dar nu era lipsită de farmec, totuși. Azi toți îi preferă pe cea cu trenul, și cu drept cuvînt, căci drumul la Addis-Abeba se face acum în deplină siguranță și cu destul confort.

Dar să reviu la descrierea călătoriei mele spre capitala Abisiniei.

A treia zi după sosirea mea în portul Somaliei Franceze, pleca trenul spre Addis-Abeba. Dacă pierdeam această ocazie aș fi fost nevoit să mai aștept încă trei zile, deoarece trenul de pasageri — afară de trenurile de lux și speciale — pleacă doar de două ori pe săptămînă ; miercurea și sîmbăta din Djibouti spre Addis-Abeba și duminica și miercurea în sens invers. Pentru o distanță de aproape 900 km, care se parcurge în trezi zile, am plătit suma de 1000 (una mie) franci francezi, aproape costul unui abonament de 45 zile pe C.F.R.

Plecarea era anunțată pentru ora 6,30 dimineața, dar înainte de a ne ocupa locurile în vagon a trebuit să suportăm un nou control al bagajelor ; nu trecuserăm prin aceste formalități la sosire ?... Ce mai căutau iarăși vameșii n-aș putea spune, știu doar că n-a scăpat de aceste furci caudine nici un călător, nici cei de la vagonul de lux sau clasa I și nici cei de clasa III-a, adică indigenii.

Cînd trenul porni, soarele răsărise. De abia ieșiți din Djibouti, zărirăm la orizont linia albastră a mării, ce se lățea din ce în ce, întinzîndu-și în calea noastră pînza de ape strălucitoare în bătaia soarelui. În nisipul scînteietor de pe țărm, negrii somalieni își făcuseră culcușuri în care dormeau goi, după obiceiul pămîntului. Mi s-a spus că toți își au colibele lor, dar preferă să doarmă în nisip. De gustibus...

Trenul începe să urce cu greu, lăsînd să se vadă în depărtare panorama portului și albastrul clar al mării. Îți face impresia că privești peisajul cu binoclul întors ; predomină coloritul viu, pe care se conturează liniile mici ale orașului.

Curînd am în jurul meu un colț din Africa cea<...> cu triburile ei de negri, partizani ai nudismului și cu satele mici, apărînd ca niște îngrămădiri de mosoare.

După un drum de cîțiva kilometri, linia ferată își face loc printre mărăcini și spini, urcînd continuu și îndreptîndu-se spre țara negusului. Această regiune mai

mult pustie nu e locuită decît de cîteva triburi nomade, însoțite de turme de cămile și de capre, care își caută hrana prin iarbă aspră și rară.

În afară de halta Aicha, care se găsește cam la jumătatea drumului dintre Djibouti și Diredaua[1], unde compania căii ferate franco-etiopiene a instalat un bufet și unde se efectuează unele manevre și schimburi, tot acest ținut pare o regiune părăsită. Aci e țara marilor miragii, unde grămezi de pietre apar ca niște lacuri înconjurate cu arbori, sau alteori îți fac impresia unor beduini călări, și care adeseori e străbătută de mii de coloane de nisip foarte înalte, ce se învîrtesc cu o repeziciune uimitoare.

După o călătorie de 90 km, făcută prin pădurici, ținuturi nisipoase și stîncoase, ajungem la Ali-Sabiet, punctul de frontieră franco-abisinian[2]. Pe vîrful unui munte ce vede fîlfiind tricolorul francez, amintind puținilor albi care se află în tren, de țara îndepărtată. Toți soldații din gară sînt indigeni și la sosirea trenului, primul lor interes l-au avut pentru poștă și provizii.

Aci întîrziem cam mult, locomotiva trebuind să ia apă, element de mare preț în multe regiuni ale Africii, întocmai ca și aurul.

Părăsind pămîntul Somaliei și intrînd în Abisinia, după vreo zece kilometri oprim la prima gară din ținuturile negusului, numită Daouenlé. Tot personalul autorităților și administrației, este indigen, toți sînt abisinieni.

Primul care se apropie de noi fu un ofițer abisinian, înalt, bronzat, cu capul gol și desculț. E înfășurat într-o manta de pînză, un fel de cearceaf alb și încins cu o curea foarte frumoasă făcută din piele împodobită cu flori multicolore. De cureaua încărcată cu cartușe de la un capăt la celălalt atîrnă revolverul. Ofițerul e însoțit de mai mulți soldați înarmați pînă în dinți și îmbrăcați la fel ca el, cu singura deosebire că lucrurile lor sînt de o calitate inferioară. Ofițerul, foarte politicos, începe revizia pașapoartelor și apoi se ocupă de celelalte formalități.

[1] Oraș în Etiopia cu o populație de 48 800 locuitori (1968).
[2] Reamintim că vol. *Abisinia* a apărut în 1935.

În sfîrșit, pornim din nou. De data aceasta am ca tovarăș de drum pe directorul vămii de la frontieră, care-și ducea familia la Diredaua, și cu care m-am împrietenit foarte repede.

Aproape de ora 1 după-amiază, cînd începuse că mi se facă foame, trenul oprește în mijlocul unui deșert. Era halta de care am pomenit mai sus, Aicha. Spre fericirea mea și a celorlalți cîțiva europeni, la bufetul instalat am găsit mîncare destul de bună și un depozit cu apă din care alimentează și locomotiva. O masă la acest bufet, din cauză că n-aveam monede abisiniene, m-a costat 39 franci francezi, ceea ce ar echivala în lei românești, dacă te-ai adresa la bursa neagră, cu aproape 400 lei (raportarea trebuie făcută la anii 1933—1934 — *n.n.*), și ceva mai puțin, făcînd socoteala după bursa oficială ; aci se plătește pînă și apa. De altfel, se pare, că din cauza apei biletul de tren costă atît de scump...

Oprirea a durat 45 minute și în tot acest timp călătorii din vagonul indigenilor au fost asaltați de numeroși negustori, care ofereau lucruri de mîncare, în special carne de oaie friptă. Se cumpărară bucăți întregi, unii au luat chiar cîte un sfert, sau o jumătate de oaie.

De aici plecăm spre Diredaua, un orășel unde se produce foarte multă cafea. La Diredaua vom petrece noaptea, căci trenul nostru nu mergea decît în timpul zilei.

Trecem iarăși prin deșerturi, punctate de grupurile caravanelor ce înaintează greoi. La intervale, peisagiul se îndulcește, vîlcelele înverzite dorm în umbra mimozelor uriașe, ce se întind ca niște enorme umbrele sub soarele arzător.

Pe înălțimi, ce din cauza reveberației soarelui, desigur, se colorează în toate tonurile de albastru, se cațără tot felul de plante ciudate, printre care cactușii lungi cu brațe țepoase par că se țin de mînă ca să coboare panta puternic înclinată a rîpelor cenușii. Ici și colo, pata însîngerată a unei flori te frige parcă cu roșul ei aprins.

Prin desișul pădurilor străbătute în fuga trenului, mii de păsări voioase umplu văzduhul de freamătul aripilor lor neastîmpărate și de sunetul glasurilor pătrun-

zătoare, înveselind natura arsă de dogoarea unui soare nemilos.

Linia ferată șerpuiește apoi prin munți și stînci de piatră care scînteiază sub razele arzătoare.

★

Urcînd din greu, ne apropiem de Diredaua, unde sosim înainte de apusul soarelui. Ne dăm iarăși jos din tren. Tocmai aci este adevărata vamă. Se face un control sever al bagajelor. Fiecare obiect e minuțios examinat. În special, intrarea tutunului, chibriturilor, armelor și muniținilor, este riguros interzisă. Aceste mărfuri nu sînt admise decît cu o autorizație scrisă din partea regiei etiopiene pentru tutun și chibrituri și de guvernul etiopian pentru arme și muniținuni.

În general, toate articolele neuzate sînt supuse la taxe vamale care se urcă la 10% din valoarea mărfii, pe piața abisiniană.

Dealtminteri, după cît mi s-a spus, taxele vamale se percep nu numai la frontiere, dar și înăuntrul diverselor regiuni. Pe vremuri, oricare șef de trib stăpînitor al unui mic ținut, dacă avea cîțiva servitori înarmați, putea impune taxe vamale acelora care treceau prin ținutul său cu diferite mărfuri. Mulțumită acestui sistem se făceau o mulțime de abuzuri și de multe ori un om care pleca cu un sac de grăunțe ca să-l ducă la o piață oarecare spre a-l vinde, ajungea cu el pe jumătate, tot plătind, în natură, la taxe vamale.

Pentru a împiedica astfel de abuzuri, ale căror victime cădeau mai ales caravanele de negustori, care se duceau la piața din Addis-Abeba, s-a instituit în acest oraș un birou, unde fiecare caravană trebuie să declare sumele plătite pe drum. Ce i s-a luat mai mult, se restituie. I se percepea totuși o taxă care echivalează cu aceea ce se lua cîndva la noi de la negustorii ambulanți la bariera orașului.

Cum am mai spus, la Diredaua se face cel mai sever control vamal, atît la sosire cît și la plecare.

Văzînd ce m-așteaptă, m-am cutremurat... Aveam bagaj prea mult pentru o asemenea operație. Ce să mă fac ?... Îmi vine rîndul, pun sacul jos, valiza, în fine,

toate coletele. Un funcționar vamal se repede la aparatul fotografic, altul la patefon... Pentru toate trebuia să plătesc vamă.

În timp ce discutam cu unul din vameși, explicîndu-i că sînt ziarist și că aparatul îmi trebuie pentru ilustrarea articolelor mele, altul se grăbea să-mi desfacă sacul. Deodată însă, zăresc la spatele meu pe directorul vămii de la frontieră, cu care călătorisem. Înainte de a-i spune eu vreo vorbă, îi auzii strigînd funcționarilor : „Nimic nu desfaceți, n-are nimic, știu eu".

Astfel am scăpat fără control și tot grație amabilității acestui prieten ocazional am avut ajutorul unor soldați care mi-au dus bagajele la hotel.

★

Diredaua e punctul de concentrare al produselor din regiunile Harrar și Tchercher.

Acest orășel își datorează dezvoltarea căii ferate, pentru ale căror birouri și locuințe de funcționari s-au construit case în stil european, cărora li s-a dat aspectul de vile cochete, înconjurate de minunate grădini.

Se spune că pe timpuri acest orășel ar fi fost capitala unui împărat al tribului Madiganas. O groaznică inundație îl distruse însă într-o zi, iar după retragerea apelor locul fu năpădit de mimoze, care în curînd formară o adevărată pădure, cutreierată primăvara de elefanți care umpleau văzduhul cu răgetele lor furioase. După oarecare timp, însă, indigenii începură să-și ridice din nou căsuțe, curățind locurile de mimozele năpăditoare. Iar cînd construcția liniei ferate deveni o realitate, vechea capitală a Madiganasului, luă înfățișarea unui oraș aproape european, căci mulțumită zgomotului locomotivelor elefanții fugiră din acele locuri.

Văzut de departe ca și de aproape orășelul pare un imens coș cu flori, căci nu e casă care să nu fie înconjurată de straturi înflorite, nu e zid pe care să nu se cațere plante încărcate de flori și pînă și străzile așternute cu nisip sînt mărginite de arbori și de răzoare smălțuite.

În mijlocul acestei risipe de flori, în care cele de culoarea roșie predomină, în aerul îmbălsămat de parfumul lor și pe care altitudinea de 1 200 metri, la care e situat orașul, îl face aproape răcoros casele cochete, albe și frumos așezate, par niște locașuri de liniște adîncă și deplină fericire...

Mulțumită amabilității directorului de vamă care mă scăpase de o mică încurcătură, fui condus de soldații cărora le dăduse această însărcinare, la hotelul „Bertoldi", ținut de un italian stabilit de vreo 20 de ani în Abisinia. După cîte am aflat, însă, mai tîrziu, bietul om, în urma conflictului dintre Italia și Abisinia, începuse să se teamă de ospitalitatea țării și ca precauțiune își trimise soția și cei cinci copii în patrie, el rămînînd să se descurce cum va putea în caz de război. Am rămas surprins de frumusețea hotelului din Diredaua. Situat pe un bulevard plin de flori și de arbori stufoși, el însuși e înconjurat de o grădină, în care abundă trandafirii și garoafele roșii, cum și arborii fructiferi încărcați de roade tropicale ; hotelul este de asemenea înconjurat de o galerie mărginită cu ghivece de flori.

Camerele, prevăzute cu lumină electrică, sînt situate la parter și confortabil amenajate, avînd la ferestre tifoane subțiri contra muștelor și a țînțarilor. Fereastra camerei mele dă în grădina al cărei aspect de colț de rai și aer parfumat mă îmbia să scobor în mijlocul ei. Luai masa pe terasa hotelului, de unde se vedea strada brăzdată în sus și în jos de o populație grăbită și împestrițată abisinienii înfășurați în imaculata lor togă romană, distingîndu-se de departe dintre sirieni, greci, arabi, hinduși și alții, mai puțin pitoresc îmbrăcați.

Din cînd în cînd vedeam cîte un demnitar abisinian, cunoscut după bogata pelerină numită „kaba", care îi acoperă umerii. Apoi, femei abisiniene călări pe catîri și înconjurate de servitoare care la trecerea unui străin ridicau largile lor togi ca să acopere fața stăpînei lor, spre a o apăra de deochi. „Deochiul" este spaima superstițioșilor, care încearcă prin toate mijloacele să se apere împotriva lui, purtînd între altele fel de fel de obiecte, menite să îndepărteze efectele unei „priviri rele". <...>

Dar oricît de interesant ar fi fost spectacolul străzii, oboseala mă făcu să mă retrag în camera mea și să dorm dus, trezindu-mă abia cînd signor Umberto veni să mă scoale ca să mă conducă la gară, unde din nou am suferit o vămuire, sper cea din urmă pînă la Addis-Abeba.

Pe bagaje, de astădată, s-au aplicat niște etichete mari, pline de atîta lipici încît mi s-au murdărit și lucrurile. Pînă la 7,30 cînd a plecat trenul, a trebuit să umblu după apă, ca să pot scăpa de cleiul abisinian, dăruit așa de generos.

În gară nu erau decît cîțiva albi și cu greu ne-am făcut loc prin mulțimea indigenă, la fel de sumar îmbrăcată ca în toată regiunea aceea.

Iată-ne plecați din Diredaua pentru a efectua a doua parte a drumului.

Deși ceasul nu arată decît ora 8 de dimineață, soarele trimite o ploaie de raze care ard ca niște sulițe înroșite de foc. Atmosfera în vagon începe să devie înnăbușitoare. Roiuri de muște supărătoare se învîrtesc în jurul nostru.

Linia ferată urmează o cale extrem de sinuoasă, străbătînd regiuni ce se deosebesc puternic între ele.

Cu cît înaintăm natura devine mai capricioasă. După regiuni complet aride, acoperite numai de mărăcinișuri, urmează cîmpii așternute cu verdeață, păduri de o frumusețe răpitoare, dealuri și munți înalți, printre văile cărora sclipesc pietrișuri în diferite tonuri de roșu.

Totul defilează panoramic prin fața noastră pînă la ora 1, cînd trenul oprește în mijlocul unei imense pustietăți, în care singurii semeni sînt acei care formează personalul bufetului unde luăm masa. Neglijența mea de a schimba bani în taleri abisinieni [1] (un taler valorează 5,50—6 franci francezi), m-a făcut să plătesc din nou pentru o masă 42 franci francezi.

★

Pornim din nou ; linia scoborînd spre Auache, străbate o întinsă pădure de euforbi-candelabre și de mimo-

[1] Astăzi moneda Etiopiei este dollarul etiopian. Comparația făcută de autor trebuie înțeleasă în contextul realității anilor 1933—1934.

ze-umbrele, plantate într-un teren accidentat. Stînci uriașe își înalță vîrfurile lor negre și strălucitoare, înspăimîntător de goale.

Printre ele Auache, cel mai important fluviu al Abisiniei, și-a scobit albia, peste care mîna omenească a azvîrlit acel pod măreț, pe care trenul nostru îl trece cu iuțeală.

De acolo de sus, Auache pare o panglică îngustă albastră. Deși în unele locuri acest fluviu atinge lățimi extraordinare, el nu se varsă în mare, ca alte fluvii, și nici nu mărește capacitatea unui semen al lui, ci se pierde în pămînt, care înghite în același mod mai toate apele din această regiune.

Dealtminteri, acest fluviu, care pe timpul secetei n-are nici un metru adîncime, ajunge în sezonul ploilor să aibă un nivel de 20 metri.

Spre seară, la 6,30, trenul stopă în gara Auache, unde trebuia să dormim. Într-adevăr, lîngă gară chiar, se văd acoperișurile de tablă ondulată ale pavilioanelor ce formează hotelul acestei stațiuni. În jurul lui ca și la hotelul din Diredaua se găsește o frumoasă grădină, unde ai vrea să stai toată noaptea, visînd sub cerul scînteietor și misterios al Abisiniei. Sînt aci nenumărați pomi fructiferi : papaya, mango, portocali, granați [1], ananas, banani, meri pitici și alții, care dau atmosferei un parfum discret.

Aș vrea să stau mult timp singur, dar proprietarul hotelului, un grec amabil și vorbăreț, crezîndu-mă indispus, sau poate un călător rătăcit pentru prima oară în locuri socotite sălbatice, veni să-mi povestească tot felul de nimicuri amuzante.

Încă de cînd stam în grădină, fui izbit de un miros de eter care deveni și mai puternic cînd intrai în camera unde aveam să-mi petrec noaptea. Acesta, îmi explică grecul, e mirosul pe care-l emană cea mai puternică otravă africană, extrasă din sucul unor fructe mici și galbene, asemănătoare cu lămîia, și care cresc în tufe pe la marginea drumurilor și a pădurilor. Otrava aceasta se toarnă în niște jghiaburi, așezate la ușa fiecărei camere, ca să împiedice intrarea șerpilor ; toate cîmpiile și pădurile sînt populate de ei.

În pădure chiar, călătorul obosit, care s-ar așeza la umbra unei anumite specii de pini, poate dormi liniștit, căci acest soi de arbori emană un miros pătrunzător, de care șarpele fuge, după cum fuge și de acele sale extrem de ascuțite.

Aci se găsesc numeroase varietăți de vipere, adevăratul cobra lung de 3—4—5 metri și a cărui mușcătură n-are vindecare, apoi șarpele boa, care ajunge uneori la lungimi fantastice de 15 metri, și încă o mulțime de alți șerpi înfiorători, al căror nume îmi scapă.

În acest hotel am văzut pe un servitor negru, de curînd vindecat de scuipătura unui mic cobra, pe care încercase să-l omoare în grădina hotelului. Din cauză că prima lovitură de lance n-a fost destul de puternică, șarpele a putut să scuipe pe agresorul său, aruncîndu-i veninul drept în ochi. Bietul om, a fost orb timp de o lună și nu s-a putut vindeca decît în urma unui tratament cu ierburi otrăvitoare — antidoturile veninului — pregătite în mod special de indigeni.

Această înîmplare îmi aduse aminte o alta, care mi s-a povestit la Diredaua, dar al cărei sfîrșit a fost cu mult mai tragic.

Cazul se întîmplase cu cîteva zile numai înaintea sosirei mele în acel oraș.

Într-o mică și frumoasă vilă, înconjurată de flori și de portocali, aparținînd companiei de căi ferate, trăia un medic al companiei franco-etiopiene, un medic francez bineînțeles, anume Daudy. El se ocupa în special cu studiul șerpilor veninoși, pe care îi prindea și cărora le extrăgea veninului, ca apoi să-l trimită la Institutul Pasteur [1]. După ce prindea șerpii, îi așeza în niște cutii,

[1] Rodiul *(Punica granatum)* este un arbore mediteranean cu flori roșii și fructe comestibile. Rodia sau granata, de mărimea unui măr, are o coajă groasă, astringentă și numeroase semințe înconjurate de un înveliș cărnos și roșiatic, cu un gust plăcut. Vechii greci credeau că acest fruct aducea nemurirea și că cu acela cu care împarți mîncarea, împarți și viața.

[1] Institut de cercetări medicale în Franța ce poartă numele savantului de renume mondial Louis Pasteur (1822—1895) care a pus bazele imunologiei.

unde-i ținea 3—4 zile nemîncați și îi lăsa să scuipe toată saliva, ca în urmă să le scoată veninul curat.

Într-o seară, au venit la dînsul în vizită mai mulți cunoscuți, printre care și un alt medic. Discutînd de una de alta, probabil că a venit vorba și de șerpi, și fiind contrazis asupra unui anumit punct, doctorul Daudy se sculă și se duse la o cutie. Cu mîna dreaptă el apucă, așa cum trebuie, șarpele de ceafă. Dar probabil, într-un moment de distracție, nesupraveghind îndeajuns reptila, aceasta îl mușcă între degetul cel mare și arătător.

Imediat, după cum se obișnuiește în asemenea cazuri, doctorul își făcu o injecție cu o seringă de ser contra veninului. Apoi i s-a legat mîna mai sus de cot, s-a deschis mușcătura, i s-a tras sînge, în sfîrșit s-a făcut totul pentru a anihila grozavul efect al otrăvii.

Acestea s-au întîmplat pe la 9 seara.

Medicul, care se afla printre vizitatori, părîndu-i-se suspectă mușcătura, care atinsese o vînă, a fost de părere să-i taie mîna, pînă ce infecția nu va trece în corp, dar doctorul Daudy n-a vrut și, spre dimineață, pe la ora 4, nenorocitul muri în chinuri îngrozitoare, în fața medicilor neputincioși. Pe urma sa au rămas soția și trei copilași, fără nici un sprijin în mijlocul Africii. Ei au fost trimși de compania căilor ferate în Franța.

Bineînțeles, întîmplări de felul acesta stîrnesc puțină îndoială în sufletul acelora care vin pentru prima oară pe pămîntul african, dar în cei care nu mai sînt la prima experiență, ele nu stîrnesc decît un sentiment de compătimire pentru nefericitele victime.

Și apoi, după cîte mi s-au spus, în unele regiuni ale Abisiniei, șerpii sînt temuți și respectați în același timp. După o credință, care de altfel există și la noi, șarpele boa e considerat ca un oaspe aducător de noroc pentru casa în preajma căreia se găsește. Nimeni dar nu se atinge de el, căci dacă vreunul din locuitori l-ar omorî, el ar atrage cu siguranță o nenorocire asupra lui sau a familiei, ba a întregului trib. Iată de ce fiecare familie, care posedă vite, are grijă să pună, pe rînd, cîte un vas cu lapte, în fiecare seară, în preajma casei ; iar

șerpii vin regulat și sorb cu nesaț din băutura lor favorită, păstrînd, probabil, recunoștință acelora care le-au purtat de grijă.

Dar nu numai mușcătura șerpilor este de temut, ci și aceea a scorpionilor, scorpioni de o mărime neobișnuită prin ținuturile noastre și foarte răspîndiți în regiunile tropicelor.

În contra acestei mușcături, însă, indigenii au un remediu foarte eficace și anume : îndată ce au fost mușcați de o astfel de arahnidă [1], caută, și întotdeauna găsesc, un alt scorpion prin apropiere și-l fac să muște cam în același loc.

Veninul lăsat de cel de al doilea, constituie un vaccin, care anihilează puterea otrăvei.

Dealtminteri, binevoitorul meu interlocutor, proprietarul grec, dornic să mă facă să dorm liniștit, îmi spuse în acea seară cu un ton asigurător :

— „Stimate domn, să n-ai nici o frică peste noapte auzind urlete și mugete : sînt hienele, șacalii, panterele și alte fiare, chiar vin pînă în apropierea hotelului, dar nu se întîmplă nimic. Noi ne-am învățat cu ele ; cei mai periculoși rămîn tot șerpii, însă nici ei nu se apropie cînd simt mirosul otrăvei."

Într-adevăr, noaptea din cînd în cînd se auzeau urlete, șuierături, uneori zgomote adevărat infernale ; poți totuși să dormi liniștit, dacă ai nervii tari... Și în definitiv, o asemenea călătorie nu este recomandată celor... slabi de înger.

★

Spre norocul nostru, dimineața, înainte de plecare, cîțiva negri omorîră un șarpe boa pe cînd devora o gazelă. Cu lăncile lor tăioase, l-au răpus din cîteva lovituri. Iuțeala și precizia, cu care vînătorii aceștia aruncau lăncile, erau uimitoare. Șarpele la prima lovitură își înalță capul, șuieră prelung și păru că este gata

[1] Arahnide (gr. *archne*), clasă de animale artropode terestre, care cuprinde un număr mare de specii adaptate la condiții de viață foarte diferite (păianjeni, scorpioni, acarieni).

să se azvîrle asupra negrilor. O a doua lovitură îl făcu să-şi plece capul semeţ, însă din coadă el izbea cu trosnituri puternice pămîntul. Încă vreo cîteva lănci aruncate şi zbuciumul reptilei se micşoră din ce în ce. M-am apropiat de el căci acum nu mai avea nici o putere ; corpul său însă mai zvîcnea, pentru că, trebuie să ştiţi, agonia unui şarpe este foarte lungă.

La despărţire hotelierul îmi promise că-mi va da mie pielea şarpelui, dacă mă reîntorc spre Djibouti. El s-a ţinut de cuvînt şi, într-adevăr, cînd m-am înapoiat din Addis-Abeba, mi-a dăruit pielea de şarpe. Desigur că acest dar e de invidiat pentru un european...

★

Pe la ora 7 dimineaţa începem a treia şi cea din urmă etapă a drumului spre Addis-Abeba, unde socotim să ajungem o dată cu apusul soarelui. Ne urcăm în vagoanele, de pe acum încinse de căldură, şi trenul porneşte spre platourile înalte care predomină fluviul Auache ; trece pe la Metahare, staţie ce poartă numele lacului sărat din apropiere, şi se urcă pe flancurile unui masiv vulcanic numit „Fantale", străbătînd printre blocuri mari de lavă, îngrămădite unul peste altul, formînd o masă de metale topite, ce pare o mare încremenită în mijlocul unei furtuni ce i-a răscolit adîncurile.

La Oualankité trenul se opreşte. Copiii, cu pielea de bronz şi ochii ca doi cărbuni aprinşi, oferă călătorilor tot felul de fructe gustoase şi ouă proaspete, spre cumpărare.

Deşertul se termină, atingem pămîntul minunat al Mindjarului, grădina deliciilor, care în timpul sezonului umed este acoperit cu semănături strălucitoare de frăgezime, verzi şi îmbelşugate.

Aci se văd culturi de tot felul, căci gospodarul împărat încurajează agricultura prin toate mijloacele, îndemnînd pe supuşii săi să lucreze pămîntul în mod raţional. <...>

Pe alocurea, de-a lungul liniei ferate, se zăresc cîteva corturi, strînse unul lîngă altul, iar în preajma

lor cămile, asini, catîri şi cai mici abisinieni care dormitează. E o caravană care a poposit ca să se odihnească.

Caravanierii [1], cu feţele lor bronzate şi ochii sclipitori, stau tolăniţi la umbra corturilor, privind fix înaintea lor, ca şi cînd ar contempla încă vreunul din mirajele cu care îi amăgeşte adesea deşertul arzător.

Printre etiopieni, caravanierii, mi s-a spus, formează o clasă aparte. Ei se numesc „nagadis", adică neguţători. Veşnic pe drumuri, nedîndu-şi decît foarte puţin răgaz, ei străbat deşertul abisinian de la un capăt la altul, mergînd în toate direcţiile, pătrunzînd cu mărfurile lor în satele cele mai îndepărtate, unde sosirea lor, scoate din toropeala obişnuită pe paşnicii locuitori ai umilelor colibe.

Aceşti oameni n-au nevoie de tren ca să cutreiere ţara şi mijloacele lor de transport rămîn tot cămilele sau catîrii. Detaliu interesant : odinioară cînd caravanele traversau Mindjarul, se luau poverile după animale ; lăzile, baloturile erau ridicate pe spatele oamenilor, care urcau astfel drumul îngrozitor de anevoios. De altminteri, nici trenul nu-l urcă uşor, căci deşi i se mai ataşează o locomotivă, totuşi înaintăm cu destulă greutate, străbătînd un peisaj ce se schimbă necontenit ca într-un caleidoscop. Munţi înalţi, ce par aşternuţi cu un covor de catifea cu reflexe trandafirii se profilează măreţ pe cerul de un albastru profund.

Un adevărat paradis dumnezeiesc se desfăşoară înaintea ochilor, natura a adunat aci tot ce a fost mai minunat ca forme şi culori, ca să uluiască pe omul atît de sfidător. Trecem prin cîmpii cu ierburi înalte şi lucioase, prin păduri pline de pomi fructiferi, de eucalipţi care îmbălsămează văzduhul. Privirile ne sînt atrase de numeroasele vieţuitoare indiferente la trecerea balaurului de fier, încărcat de oameni. Marabuţi gigantici sînt ocupaţi cu căutarea şerpilor de hrană, stoluri întregi

[1] Convoi de oameni şi de animale de povară care transportă bagaje prin pustiuri sau prin stepe.

de vulturi împînzesc cerul, iar bibilicile sălbatice îngreuiază arborii, făcîndu-i din verzi, cenușii, într-atît sînt de multe. Țipetele lor se amestecă cu strigătele stridente ale maimuțelor jucăușe. Sute din aceste animale își trăiesc viața zglobie, iar printre mulțimea speciilor se disting bine interesanta „goreza", maimuța neagră cu o coamă albă ca o pelerină. Nimeni parcă nu se interesează de prezența noastră : doar din cînd în cînd vreo maimuță mai fricoasă își oprește tumbele la trecerea locomotivei, privind supărată spre noi. Mi s-a povestit, totuși, că uneori maimuțele devin chiar agresive, aruncînd în vagoane cu ce nimeresc.

În această lume de basm, gazelele vin pînă la 20—30 de metri departe de linia ferată, privind blînd și mirate, iar zin-zinii, mari cît juncanii, rămîn nepăsători în timp ce bufalii în cete numeroase o iau la fugă.

Dintr-un tufiș zbughește fricoasă și sprintenă o civetă, un fel de pisică sălbatică, foarte apreciată pentru o materie pe care o secretează și care răspîndește un puternic parfum, numit „mosc". Mirosul acestui parfum extraordinar te amețește. În Abisinia sînt chiar crescătorii speciale, mai ales în sudul țării. Civeta din crescătorii este de altfel aproape aceiași ca înfățișare și obiceiuri ca și pisica și nu secretează acel parfum decît trăind într-o temperatură de peste 25 grade și avînd o hrană abundentă, mai ales bogată în azot.

Această secrețiune parfumată se formează într-o pungulița așezată aproape de anus și numai la cele de parte bărbătească. După cîte mi s-a spus, o civetă bună produce pe săptămînă între 20—30 grame de mosc. Acesta este exportat în mari cantități în străinătate, el formînd baza majorității parfumurilor din comerț.

După sprintena civetă, iată un șarpe boa, domol și nătîng, care dispare leneș printre arbori.

Trenul înaintează mereu. Am impresia unui vis extraordinar, unei povești fantastice.

Este un adevărat paradis al animalelor, în care vînătoarea este strict interzisă din ordinul împăratului. Tot ce am parcurs în această regiune, adică o întindere de vreo 400 de kilometri, este sub protecția împăratului.

Și trenul gonește mereu prin ținuturile împărătești, în care augustul picior calcă rar . . .

Ne apropiem de capitala imperiului. Clima începe să se schimbe puțin, devenind mai răcoroasă.

ADDIS-ABEBA

CÎND umbra serii începu să se aștearnă, călătoria noastră de trei zile se apropie de țintă ; Addis-Abeba, capitala Etiopiei.

Locomotiva pufăie obosită scoțînd nori groși de fum pe coșul înnegrit de funingine. Și pe drept cuvînt : de 3 zile urcăm pieptiș și acum am atins peste 2.500 metri altitudine.

Sîntem la Addis-Abeba. Europa e acum departe, o amintire ștearsă. Colo în fața mea, Addis-Abeba își cîntă rapsodia și nimeni nu cred că ar putea rezista chemării, odată ce a cunoscut-o.

În românește numele de Addis-Abeba s-ar traduce : „Floarea Nouă". Capitala Abisiniei, este orașul clădit de Menelik spre a satisface fantezia unei femei : Împărăteasa Taitu. Mi s-a povestit cum Împăratul Menelik venea, foarte adesea, împreună cu Împărăteasa Taitu, prin aceste locuri, unde înainte erau numai cîteva căsuțe indigene, și unde se găseau niște izvoare de apă caldă „Fil-Uaha", ale căror calități termale erau mult apreciate de abisinieni.

Entuziasmată de atîta dărnicie a sfintei naturi, admirînd frumusețea și pitorescul locului împărăteasa Taitu spuse într-o zi :

„Cît mi-ar plăcea să am un cămin aci !"

Și împăratul Menelik îi îndeplini dorința. Dar nu se opri aci, căci imediat dădu curtenilor săi și celor simpatizați nenumărate și vaste terenuri, pe care fiecare și-a ridicat, după plăcere, căsuțele tipice stilului și arhitecturii abisiniene.

Și aci, în noul oraș, care mai tîrziu, în zilele noastre, a căpătat forma unui oraș european, își strămută împăratul capitala.

Au trecut cîteva decenii de cînd „Floarea Nouă" a răsărit, și încet, încet, s-a ridicat, și-a înălțat trupul tînăr spre lumina civilizației, pentru ca acum să intre în epoca adevărată de dezvoltare și propășire.

Ca un cactus, care înflorește după zeci de ani, așa a crescut „Floarea Nouă", giuvaer ieșit din capriciul unei femei-împărătese, strălucind în inima continentului negru...

Cînd trenul se oprește în gara din Addis-Abeba, nu-ți vine să crezi că mai ești în Africa. O clădire impunătoare, elegantă, amenajată cu multă îndemînare, se înalță în fața liniilor ferate. Construcție, relativ nouă, gara este opera francezilor, ca și întreaga rețea de drum de fier.

Această gară cu aspect european, ridicată după planurile arhitectului Barrias, pînă acum cîțiva ani nu servea la nimic, căci răposatul împărat Menelik nu permitea ca trenul să atingă capitala.

Din ce cauză ? El nu vroia ca vreodată, în urma vreunui conflict, capitala imperiului său să fie atacată, ca inamicul neprevăzut să aibă ușurința de a pătrunde acolo unde nimeni, niciodată, n-a pătruns cu forța... ci numai cu voința de oțel a împăratului...

Terenul pe care este situată Addis-Abeba, cum și locurile înconjurătoare sînt atît de accidentate, încît a înainta cu piciorul un metru, înseamnă a cheltui energie cît pentru un kilometru...

E ușor deci de stabilit imensa valoare din punct de vedere strategic a acestei așezări, dar, totodată, și importanța extraordinară a liniei ferate, care, străbătînd aproape 900 km numai prin masive de granit lipsite de orice vegetație, urcă pînă la circa 2 500 m.

Trenurile se opreau mai înainte la o distanță de aproape 20 kilometri depărtare, iar călătorii veneau de acolo la Addis-Abeba călări pe asini și catîri.

cameră, buchete mari din frumoasele și gingașele flori, puse în vase cu apă, îmi sporesc buna dispoziție.

În fine, după rigorile Africii și ale unui voiaj obositor, un duș este tot atît de necesar, ca și pîinea la masă.

Trecuse de ora 8 seara, cînd, răcorit puțin, coborîi în restaurantul hotelului. Trebuie să spun că hotelul este cu pensiune, prețurile variind între 8—10 taleri pe zi.

Deși la ora aceea atmosfera era liniștită — temperatura în Addis-Abeba schimbîndu-se de mai multe ori pe zi din cauza altitudinei —n-am putut mînca totuși cu prea multă poftă, cu toate că-mi era destul de foame, din cauza neobișnuinții cu meniurile de prin partea locului.

În treacăt, menționez că de a doua zi, patronul, om de ispravă, dădu ordin să mi se prepare ce doresc și cum doresc. Verdețurile, după cum vă puteți închipui, predominau.

Zdrobit de oboseala unui voiaj continuu de 23 de zile și nopți, bătut de razele necruțătoare ale soarelui, care-ți molesește trupul, mă grăbesc să mă duc la culcare. Simțeam nevoia unui somn adînc, fără grija unei plecări din zori a doua zi.

Un pat moale și curat îmi primi trupul trudit, iar somnul, atît de binefăcător, mă împresura de toate părțile. Ochii mi se împăienjenesc, pleoapele îmi cad. Încerc să deslușesc prin cameră modilele, să le disting contururile, dar nu izbutesc, deși luna plină ca un ban de aramă bătea în geam, așternînd în cameră covor de lumină verde-albăstrui ca de vis.

O liniște desăvîrșită părea că pusese stăpînire pe întreaga fire. Nu se auzea nici foșnetul ușor al frunzelor tremurate sub respirația nopții.

Am adormit.

Nu știu dacă somnul meu, însă, ținuse mai mult de o oră și, deodată, mă trezii în niște urlete înspăimîntătoare, urlete de lei, de lei sănătoși și sălbatici, ce se luau la întrecere cu țipetele hienelor și cu lătratul șacalilor.

De unde vin răcnetele acestea de fiară? Zăpăcit și intrigat, sar din pat, aprind lumina și sun.

Abdu, un indigen care m-a servit tot timpul cît am stat în Addis-Abeba, sfios se arată în cadrul ușii și, cu o voce înceată, mă întrebă ce doresc?

— Ce să doresc, dumneata n-auzi nimic?

Și indigenul, dezmeticit, mă lămuri că totul se reduce la concertul seral pe care-l dau fiarele captive din grădina vechiului palat imperial „Ghebi".

Nu voi uita în viața mea concertul acesta de Apocalips care mi-a stricat bunătatea de odihnă.

Răgetele leilor nu se potoleau; ba parcă mai rău se întețeau. Mi-am dat seama că orice veleitate de odihnă este complet înlăturată. Abdu observă enervarea mea și socoti nimerit să mă consoleze.

— Nu este nimic, musiu, așa se vaită toți pasagerii, cînd vin pentru prima oară la noi. Vă veți obișnui și dumneavoastră cum ne-am obișnuit noi...

N-am vrut să contrazic pe bineintenționatul Abdu, deși consolarea lui nu-mi aducea de loc nici liniște, nici somn. Am putut constata chiar, că bietul indigen avea o deosebită considerație pentru fiarele din grădinile defunctului împărat Menelik, vorbindu-mi de ele cu mîndria și afecțiunea pe care nu le ai decît față de cei mai buni prieteni. Leii aceștia populează parcul de la „Ghebi" de mulți ani și, în custile lor enorme, cu gratii grele de fier, înșirate de o parte și de alta a aleei principale, ce duce de la intrarea în parc pînă la scările palatului, fac de strajă superbi și marțiali. Cine intră la „Ghebi" trebuie să defileze prin fața lor și îți face impresia că te găsești într-unul din palatele fermecate din feeriile orientale. Îți vine să crezi că trăiești aevea un basm din „O mie și una de nopți".

Aceste animale au fost aduse aci din dorința și pasiunea împăratului Menelik. Închise de ani de zile, ele se distrează ziua, privind lumea care trece prin fața lor, și ospătîndu-se cu hrana bogată, sau rozînd oasele ce li se aruncă, cu dărnicie, de către îngrijitori.

Dar toate aceste splendori, toată această liniște aparentă, dispare ca prin farmec noaptea, în ceasurile de odihnă, cînd apucate de nostalgia deșerturilor și a pădu-

rilor virgine, superbele fiare își înalță, sub bolta cerului smălțuit de stele, protestul răcnetelor lor.

Regele animalelor se revoltă și strigă amarnic după libertatea pierdută, iar dinspre valea rîului Makonen îi răspund adesea țipetele hienelor și lătratul șacalilor, care vin să se adape din apele acestui rîu, ce poartă numele Rasului Makonen, tatăl împăratului.

Toate acestea mi le-a spus credinciosul Abdu. Căci am uitat să vă spun că, dîndu-mi seama că noaptea este pierdută pentru mine, am preferat să ascult poveștile lui Abdu, decît să mă zvîrcolesc în așternut în răcnetul fiarelor.

— Hei, musiu, îmi spune Abdu, se mai aud și urletele ciinilor noștri, care nu lipsesc de la nici o casă.

— Dar bine, mă Abdu, sînt turbați de latră așa, sau a dat lepra în ei ?

— Nu, musiu, nu, doamne ferește, nu sînt nici turbați și nici leproși ; ciinii aceștia mari sînt o rasă specială, care urlă așa de tare, încît prin urletele lor intimidează hienele și astfel ne păzesc casele de atacul lor. Și hiene sînt foarte multe pe la noi...

Într-un tîrziu, bietul Abdu, care desigur că așa pățea cu toți pasagerii în prima noapte, văzîndu-mă resemnat și hotărît să nu mă mai supăr pe leii și hienele din Addis-Abeba, îmi ură noapte bună și mă asigură că spre ziuă zgomotele încetează.

Cu adevărat : spre dimineață am adormit și eu.

Soarele era sus de tot, cînd Abdu veni cu cafeaua. Deși simțeam oboseala în oase și aș fi vrut să mai dorm, dorința de a vedea orașul a biruit. Era prima zi plină în capitala imperiului abisinian.

Mă îmbrăcai repede, băui cafeaua și coborîi.

Soarele scălda totul în bogăția razelor de aur. Sub lumina sclipitoare, de jur-împrejurul hotelului se înșirau case frumoase, iar printre ele căsuțe pitorești indigene. Îmbinare de pictor maiestru, din pînzele căruia se desprind o epocă și o răscruce : trecerea Abisinei vechi spre o alta nouă. Și pe zi ce trece, căsuțele tipice din paiantă, rotunde, lipite pe dinăutru și cu acoperișul ca un vîrf de con — dispar din orașul lui Menelik, pentru ca să facă loc caselor aparținînd civilizației și modernismului.

O lume care se pierde, lîngă aceasta ce se ridică înfloritoare și triumfătoare.

Pe strada mare, pe strada Makonen, ce duce la palatul „Ghebi", lumea forfotește în sus și în jos. Marea majoritate o formează, bineînțeles, indigenii. Printre ei distingi imediat pe europeni, cu căști, care îi apără contra arșiței soarelui, căci cu toate că Addis-Abeba este situată la altitudinea Negoiului nostru, soarele este tot așa de periculos, ca în întreaga Africă, și nu iartă pe cei de rasa albă, care nu se adaptează ușor acestui climat cotropitor. Pe străzile pietruite și asfaltate se simte clocotul mulțimii, dar nu mai mult ca un murmur, căci zgomot de încălțăminte nu se prea aude aici, unde indigenii umblă desculți, și numai unii din ei, nobilii sau bogații, poartă sandale compuse dintr-o talpă ușoară și două curele, una care se prinde de un deget și cealaltă la călcîi.

Înveșmîntați în costumul lor național, alb, din cap pînă-n picioare, par niște pinguini care imită felul de a fi al oamenilor.

Iată cîteva imagini dintr-o biblie ilustrată pentru uzul abisinienilor, dar făcută să legene și să încînte copilăria...

Sprijinit cu coatele de ghizdurile de piatră ale unei vechi fîntîini, roasă de vremuri, un bărbat brun ca o noapte de vară, bea din ulciorul ce i-l întinde o femeie. Să fie Rebeca [1] ? Să fie Eliezer [2] ?... O femeie, în rochie roșie cu dungi albe, trece pe strada năpădită de soare, cu pași grăbiți. Să fie oare Agar [3] căutînd un ajutor zadarnic pentru Osmaelul ce stă să moară ?...

Ce emoționantă simplitate, ce frumusețe maestoasă a anticei vieți pastorale... Addis-Abeba, oraș de vis...

Cu trăsături regulate, înalți și subțiri, adevărații abisinieni par niște statui. Cu pantalonii albi strînși pe picior, ca cioarecii costumului nostru național din regiunile de munte, ei poartă cămașa pînă la genunchi, încin-

[1], [2], [3] Personaje biblice.

gîndu-şi talia cu brîuri frumos lucrate, sau cu chimiruri de piele. Peste această îmbrăcăminte, abisinianul aruncă o mantie de pînză albă, un fel de togă romană, numită „şama", iar unii îmbracă o haină de lînă, sau mai exact o pelerină, care în partea stîngă superioară are un ţugui, ca o glugă, ridicat deasupra umărului, numită „kaba". Pe cap, unii din ei poartă pălărie mare de pîslă, de fapt, majoritatea bărbaţilor ca şi femeile umblă cu capul descoperit.

Cu pielea de culoarea havanei, femeile şi bărbaţii au liniile feţei foarte proporţionate, afară de buze, care în general sînt groase.

Propriu-zis nici nu se poate spune că sînt negri, căci sub negrul aparent al pielei, se străvede albeaţa care le arată originea, de care ei se mîndresc, de la Solomon [1] şi regina Saba.

Femeile cu fruntea lată poartă pe cap o adevărată diademă de păr, aranjat în chipuri foarte originale. Ele au părul negru, bogat şi creţ, dar nu atît de creţ ca al negrilor, ridicat în sus şi pe care-l piaptănă în foarte multe feluri.

Unele din ele îşi aranjează coafura parcă ar fi nişte cuiburi de pasări, asemenea întrucîtva pădurencelor noastre din satele de munte ale Hunedoarei.

Îmbrăcămintea lor obişnuită este simplă şi se aseamănă mult cu a bărbaţilor. Seara, un îndrăgostit indigen s-ar putea uşor înşela, şoptind vorbe dulci unui bărbat... Numai că ipoteza este exclusă, deoarece odată cu apusul soarelui indigenii nu mai au voie să umble pe străzi, ci se retrag pe la casele lor.

Abisinienii — mai ales reprezentantele sexului frumos — iubesc mult gătelile şi decoraţiile.

Brăţări multe la mîini şi chiar la picioare, cercei în urechi, multe şi variate şiruri de mărgele la gît, completează găteala femeii abisiniene. <...>

[1] Fiul şi succesorul lui David (973—930 î.e.n.). Potrivit legendei în secolul al X-lea î.e.n. o regină din regatul Saba s-ar fi căsătorit cu Solomon, regele statului izraelito-iudeu.

Ochii negri şi frumoşi ai abisinienelor sînt încercuiţi de farduri ce-i fac mai mari, mai sclipitori ; unghiile vopsite fac de asemeni parte din cochetăria lor.

Nu vorbesc de femeile nobile, de soţiile şi fiicele personalităţilor, a căror îmbrăcăminte naţională este o adevărată minune, şi care refuză să-şi schimbe portul pe haine europeneşti, ci vorbesc aci de portul femeilor din popor şi din clasele mijlocii.

Femeia abisiniană are în ţinuta ei un aer de cenuşereasă, de domniţă scăpătată, îmbrăcată în haine sărăcăcioase, ducîndu-se cu amforele pe umăr să ia singură apă de la izvor ; o cenuşăreasă care trebuieşte dintr-un moment în altul să lase jos povara şi să îmbrace costumul de prinţesă pentru a însoţi pe Făt-Frumos...

Cu cît ora înaintează, cu atît circulaţia străzii devine mai febrilă, căci trebuie să ştiţi că abisinienii îşi petrec toată ziua afară, pe străzi, şi numai noaptea intră în căsuţele lor.

Împăratul lor de azi (Haile Selassie I — *n.n.),* care este un adevărat animator de energii, i-a pus pe toţi la muncă. Pieţele sînt pline de negustori şi de meşteşugari ambulanţi, unii din aceştia foarte iscusiţi în lucrări migăloase, adevăraţi maieştri.

De departe zăresc o îngrămădeală mare de lume şi aud o gălăgie neobşnuită. Trec indigenii cu catîrii încărcaţi de mărfuri. Caravane întregi defilează pe străzi îndreptîndu-se spre piaţa respectivă, de unde răsună reclamele orale şi îndemnurile de cumpărare adresate publicului.

Automobilele claxonează de zor şi se strecoară cu greu prin forfoteala acestui turn al lui Babel. Vacarmul creşte şi curentul lumii mă duce în sus pe stradă pînă spre piaţă.

Ochiul înregistrează : o stradă şi o piaţetă violent luminată de soare ; grupuri-grupuri de neguţători, mantii largi, cu falduri bogate, o întreagă scenă transpusă în culori tari, puţină cromolitografie, puţină feerie.

Iar în mijlocul acestui tablou, ce pare aproape neverosimil, un etiopian aproape gol, herculean, primeşte în zbor cîte un pachet...

Strada cu viața ei mă distrează în chip deosebit ; surprizele mă așteaptă la fiecare pas ; tipuri interesante de indigeni, femei, bărbați și copii, cu felul lor inedit de a se comporta între ei și față de străini, avînd un respect impresionant pentru un european.

În frămîntarea aceasta praful se ridică în nori ușori, dar nimeni nu-l bagă în seamă.

Trec spre poștă, în dreptul căreia se deschide o frumoasă piațetă, cu ronduri de flori, îndeosebi crini și trandafiri superbi. În mjlocul acestui mic paradis tronează monumentul ridicat cu ocazia încoronării actualului împărat, Haile Selassie I. Pe una din fețele monumentului este săpat în bronz „Leul abisiniei", iar deasupra strălucește „Steaua imperială", insignele împărătești.

Și acum, surpriza : monumentul este opera unui român macedonean, artistul-constructor Mihail Hîciu-Nakas, stabilit de mulți ani în Abisinia.

*

Ciudată și atrăgătoare este piața abisiniană, judecînd după marea piață din Addis-Abeba. Ciudată și atrăgătoare ca și întreaga țară, ca și poporul înrădăcinat în tradiție, popor care, păstrîndu-și cu sfințenie datinile și obiceiurile, oricît de vechi ar fi ele, nu se dovedește mai puțin apt a-și însuși cuceririle și binefacerile civilizației europene...

Sub soarele lucitor trăiește o lume în ritm de marș : femeile aleargă cu copilașii în brațe, cu ochii arzători ca para focului, rîzînd cu gura plină de mărgăritare.

Bărbații, negustori și cumpărători, vorbesc, se tocmesc, se agită, căci vînzarea în Abisinia cere tocmeală nu glumă. Pentru un lucru de nimic, cel ce cumpără oferă un preț, negustorul protestează, îi întoarce marfa pe față și pe dos, mai lasă ceva din preț, cumpărătorul pleacă, dar iar se întoarce, pentru ca după aproape o jumătate de oră, sau chiar o oră, de parlamentări și nădușeli, indigenul să-și ia obiectul, iar negustorul talerul.

Talerul este unitatea monetară a Abisiniei (în 1945 aceasta a fost înlocuit cu dollarul etiopian — *n.n.)* ; o piesă de argint în greutate de vreo 28 gr și cam de mărimea

patacei de 5 lei, pe care o aveam noi înaintea războiului mondial (din 1914—1918 — *n.n.)*. Talerul valorează azi (1934 — *n.n.)* între 5,50—5,60 fr. francezi și nu știu prin ce întîmplare păstrează pe una din fețe profilul unei femei, monedă la fel cu aceea bătută la 1870 de către Maria Teresa [1] a Austriei.

Prin această lume grăbită, în care predomină țăranii indigeni, veniți din depărtări ca să-și desfacă produsele și ca să se aprovizioneze în schimb cu produsele orașului, se strecoară cerșetorii, mulți și urîcioși, care ca și în centrele europene și-au făcut din implorarea milei trecătorilor o profesie, adesea foarte rentabilă.

„Nu de mult — îmi povestea într-o zi hotelierul meu —, înainte de a sosi dumneata la noi, a murit chiar în piață un ciung asupra căruia s-au găsit peste douăzeci de mii de taleri..."

Și nu e de mirare, căci, după cîte am observat aci, mila abisinianului de aproapele sărac și în suferință este cea mai mare virtute, iar flacăra ei trebuie să încălzească inima creștinului adevărat.

Terenul pieței este imens, și de jur-împrejur este mărginit numai de prăvălii, unele clădite din piatră altele de paiantă, altele numai de scînduri mai mari sau mai mici. În ele se practică comerțul permanent. Totuși majoritatea schimburilor se face sub cerul liber, ca în tot Orientul. Cea mai mare parte din prăvălii sînt ținute de greci, apoi armeni, francezi și chiar germani. Se vînd în ele articole de îmbrăcăminte pentru indigeni, broderii minunate ce fac atracția pieței, chimiruri brodate în fir de mătase și metal, după modele foarte migăloase, cordoane de piele bătute în ținte și cusute cu fir, o gamă întreagă de cingători caracteristice portului național al abisinianului, șei de piele pentru cavaleri, valtrapuri [2] de cai, cusute măiestru în fir și mătăsuri.

[1] Moneda etiopiană multă vreme a fost reprezentată de talerul Mariei Tereza, împărătească a Imperiului romano-german (1740—1780). În 1897 Menelik lasă o monedă cu efigia sa, precum și cîteva monede divizionare.

[2] Valtrap, pătură împodobită cu diferite cusături care se pune sub șa; cioltar.

Toate acestea sînt expuse în vitrine, aruncate pe tejghele sau lăzi, ori atîrnate sub pînzele întinse în fața prăvăliilor și care servesc de umbrar.

Un aspect caracteristic al pieții din Addis-Abeba îl oferă mai ales indigenii croitori, care lucrează sub cerul liber, la mașinile lor de cusut. Din mîna lor răsar acele pitorești și bogate costume naționale. Ei lucrează neîntrerupt. Așezați la rînd, ca în linie de bătaie, acești cusători, deosebit de activi și nepăsători de ce se petrece în jurul lor, par a disputa o cupă, un campionat al vredniciei.

Mai toate mărfurile sînt indigene și prea puține de proveniență europeană, indiană sau japoneză.

În special, tot ce privește îmbrăcămintea, e numai producție națională.

Gloata de oameni din piață e dată în lături, din cînd în cînd, de șirul catîrilor trași de căpăstru, încărcați cu piei, cu amofre imense, în care indigenii păstrează un fel de băutură a lor specifică, asemănătoare cu berea noastră, apoi cu lemne de construcție, lînă, fructe etc.

Catîrul, mai mult decît cămila, este pentru abisinieni cel mai prețios și cel mai utilizat mijloc de transport [1].

Fără catîri, Abisinia nici nu se poate concepe, din cauza terenului grozav de accidentat, și din cauza puținelor drumuri regulate de mare trafic.

Caravanele sosesc tot mai numeroase, îmbelșugînd piața cu produse tot mai variate.

Animația tîrgului sporește ; schimburile devin din ce în ce mai active ; praful — pulbere fină a deșerturilor, amestecată cu nisipul alb și ușor — plutește în atmosferă și palpită ca o respirație a soarelui și a pămîntului, de care indigenii se apără, apărîndu-și nările cu frunze moi de maghiran.

Dintr-o ulicioară lăturalnică izbucnește jaletul unei melodii orientale, țipată din chinvale și îngînată de cimpoaie. Lumea se îngrămădește curioasă spre locul de

[1] Astăzi în Etiopia a luat avînt și dezvoltarea căilor de comunicație. In 1965 Etiopia avea 1002 km căi ferate, 25 000 km șosele și peste 33 000 vehicule.

unde vine cîntecul, în timp ce maimuțele, care însoțesc adesea caravanele, se opresc din jocul lor, intrigate, spre a privi din vîrful baloturilor cu marfă sau de pe cocoașa vreunei cămile, la fel cu mulțimea oamenilor...

Lîngă alte ochiuri de prăvălii, văd niște prăjini enorme pe care flutură, animate, o mulțime de cămăși. Sînt magazine de... lenjerie ; în altă parte a pieței dau peste prăvălii, în care se vinde un fel de făină, numită „tief", care provine dintr-o cereală ce seamănă cu meiul. Acesta este pisat de femei în niște piulițe mari, scobite în trunchiuri groase de copaci. Din făina aceasta se face pîine indigenilor, pîinea abisiniană care se numește „endjera", foarte asemănătoare ca aspect cu lipia noastră.

Materiile de primă consumație sînt din abundență. Printre acestea, și un fel de ardei roșu pisat, numit „berberry", și un altul „mitmitta", foarte picant și cu care se prepară mai toate mîncărurile indigene, punîndu-se chiar în lapte. Carnea de obicei se prepară crudă și se numește „brondo" ; este de asemeni căutată, ca și oalele cu miere. Trebuie să adaug că mierea din Abisinia este renumită și se vinde în mari cantități, chiar sub formă de faguri. De altfel albinele abundă aci, în patria florilor și în special în zona cea mai înaltă, numită Dega. Din miere, etiopienii prepară o băutură savuroasă și răcoritoare, care ți se oferă pe la toate răspîntiile.

Bogăția pieței abisiniene este remarcabilă.

Pe piața din Addis-Abeba, unde se întrunesc mii de etiopieni, din toate părțile țării, veniți să cumpere sau să schimbe diferite produse, se fac cele mai multe cunoștințe, se leagă prietenii, se încheagă chiar legături de inimă, care au ca urmare căsătoria.

Privesc foarte amuzat galanteriile perechilor de îndrăgostiți și constat că și la ei, ca și la noi, femeia rămîne aceeași ispită vie, în ale cărei mreje bărbatul se prinde ca țîntarul în pînza de păianjen. Am salutat pe Eva abisiniană cu mîngîierea că și ea va fi scos din paradis pe în veci păcălitul Adam, oricare i-ar fi fost rasa și culoarea.

În drum spre hotel, sînt trezit din gîndurile mele de o gălăgie infernală. La vreo sută de pași înainte văd o

îngrămădire de oameni strînși în jurul unui obiectiv comun. Mă apropii de grup și, curînd, înțeleg că doi indigeni se certau, iar un polițist sosise să-i împace.

Ca doi etiopieni să se certe nu este lucru de mirare, căci acești oameni sînt extrem de susceptibili. Pentru un gest de nimic, pentru o vorbă ce li s-a părut nelalocul ei, își ies din sărite și se iau la harță, aruncîndu-și vorbe grele. Dar oricît de mînioși ar fi, ei nu înjură niciodată de sfinți, cruci, cum se înjură pe malurile Dîmboviței și chiar pe meleaguri mai puțin orientale...

Pentru abisinian, cea mai gravă și mai urîtă injurie este să spui unui bărbat „muiere" sau „buta", ce înseamnă „ochi rău", etiopienii avînd mare frică de deochi.

Iată, scăldată în bogăția razelor de soare, trece o tînără fată, călare pe catîr, însoțită de o mulțime de servitori. Cu părul negru scînteietor, împletit în multe codițe, capul fetiței pare o reproducție a capetelor de femei ce se profilează pe zidurile vechi ale mormintelor egiptene... Cîtă finețe în trăsături, cîtă regularitate și cîtă frăgezime... Togile slugilor se ridică pentru a face paravan stăpînei, ferind-o de „ochii răi"... și frumoasa stăpînă trebuie apărată. O umbreluță roșie, ținută de o servitoare deasupra capului, se coboară spre față... și umbreluța apără pe stăpînă de diavol.

Dar să mă întorc la cearta etiopienilor...

Mînia etiopianului nu ține mult. În scandalurile de stradă, după ce polițistul, în limita posibilității, stabilește culpa fiecăruia, cei doi beligeranți, după ce s-au ocărît bine, pleacă împreună, adesea brat la brat, ca cei mai buni prieteni. Ei nu știu ce este ura, nici pisma și aceasta este încă o latură simpatică a caracterului lor.

Străinul, care asistă la astfel de scene, rămîne foarte contrariat, obișnuit cum e cu exagerările și complicațiile scandalurilor din alte țări.

Grupul curioșilor, care se strînge în jurul celor care se ceartă, rămîne și el satisfăcut, cînd cu coatele, beligeranții își fac drum prin mulțime și se depărtează rîzînd, în cele mai bune relații. O comedie în aer liber... fără taxe de spectacol... <...>

LA VÎNĂTOARE

DUPĂ o ședere destul de îndelungată în Abisinia, mă hotărîi, în sfîrșit, să părăsesc această interesantă țară și mă urcai într-o zi în trenul ce pleacă din Addis-Abeba, înarmîndu-mă cu tot curajul necesar spre a îndura iar o călătorie de trei zile prin ținuturi adesea foarte pitorești ce e drept, dar pe o căldură care uneori îți anihilează orice facultate de a gîndi, de a aprecia și de a admira...

Ajuns la stația Aouache, mă coborîi, ca și ceilalți călători, spre a petrece noaptea în hotelul în care mai poposisem și la ducere spre Addis-Abeba.

A doua zi de dimineață trebuia să-mi continui călătoria dar... omul propune... și neprevăzutul îl oprește din cale. De data asta „neprăvăzutul" era întruchipat de amabilul proprietar al hotelului, care vorbindu-mi de frumusețea împrejurimilor și de marile posibilități oferite amatorilor de vînători impresionante, deșteptă în mine vechea pasiune, pe care nu găsisem încă prilejul să mi-o satisfac de cînd mă aflam în Abisinia, afară doar de mici partide de vînătoare în împrejurimile Addis-Abebei la care am luat parte în tovărășia cîtorva europeni.

— Nu pierdeți ocazia, îmi spunea amabilul grec, pădurea din apropiere e un colț de paradis, în care animalele sălbatice forfotesc zi și noapte, oferind ținte minunate trăgacilor îndemînatici.

Mă lăsai deci convins, cu atît mai mult cu cît posedam și un permis de vînătoare special, și în afară de aceasta făcusem și cunoștința unui alt vînător pasionat, un ciudat tip de european aclimatizat, care se oferi și el să mă însoțească.

Acest fermier — căci poseda o fermă în apropierea stațiuni Aouache — e de origine belgian și a venit în Abisinia ca inginer, angajat la lucrările căii ferate anglo-etiopiene, acum vreo 20 de ani. Căsătorindu-se cu o abisiniană, el nu se mai gîndi la reîntoarcere și rămase aci unde-și creă o familie și se făcu din inginer, cultivator... Azi, el are cinci copii, a căror culoare e un compromis între nuanța europeană și cea abisiniană... ceea ce nu-i împiedică de a fi foarte drăguți, mai ales cele două fete.

Așadar — după cum am mai spus — cedai stăruințelor gazdei și îndemnului firei mele de vînător pasionat și mă hotărîi să mă opresc la Aouache, rămînînd ca să-mi continui drumul cu trenul următor.

A doua zi, îmi petrecui timpul stînd de vorbă cu gazda mea, care se preta benevol la orice pălăvrăgeală, și interesîndu-mă de pregătirile în vederea vînătorii, iar cînd se făcu noapte de tot, pornirăm voioși și escortați de o numeroasă ceată de negri spre minunata pădure în care aveam să găsesc — după cum mi se spusese — tot felul de sălbăticiuni, de la blînda și sperioasa gazelă pînă la fioroasa panteră.

Și cum, în fond, ținta noastră era pantera, ne înarmarăm nu numai cu puști și carabine, dar și cu pumnale și revolvere de calibru mare, neapărat trebuincioase în lupta cu această fiară, a cărei viclenie, agilitate și cruzime, nu sînt întrecute de nici unul din semenii ei.

Am spus „în luptă" fiindcă vînătoarea panterei devine adeseori o luptă, pantera apărîndu-se și atacînd cu înverșunare pînă la ultima scînteie de viață. Salturile prodigioase pe care le face, răcnetele ei puternice și ascuțite pe care le scoate cînd atacă, o fac să inspire groaza chiar celorlalte fiare... Iată de ce vînătoarea de pantere e mai pasionantă decît oricare alta.

Cum am spus, pornirăm la drum și după cîțiva kilometri ajunserăm în marginea pădurii. Ne afundarăm încetul cu încetul sub bolta dantelată ce se forma sus de tot, deasupra capetelor noastre din frunzișul bogat al arborilor gigantici. Printre frunze se zăreau sclipind stelele ce ciuruiau cerul de un albastru catifelat și care

pe alocuri ne apărea în toată splendoarea sa, revărsînd asupra noastră o lumină ciudată, particulară nopților africane.

În umbra desișurilor se ghicea prezența a mii de vietăți, adormite sau stînd la pîndă în mijlocul tăcerii aparente, făcută din mii de zgomote imperceptibile și totuși existente, căci sub picioarele noastre chiar, în iarba ce călcam, o lume măruntă de tot felul de insecte și vietăți minuscule își trăia o viață intensă, în goana neobosită după hrană și grija de a se apăra.

Un foșnet de frunze, pîrîitul unei crengi uscate călcată de un pas greoi, licărirea fugară a doi ochi fosforescenți săgetînd umbra erau de ajuns să ne facă să ațintim privirea, să ne ascuțim auzul cu gîndul la prada după care pornisem : pantera.

Ajunși, în sfîrșit, în inima pădurii, aprinserăm lămpile prevăzute cu reflectoare și o curea cu ajutorul căreia se pot fixa în frunte sau pe piept. Aceste lămpi constitue prima armă împotriva panterei. Vînătorii mergînd distanțați și proiectînd înaintea lor fîșiile de raze formează un front puternic luminat, în fața căruia fiarele, ca și toate celelalte animale, se opresc uluite. Prin simpla mișcare a corpului, conurile de lumină sînt proiectate în diverse direcții cu singurul scop de a zăpăci animalul, oricare ar fi el, căci a-l distinge e aproape imposibil la început. Într-adevăr, prezența acestuia nu-i trădată decît de strălucirea ochilor, căci adesea corpul rămîne ascuns în umbra tufișurilor.

A se apropia prea mult de fiară ar putea fi primejdios, așa că trebuie silită să iasă din ascunzătoarea ei. Cînd lumina se mișcă, animalele mai sperioase fug, dar fiara intrigată o urmărește încet, vînătorul poate trage, dacă prada ce i se prezintă merită osteneală.

Astfel procedarăm și noi dar, deși frontul nostru înainta în perfectă ordine, făcusem un drum destul de lung fără a întîlni decît cîteva veverițe, care cădeau din arbori, orbite de lumina lămpilor noastre.

Deodată, la vreo 60—70 metri, în fața noastră, sectorul de lumină fu străbătut de două umbre, ale căror contururi perfect desenate pe fondul luminos, trădau

corpul a două feline. Fiarele, surprinse la ieșirea dintr-un tufiș, voiră să fugă, dar în aceeași clipă o salvă de detunături zgudui văzduhul. Tovarășii mei și cu mine trăsesem aproape simultan, ca la o comandă, și cu un rezultat satisfăcător după cît se părea, căci cele două fiare fură culcate la pămînt... Nu însă pentru multă vreme, căci deși una rămăsese nemișcată, cealaltă se ridică după cîteva secunde și, cu un răcnet ce ne îngheță sîngele în vine, făcu un salt care o apropie de noi cu vreo 15 metri, cel puțin.

Situația devenea critică, gloanțele noastre dăduseră greș și fiara înnebunită de durere se repezea să atace pe agresorii ei, după cum îi este obiceiul. Ca să-i oprească avîntul, fatal pentru noi, ar fi trebuit ca un glonte, trimis de o mînă mai sigură, să o nimerească în cap sau în inimă ; împinse de același gînd, mîinile noastre apăsau trăgaciul, dar în același timp, în jurul nostru se auzi un zgomot ciudat, asemenea unor șuierături, și o ploaie de sulițe trecînd pe deasupra capetelor noastre se abătu asupra fiarei, doborînd-o din avîntul unui salt prodigios. Indigenii noștri, mai prompți decît noi, interveniseră cu armele lor primitive, dar care în mîinile lor nu dau niciodată greș.

După vreo cîteva minute ne apropiarăm de fiară în al cărei corp sulițele stau încă înfipte, încredințîndu-ne că era moartă de-a binelea... În alte împrejurări, un ultim glonț de revolver tras în craniul animalului doborît, pune pe vînător la adăpostul vreunei surprize neplăcute, totdeauna de temut cînd ai de-a face cu o bestie vicleană și răzbunătoare cum e pantera.

Mai făcînd cîțiva pași găsirăm și trupul celeilalte pantere, care lovită de un glonț drept în gîtlej, căzuse ca trăsnită. Aceasta avea blana intactă și lucrul acesta mă mulțumi în special, căci pielea celeilalte — un frumos exemplar de felin — fusese ciuruită de sulițe.

Satisfăcuți de rezultatul vînătorii, ne gîndirăm la întoarcere, cu atît mai mult cu cît nu mai era mult pînă la ivirea zorilor. Pe cînd indigenii noștri legau trupurile celor două pantere, suspendîndu-le picioarele de cîte o prăjină pe care apoi le luară pe umeri doi cîte doi, văzurăm la oarecare distanță de

locul unde ne aflam o mulțime de luminițe, asemenea unor mici becuri electrice ce jucau înaintea noastră. Perechi, perechi, luminițele care nu erau altceva decît ochii gazelelor, cu cît înaintam se depărtau fugind.

Vălul nopții începea să se ridice ușor, dezvăluind un cer diafan pe care un penel nevăzut îl colora treptat în nuanțe pastelizate, mergînd de la verde palid la trandafiriu.

Cînd începuse să se lumineze bine, ajunserăm la un platou plin de verdeață și de arbori groși și înalți. Aci, ne spuse călăuza, să ne oprim ca să ne arate dărnicia <...> naturii. Dar, adăugă el, cu condiția să nu tragem nici un foc de armă, căci vom mai avea destul timp pentru împușcat ce vrem.

Și a avut dreptate călăuza. Ne-am aprins pipele și ne-am așezat într-un loc de unde puteam vedea totul, fără însă a fi văzuți ; un spectacol, cum poate numai în povești mi-a fost dat să citesc... Printre arbori se vedeau rotindu-se vulturii gigantici și caraghioșii marabuți.

Această pasăre care pare o ființă moartă, cînd se odihnește cu capul vîrît în umăr și cu enormul său cioc rezemat pe piept, ca și cum ar sta pe gînduri, are ca misiune „serviciul de curățenie publică". Totul este bun pentru stomacul său. Lăcomia sa nu are margini, căci înghite tot soiul de murdării. Dar toată Africa o respectă, mai ales fiindcă urmărește cu îndîrjire șerpii, pe care îi vînează cu o ușurință, care pare disproporționată în raport cu corpul său de rață. De altfel, această pasăre este cunoscută pretutindeni, căci foarte rar se întîmplă să lipsească din colecția vreunei grădini zoologice ; francezii îi zic „adjutant". Numeroase biblice sălbatice păreau niște flori enorme pe crăcile arborilor, iar mulțimea altor păsări cîntărețe îți dădeau iluzia unui concert unic. Coloritul lor viu și dulce în același timp, în cadrul verde al pădurii, creiase un tablou de o măreție neîntrecută.

Nu îndrăzneam să facem nici cea mai mică mișcare, de teamă să nu stricăm armonia perfectă a dumnezeiestei creații. Plecați cu gîndul să vînăm, nu mai

vedeam acum în acest act decît o profanare a măreției și a sfințeniei naturii.

Dar, călăuza ne face semn să fim mai atenți și chiar ne îndeamnă să tragem o salvă de armă în vînt. De ce ? nu mai stau să reflectez, el știe, poate e vreun pericol !...

Trăgaciul atins, armele iau foc și văzduhul se umple de un vaiet lung. Din toate părțile, ca din pămînt fug animalele speriate fără să știe unde. Delicatele gazele sar peste tufișuri, turme întregi de zin-zini — un fel de căprioare mari ca niște mînzați, — au invadat locul și toate par năucite. Ba, unele din ele s-au oprit în loc, și cu botul în sus, cu ochii văpăi, scrutează zarea, probabil să vadă de unde vine primejdia...

Oare nu era păcat să le împuști, cînd cu un cartuș puteai doborî una, două, poate chiar și trei ?...

Cîteva minute după viziunea superbului tablou totul reintră în liniște. Bietele animale, asigurate pe deplin că primejdia a trecut, se depărtară fiecare pierzîndu-se printre arbori...

Lăsînd în urmă platoul, unde rulase extraordinarul film al Africii sălbatice, înaităm pe o vale împodobită de o vegetație luxuriantă. Ierburile înalte se aplecau greu într-o parte și în alta, la trecerea noastră, și piciorul nu simte tăria pămîntului.

Palmieri înalți parcă stau de strajă pe bogata vale, dîndu-i umbra atît de scumpă în anumite ținuturi ale Africii. Fructe multe trag crăcile arborilor pînă aproape de pămînt. Nici un efort nu trebuie să faci ca să le iei. Cîtă dărnicie a naturii în unele ținuturi ale continentului negru și cîtă asprime și sărăcie în altele !...

Unii arbori se pleacă într-atîta, încît și tu trebuie să te pleci, ca să poți trece pe sub podoaba lor de frunze mari și lucioase, iar trupurile celor mai bătrîni zac înnegrite în mulțimea anilor, la pămînt.

Și în acest loc minunat am poposit. Uitasem cu desăvîrșire vînatul, ascultînd ciripitul melodios al sumedeniilor de păsări.

„Dar ne-am zis, ziua de-abia începe și vînatul n-a fugit încă din pădure". Vom vîna iar, mai tîrziu...

Într-adevăr, pe drumul întoarcerii prilejul nu lipsi ; animale frumoase ca : gazele, zin-zini și păsări de tot felul căzură victime gloanțelor noastre și cînd ajunserăm la hotel, aduceam cu noi o cantitate respectabilă de vînat.

Amabilul hotelier părea foarte mulțumit de rezultatele obținute — în special pentru mine — iar eu la rîndu-mi îi mulțumii pentru fericita idee ce avusese de a mă îndemna să mă opresc din drum.

. . . . . .

A doua zi de dimineață, care era o miercuri, mă urcai în tren, ducînd cu mine nu numai amintirea unei frumoase vînători, dar și o superbă blană de panteră, trofeu destul de apreciabil.

Aceasta fu ultima mea etapă pe pămîntul Abisiniei și destinul a voit ca să închei lungul șir de imagini frumoase și variate, ce s-au perindat pe dinaintea ochilor mei în această țară, cu un tablou unic, în alcătuirea căruia, natura parcă și-a pus toată arta, spre a mă face să uit că pe alocurea pămîntul ei e arid și pustiu...

CUPRINS

Prefață 5

Tabel cronologic 19

Cuvîntul editorului 27

ARGENTINA

Apare Buenos Aires 31
Peisaj argentinian. Mendoza 37

PEISAJII IBERICE

Barcelona 47
Tibidabo 50
Valencia 53
Corrida... 58

VIAȚA ALBULUI ÎN ȚARA NEGRILOR

Pregătirile. Iată-ne plecați. Debarcarea. Europenii la Dakar. O grădină de animale sălbatice. O cazarmă indigenă. 65

De la Dakar la St. Louis. Marea pădure Tutu. Povestea a două gazele la St. Louis. Spre Toumbacta. Hamed Sec și familia sa. Un leu . . . 72

Carnea leului. Misterioasa pădure Abecher. Grătar improvizat. O cruce. Bivoli înspăimîntători. 80

Bathurst. Plecarea spre Sierra Leone. Conarkry. Un music-hall în Guineea franceză. Freetown 87

M. S. Alba-Hujù, regele Sussu-ului. Haina de gală a unui rege negru. O serbare indigenă nocturnă. Palatul vînătorii regale 96
Spre Cacuca. O noapte de groază. O furtună în pădure. Căsătoriile indigene 102
O serbare în cinstea noastră. Pădurea fermecată. Vînătoarea unei gorile . 107
O furtună pe fluviu. Sosirea la Bolama. Moda în Guineea 112

MISTERELE CONTINENTULUI NEGRU

Plecarea din Haraga. Scopul călătoriei 123
Popas silit în plin munte 130
Pericol în noapte. Glume cu maimuțe care ies rău... 136
Furtună în pădure. Altă dezertare a călăuzelor 143
Cele dintîi neajunsuri. Vegetație impunătoare. Planul lui Abdurahman 155
O înălțime în pădure. Țințarii. Începutul febrei 160
Frigurile cuprind pe negrii... O colibă în pădurea nelocuită 167

ÎN INIMA PĂDURII VIRGINE

În junglă 175

LACUL CU ELEFANȚI

Sosirea la Orkmor. Prima etapă în hamac 183
O vînătoare emoționantă. Groaznică nenorocire 189
O decepție. Eroismul și inteligența elefanților 197
Cine a tras. Elefanții ne asediază. . 209

MONȘTRII APELOR

O expediție pe fluviul Congo 217
Plecarea 224
Atacul hipopotamilor 230
Atacul crocodililor 235

SUB SOARELE AFRICII RĂSĂRITENE

De la Constanța la Instanbul 245
Instanbul-Beirut 249
Alexandria 251
Marea Roșie 261
Pe Oceanul Indian 273

ABISINIA

Cu trenul prin Abisina 281
Adis-Abeba 300
La vînătoare 315

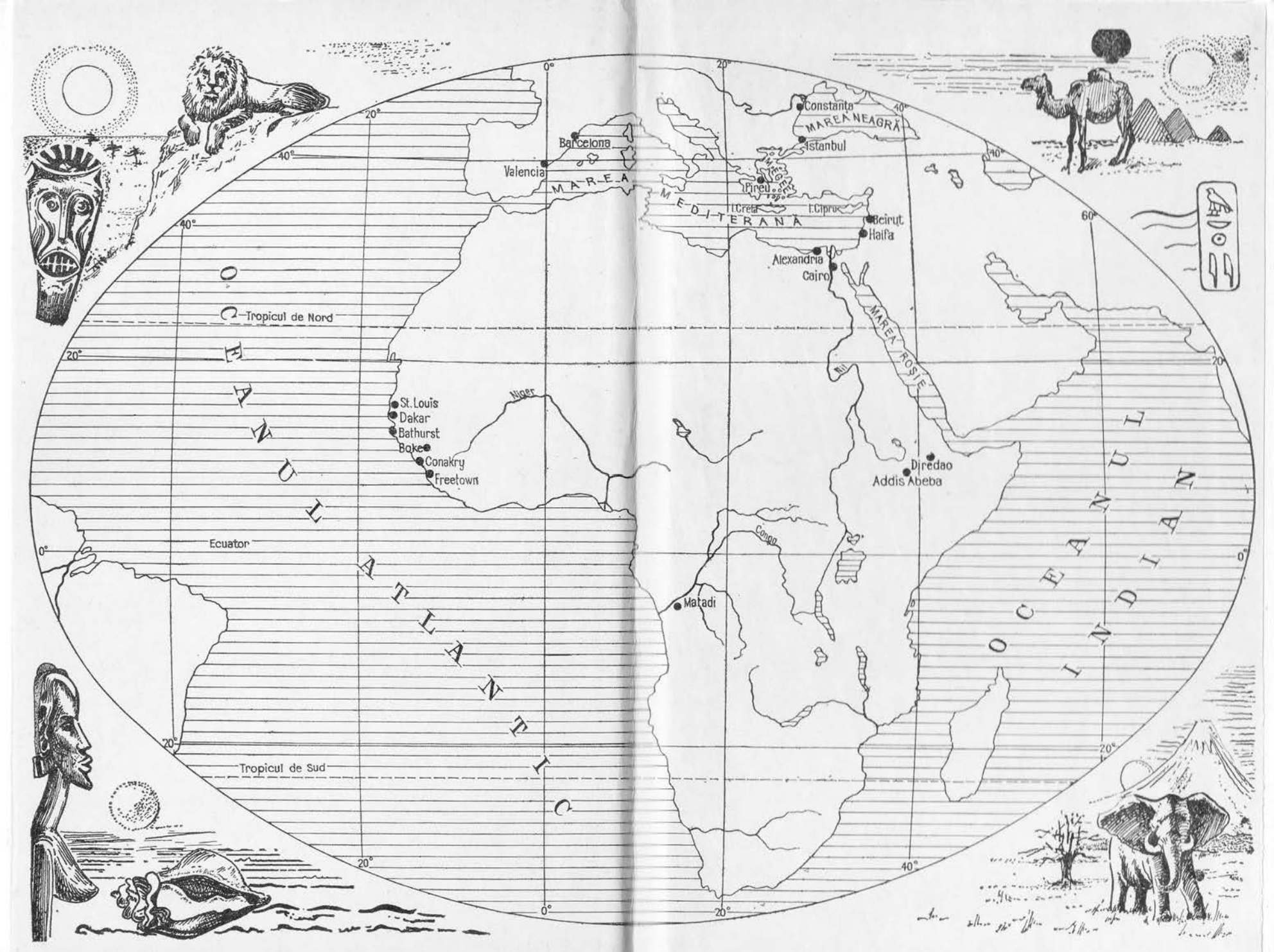
Barcelona
Valencia
MAREA MEDITERANA
Constanta
MAREA NEAGRĂ
Istanbul
Pireu
I.Creta
I.Cipru
Beirut
Haifa
Alexandria
Cairo
MAREA ROSIE
Tropicul de Nord
OCEANUL ATLANTIC
St.Louis
Dakar
Bathurst
Boke
Conakry
Freetown
Niger
Ecuator
Congo
Matadi
Diredao
Addis Abeba
OCEANUL INDIAN
Tropicul de Sud
0°
20°
40°
60°